

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

ELENA

roman original de datine politic-filosofic
1862

Era ziua de mai întîi a anului 1859.

Mai multe familii de boieri dezbrăcaţi la 24 genariu de privilegele regulamentare, fugind de capitala revoluţionară, se adunau la o moşie lîngă Ploieşti unde, fără cea mai mică temere, puteau să critice lucrurile şi oamenii noi.

Pînă a întroduce pe cititori în mijlocul acestui cerc de desprivelegiaţi, ca să le facem cunoştinţa bărbaţilor şi femeilor de care era compus, să vorbim despre moşia boierească.

Satul ei era situat pe o înălţime de unde ochiul vedea o întindere de două ore, fără să întîmpine decît o luncă lată, coperită de tapete cu diferite colori. Pe aceste tapete se vedea Prahova alergînd capricios, făcînd abateri, întoarceri, şi vărsînd în urma sa nişte gemete sălbatice.

Casa era situată pe vîrful dealurilor. Ea domina grădina de arbori prin înălţimea sa. Să nu vă aşteptaţi a vă duce într-un castel ca cele dupe Rin.

Părinţii nostri n-au zidit castele pe la moşii, din cauza nestabilităţii timpurilor de atunci, invaziunelor de turci şi de tătari, înaintea cărora nimic nu mai putea sta. Mai tîrziu, sub fanarioţi, cînd dată cele mai multe familii de astăzi, bătrînii pierdură gustul de a trăi pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la moșii, atît încît unii din cei mai avuți de multe ori nu știau în ce parte de loc se aflau moșiile lor. Casa proprietarului nostru era făcută de zece ani numai. Cu două rînduri cu un balcon de fier la rîndul dintîi. Un salon, o sală de mîncare. O bibliotecă, fără nici o carte. Restul era nouă camere mici. În partea dreaptă a casii erau dependințele, bucătăria, grajdurile etc. În partea stîngă era grădina.

Ziua de întîi mai fusese frumoasă pînă la apusul soarelui; dar de aci înainte, cerul se întunecă. Un vînt repede, o ploaie furioasă începură a bate și a uda, și ținură astfel pînă aproape de ziuă. Societatea ce se afla aici fuse nevoită a se închide în casă și a căta distracțiunele sale în convorbiri și jocuri inocente.

Era zece oare din noapte. Printre vuietul vînturilor și ploii se auzi deodată strigătele depărtate ale postașilor; dar astfel cît o ureche sperimentată ar fi ghicit, dupe strigăte, că caii erau stătuți. Societatea crezu neapărat că o familie așteptată aici se îndrepta către sat. Iată dar o distracțiune ce pentru un cerc de oameni închiși în casă, la țară, este un mare evenimînt.

Stăpînul casii trimise oameni înaintea postii să se informe.

Salonul era mobilat cu oglinzi, canapele, scaune, fotoliuri. Pereții tapisați cu hîrtie cu colori. Societatea de față se forma de vreo zece persoane din care patru bărbați și șase dame.

Stăpînul casii se chema postelnicu George; era un om ca de cinzeci de ani, oacheș și cu părul jumătate alb. Înalt de stat și puțin încovoiat; figura sa avea trăsuri pronunțate, fără să fie inteligință. Toate facultățile sale păreau că rămăseseră fără nici o exersițiune. Judecata la dînsul era totdeauna falșă: toate efectele îl impresionau cu vioiciune, și niciodată nu-și da osteneală a slăbi acea impresiune prin cercetarea cauzelor ce le produceau. Sufletul său nu putea a se înălța niciodată din cercul strimt al intereselor egoiste: nici o idee mare nu putea să pătrunză aici. Avea o mare doză de răutate. Falș, intrigant, șiret, ar fi fost periculos daca natura nu i-ar fi refuzat mijloacele intelectuale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lucru ciudat ! această natură a făcut o minunată cumpănire : astfel vedem fearele cele mai înrăutățite supuse la o lege ce regulează cu mare avariţiune reproducţiunea lor ! fiinţele veninate sînt nevoite a se tîrî şi lipsite de facultatea de a zbura !

El moştenise o mică avere de la tatăl său. Cînd intrase în serviciul statului era sărac. Retribuţiunea cunoscută i-a fost atît de puţină încît nu numai nu i-ar fi permis a-şi mări averea ; ba încă nu i-ar fi ajuns nici la întreţinerea vieţii ; cu toate acestea ieşi din serviciu, după doisprezece ani, cu şase mii galbeni venit în moşii. Nimeni nu se miră de aceasta, căci asemenea fapţi sînt deşi în această ţară.

Cînd se retrase din serviciu cu începutul guvernului interimar al principelui A. Ghica, îi veni ideea de a se însura. Postelnicul George era o partidă strălucită în Bucureşti. Era bogat şi boier mare. Aceste calităţi sînt de ajuns pentru un bărbat ca să ceară mîna celei dintîi fete din ţară. Era bătrîn, răucrescut, fără spirit, fără învăţătură, încărcat de defecte fizice şi morale ; însă în ţara noastră, în căsătorie, nu se cere decît avere şi un nume.

Avea dar drept să caute o fată de 16 ani, frumoasă, binecrescută, cu spirit, cu inimă şi cu avere mare. El trimise în toate părţile de ştire să i se găsească o mireasă cu toate aceste calităţi. Pînă a nu se găsi mireasa, se puse să-şi cumpere cai, caleşti, case. Şi scrise la trei cabinete o petiţiune circulară, cerînd a i se da o decoraţiune pentru serviciile ce a făcut în timpul ocupării ţărilor de streini.

După trei luni de cercetare pe ici pe colo, întîmplarea făcu să găsească o mireasă, şi cu toate calităţile ce dorea el.

Sînt trei ani, era în Bucureşti o fată, o minune, o perfecţiune sub toate raporturile. Junie, frumuseţe, spirit, creştere, simtimente delicate, toate le poseda în puntul cel mai înalt ; în fine, era una din acele fiinţe rari, unici poate, ce Dumnezeu din timp în timp face să nască în unele societăţi degenerate, ca cum ar voi ca oamenii să-şi aducă aminte că nu i-a părăsit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Astfel era femeia ce se găsi demnă a fi sacrificată acestui om. Legenda șcarpelui din fîntînă, căruia se da pe toată ziua cîte o vergină să devore, numai ca acesta să lase pe locuitorii cetății a lua apa, este o ingenioasă metaforă a istoriii unor bărbați cărora, pentru interese oarecare, li se sacrifică aceste dulci și inocente ființe. Nu s-a găsit încă un sîntul George ca să învingă trufia acestor bălauri.

Se înțelege că fata priimi bucuros a da mîna acestui om; dar părinții stăruiră serios. Educațiunea sa superioară, unită cu simțimîntele cele mai nobile de abnegare, fuse cauza pierderii junei Elene. Ea priimi, căci astfel voiau părinții săi, priimi precum ar fi priimit să meargă într-o mănăstire sau să moară, ca să facă plăcere părinților.

Nunta fuse splendidă. Lumea vorbi mult despre acest menagiu. Cei mai mulți fericiră pe Elena pentru un asfel de consorte și mai toate mumele își urau pentru fiicele lor partide ca postelnicul George. Toată societatea din București, în timp de zece zile, nu vorbi decît de darurile ce se trimiseră miresii.

Lumea văzu timp de două luni acești însurați arătîndu-se la grădina de la barieră, sau la operă italiană, apoi însurații dispărură, se duseră să trăiască la țară, și fură uitați.

Elena nu iubea pe soțul său, căci nu putea nici să-l stime, nici să-l admire; din contra, toate faptele soțului său în timp de trei ani erau de natură ca consoarta sa să-l desprețuiască.

Ea însă nu i-o arăta nici lui, nici celoralți oameni. Dumnezeu, ca să o console, îi dete o fetiță.

Suferințele daseră frumusețelor sale o grație cu totul rară, sufletul său se înnobilase și mai mult în aceste suferinți. În vocea sa, în expresiunele sale, în privirile sale, în mișcările sale, era un parfum de melancolie atît de suav, atît de ideal, că cei care o vedeau credeau să vază ceva dulce și ceresc ce ar fi zărit într-unul din visele vieții.

Bărbații erau preocupați cu politica zilei, care îi dezmoștenise. Unul se chema logofătul Constantin. El însuși număra cincizeci de ani. Acesta începuse cariera sa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

politică sub Regulamînt. Trimis să învețe legile la Paris, să înturnase licențiat, abia venise și se numi profesore de drept. Mai tîrziu părăsi profesoratul și intră în magistratură, cu gînd a se face într-o zi ministru, servi pe cei trei domni regulamentari și înaintă; dar nu se lipi cu inima decît de cel mai rău dintre cei trei domni. Cît pentru al patrulea domn, îi era enimic declarat. Om cu învățătură, cu inteligință, cu voință foarte; dar dintr-o margine în ceialtă a ființei sale fizice, intelectuale și morale, ca să găsim vorba cea mai justă: *anost*, cum se zice la București în stilul familiar. În fine, unul din acei oameni pe care nimini nu poate să iubească, nici însuși amantele lor.

Unul din ceialți doi se chema Iordache, se trăgea din viță de domn, tată-său sau moșe-său fusese fiu de domn, beizade. Toți îi ziceau principele Iordache, el însuși își dădea acest titru cu îngîmfare. Soția sa mai ales era în stare să rupă relațiunele cu cei mai buni amici care nu i-ar fi zis principesă. Aveau un fiu de șase ani, căruia părinții, ei înșuși, îi ziceau principe! maladie ridiculă ce bîntuie de la un timp încoace multe capete seci; fruct al moravelor streine ce unii români în călătoriile lor în Europa au putut să culeagă în căile ferate, în birturi, în baluri publice, pe unde au lunecat. Ea va trece prin propagarea ideilor luminate și serioase.

Consoarta sa era fiica unui negustetor avut; această condițiune mai mult contribuise a prezinta în ochii săi titru de principe cu o valoare mult mai însemnată. Averea sa făcuse pe Iordache să o ia de consoartă. Iordache risipise averea părintească împreună cu toate cîștigurile de mare fonctionar al statului în timp de mai mulți ani și acum trăia din averea femeii sale.

Mai venea unul, un bădăran înavuțit și boierit, un om de șaizeci de ani, cu părul siv. Acesta începuse cariera sa ca băiat în casă la un boier mare, mergea dupe caleașcă și ducea ciubucul boierului. Dupe un serviciu de mai mulți ani, fuse numit copist la o cancelarie, unde, prin protecțiunea stăpînului său, în cîțiva ani ajunse la cele mai înalte fonctiuni și își făcu o avere în moșii de optsprezece mii galbeni venit pe an. Acest om are facultatea excepțională de a deveni instrumînt răufăcător. Viața

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lui politică și socială este un șir de trădări, de intrigi, de lașități, de abuzuri. [...]

Femeia sa, tip de bădărană parvenită, pare că a născut în lume ca să formeze această pereche fără rival.

Fiica lor ce se află acolo e frumoasă, alt nu are nimic. Această familie de parveniți purta numele *Serescu*, și, ca să-și dea mai mult lustru, adăuga pe cărțile de vizită, sub coroana de comite, prepoziționea *de*.

Mai era o damicelă, dintr-o familie cunoscută. Deși părăsită de îngrijirea unei mumi, Caterina era înțeleaptă ; lipsită de o educațiune strălucită, natura îi fusese favorabilă, spirit, frumusețe, grații se disputau care să-i aducă mai multe omagine. Era pe atunci damicela la modă. Calitățile ei erau lăudate de toți.

Iată cele dintîi noțiuni despre persoanele de față.

Să ne înturnăm în salonul postelnicului George în momentul cînd se auziră în depărtare strigăte de postași.

Cea dintîi ce dete alarma și alergă către fereastră fuse Caterina. Ana, fiica parvenitului celui avut, o urmă după datina damicelelor ce se țin una de alta și care fac de surîd cu maliție bărbații.

—Cine poate să fie ? zise ea. Tudorina Corleasca, Marița și Zoe Șeni cu bărbată-său. Era vorbă să vie !...

— Aș dori mult să văz pe aceste nebune, zise Elena. Mai ales pe Zoe Șeni, deși nu aprobez purtarea lor în timpul carnavalului.

— Ho ! ho ! strigă principele Iordache, ce, credeați că noi am rămas în urmă cu moravele parisienilor ?

— Au jucat pe dracul pe vîrful degetelor ! zise post. George. În toate nopțile, dupe bal, se duceau ele, și altele, cu atîți crai, la birtul lui Hug, unde se puneau pe mîncare și băutură pînă la ziuă ; și...

— Și ce ? răspunse Elena, negreșit, nu poci aproba această purtare ; dar nici nu poci a-i da un caracter culpabil.

— Așa sînt muierele, zise postelnicul contrariat. Se apără una pe alta !

Elena deveni roșie.

— Dar cînd ți-oi spune — urmă el — că această bandă ușoară de muieri, dupe cină se puneau de cîntau și jucau cu Blanșa franceza tontoroiul de gît ?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu știu, răspunse Elena.

— Nu știi ? ! dar eu însumi le-am văzut, cu ochii mei, eram la București, trăsesem la otelul lui Hug, dormeam ; m-am deșteptat de chiotele lor... am deschis ușa camerii să văz doare s-a aprins birtul. Ce am văzut ? acele muieri strigînd și sărind împrejurul mesii, cu un cîrd de golani. Gîndești că s-au rușinat de mine cînd m-au văzut ? hop ! hop ! m-au chemat să iau parte cu dînsele. Nene George ! vin' aici !...

— Și nu te-ai dus ? îl întrebă principele Iordache.

— Eu !

— Eu m-aș fi dus, aș fi cîntat și jucat cu ele tontoroiul.

— Nu-mi spui ? zise principesa, ai și mutră de asfel de petreceri !...

— Eu ! hei ! hei !... Cînd ai știi...

— Tocmai că știu...

— Nu știi nimic !... Dar ascultă, or să vie aici... Să le facem curte...

— Era vorba alaltăieri la București — zise Serescu — să vie și Talangiu, cu familia.

— Și Șer, zise principesa.

La aceste vorbe Caterina tresări și un văl de purpură trecu pe fața sa ; nimeni nu băgă în seamă această turburare.

— Minunat orator este Talangiu !... zise Serescu, cînd vorbește se face tăcere adîncă, ar zice cineva că vorbele cură din buzele lui ca mărgăritarele.

— Nu sînt de această părere, arhon logofete... Șer vorbește mai bine !... în Adunarea de sub Bibescu erau oratori buni !... hei, ce timpuri !... Eram deputat... nu m-ai auzit vorbind în Adunare niciodată ? îmi aduc aminte încă cum fulgeram într-o zi opoziția ! nimeni nu mai ceru să vorbească în seanța aceea. [...] Grozav băturăm pe opoziție... a doua zi închiserăm Adunarea...

Strigătele postașilor se auziră acum în curte. Oaspeții alergară în capul scării, servitorii veniră cu lumînări. Erau patru trăsuri închise. Călătorii se coborîră, apoi urcară scara, îndată se auziră mulțime de voci zgomotoase de femei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Salonul era plin de lume.

Talangiul cu familia, Șer, Tudorina; Zoe Șer cu bărbată-său, și alții cu care vom face mai tîrziu cunoștință. Deocamdată să ne ocupăm de o persoană necunoscută ce intră cu Șer.

— Permiteți-mi a vă prezenta pe dl. Elescu, zise Șer, înaintînd către d-na Elena, însoțit de un june necunoscut. D-nu este român — adăogă el — amic al meu din copilărie. Strein în țară, căci lipsește de aici de cincisprezece ani.

Elescu se înclină cu respect înaintea Elenii, Elena îl privi cu bunătate și îi zise:

— Bine ai venit, domnule! crede-te în această casă ca în mijlocul unor vechi și intimi amici.

Pe urmă Șer îl prezintă la toate damele și la stăpînul casei.

Să vorbim puțin despre noii veniți.

Talangiu este un om politic. O ființă bizară... se ține prin sistemul nervos de natura poeților și femeilor. Susceptibil de a se întuziasma îndată; exaltat pînă a nu ține seamă de linia așezată între sublim și ridicol. Fanatic în ideile sale, neuitînd nimic, neînvățînd nimic, înclinător, sfios prin temperamînt, vorbind cu un talent natural; dar sofist, nestrălucind decît atunci cînd este a vărsa veninul său în rănile partidelor politice. Integru alfel, dar de ambițiune; virtutea la dînsul este o rolă ce a hotărît să joace, este o amestecătură bizară de bun și de rău; de leal și de perfid; un lucru neînțeles, neisprăvit, căruia lipsește foarte puțin a fi perfect, foarte puțin a fi ridicul.

Astăzi aspiră a fi cap de partidă, a reînvia privilegiații și privilegele moarte și a juca rola profetului Samuel. Sistemul nervos îl înrîurește pînă în credințele sale.

Șer este de 36 de ani, natură întîrzietoare, tot este încă june într-însul sau cel puțin el crede că abia acum intră în viață. Inima îi lipsește, spiritul său este comun. Pare a fi născut să strălucească în toate lucrurile mici, este, daca putem a-l numi asfel, *geniul nimicurilor.*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cele două dame, Tudorina și Maria sînt două tipuri diferite ce recheamă Loreta[1] de la Paris. Una frumoasă, tăcută, gravă ; spirit mărginit ; inimă seacă de orce simțimînt. Iubind plăcerile pentru că s-a întîmplat să fie aruncată în curentul lor ; ceialtă, spirituală, viicioasă, seamănă a fi venită ca să facă a se iubi plăcerea.

Soțul său, *un bon enfant*[2].

Un june de 30 de ani ce veni cu aceste dame, deși de o naștere cu totul obscură, dar averea mare ce-i rămase de la părinți făcu să fie priimit cu oarecare egalitate în societatea privilegiaților ; aceasta îl costă mult, el caută să-și plătească întrarea prin nenumărate prezinte oferite damelor. Către acestea el are spirit plăcut, ce este o justă compensațiune pentru fizicul său.

Vom vorbi încă de un nou sosit cu femeia sa, de Șeni, un boier mare, care nu a fost totdeauna mare, în junia lui era sărac, și dat cu totul la desfrînări. Era un fel de *Lovelas*[3] ; aceasta dovedește că în junia sa avea o figură plăcută. Tînăr încă, se însură, maritagiul îl făcu să se apuce de comerț, eîștigă, făcu stare colosală.

Astăzi casa sa este cel dintîi salon în București, nimeni nu știe nici să trăiască, nici să priimească mai bine pe streini decît dînsul.

Soția sa, Zoe, uită numărul anilor ce se scură sub picioarele sale și se crede încă tînără și proprie tutulor ideilor tinere.

Conversațiunea ce începu acest cerc era plină de interes ; mai întîi întrebară noutăți din capitală.

— Să ne ferească Dumnezeu de mai rău, zise Talangiu.

— Iar a mai făcut ceva liberalii ? întrebă postelnicul George.

— Liberalii ! liberalii ! mai este vorbă de liberali ?... credeai d-ta că ai noștri or să meargă pînă să priimească nu numai a rămînea în minister, ba încă să serve interesele unei stări de lucruri nerecunoscute de puterele garante și să dea astfel mai multă tărie regimului de as-

[1] Femeie de moravuri ușoare.

[2] Copil bun (fr.).

[3] Nume trecut din literatură în vorbirea curentă, desemnînd tipul desfrînatului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tăzi ; dar ce aștepți de la K... înțeleg ei ceva ?... în curînd are să fie pe aici în vecinătate o tabără ostășească, știți ce va să zică aceasta ? că dacă puterile nu vor recunoaște votul de la 24 genariu, ne vom lupta cu armele în mînă. Sînt fini, nu este îndoială. Europa nu se află în poziținne de a permite nici unei puteri vecine să ocupe țara, pentru un mic lucru, ar face-o cînd ar izbucni o revoluție... Și nu este de mirare să vedem că se recunoaște acel vot monstruos !... Avem să ne așteptăm la lucruri triste, arhon postelnice...

Astfel vorbi Talangiu. Cei mai mulți bărbați îl înconjurară.

— Triste ! triste ! zise postelnicul George. Revoluții, uciderî...

— Toate acestea nu sînt nimic, răspunse Talangiu... Eu, unul, nu mă tem de ele ; dar le doresc, căci ele vor aduce cu voie, fără voie, ocupațiuni streine, și ocupațiunele vor aduce vechiul regim de ordină legală, dar din nenorocire nu mă aștept la acestea, și iată pentru ce sînt în adevăr supărat.

— Așa este ! strigă Serescu și principele Iordache.

— Dar revoluționarii de meserie — urmă Talangiu — pare că au înțeles lucrul, căci ei acum propagă contra revoluțiunelor.

— Daca îmi este iertat — zise Elescu — voi face o mică obiecțiune la toate acestea. Știți că lipsesc de mulți ani din țară ; nu am luat parte în certele de partide... Prin urmare văd lucrurile cu sînge rece — înțeleg aceste certe, înțeleg dar și existența partidelor. Ele sînt naturale, le vedem în toți timpii, la toți popolii, și nu numai că nu mi se par periculoase, dar încă le cred utile în interesele generale ale națiunii : ele sînt care fac de naște lumina, dau vigoare și energie cugetărilor și acțiunelor. Dar nu trebuie a pierde din vedere că aceste certe, ca să aducă rezultate binefăcătoare, caută să rămîie în cercul opiniunelor în chestiuni ordinare. Văd însă că ele la noi trec linia ce le este însemnată ; și atunci devin două tabere, una a țării, alta avangarda streinilor în țară ; una voiește mărirea, fierea, neatîrnarea națiunei ; ceialtă neapărat o să vie a combate, prin urmare a cere contrariul. Iată dar că aceste partide devin periculoase intereselor generale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dl. Talangiu ne zice că așteaptă mîntuirea în ocupațiuni streine. Însă care mîntuire? a unei clase sau a țării? ocupațiunele streine pot să fie favorabile unei clase, însă niciodată intereselor unei țări. De cîte ori streinul calcă pe acest pămînt, este o consecință naturală să răpească cîte un drept din cununa acestui popol. Cît pentru mine, condamn aceaste tendințî către ocupațiuni streine, căci, o repet, ele favoară interesele unei clase și lovesc interesele țării. Dar trebuie o filosofie cu totul rece ca să nu cădem în asemenea erori.

Aceste cugetări generoase ale lui Elescu nu puteau să fie de gustul unei societăți care nu le înțelegea. Cei mai mulți surîseră cu pietate, unul șopti în ridicul: „De unde ne-ați adus pe acest filosof?“

Era acolo un suflet care îl înțelegea: Elena. Vorbele lui atinseră inima acestei femei; ea auzi vorbindu-se un limbagiu care îi era cunoscut. Astfel ca un prizonier care, după ce a trăit mai mulți ani într-o țară streină, aude deodată limba sa natală. Nici o recomandațiune nu putea fi mai bună pentru Elescu înaintea Elenii decît simțimîntele sale. Ea intră în convorbire și zise:

— D-nu Elescu are dreptate; noi sîntem prea împătimați ca să rezonăm în chipul în care rezonă d-lui.

— Nu are dreptate, strigă Talangiu.

— Dar, domnul meu — răspunse Elescu — nu vei respinge că certele de partide de astăzi, pe tărîmul pe care sînt puse, nu fac să cîștige țara nimic?

— Și, prin urmare, dorești să ne împăcăm? zise Talangiu. Și cu cine? cu revoluționarii de meserie, cnimicii proprietății, familiei, religiei? cu bandele de desculți ce se hrănesc în vise cu sîngele boierilor, pînă cînd vor începe aievea să-l soarbă?... Să ne înfrățim cu călăii nostri. Vezi, domnule, că ideile d-tale sînt utopii.

— Nu voiți pace cu partida adversă, căci credeți că oamenii care o compun v-au atacat privelegele de clasă; dar preferați amicia streinilor, care, tolerîndu-vă acele privelege parțiale, vor să răpească independința țării! Iertați-mi a vă spune că nu vă înțeleg și că politica dv. este egoistă.

— Mă prinde mirare să te aud vorbind astfel, zece zile după venirea d-tale în țară! Sînt sigur că ai căzut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îndată în cursele lui Ruseiache, Brătieni, Goleștii și companie!

— Îi cunosc din nume, n-am nici un cuvînt nici să-i urăsc, nici să-i dispreţuiesc. [...]

— Sînt sigură — zise Elena — că la Bucureşti aţi vorbit destul politică. Vedeţi, damele sînt nerăbdătoare să asculte alte lucruri.

— Lasă-ne în pace! strigă post[elnicul] George. O să vorbim politică, căci de aici atîrnă moşiele şi capetele noastre.

— Hei, domnule Elescu! zise Talangiu, răsturnîndu-se pe o canapé. Nu cunoşti ţara aceasta!... Află că tot ce este mai bun aici este clasa privilegiată. Aici este patriotismul, cunoştinţele, experienţa, onestitatea, sacrificele. Afară de aici nu mai este nimic bun. Ceea ce se cheamă clasa doua se compune în genere de ciocoii noştri. [...] Numai clasa nobililor a rămas nebîntuită de corupţiune. Nici un boier mare nu a speculat în fonctiunele publice. Vezi cum din zi în zi se ruină stările lor? dovadă că sînt oneşti. Pe cînd cei de a doua clasă se ridică pe averile lor neîncetat, cumpără proprietăţi nemişcătoare pe toată ziua. Numai clasa nobililor a dat pînă astăzi oameni învăţaţi, literatori, oameni politici, oratori. Ne spun unii că am dănţuit cu streinii prin baluri? că purtăm decoraţiunele lor. Dar în starea de slăbiciune a ţării, redusă a fi ocupată de streini, prin însuşi nebuniile revoluţionarilor de meserie, spune-mi, nu era un act de patriotism a priimi streinii cu flori, a le da baluri? care era scopul? nu era a scăpa ţara? nu este o faptă de tărie de caracter a purta decoraţiunele streine, cînd ştim că mulţi ne critică? Aceasta numai noi avem curagiul a o face. Se zice încă că este o mare corupţiune? unde se află? În mulţime, în clasa doua, în burghezie, în ţărănime. Nu în clasa nobililor. Vedeţi ce se întîmplă în familii mai jos de noi. Şi comparaţi cu moravele familiilor noastre. Între noi abia să fie două sau trei familii puse la index, două sau trei femei care printr-o conduită neregulată au dat ocaziune oamenilor să critice, în jos de noi ele sînt cu miile, toate pot zice.

— Ce bine vorbeşte! strigară unii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Voi să expui lucrurile cu imparțialitate, zise Elescu. Mai întîi voi zice că nu mai sînt clase în țară, că sînt numai români [1]. Daca este vorba de clasa privilegiată, eu însumi sînt din această clasă. Aceasta îmi dă drept a vorbi aici contra acei clase pe care o numești nobilă și îi dai atîtea nemeritate calități. Încă din timpii colonilor romani, și în urmă de timpii celor dintîi domni români, și mai noi, au rămas mai multe familii istorice. În timpii vechi numele familiei nu exista, titrurile erau pe viață, și se vede că tot meritul se punea pe acele titruri, căci ele țineau locul numelui de familie, precum dovedesc hrisobulele vechi, titrurile neputînd trece moștenire la copii, căutau a-și cîștiga titruri noi ei singuri prin fapte frumoase, și pentru aceasta puneau atîta preț pe titrurile lor și nicidecum pe numele familiei. Unii copii ajungeau, alții piereau în întunerec, rămîind cu hrisobulele familiei și lăsînd locul lor altor oameni noi.

. . . . . .

Toată societatea începu să murmure contra lui Elescu ; și mai tare decît toți Serescu parvenitul.

— Cine a adus aici pe acest roșu ? întreba principele Iordache.

— Ah, unde te duci găsești de acesti oameni ! zicea principesa. Daca aș fi știut, nu aș fi venit.

— Merită să i să zică a pleca de aici ! zicea Serescu. Să atace asfel boierii ! trebuie să fie nebun !

— Ne-a lovit rău, zicea postelnicul George.

Dar Elena se apropie de bărbatu-său și îi zise :

— Nu lua lucrul ca ceialți. El însuși este boier. Ceea ce zice este adevărat. Acest june are zece mii de galbeni venit, un om atît de avut nu poate fi un revoluționar.

— Are zece mii de galbeni venit ?... zise el, și îndreptîndu-se către societate : Ei, bine ! Iată cum îmi place să vorbească românul ! Are dreptate dl. Elescu. Ce tot îmi spuneți de nobleță ? Și noi sîntem nobili ; dar nu ne îngîmfăm cu nobleța... oamenii de spirit și de inimă caută să cugete ca noi. Apoi ce mi-a făcut această nobleță pentru țară ? Se cheamă că ne cunoaștem.

[1] Autorul confundă noțiunea de *egalitate* burgheză (desființarea privilegiilor feudale) cu aceea de desființare a claselor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acest discurs făcu pe toți să se mire, damele rîseră.

— Ce l-a găsit pe postelnicul George să spuie aceste vorbe, care nu sînt ale lui? întrebă Șer pe Talangiu.

— Se vede că nevasta i-a șoptit ceva la ureche.

— Domnilor, zise Elena. Să decidăm a nu mai vorbi politică, căci prevăz că o să ajungem la discuțiuni violente, care nu sînt iertate adevăraților nobili.

Elescu se puse pe un scaun lîngă Elena. O oră de întrevedere fuse destul să înțeleagă că singura femeie ce se afla aici era numai Elena. Către acestea ea era regina societății nu numai prin maniere, prin spirit, prin simțimînte; dar încă și prin frumusețe.

— Mărturisește, domnule, că politica a devenit o boală în țara noastră! ii zise Elena.

—Aveți dreptate.

— Nimeni nu se mai ocupă decît de politică, de la ministri pînă la țărani. Ministrii fac politică, Adunarea face politică; fonctionarii fac politică, și administrația țării este părăsită. Politica este puntul de plecare chiar al particolarilor, orice faptă este calculată pe o idee politică! literatura cade; nimeni nu mai citește decît gazete; cărțile de literatură nu se mai vînd. Comerțul lîncezește; artele, științele au amorțit. Artiștii fac tablouri ce reprezintă scene de la Adunare; figuri de deputați unde nici arta, nici artiștii n-au nimic de aflat. Profesorii părăsesc clasele ca să dezbată chestiuni ministeriale... femeile... se văd părăsite pentru politică... Politica este cea mai mare rivală a noastră, și încă vă plîngeți de noi că nu îmbrățișem ideile cele noi!... este o mare schimbare în această țară... Lipsești de cincisprezece ani? Erai amic cu frate-meu Constantin, care a murit... dar atunci erați amîndoi copii... mi-aduc aminte încă... eram copilă...

— Îmi pare că vă văd în brațele doicii... Erai frumoasă.

— Ah!...

— Regina tutulor acelor îngeri mici și grațioși ce surîdeau atunci la viață.

— Prin frumusețe, nu este așa? atunci, poate!...

— Dar nu ați încetat a fi regina micilor și grațioșilor îngeri ce acum s-au făcut mari, de o sută de ori mai grațioși.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vorbe de felul acesta Elena niciodată nu auzise, adresîndu-i-se ei. Roșeața înecă fața sa ; și luînd un aer voios, se prefăcu că nu auzise nimic și urmă :

— În adevăr, toate animalele sînt gentile cînd sînt mici, cele mai nesuferite mari, mici sînt pline de grație.

— Afară de șerpi și de cîteva persoane ce sînt aici... mai zice Elescu.

— Ce răutate !... Nu-ți plac oaspeții nostri ?

— Unii nu-mi plac ! îi cred niște suflete uscate de orice idee mare, generoasă.

— Și ce numiți un om cu idei mari și generoase ? Ce le-ar servi aceste calități în societatea noastră, unde aceste simțiminte sînt proscrise ? sînt ridiculate sau văzute rău ? Societatea nu cîștigă nimic, și cei ce le-ar avea ar deveni nefericiți...

Elena lăsa sufletul său să vorbească. Apoi, aducîndu-și aminte că poate vorbele ei să fie interpretate în simțul cel adevărat, zise :

— Îmi place însă aceste frumoase simțiminte ! și poate că sînt în eroare...

— Pentru ce această îndoială ?

— Vai ! sînt o expresiune a societății în care trăiesc !

— Așadar te îndoiești de toate ?

D-nu Georges, junele introdus în societate pentru averea sa, se apropie de dînșii.

— Ce știri de la București ? îl întrebă Elena.

— Se mărită domnișoara S... cu M... îi dă două mii galbeni în moșie venit și douăzeci mii galbeni numerar. Minunată partidă pentru un om cu spirit.

— Vei să repetezi ce ai zis ? întrebă Elena. Pentru că ia o zestre mare este o partidă minunată pentru un om cu spirit !

— Vai ! zise George, asfel este de cînd simțimîntul a părăsit inimile românilor și a intrat în casele cu bani. Nu mai faci nimic fără bani astăzi. Toți amatorii de însurat sînt datori și toate fetele care au ceva stare se mărită ca să cheltuiască zece mii de galbeni pe an.

— Toți bărbații și toate fetele nu pot să fie asfel. Pentru ce descriți atît de crud această sărmană societate ? Ne aduceți cîteva picături din Dunăre și ne ziceți : „Iată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dunărea!“ Ne dați cîteva persoane și ne ziceți: „Iată societatea“.

— Dar aceste persoane sînt atît de numeroase — zise George — încît formează majoritatea. Puțini sînt care nu gîndesc la bani. Să nu mergem mai departe: chiar în acest salon. Domnișoara Caterina și Șer. Ea este săracă; el foarte bogat. Și cu toate astea nu cutează să o ia de nevastă; dar spune-i că un unchi bogat îi dă acum o zestre colosală, mîne îi cere mîna. Eu zic că faptul este rău; dar oare nu are nimic care să-l scuze?

— Lăsați-mă. Nimic nu-i scuză, afară numai de lipsa de inimă...

Elescu, auzind pe ginere vorbind de această particularitate, întrebă pe Elena ce este cu acești doi tineri.

— Un amor — zise ea — o copilărie... Amorul triumfă totdeuna chiar asupra banilor. Anacreon[1] a dovedit-o în versuri foarte grațioase. Dar în cazul de față junele a rămas neînvins.

George trecu la altă grupă.

— O să ședeți mai multe zile aici? întrebă Elena pe Elescu.

— Acest locaș este încîntător, doamnă, și singurul cuvînt care m-ar face a-l părăsi este numai temerea de a nu mai putea să mă despart de aici.

— Sînteți nesuferit cu complimîntele franceze!... E un mare defect aceasta... învățați pe lîngă femei a minți mai tîrziu în viața politică...

— În adevăr, doamna mea, unde am găsi un cerc compus mai bine decît acesta? Poci zice aceasta fără a roși. Nu am mințit. Și trebuie să am o mare putere asupra admirațiunei mele ca să nu zic mai mult decît ceea ce am zis.

Elena tăcu, apoi după cîteva minute:

— Cum găsești pe domnișoara Caterina?

— Foarte frumoasă. E tot ce poci a vă spune pînă acum.

— Vei să te prezintez?

Elena chemă pe Caterina și îi prezintă pe Elescu.

[1] *Anacreon* — poet liric grec din secolul al VI-lea, cîntăreț al dragostei și plăcerii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cea din urmă răspunde la prezintare cu o familiaritate franșă.

— Îți place mult politica ? îi zise ea.

— Eu nu mai vorbesc politică...

Caterina era frumoasă, o talie fină și înaltă, un cap frumos ; fața albă și palidă ; părul negru, ochii mari, negri, plini de langoare, rechemau ochii fecioarelor în rugăciune, asfel cum imaginațiunea melancolică a pictorilor se place cîteodată a ne prezinta.

Elena se duce să vorbească cu celelalte dame și lasă cu Caterina pe Elescu.

Elescu era tot atît de comunicativ ca și Caterina. Ei păreau că erau amici de mulți ani. Făcu Caterinii întrebări de natură ce un vechi amic încă nu cutează a face unei fete. Caterina din parte-i nu rămase înapoi.

— Am auzit că te cere în căsătorie d-nu Bar ?

— Este adevărat ; dar nu voi să consimț ; și nu că este de o vîrstă a-m' fi tată ; dar, după cum se zice, este un om ce nu poate să-mi convie...

— Dar dl. Bar este foarte avut...

— Poate ; dar nu-mi place... nu-mi mai vorbi de acel om

— Ah ! domnișoară ! înțeleg... inima nu-ti este liberă ?...

— Poate... dar știi că ești indiscret !

— Îmi place a spune totdauna ceea ce gîndesc.

— Dar cînd te gîndești rău ?

— Spui rău.

— Nu este bine... poți să superi pe ceilalți.

— Atunci îmi cer pardon.

— Dar de la mine nu ai cerut ?

— În adevăr te-a supărat ?

— Nu !... Dar d-ta pentru ce nu te însori ? Cred că nu mai e vîrsta care te oprește !

Elescu începu să rîză cu plăcere. Această naivitate în gura Caterinii avea un farmec deosebit.

—Nu, în adevăr... am trecut de treizeci de ani... aș voi să mă însor, dar nu găsesc pe nimeni să mă va...

— Cu atîtea fete nemăritate ? nu cauți, nu vei... însoară-te cu politica !

— Rîzi de mine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu !... îmi răzbun.

Călătoriile sale afară din țară făcuseră pe Elescu să nu se gîndească încă la însurătoare ; bogat, independinte, tînăr, el trecuse juneţea sa ca cei mai mulţi turişti în cele întîi capitale ale lumii, înconjurat de o lume cu totul voioasă şi uşoară, în mijlocul tutulor petrecerilor, cu amante pe care le schimba atît de des ca şi caii săi, ca şi cînii de vînătoare. Cumpătat în cheltuieli, nu risipea decît venitul şi acest venit era cheltuit cu ordin, nu avea nici o datorie ; prin urmare nu avea nici o grijă : era mulţumit. Nu iubise nici o femeie, căci numeroasele sale amante, prin spirit, prin stima ce ar inspira, pentru delicateţa simţimîntelor, puritatea moralităţii, erau aşezate foarte jos pe lîngă sufletul său superior. El le privea ca nişte obiecte de plăcere şi, cu toate că le cultiva, dar le păstra cel mai adînc dispreţ.

Abia se înturnă în ţară şi gîndul său fuse să facă o nouă călătorie.

„Curios lucru ! îşi zise el în acea seară. Daca în loc să iau din nou lumea în cap, rămîneam aici, mă însuram ?... Această fată este tot ce mi se cuvine, tînără, frumoasă, spirituală. E săracă ; dar eu sînt bogat... apoi anii trec, se adaogă ; gusturile au să se schimbe... cu vîrsta vin trebuinţele unei vieţuiri liniştite ; din boale, trebuinţele unei fiinţe care să vegheze asupră-mi ; vine în fine trebuinţa de a avea o companie... Negreşit, măritagiul cată să aibă mulţumirile lui, de timp ce toată lumea se supune legilor sale ; trebuie să fie o mare fericire a vedea împrejuru-ţi copilaşii jucîndu-se... O viaţă cu totul nouă, o vaţă intimă, liniştită, o viaţă de moralitate... Nu cunosc simţimîntele acestii fete ; simţimîntele sînt adesea fapta creşterii. Nu cunosc creşterea sa ; dar oricare ar fi, o femeie măritîndu-se, începe o altă creştere. Sper că o să înrîuresc asupra inimii sale. Daca mă cunosc destul de bine, crez că poci a mă număra între oamenii cu inimă, cu educaţiune."

Asfel cugeta Elescu, căutînd la Caterina, ce o găsea din ce în ce mai frumoasă. Apoi, aducîndu-şi aminte de convorbirea dintre Elena şi George, îşi zise încă : „Aş face un fapt înţelept daca m-aş pronunţa îndată pentru o fată ce nu o cunosc decît de două oare ? Nu ar fi mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bine să o studiu ?... Știu eu ce poate să iasă ?... o cochetă, poate, și atunci orice fericire piere... nu numai atît, dar independința mea ? Voi fi silit a deveni sclav ! sclavia este nesuferită chiar în lanțuri de roze. Femeile sînt capricioase ; nervoase... de multe ori slabe... cată a se aștepta la toate. Nebuni sînt bărbații care se reazămă pe virtutea femeilor ! Ele au inimă ca și dînșii... daca le citește un preot la cununie, cred că este destul ca aceste ființe să nu mai simță niciodată... legile oamenilor egoiști le încrimină, le condamnă cînd ele încetează de a mai iubi un bărbat urîcios... Plăcerile ce simțim a vedea copiii nostri sînt dulci ; dar grijele părinților cînd copiii se bolnăvesc sau mor sînt atît de mari !... Ce trebuie o companie la bătrînețe ? cînd ești bogat, nu ești niciodată părăsit. Ce este însurătoarea dacă nu un pact de a trăi toată viața cu un amic împreună, fără a-l urî niciodată și fără a putea a face alt amic, utopie ! nu înțeleg a se însura decît într-un moment de exaltare, căci cată a fi exaltat ca să faci astfel de pas. Eu nu iubesc pe această fată... Nu voi face astfel de nebunie !..."

Astfel cugeta Elescu cînd Elena veni lîngă dînsul și îi zise :

— Ai rămas pe gînduri ? oare frumoasa noastră fată a făcut aceasta ?

Elescu surise.

— Nu este scris ! răspunse el.

— Ce fel nu este scris ? Crezi în predestinare ?

— Nu poci a-ți zice nici că crez, nici că nu crez... am avut însă de multe ori cuvinte a crede. Omul are facultatea de a voi, dar această voință ea însuși e supusă la niște legi independente de dînsul. Hazardul are o mare parte de înrîurire în lucrurile omenești. Poate această înrîurire este pe care o luăm pentru acea putere care ar prezida și ar decide de mai nainte la toate faptele în viața omenească ? De multe ori ocaziunea hazardoasă devine cauza unui șir întreg de fapți și decidă de toată viața unui om ; altă dată rezonul, sprijinit de voință. Nu poci așeza nimic de absolut în această materie. Scriptura are altă doctrină, totul purcede de la providință. [...]

— Nu ești hotărît în nimic ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Oh! filosofia și-a făcut timpul. Ea a fost proza poeziei, ca să zic astfel. Este o altă filosofie de care umanitatea are nevoie astăzi. Nu știința ideilor abstracte; dar știința cauzelor mizeriii societăților omenești, în raport cu trebuințele lor materiale și morale. Nu mai este dat științelor a se ocupa cu cauza efectelor cerești, nici cu viitorul sufletelor în alte lumi. Aceasta este treaba religiei.

— Vei a materializa tot.

— Să nu despreţuim materia. Daca sufletul este căldura, materia este flacăra; starea materială decidă de multe ori de starea morală. Să venim spre exemplu la popoli. Toți popolii a căror stare materială este mizeră nici nu cugetă, nici nu sînt altfel decît sub inspirațiunea mizeriei. Acolo nu este nici instrucțiune, nici cugetări înalte, nici morală. Din contra, acolo unde starea materială este înfloritoare, domnește civilizațiunea. Ea dă toate mijloacele de perfecțiune intelectuală și morală. Astfel este și cu indivizii în parte. Omul care lipsește de mijloacele vieții își lasă spiritul fără cultură. Vestejește, depiere; inima i se oțelește, vede toate în rău, în amărăciune. Cel ce are mijloace se cultivă, tot îi surîde cu plăcere, sufletul lui e împăcat, devine generos... Iată, doamna mea, ce trebuie să dorim. Iată filosofia ce trebuie să meditățm, adică care sînt cauzele mizeriei omenești pe pămînt.

În acelaşi timp un serv anunță că cina era gata.

D-na Elena luă brațul Talangiului. Postelnicul dete brațul principesei Iordache. Elescu ieși cu Caterina, ceialți dupe întîmplare.

CINA

Oaspeții coborîră în sala de mîncare. O curățenie eschisă domnea în sală și pe masă. Sala nu avea nimic straordinar. Pereți tapisați, un plafon de lemn sculptat și zugrăvit. Scaune simple; dulapuri cu argintării de serviciu și vase de porțelanuri imitate. Pe masă candelabre cu lumînări aprinse. Două mari buchete de flori fragede.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elescu se puse lîngă Caterina, care ședea la stînga postelnicului; în față cu dînsul, puțin mai în dreapta, era Elena. Convorbirea devenise parțială. Șer vorbea cu domnișoara Sereasca.

— Se înțeleg de minune, zise Tudorina vecinului său Georgc, desemnînd pe Șer și pe domnișoara Sereasca.

— De ce nu? părinții sînt capabili să-i înlesnească mijloacele a deveni metresa lui, numai pentru că este Șer...

— Ce oroare[1]!

— Cronica scandaloasă pretinde că aceasta ar fi un fapt împlinit...

— Taci, pentru D-zeu!

— Se zice că în anul trecut la M...

— O, taci! nu se poate...

— Un...

— Mă scol de la masă...

— Atunci tac... cronica zice...

— Dar d-ta nu e bine să repeți.

— Iată domnișoara Caterina!... Ia un mare interes a vorbi cu Elescu...

— Stratageme de femeie?

— Ce fel?

— Să exalteze amorul propriu al lui Șer... să-l facă gelos...

— În deșert umblă... n-o mai iubește nici cît ar iubi calul arab ce l-a trimis la țară în spital de bătrîn.

— I-am spus. Ea nu crede...

— Se vede că îl iubește?

— E încă nebună!... Dar, ia spune-mi, acest Elescu se vede un om de spirit... Are avere?

— Zece mii de galbeni venit din moșii.

— Cînd a venit?

— De cîteva zile. A trăit tot prin țări streine.

— E om foarte frumos și are manieri distinse...

— Ce îl distinge mai mult este o originalitate în frumos, ce mulți oameni nu pot să aibă.

— Spre exemplu?

[1] În original: Ce onoare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Jumătate venitul său îl cheltuieşte în faceri de bine, trimite pe tot anul băieţi şi fete la Paris în pensionate cu cheltuiala sa.

— Ce idee ! se vede în adevăr că este original !

— Este o faptă bună.

— E nebun !... Îi plac femeile ?

— Ca să le aibă metrese şi să le plătească... în viaţa lui nu a iubit.

. . . . . .

Elena devenise gînditoare. Din timp în timp ochii săi se îndreptau către Elescu, ca şi cum el era singurul om care ar fi trebuit să nu cunoască nişte răni ce se descopereau atunci. Elescu găsea o plăcere involontară a-şi odihni ochii asupra Elenii. Elena era o frumuseţe perfectă : albă şi cu părul umbros ; gîtul ei părea tăiat de cel mai mare artist al antichităţii, în marmura cea mai fină a Italiei ; gura mică, rumenă, se deschidea surîzătoare pe două rînduri de dinţi mici, bine înşiraţi şi albi ca laptele ; o frunte potrivită ; sprîncene bine pronunţate, ce mureau pe nesimţite în vîrfurile despre tîmple ; gene lungi, încreţite uşor, ochi tăiaţi în forma migdalelor, totdauna înrouaţi de lacrimi şi înecaţi de melancolie voluptoasă.

— Cum găseşti pe Elena ? întrebă Caterina pe Elescu.

— O fiinţă perfectă. Nu poci a face decît cele mai sincere elogii sub toate raportele.

— Ai dreptate... şi pe lîngă toate acestea, cu tot dispreţul ce ar trebui să aibă pentru bărbatul său, care o martiriză, este un înger de bunătate, de blîndeţe, de virtute...

— O să mai şezi aici la ţară ?

— Toată vara. Dar d-ta ?

— Eu crez să plec cu Şer... Cum petreceţi timpul aici ?

— Cum vezi... adesea facem înturnări prin satele vecine, pe la tîrguri, pe la ocne, pe la mănăstiri... o dată pe vară ne ducem la munţi, la o moşie a postelnicului... Se fac partide de vînătoare. Crez că o să mai vii !

— Poate... Dar nu mi-ai spus cine este acel domn pestriţ pă faţă ce tace şi tot să uită înapoi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ha !... nu mă întreba.

— De ce ?

— E nesuferit.

— Dar pentru ce ?

— Este Bar, acela ce mă cere de nevastă... s-a desperat și acum caută să se consoale pe lîngă domnișoara Serescu.

— Ah ! iată lumea !

Elena dete semnul de ridicare. Fiecare din oaspeți luă brațul damei sale, Elena trecu pe lîngă Elescu cu cavalerul său și aruncîndu-i o căutătură repede :

— Nu mai e trebuință a-ți aduce aminte de datoria către dama d-tale.

Ea apăsă pă vorbele : nu mai e trebuință.

Oaspeții se urcară în salon.

Elena se puse la piano, îndată ivoriul începu să tremure și să verse sunete desfătătoare sub mînele albe și grațioase ale Elenei. Ea dispăru din societate ; sufletul ei se aruncă cu voluptate într-un torent de armonie ce îl răpi și îl rătăci într-o lume de extaz. Nemuritoarea serenadă a lui Șubert, executată cu perfecțiune, răpi toate sufletele ascultătorilor. Sufletul ei însuși părea răpit. Din timp în timp înturna ochii către adunare și o lacrămă misterioasă strălucea sub genele ei.

Fiece sunet exprima o idee, o idee dureroasă și sublimă ce o îmbăta cu voluptate.

Ea căută să se scoale de la piano și chemă pe Caterina să-i ia locul.

Inima sa palpită, sufletul îi era zdrobit. Fără să știe ce face, s-a aruncat pe un fotoliu lîngă Alexandru, unde rămase cîteva minute fără să poată zice o vorbă.

La urmă, îndreptîndu-se către acesta :

— Sufer totdauna de cîte ori caută să joc cîte o arie serie ! este o mare nefericire...

— Simți aceea ce execuți mai bine decît însuși compozitorul.

— Nu știu, cred că cauza este în sistemul nervos...

Apoi, schimbînd repede vorba :

— Erai distract la masă ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Distract ? Nu ! pentru că vorbeam cu o copilă frumoasă ?... aceasta nu-mi face nici o împresiune ! inima moartă...

— Ești nesuferit cu aceste idei de romanuri ! nu poci zice că ești o monstruozitate, și atunci afectezi.

— Crede-mă, doamna mea, daca am admirat ceva în lume de o admirare ce am avea pentru ființele divine din visele noastre, permite-mi a-ți spune că ești d-ta. Ei bine ! permite-mi încă a-ți spune că cu toată frumusețea perfectă, spiritul, simtimentele, maniercle, grația ce ai, nu ai putea să miști această inimă înghețată.

— Eu !...

Elena deveni roșie ca o vișină : întornă capul și puse mîna pe față-i.

— Crezi dar că ai face această minune ?

— Eu ?... oh ! nicidecum !... nu voi să zic aceasta.. nici nu am gîndit, nici nu voi să am acest merit... nici nu-l privesc ca un merit... apoi daca aceasta s-ar întîmpla, negreșit că eu nu aș ști-o, nu aș voi să o știu...

Ea se sculă și mai mult de o oră nu reapăru în salon.

Vorbele lui Alexandru o emoționară atît, încît îi trebui o oră de singurătate ca să revie liniștită.

„Doamne ! își zicea ea. Ce este acest om a cării căutare mă turbură, ale cărui vorbe fac de tremură toate nervele mele ? amicul sărmanului meu frate... Nu poci să-l privesc fără să-mi aduc aminte de cel ce nu mai este... Numai astfel poci explica impresiunea ce îmi face... Oricum, aș fi ferice daca ar pleca de aici mai curînd, mîne, îndată de se poate. Trebuie să aflu cînd o să plece"...

Astfel cugeta Elena cînd intră în salon. Se apropie de Caterina ce se sculase de la piano.

— Știi, draga mea, daca noii veniți rămîn sau se duc mîne ?

— Nu știu.

— Ce este ? întrebă Alexandru.

— Daca o să mai ședeți mîne ? întrebă Caterina.

— Nu știu, răspunse Alexandru.

Elena surîse cu voioșie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu știu pentru ceilalți ; cît despre mine, voi pleca la o moșie a mea unde mă așteaptă hotarnicul.

Elena deveni palidă. Simți un fior în tot corpul.

— Așa curînd — zise ca gongonind — așa curînd ?

— Domnul Elescu nu se place în societatea noastră — zise Caterina — se duce acolo unde va putea vorbi politică în libertate.

Caterina devenise familiară cu Alexandru : nu se mai știa a-l satira.

Alexandru surîse cu delicatețe, luînd această mică epigramă ca o răsfățare ce Caterina nu da la toată lumea.

Elena însă tresări.

— Ce zici, Caterino ? nu cunoști destul pe dl. Elescu ca să-i vorbești astfel ?

— Daca va să fugă de noi atît de curînd !... dar mîne are încă să plouă, căile sînt rele ; caii de poste ai întreprinzătorului de față, dl. Bar, au ei înșuși trebuință de a fi purtați în trăsuri... și astfel nu vei pleca.

— Cine vorbește de cai de poste ? strigă principele Iordache. Vă încredințez că de vei privi bine printre coastele lor, ai să vezi că sînt transparinți.

— Postele, zise logofătul Șeni, sînt de plîns. Pleci cu opt cai și ajungi la stație cu doi, de multe ori rămîi în cale. Hamurile sînt cu o mie de noduri, și plăpînde ca tiriplicul ; se rup la fiecare zece pași. Cît pentru serviciul scrisorilor, e lucru cu totul comic ! O scrisoare de la București la Focșani ajunge mai tîrziu decît la Boston. Pasagerii particulari duc de multe ori geanta cu scrisori. Stafetele nu ajung mai curînd la locul destinării lor. Iată regimul nou ! iată oamenii noi ! Să ne fie de bine !

— Dar contractul cu antreprenorii — zise Georges — este făcut sub regimul vechi, sub oamenii vechi, și este o notă în contract în privința deligențelor.

— Te-ai găsit și tu isteț să vorbești ! zise principele Iordache, plimbîndu-se prin casă.

— Ai auzit ? mai întrebă Caterina pe Alexandru, pleci cu opt cai și ajungi cu doi și cîteodată rămîi în cale, și aceasta pe timp bun !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Trebuie neapărat să plec, zise el. Dar daca d-na Elena a găsi cea mai mică plăcere a mă înturna, voi veni după trei zile.

— În adevăr acea plăcere va fi mare — răspunse Elena — și astfel vei fi așteptat.

Logofătul Șeni și Zoe, consoarta sa, se retraseră scuzîndu-se că sînt foarte osteniți.

Ceilalți rămaseră.

— A început să îmbătrînească frumoasa noastră turturică, zise postelnicul.

— Dar asta nu o oprește în iarna din urmă să dănțuie la toate balurile.

— Cu toate astea, a început să-i slăbească balamalele, zise Georges.

— E tot tînără, precum e tot mîndră, zise Tudorina.

— Mîndră ? pentru ce ? întrebă Sereasca.

— Se crede ieșită din cea mai veche familie, este aristocrată în toate, zise principesa Iordache.

Georges, ce se afla la spatele postelnicului, îi șopti la ureche :

— Afară în ceea ce privește amanții săi.

— Afară din ceea ce privește amanții săi, strigă postelnicul.

La aceste vorbe toată lumea rîse. Postelnicul, văzînd impresiunea ce produse vorbele sale, repetă acele expresiuni.

Elena îi făcu mustrări și el nu înțelegea pentru ce. Elescu încă nu înțelese bine simțul acestor vorbe. Georges îi spuse la ureche :

— D-na despre care este vorba are un amant un om de jos.

Astfel se termină această serată. Oaspeții se retraseră în camerile ce le erau destinate. Elescu avu aceeași cameră cu Georges.

NOAPTEA

Vom duce pe cetitori o parte din noapte în camera acestor doi juni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Era o cameră mobilată cu gust și părea a fi budoirul stăpînii casii, două paturi curate îi așteptau. Ei se dezbrăcară și se aruncară în pat.

— Ia spune-mi, ce este această Tudorină ? întrebă Alexandru.

— O damă de două ori văduvă, a trăit puțin cu doi soți ai săi, cronica scandaloasă pretinde că bărbații săi au murit, căci au iubit-o prea mult... în fine au murit, și văduva a găsit că este mai bine a nu se mai mărita. Trece zile țesute de roze și de amor, împărtășind inima sa la mai mulți, ca să nu mai omoare pe nimeni. Iată toată istoria ei. E frumoasă, dar fără spirit, fără creștere, vană, face parte din banda voioasă.

— Ce este banda voioasă ?

— Banda voioasă se compune de vreo zece femei măritate și văduve și de [tot] atîți juni. Scopul acestii societăți este a crea aici în țară o lume nouă de epicurieni ; doctrina lor este voluptatea în plăceri. Cei ce formă societatea au toți cel puțin două mii de galbeni venit. Nici o idee nu a prins mai bine : prozeliții se înmulțesc pe toată ziua. În cele din urmă ei au reușit să converteze o damă ce trece de devotă. Numărul membrilor ar fi fost astăzi și mai mare daca o regulă a societății nu ar fi oprit să intre femei mai virsnice de treizeci de ani.

Ei practică această filosofie de față. La preumblări, la operă, la banchete, în birturi, sînt totdauna împreună.

Nu le dau meritul unei idei, orice idee ar fi. Atribui aceasta spiritului de imitațiune al vieții de lorete din Paris. Românii imită pe streini totdeuna, însă în cele rele. În vițiu, nu în virtuți ! și nu este nimic de mirare : un popol tînăr încă, ce se prezintă la viața civilizațiunei, se încîntă mai mult de frivolități ce sînt la înălțimea inteliginții sale, decît de lucruri serioase.

— Dar spune-mi, te rog, ce este acest Talangiu ?

— Un pecetluit, răspunse Georges.

— Nu te înțeleg...

— În timpii dinaintea regulamentului, domnii pecetluiau pe boierii vinovați, și iată cum. Să-ți spui ceea ce mi-a istorisit tată-meu despre pecetluirea Talangiului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Trei boieri scriseseră la turci cărți prin care denunțau pe domnul Grigori Ghica. Domnul luă știre, dete ordin să se aresteze cei trei boieri, între care unul era Talangiu. Se arestară la casele de la Mihai-vodă. Într-o noapte, înainte de a-i trimite la monastiri, acești trei fură pecetluiți la gît, la mîini și la picioare pe vestminte. Cît timp erau să șază în exil, ei nu puteau să schimbe vestmintele.

— Pedeapsă barbară ! zise Alexandru.

— Tot atît de barbară ca și bătaia la falangă. Apropo de falangă, postelnicul Iordache a fost.

— Pentru ce cuvînt ?

— Pentru răpiri în funcțiune.

— Ce oroare !... și nu se rușinează !

— Ce stai de vorbești !... aurul pentru bărbați, amorul pentru femei au două templuri rădicate în toate orașele țării. Puțini sînt care nu intră aici. Mine o să-l vezi ministru. Și nu este de mirare : Cei mai mulți sînt de categoria lui... dar, noapte bună !

Abia pronunță aceste vorbe și adormi.

Elescu nu putea să doarmă. Își aruncă ochii pe o mescioară și zări un album. Se scoală îl ia și, puindu-se din nou în pat, începu a foileta albumul.

Acest album era al Elenii. Mulțime de adrese în versuri și în proză sub care se vedeau mai multe nume care mai de care mai necunoscute ; cugetări comune, expresiuni triviale.

— Nimic frumos — zise Elescu — nimic demn de o creațiune atît de perfectă. Sărmană ființă rătăcită aici jos ! Cît trebuie să disprețuiești tu toate aceste chipuri omenești ce te înconjiură !

Caută încă ; află desemnuri.

— Ce oroare !

O idee îi veni.

„Nu poci să dorm, își zise el. Pentru ce nu voi scri ceva în acest album ?“

Se uită pe masă, vede toate cele ce trebuia spre a putea scri. Se puse la masă și dupe cîteva minute scrise în album această poezie a unuia din poeții români.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„LA FEMEIE

Fiice ale frumuseții,
Grații ! coborîți din cer,
Cu lumina dimineții
Ce se scaldă în eter !

Și p-această poezie
Răvărsați parfum divin
Ca un riu de ambrozie !
Voi să cînt un cînt sublim.

O, femeie ! tot ce-n viață
Face dorul mai ușor
E cereasca ta dulceață,
E suavul tău amor.

Poezia-ți împrumută
Carmenul ei cel divin
Și pudoarea cea plăcută,
Văl de purpură sublim.

P-al tău sîn suave vise
Au făcut leagănul lor,
Grațiile din cer proscrise
Împletesc al vieți-ți zbor.

Cerul cu lumini de soare
'N ochii tăi voios se scald,
Vîntul verii dă ardoare
Sufletului tău cel cald.

Ale noastre repezi oare
Tu la caru-ți le robești,
Și cu roze-amăgitoare
Fericită le-mpletești.

Cînd cătarea ta cerească
Mă îmbată de amor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Eu rog timpul să s-oprească —
El grăbește al său zbor.

Mîna ta cea delicată
Cînd o treci pe părul meu,
Ca o aure curată,
Uit că viața curge greu.

Cînd suflarea gurii tele
Mă îmbată de plăceri,
Crez că unda vieții mele
Cură printre primăveri.

Frumusețile divine
Nu mai locuiesc în cer,
Raiul pe pămînturi vine,
Fabulele toate pier !"

— Și acum — zise Alexandru — Elena poate să citească aceste versuri, nimic nu este mai potrivit cu dînsa.

Închise albumul. Uitîndu-se pe masă, văzu altă carte, o deschise... *Le lys de la vallée*[1], ceti Alexandru. „Iată un roman ce arată mai bine decît toate operile filosofilor ce este o femeie. Elena a trebuit să-l citească, să-l simtă... este o mare asemănare între aceste două suflete de femei... Pe scoarță este scris cu mîna... mîna Elenei a fi tras aceste rînduri...

Să citesc !..."

„Sufletul meu este trist, în mijlocul bucuriilor. Mă întreb pentru ce, și nu găsesc cauza. Mi se pare că viața îmi lipsește... Și ce este mai rău că nu poci a mă plînge, căci ce poci să zic, dacă nu știu pentru ce sufer. Și către cine mă voi adresa? inima mea, sărmana mea inimă, sparge-te în lacrimi. Iată singura consolațiune ce poți afla în viață !... oh ! aș dori să mor !..."

„Sărmana femeie — zise Alexandru — eu cunosc cauza tristeței tele... Inima ta e plină de luziuni, de do-

[1] Eroul se referă la romanul lui Honoré de Balzac, *Le lys dans la vallée (Crinul din vale).*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rinți curate ca fecioarele, de amor, și cată să se închiză în tăcere. Totul este oprit pentru tine... oh ! legile oamenilor egoiști...“

Către acestea Alexandru se puse în pat și adormi cugetînd la Elena. „Ce inimă curată și nobilă !...“

ELENA

Elena se culcase ; dar în deșert invoca somnul. Sistemul nervos îi era iritat. O frigură ușoară și nesimțită prinsese corpul ei grațios.

„Muzica m-a obosit ! zise ea. Această lume ce primesc nu poate să mă distreze ; din contra, îmi face rău... nu voi mai priimi pe nimeni... Alexandru pleacă mîne... mi se pare un carcater fantasc... dar un suflet nobil și delicat... Însă pentru ce oare pleacă atît de curînd ?... o să se înturne dupe trei zile... Ce avea Caterina de îl ruga atît să rămîie ?... Ar face mai bine să nu mai revie... Nici nu cred a se înturna...

E cochetă Caterina, cîteodată indiscretă. Mîne nu voi mai invita pe Alexandru să se înturne... Voi fi ferice... Apoi daca s-ar înturna ? Ce-mi pasă mie... El nu face nici un rău aici. Un om mai mult, nu este nimic... Copila mea plînge ! Sărmane îngerel ! Vei fi tu oare mai ferice decît maică-ta ?... Să mă scol să deștept doica... o lumină in camera de la colț... cine doarme acolo ?... Alexandru și Georges... Sînt două ore de dimineață... Alexandru e încă deștept... Să mă uit... Dumnezeule... el este ! scrie pe o carte... albumul meu, îl recunosc... scrie... îl închide... ia altă carte ! citește... ce cărți sînt în budoriul meu ? *Le lys dans [la] vallée*... Ce imprudință... am scris niște cugetări triste ; le citește... tremur... lasă cartea... se culcă... lumina se stinge... poate că nu a citit... nu a găsit acele rînduri... o, ce indiscrețiune... el doarme... toată lumea doarme... eu sufer !...“

Copilul tăcuse. Elena se urcă în pat.

Soțul său, ce doarmea în alt pat, se deșteaptă. El luase datina a se scula înainte de ziuă. Cască de cîteva ori, cît se auzi în toată casa.

— Dormi, Elena ? întrebă el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Sînt deșteaptă...

— Nu-i așa că am petrecut bine seara? am zis o vorbă care a făcut zgomot...

— Mai bine să nu o fi zis, o răutate, și încă asupra unei persoane [pe] care o priimești în casă.

— Ce vei? așa sînt eu... cînd îmi vine o idee de spirit, nu cruț pe nimeni... Astăzi nu pleacă nimeni. Vezi îngrijește de oaspeți să fie mulțumiți... am trebuință de dînșii în interesele mele...

Elena înecă un suspin.

— Nu știu — urmă el — ce stare o fi avînd acest Elescu? Trebuie să-l îngrijim. Cine știe cum vine timpul să am trebuință de el... Nu mai sînt în post, nu mai cîștig nimic. Cheltuiesc tot din averea noastră... ipotesierii nu-mi mai aduc gropurile cu lire... Timpii sînt grei..

Vorbind astfel, postelnicul se scoală și iese să se plimbe prin grădină.

CEARTA

La nouă oare dimineața toți oaspeții erau în chioșcul din grădină.

O convorbire aprinsă începuse între Talangia și Elescu.

— De trei ani aproape — zicea cel dintîi — țara este îngenucheată; un gemet de durere răsună peste tot; casa statului este falită; comerțul căzut! Cine a făcut aceasta? puterea executivă ce a fost în mîna liberalilor. Ce îndreptare se face? nimic! Răul crește pe toată ziua.

— Acestia sînt niște fapți — răspunse Elescu — care nu știm pînă la ce punt pot să fie exacți. Cu toate acestea, care sînt cauzele lor? Sub domnia lui A. Ghica, ați redigeat o doleanță care începea: Țara este îngenucheată. Casa statului este falită etc. O știi, căci ai suscris-o atunci. Aceea ce ați zis atunci, ziceți și acum, aveți un tipic.

De trei ani nu s-a făcut nimic, este adevărat; care este cauza? Spuneți-mi ce ați făcut de trei ani în adunările despărțite? V-ați certat necontenit cu ministerile; nu ați suferit pe nici unul; la fiecare le-ați rădicat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prestigiul ce ar fi avut în țară, autoritatea. Aci condamnați un minister că oprește libertățile, aci pe altul că toleră acele libertăți. Nu ați votat nici o lege de interes vital, ați căutat a uzurpa drepturile celorlalte puteri ale statului; ați agitat spiritele, sperîndu-le că liberalii or să răpească proprietățile[1]. Ați făcut ca diplomația, îmbrăcată cu prestigiul reprezintației naționale, să slăbească acest sacru sacerdoțiu. Care vă este scopul, a discredita regimul convențional și a cere trecutul cu ideile lui, cu oamenii lui?

Daca țara este îngenucheată, pentru ce? pentru că nu este sub ocupațiune streină? Sau pentru că o clasă a pierdut privilegele sale? Pentru că românii au devenit egali înaintea legilor? pentru că au pierit persecuțiunele, arestele, arbitrariul?

Vorbiți în numele nobleții! dar știți care sînt obligațiunele unei clase nobile? Știți că nu poate exista niciodată drepturi fără datorii! unde sînt străbunii vostri morți pentru patrie pe cîmpul luptelor? spuneți-mi numele lor? Unde sînt sacrificele ce le-ați făcut pentru țară? S-a făcut un împrumut național. Ei, bine! cum ați răspuns, voi, ce vă ziceți nobili, marii proprietari? nu ați dat nimic, ca să dovediți că în națiunea română nu este viață.

— Ultragiu! strigă Talangiu înfuriat. Știi cine sînt eu, domnule?

— Știu, un om bolnav.

— Mă insulți, și îmi vei da satisfacțiune!...

— Daca îți place, bucuros.

La aceste vorbe, damele scoaseră un strigăt... Elena, ce vărsa cafea, rămase cu vasul în mînă, tremurînd.

— Nu v-am zis eu că politica nu este bună? zise Caterina.

---

[1] În timpul domnici lui Cuza, deputații de tendință conservatoare s-au opus înfăptuirii unor reforme democratice. Inițiativele lui Cuza și Kogălniceanu, în ceea ce privește realizarea reformei agrare, s-au lovit și de rezistența reprezentanților tendințelor liberale în Cameră (I. Brătianu etc.). Ca urmare a divergențelor dintre domn (care avea adeziunea maselor populare) și grupările burghezo-moșierești, acestea din urmă au realizat monstruoasa coaliție.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Talangiu ieși din chiosc. Elescu rămase liniștit; și începu a face glume cu Caterina despre lucruri cu totul indiferente.

— S-a introdus duelele în țară! zise postelnicul. Nu mai e de trăit!

— Ne-a adus moda bonjuriștii ce vin de la Paris, zise principele Iordache.

— Sau mai bine moldovenii, zise avocatul boierit...

— Ai dreptul, răspunse principele Iordache. Francia o să ne puie capul nouă! În fruntea ei este un revoluționar... Cum vrei să ne fie bine nouă, ținându-ne de poalele ei? [...]

Elena lăsă o mare parte din societate în chiosc și se urcă în casă. Ea ardea de curiozitate să afle daca Elescu scrisese în albumul său și ce scrisese. Se duse în camera unde dormise Alexandru. O dată acolo, deschise tremurînd albumul.

După cetirea acestii poezii, lăsă să-i cază albumul din mînă. „*La femeie?* zise ea, dar care femeie? nu văz nici un raport între stăpîna acestui album și poezia!... N-are nici un rezon să mi-o adreseze mie, nici nu ar fi cutezat să o facă... numele meu nu este... titru ce dă este de natură a-l scuza... dar nu se poate, însă trebuie să aflu... să-l întreb... nu văz nici un rău...“

Astfel vorbea Elena și se decise să întrebe pe Alexandru cui adresase acele versuri. Se duce în grădină pe o alee, întîlnește pe Elescu.

— Nu știam că ești poet! îi zise ea.

— Eu poet?

— Dară, citii pe albumul meu o poezie.

— Nu sînt eu autorul...

— Aceasta ne dă o idee că poezia antică îndivinează femeia... În ce scop ai trecut-o pe albumul meu?...

— Am completat ideea autorului, găsind subiectul visclor sale.

Elena deveni roșie.

— Ce manie cu această nefericită politică! merită ca a face să se bată doi oameni?... sper că mă vei asculta, nu vei face copilăria a te bate în duel cu un om mai mult bătrîn?

— De voi fi provocat?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vei refuza... sau daca nu...
— Sau daca nu ?
— Voi lua o rea idee de d-ta.
— Dar a refuza mi se pare neputincios.
— Îți cer o grație !
— O grație ?
— Cearta a început în casa noastră... nu aș dori în adevăr să ne vedem puși prin gazete, cu toții și mai ales dîndu-se faptului niște cauze de natură...
— Daca ții atît la aceasta, eu poci să refuz.
— Oh, domnule !
— Promit pe parolă.
Elena îi întinse mîna, pe care Alexandru o sărută.
— Să ne înturnăm în chiosc ! zise ea.
În chiosc adunarea vorbea despre duelul ce era să se facă.
— Nu vă temeți, zise Alexandru. Eu nu mă voi bate. Voi procura d-lui Talangiu plăcerea a zice : „Acest om este un laș !"
Georges, ce auzi aceste vorbe, îi zise :
— Ce vrei să faci ?
— Refuz.
— Dar...
— Dar lumea va zice că sînt laș...
— Desigur...
— Lasă să zică. Domnul meu — îi zise Alexandru, văzînd pe T... — priimește scuzele mele, mărturisesc că regret cele ce am zis și care au putut să vă displacă.
La aceste vorbe Talangiu ridică capul cu trufie, se uită la Alexandru și surîde cu ironie.
— Mă așteptam, domnule, la aceasta din partea dumitale.
— Nu prea are curagiu, domnișorul ! zise principele Iordache către dame.
— Acest om nu are inimă, zise Serescu către Elena.
Auzind aceste vorbe, Elena suferea adînc. „Eu singură — își zicea ea — sînt cauza acestii umilinți. Mi-a promis a nu se bate, și ține parola. Ce răbdare și ce virtute din parte-i !"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ei, bine! te iert, domnule! strigă Talangiu. Numai ca să arăt că, pe lîngă curagiul ce este născut în noi, există și generozitatea. Îți întind mîna...

Toate aceste vorbe erau niște vîrfuri de cuțite ce se înfigeau în inima Elenei. Ea se mustra de cuget că putuse priimi de la Alexandru parola că nu se va bate. Acum ar fi voit să-l roage a priimi provocarea. Cînd se gîndi la gravitatea poziținei lui, făcută printr-o indiscretă intervenire a sa, și care putea să ceară obligare, Elena tremură. Se crezu compromisă.

„Ce am făcut? se întrebă ea. Ce drepturi am eu asupra acestui om?... El face un mare sacrificiu pentru mine, retractîndu-se și, prin aceasta chiar, îi voi fi obligată. Pentru ce? Apoi toată societatea îl crede un om fără inimă... El sufere toate cu o putere îngerească... este mare sacrificiul său... o, Dumnezeule, am făcut o nebunie!...“

Elena se închise în camera sa. Acolo, după ce se gîndi la toate nefericirile ce o așteptau, deschise albumul și ceti de mai multe ori poezia lui Alexandru.

Caterina intră rîzînd în casă.

— Știi că nu se vor mai bate?

— Lasă-i să facă orice vor voi... Ce ne pasă nouă?...

— Negreșit... însă îmi pare rău.

— Pentru ce?

— Pentru acest tînăr; trece de laș... Este un om plin de spirit și de inimă... și bun... nu-ți faci idee!

— Ce lesne [i-] ai cunoscut inima!...

— Mi se pare...

— Caterina... Știi ce mi s-a întîmplat? tu cunoști albumul meu. Ieri încă îl foiletam împreună. Astăzi găsii aici o poezie nouă. Pentru cine este, e un secret; cine a scris-o, e un secret.

— Să vedem!... Ia albumul. În adevăr nu era ieri... Citește: *La femeie*... la care femeie? în genere? Cine este autorul?... Să vedem. Ieri nu era scrisă, deci a scris-o astăzi... Cine? din cei de față... Să cercetăm cine ar fi în stare să facă versuri... Șer nu știe să scrie românește, și încă își face un merit, din ignorința sa... Bar este tîmpit de spirit, incapabil de a cugeta și a simți astfel; Georges nu poate să facă un vers. Bărbată-tău,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nici nu mai vorbim. Talangiu, principele Iordache, cei-alți... Nu pot scri alte versuri decît de cele ce se scriau în timpii vechi :

„Iar cînd cîntă psaltichia
Îi sare din cap tichia."

Rămîne dar Elescu ! dar și el de unde ieși poet dodată ?

— Ghicește ! zise ea.

— Acest album tu nu l-ai dat niminui, deci autorul s-a introdus aici.

— În camera mea de culcare !...

Elena se spăimîntă și se grăbi a-i spune cum albumul se aflase în budoriul său ocupat de Georges și de Alexandru... Cum a zărit noaptea lumină în acea cameră, cum s-a uitat și a văzut pe Elescu scriind pe album.

— Este o declare ! zise Caterina.

Elena roși.

— Ce zici... la o femeie, în genere... și nu este el autorul !...

— Cît ești de simplă !... ce face că nu e el autorul ? pentru ce ți-o dedică ție ?

— Glumești ?... De aș fi sigură de aceasta, aș rupe albumul...

— Atunci poți să-l rupi îndată ; dar iară ar fi păcat de acele versuri !... păstrează-le... Nu te angajă la nimic... nici măcar a-i mulțumi.

„M-am înșelat", gîndi ea.

Caterina ieși. Elena rămase singură.

„În această vară vom fi triști aici", își zise ea. Și gîndind astfel, își repară toaleta.

Elescu căuta camera în care dormise și unde avea sacul său cu bagage. Din întîmplare, se înșală și intră în camera unde era Elena. Aceasta desfăcuse părul ca să-l netezească și apoi să-l restrîngă. Era frumos a vedea cineva acest păr umbros, lung, des, strălucitor și atît de fin ficcare fir, încît se pierdea sub ochi, desfăcîndu-se și rîurind pe gîtul său alb ca neaua în inele naturale și grațioase. Astfel găsi Alexandru pe Elena. Aceasta, surprinsă, lăsă să se audă un strigăt.

— O ! mă iartă, doamnă ! zise el. Căutam camera mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elena căuta înainte de toate să rămîie indiferintă în față cu Alexandru ; să nu facă niciodată nimic de natură să-i arate că ar exista umbra unei idei că el ar putea spera cel mai mic lucru.

— Daca ai venit o dată — îi zise ea — șezi !

Elescu se puse pe un scaun.

„Ce frumoasă este !...“ își zise el, apoi, adresîndu-se către Elena :

— Ai un păr, doamnă, a face să se uite grațiile.

— Așa ?... răspunse ea cu indiferință, întîrziind în restrîngerea părului... mă așteptam să-mi lauzi părul... Nu este așa — urmă ea — că vezi pe vițele acestui *păr grațios jucîndu-se un cor de dorinți ce înșală ?...* Astfel vorbește poezia din album. Oh ! poeții !... Ei văd toate printre un prism de frumusețe, de grație divină !...

— Așa am simțit... eu însumi...

— Așadar, acea femeie căria sînt adresate versurile sînt eu ? zise Elena rîzînd.

— Și care ar putea fi alta ? răspunse Alexandru, pe care indiferința și rîsul Elenii îl zdrobea.

— Dacă sînt eu, atunci citește acea poezie. Să comparăm daca descripțiunea este justă.

— Doamnă !

— Nu te supăra !... îți fac grația de a nu te sili la această cetire.

— Ești crudă.

Elena surîse.

Alexandru nu iubise niciodată ceea ce se cheamă o femeie, acel ideal din poezia ce copiase. Căci nu-l găsise încă în nici una din femeile ce trebuința de a trăi aruncase pînă atunci pe calea vieții sale.

Elena fuse pentru el o femeie ce nu semăna cu celelalte femei, o ființă cerească. Pe fiece oară descoperea într-însa o calitate nouă, și pe fiece oară se vedea atras, fără voia sa, către dînsa. Pentru prima oară în viața sa se turbură înaintea unei femei... El o cunoscuse numai de o zi. Dar aceasta fuse destul ca să o iubească. În acest scurt timp el ghici tot ce acest suflet avea în sine de sublim. Zic unii că acei ce se înamoară la prima vedere de o femeie nu sînt înamorați în adevăr ; că nu este alt decît o patimă senzuală inspirată de admirațiunea pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

frumusețea fizică. Că un amor adevărat are trebuință de lung timp de a se cunoaște.

Este o opiniune încă. Experiința a dovedit de multe ori că un om a putut iubi o femeie la prima vedere, pentru calitățile morale. Aceste calități nu rămîn ascunse, ele se dau de față îndată ce se exprimă. De multe ori ele sînt precedate de renume.

Pe cînd Alexandru admira acest tezaur ascuns în sălbătăcie, împrejurul lui nu auzea decît elogiurile ce-i da toată lumea. Nimic nu ne împinge mai cu repeziciune a admira pe cineva ca elogiurile ce lumea îi face. Aceste elogiuri sînt ca niște punți de roze ce se aruncă sub pașii noștri pe calea ce luăm în a admira un obiect.

Faptul real era că sufletul său se turburasă, cînd vedea pe Elena simțea un farmec neînțeles; cînd înceta să o vază, era gînditor, nemulțumit; fără să caute, imaginea ei se amesteca cu toate gîndurile sale.

Către acestea el nu știa încă daca o iubește! Ocaziunea nu se prezintase încă ca să poată înțelege aceasta.

— Daca ai sta cîteva zile încă aici, am face partide de călărie... ești cavaler? întrebă Elena pe Elescu.

— Cavaler?... răspunse Alexandru distract, da! da!... De ce nu?...

— Vom vedea monastirile, munții nostri... Sînt locuri cu totul frumoase spre munți... dar nici nu mă asculți! La ce te gîndești?

— Cine ar ghici mi-ar da dreptate să mă las a mă răpi atît de dulce...

— Știi că nu ești polit pentru mine?... oricare ar fi acele obiecte ce te răpesc, crez că aș merita cea mai mică atențiune?...

— Ești totdeuna amestecată cu visele mele!

— Acum complimînte!... De cînd?... de ieri seară, nu este așa?

— De ieri seară sînt altul... de ieri seară am început a trăi de o altă viață!...

— Pastorală, negreșit... sîntem la țară... Aici aerul e curat și îmbălsămit...

— Aerul?... nu mai vorbesc nimic, toate zisele mele le interpretezi într-un simț cu totul contrariu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu te supăra !...

— Aș fi voit să nu te cunosc !

Vorbind astfel, ajunseră la chiosc.

Tudorina era răsturnată pe o canapé : frumoasă, gravă, tăcută, ar fi zis cineva că este în admirațiune pentru frumusețea sa.

— Cît este de frumoasă ! zise Elena lui Alexandru. Du-te și vorbește-i, teme-te însă de a-i zice vreodată că o iubești ; un amant ce se declară este un rege ce-și pierde tronul.

Alexandru înțelese simțul acestor vorbe.

— Înaintea sa, răspunse el, voi fi totdauna un rege pe tronul său.

Alexandru se puse lîngă Tudorina.

— Este adevărat, doamna mea, că un amant care se declară este un rege detronat ?

— Din contra, zise ea.

— O damă a pretins aceasta.

— Către cine ?

— Cu un amic al meu.

— Atunci dama nu îl iubește și cel mai bun lucru ce poate să facă amicul d-tale este să-și caute de cale.

Un serv anunță gustarea. Oaspeții porniseră spre sala de mîncare.

D-na P... era în vervă astă dată. Cît dăinui masa, nu încetă a critica starea politică actuală.

Bărbatu-său fusese ministru sub regimul actual ; de zece zile nu mai era. Cît fusese soțul său în minister, domnitorul era omul cel mai perfect din lume ; țara era un paradis pămîntesc ; tot era mare, bun, la locul său. A doua zi ce soțul său nu mai era ministru, domnul deveni rău, țara un infern ; totul era meschin, nimic la locul său. Adunarea ce pînă aci o critica, îndată deveni pentru dînsa egida naționalității, libertății.

— Nu mai putem trăi în această țară ! zicea ea ; în capitală nu mai poți trece pe paveul pretutindeni ruinat, în casă nu mai ești sigur din cauza hoților... pretutindeni, în toate nopțile se fură... carnea, pînea, scumpe !... Afară din capitală nu poți umbla : drumuri nu sînt ; postile sînt în stare proastă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Adresează-te către soțul dumitale — zise Georges — care a fost pînă ieri ministru și contracciu mai nainte. De ce nu a ameliorat toate aceste lucruri ?

— Aceasta nu este o argumentare serioasă ! Toți l-au trădat... Ce putea face ? țara este formată de oameni nedemni de a fi o națiune. Ar trebui să o ia îndată rușii ori austriacii, să scăpăm de parodii ridicule...

— Ba să mă ierți ! zise principele Iordache. Înțeleg să vie oștiri ruse, austriace să o ocupe cîțiva ani, ca să ne scape de roșii și de convenționale ; dar în urmă să se ducă de unde au venit.

— Așa, mă învoiesc și eu ! răspunse postelnicul George.

— În adevăr, zise Georges. Ocupările streine aduc comerțului mușterii, damelor amanți !...

— De ce nu ! răspunse Zoe Șeni. Ai nostri nu sînt în stare să fie nici amanți !...

— Ce zici, Zoe ! observă Elena. Cine te-ar auzi vorbind ar crede că nu ești română.

— Sînt neferită a fi română astăzi.

— Eu nu cred astfel.

— Tu ? tu trăiești în lumea viselor.

— Păcat de tinerețele tale ! zise postelnicul. Ba nici un păcat... mă iartă... nevasta mea e fericită... își caută de casă și de copilă, își iubește țara și bărbatul, și... și... n-are amanți, nici ruși, nici austriaci, nici nobili, nici din popor !...

Postelnicul apăsă pe vorba din popor și se uită la toți să vază daca l-au înțeles.

— Nici din popor ! repetă el.

Zoe își mușcă buza, deveni palidă, corpul ei tremura.

„Îmi vei plăti scump aceasta, tu și femeia ta !“ zise Zoe, în sine, jurînd de a-și răzbuna într-o zi. Protestă că o doare capul și se duce de la masă. Ea se retrase în camera sa, unde medită la mijloacele de răzbunare.

„Tu ai zis că am un amant din popor ? își zicea Zoe. Ei bine ! voi face ca femeia ta să iubească lacheul meu !“

Sufletul înrăutățit al Zoii căuta cele mai infame mijloace de răzbunare : „Am avut un lacheu june, frumos, gentil în maniere, fiul unui văcar și a unei țigance, astăzi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

este scriitor la un minister, și trece de gentilom ; maică-sa trăiește, este jumătate nebună. Iată omul ce am să-i aleg. Îl voi învăța la aceasta, voi veni cu dînsul aici, unde voi trece vara. Îi voi da bani și vesminte de senior. Îi voi zice eu însumi cum are să se exprime. Voi exalta imaginațiunea acestii femei, și cînd ea va începe a-l iubi, voi trimite pe țiganca, muma băiatului, aici să strige acestii femei în fața tutulor : «Dă-mi copilul ce l-ai făcut amantul tău ! Este copilul meu !»"

Iată planul infernal ce și-a imaginat această femeie. Ea păru ferice toată acea zi. Societatea trecu timpul în grădină. O parte din cavaleri și dame exprimară dorința a face o cavalcadă, dorința lor fuse împlinită. Afară de caii postelnicului destinați pentru aceste cavalcade, se aduseră încă șase, aceia destinați pentru serviciul cîmpului. Aici se aflau șele de dame și de cavaleri.

Abia ieșiră din sat, și intrară pe o alee lungă, și se puseră a se întrece la goană, damele și cavalerii deopotrivă. Cursa lor fuse lungă, nici un cavaler nu căzu, făcură mai mult de o oră de goană. Acum nu erau departe de Floreşti, unde începuse a se forma tabăra oștirilor române.

— Fiindcă sîntem aici — zise unul din cavaleri — pentru ce nu vom merge la tabără [1] ?

— Să mergem ! răspunseră zece voci deodată.

Aceasta decise despre vizita în tabără ; puseră caii în cale. După o jumătate oară, ajunseră la locul destinațiunii lor. Pe malul sting al Prahovei, intr-o întindere aproape de o oră, erau înălțate niște barace de pari și nuiele învelite cu paie. Ar fi zis cineva că aceste încăperi erau preparate pentru vite. Ploua înîntru mai rău decît afară, chiar dupe ce ar fi stat ploaia afară, înuntrul baracelor ploua încă. Toată oștirea nu se adunase încă aici.

Curioșii nostri se preumblară prin tabără în toate simțurile călări, apoi descălecară la cortul unui general.

Acesta îi întîmpină cu destulă politeță. Cîțiva din cavaleri îl cunoșteau. [...]

Tabăra se aprinse și arse de mai multe ori. Vorba se răspîndise atunci că jumătate din soldați din tabără erau

[1] Tabăra de la Floreşti (lîngă Ploiești) înființată în 1859, la începutul domniei lui Cuza, a contribuit la organizarea armatei celor două țări române, a căror unire abia se înfăptuise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bolnavi. Cavalerii nostri abia găsiră douăzeci de bolnavi. Aceste zgomote erau născute de propaganda politică a partidei contrarii ideii unei taberi ; o tabără formată de toată oștirea romînă putea să tragă oarecum în cumpăna conferințelor ce aveau misiunea să recunoască sau să respingă votul de la 24 genariu.

Să înțelege că nu putea fi de gustul acelora ce erau contrarii acelui vot. Astfel ei nu cruțau nimic ca să desconsidere în ochii țării această concentrare a oștilor pe un singur punt. Ceea ce este mai trist este că chiar oamenii ce se ziceau sprijinitorii acelui vot repetau acele zgomote, unii din rea-voință, alții din lipsa de reflecțiune matură asupra împrejurărilor de față. Lumea nu se guvernă cu inima, ci cu capul și cu inima. Astfel o lungă experiință ne învață că imperiul lumei a fost totdauna al celor ce calculă și simte totdodată. Daca partida ideilor și oamenilor noi, în cei din urmă ani, a pierdut, lucrul este că s-a servit mai mult cu inima decît cu capul.

Cavalerii noștri se înturnară către casă.

Astă dată mergeau încet, fiecare critica sau lăuda ceea ce văzuse.

— Soldații sînt hrăniți rău. Unde se duc atîția bani ? zise principele Iordache.

— La contraccii, zise Serescu.

— Cel mai bun lucru ar fi — răspunse avocatul boierit — ca ficce soldat să devie contracciul în față cu statul pentru hrana gurii sale.

— Ești revoluționar, răspunse Serescu.

— Oricum va fi — zise Elescu — este totdauna o senzațiune plăcută a vedea fii de arme ai României într-o tabără !

— Să se bată cu lăcustele ? zise Șer.

— De ce să avem această tristă idee ! răspunse Elescu. Cînd auz pe unii români ridiculînd ideea de a apăra mormintele strămoșilor, pare că auz niște oameni născuți în robie care tremură cînd se gîndesc că poate să scuture lanțurile lor. Sub domnii cei bătrîni, acest popol român, despărțit în două, era de zece ori mai puțin la număr, și cu toate acestea ei se luptau contra enimicilor numeroși pentru independința națională. Spiritul de rezbel nu paște : este rezultatul educațiunei. Care sînt luptele la care capii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acestor două state au dus pe români contra apăsătorilor națiunei și ei ar fi refuzat de a combate ? nici una. Eu sînt sigur că oștirea română astăzi, deși mică în număr, deși nedestulă ca să poată triumfa contra enimicilor numeroși și bine organizați, dar la orice ocaziune ar da un exemplu de curagiu și ar muri toți ca niște martiri.

— Nu văz că am scăpa patria, sacrificînd astfel pe soldați !...

— Și cine ne oprește a mări numărul soldaților ? sub nume de oștiri neregulate, a-i organiza pe picior de rezbel ? Nu sînt bani ! vei răspunde. Oștirile neregulate nu costă mult. Nici o lege nu ne oprește a le forma !

Călătorii nostri ajunseră la malul Prahovei. Trebuia să treacă rîul ca să apuce o cale mai directă către casă. Prahova, din cauza ploilor la munte, venise mare. O călăuză trecu înainte. Cavalcada se coborî deodată în rîu. Elena, ce mergea alături cu Elescu, lovi calul ce insista să stea să bea apă, calul își pierdu echilibru, se potieni, apoi, împins de iuțeala curentului, să răsturnă. Elena căzu în apă. Aceste rîuri, deși nu sînt adînci, dar sînt repezi, și patul lor este așternut cu pietre mari, astfel că un om ce ar cădea aici, răsturnat de iuțeala apei, lovit de pietre, este supus la orcare pericol. Elena se amestecase cu corentul, un minut, și capul ei putea să se zdrobească de o piatră.

Alexandru coborî după cal și se repezi spre dînsa. El o prinde, o rădică, o poartă pe brațe către celalt mal. Pălăria ei de amazonă fugea cu repeziciune în josul rîului. Ea era palidă, părul ei cel frumos se desfăcuse și riura plin de apă pe umerii săi. Ea însă nu băuse apă. Alexandru o depuse pe o pajiște verde ; damele ce trecură rîul descălecară și alergară la dînsa, care le întîmpină surîzînd.

— Nu este nimic ! zise ea. Nici nu m-am lovit de pietre, nici nu am băut... grație d-lui Elescu...

Nu era timp de pierdut ; Elena se aruncă din nou pe cal astfel cum era udă, și cavalcada porni înainte.

Atunci ea își aduse aminte că Elescu o prinsese în apă, o scosese afară, că prin urmare el o ținuse în brațe, o strînsese poate pe inima sa. Ea simți o rușine adîncă și un fel de ură pentru acest om.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Amîndoi sîntem plini de apă, zise Alexandru. Să punem caii în galop, ca să nu răceşti !

Ei plecară în galop. Ceilalţi îi imitară, dar după zece minute începură să meargă la pas. Elena şi Alexandru se depărtară.

— Mulţumesc ! zise Elena cînd caii lor se mai opriră pe cale. Mi-ai scăpat viaţa !... Sau nu ştiu daca nu ar fi fost mai bine să nu fi avut pentru ce să-ţi mulţămesc !...

— Pentru ce aceasta ?

— Ştie omul ce suferinţi sînt ascunse în viitorul său ? Crede-mă, domnule, cele mai fericite fiinţi omeneşti sînt acelea ce mor înainte de a sorbi toată cupa vieţii lor. Ele mor regretate, căci n-au avut timpul a practica nici binele, nici răul. Sufletele lor rămîn curate, ca în ziua cînd au venit pe pămînt. Oricum, îţi sînt obligată de acum înainte... mi-ai scăpat viaţa, poţi dar să reclami viaţa-mi oricînd vei voi.

— Numai D-zeu ia înapoi viaţa ce a dat oamenilor, zise Alexandru. Apoi ar fi un lucru peste putinţă a voi aceasta... Această viaţă de care vorbeşti este preţioasă... daca vei muri...

— Destul... înţeleg. Vei să zici că daca voi muri, vei muri asemenea... Crezi că aceste vorbe sînt noi pentru mine ? crezi că alţii nu mi le-a mai zis ?... Ele mă dezgustă ca tot ce este minciună, ca tot ce este exagerăţiune, ca tot ce este ridicul. Amicia nu cere niciodată un asemenea preţ ; atunci ea ar deveni o tiranie !

— Amicia, zici ?

— Amorul ? e totuna. Ce este amorul el însuşi daca nu o amicie între două sexe ! El se naşte din admiraţiunea ce are o parte pentru ceialtă ; din stima, din respectul ce ştie să inspire. Raporturile aşezate între aceste două părţi regulează gradul de simpatie, fac acea amoare liniştită şi fericc, sau acea patimă furioasă şi adîncă ; însă cauzele ce îl nasc, admiraţiunea, stima, respectul pot înceta cu termenul vieţii unei părţi, cu atît mai mult cînd vedem că ele încetează de multe ori în viaţă... voi, tinerii de astăzi, aveţi capul plin de ideile romanurilor moderne, un limbagiu propriu al lor, care, de mult ce se înlătură de la natură şi de mult ce s-a uzat, devine nesuferit.

— Astfel dar, îmi permiţi a-ţi cere viaţa ?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da, zise Elena.
— Nimic alt ?
— Ce alt ?
— Daca îți ceream inima ?
Elena, fără să se turbure, răspunse :
— S-a văzut cazuri cînd o femeie a iubit pe acela care i-a scăpat viața, în romanuri... Însă să lăsăm la o parte aceste glume... căci în adevăr nu pot a le lua altfel... și să mergem înainte.
În acel moment Caterina venea pe calul său cu o repeziciune fabuloasă. Ea mergea bine pe cal, era solidă și elegantă ; lăsase în urmă pe toți ceilalți într-o întrecere ce avură, oprește calul de departe ; îl pune în treapăd, apoi la pas, și se apropie de Elena.
— Mi-ai făcut o frică mare, dragă Elena, zise ea. Te credeam înecată... moartă chiar... Eu să mulțumesc domnului Alexandru pentru că te-a scăpat ?... Dar să nu întîrziem, vesmintele tale sînt udate... Să mergem în galop !
— Calul meu este ostenit, zise Alexandru. Este aproape să stea... Și nu vă permit două dame a alerga singure.
— Te temi să nu ne fure ? zise Caterina. Nu are cine. Bar este în urmă... abia mai suferă calul... Cată să știți că m-a amețit cu complimîntele... în cele din urmă, nemaiștiind cu ce să mă compare, mi-a zis că sînt frumoasă ca un ananas !
Vorbind astfel se puse să rîză.
— Dar Sofia ? întrebă Elena.
— Domnișoara Sereasca ? Aceasta încă mă face să rîd cu fasoanele ei de parvenită. Bar îi zisese românește că ar voi ca această cavalcadă să nu se mai termine ; închipuiți-vă, el, care abia mai poate ședea pe cal ! Sofia i-a răspuns în franțozește că nu cunoaște idioma în care i-a vorbit !... nu poci să o sufer !... a șezut doi ani la Praga și a uitat limba părintească !... Încă ceva... mai frumos ! Bar ne spunea că este cavaler bun ; că poate face douăzeci și patru de ore pe cal (nu știu pentru ce nu douăzeci și opt ?), că nu este cal care să nu-l dompteze ; cu i-am propus să ne întrecem, a dat pinteni calului... calul plecă ca vîntul ; dar se opri îndată. Bar pierduse scările, se ținea de coamă și se coborîse pe gîtul calului. „Oare ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să mergi și mai iute decît calul, te-ai coborît pe gîtul lui ?“ îl întrebai eu. Închipuiește-ți că s-a supărat !

Dupe cîteva minute văzură casa. Soarele nu era departe de a apune. El se culca în nori. Răsfrîngerile lui formau niște valuri de aur și de rubin ; o răcoare plăcută se răspîndea pe fața luncelor îmbălsămite. Umbrele serii se arătară pe sub dealuri.

Cele două dame pe cai frumoși și sprinteni treceau ca două vise poetice. Umbrele și razele păreau că se dispută cu voluptate să le deschiză sînul.

Elena, ale cării bucle atît de maltratate la rîu, le lăsase libere să fîlfîie în aer. Alexandru nu se putea sătura de a privi. Caterina ea însuși îi zise :

— Elena ! Cît ești de frumoasă !...

În fine ajunseră în curte. Cea dintîi grijă a Elenei fuse să-și schimbe vesmintele.

— Bărbată-meu o să mă mustre, zise ea lui Alexandru, despărțindu-se ca să meargă să se schimbe. Are să afle ceea ce mi s-a întîmplat... dar nu-mi pasă... ziua de astăzi a fost o zi frumoasă pentru mine, urmă ea, cu o voce tremurîndă. La revedere, adăugă ea, apoi dispăru.

Cu toate acestea seara la masă nu fuse altă vorbă decît de baia Elenei în Prahova, de cai, de rîuri, de înecăciuni. Cei mai mulți spuseră cum li se întîmplase lor lucruri periculoase și cum putură să scape ca printr-o minune. Pretutindeni omul este om. Pretutindeni, acest rege trufaș al viețuitoarelor îl găsești aducîndu-ne aminte neîncetat despre puterea geniului său asupra lucrurilor ; născocind cu imaginațiunea sa tot felul de succese în favorul speciului său ! Să fi ascultat pe acești născocitori și să fi luat drept adevăruri spusele lor, ai fi crezut că Olimpul este pe pămînt, că zeii s-au făcut oameni.

Dar nimic nu fuse mai voios decît căderea pe gîtul calului a d-lui Bar, ce Caterina spuse cu atîta spirit, cît era cu ce să omoare pe un om sub ridicul.

Bar asculta în tăcere. „Vom vorbi noi mîne ! zise el în sine. Să înveți altă dată să rîzi de acela ce-ți oferă mîna, inima și o stare colosală !...“

Seara aceea se petrecu cu voioșie.

Alexandru rugă pe Elena să joace la piano.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Te rog — zise ea — nu mă sili a face un lucru care mă ucide !... De cîte ori joc cîte ceva, sufer în urmă... dar daca ţii mult... Să încerc !...

Zise şi se puse la piano.

Bar se duse la Serescu şi îi zise :

— Am să-ţi vorbesc ceva serios. Poţi să vii după mine ?

— Da ! zise Serescu, şi amîndoi se duseră într-o cameră izolată.

CEREREA ÎN CĂSĂTORIE

Cînd amîndoi şezură, Bar deschise gura şi cu o voce tremurîndă îi zise :

— De trei ani eram hotărît să mă însor... Voiam să iau pe domnişoara Caterina... Cite sacrifice nu am făcut pentru această idee ! această căsătorie ar fi fost un mare sacrificiu din parte-mi, o milă, ca să zic aşa, căci ea nu are nimic şi eu sînt om de zece mii de galbeni venit. Cum a răspuns ea la o idee atît de generoasă ?... Refuză !... Aşadar, iată ce m-am socotit : să mă leapăd de această idee. Şi... d-ta eşti un om care apreţuieşti talentele, averea... Ştii cum se fac banii ?... Domnişoara, d-le, este o fată cuminte... Viu şi-i cer mîna !

La aceste vorbe Serescu era să nebunească de bucurie. El era foarte bogat, dar parvenit, nu s-ar fi aşteptat niciodată să-i ceară pe fie-sa unul ce era şi bogat, şi boier de clasa întîi, deşi nu mai sînt clase în România[1] ; dar desprivelegieţii se mîngîie încă cu clasele.

„Voi intra cu neamul în neam de boieri mari ! îşi zise el. Nu numai atît ; dar unde era să dau zestre patru mii de galbeni venit la altul, voi da acestuia o mie, căci este bogat el însuşi, apoi se află într-o vîrstă unde puţini mai pot să se însoare cu fete tinere !"

Bar crezu că tăcerea lui Serescu era motivată de un refuz pe care nu cuteza a i-l spune. Care fu mirarea lui cînd văzu că Serescu, fără a zice o vorbă, îi sări dupe gît şi începu să-l sărute.

[1] Vezi nota de la p. 135.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine — zise Bar — dar ar trebui să consulți și pe domnișoara !

— Sofia nu are voință... nu trebuie să aibă !... Voi zice și va face !...

— Dar maică-sa ?

— În casa mea nu cîntă găina... Iată, mă duc să le comunic această noutate bună împreună cu voințele mele.

Dupe zece minute Serescu se înturnă cu femeia și fiica sa.

— Postelnicul Bar a binevoit și i-a plăcut să se coboare a cere în căsătorie pe Sofia...

La aceste vorbe d-na Sereasca scoase un țipet de bucurie.

— Bine am auzit ? întrebă ea. Eu, care umblu cu dînsa de doi ani în toate locurile, doară se va găsi cineva să o ceară... m-am învrednicit !

— Bine ! bine ! răspunse Serescu... și adresîndu-se către fie-sa : Priimești să iei pe dl. Bar bărbat ?

— Cum va voi papa !... și vorbind astfel lăsă ochii în jos.

Și acum talente, merite, virtuți, onestitate, mergeți și vă ascundeți cu rușine ! lăsați să treacă stupiditatea, imoralitatea, imeritul, purtate de bogăție ! Bar era un om fără spirit, fără inimă, fără moralitate. În timp de zece ani deveni bogat prin hrăpiri, lumea îi dete sirnumele ironic de *„modestul hrăpitor“* ; bătrîn, zdrobit, urît, neplăcut, ridicul, nimic nu-i lipsea ca să complecte o ființă demnă de dispreț. Către acestea iată un suflet june, inocent, curat, o fată plină de frumusețe, de grație, care îi întinde mîna în viață și îi zice : junie, frumusețe, grații, răsfățări, amoare, toate sînt pentru tine, pentru că spiritul tău este stupid, inima seacă pentru că ai știut să furi și să te faci bogat. Sărmană junime, depune la poarta vieții, intrînd, visele tale cele frumoase și voi, virtuți, mergeți de vă spînzurați de această poartă !

Dupe cîteva minute Bar intră în salon avînd de braț pe Sofia.

— Domnilor și doamnelor ! zise el. Am onoare a vă prezinta pe viitoarea mea mireasă !

Persoanele ce se aflau acolo crezură deocamdată că Bar își pierduse spiritul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cu consimțimîntul nostru este ! răspunseră Sereștii.

— Iată și o nuntă făcută pe moșia mea ! zise postelnicul George.

Elena merse și felicită pe socri și pe cei doi promiși. Toată societatea o imită.

— Nu mă felicitezi ? întrebă Bar pe Caterina.

— Cum nu ? răspunse ea. Vei să mă alegi a-ți pune cununiile ?

— Sper că o să ne cunune domnitorul.

Bar făcuse toate acestea în necazul Caterinei. Cînd văzu că i se acordase mîna Sofiei și pe Caterina atît de indiferintă pentru această căsătorie, începu să se căiască pentru că făcuse acel pas. Toată noaptea nu putu să doarmă.

„Ce-am făcut ! își zicea el. Am vrut să-mi răzbun pe Caterina pentru că rîsese de mine ; dar ea rămîne atît de indiferintă ca cum ar fi vorba de nunta împăratului Bengalului !... Părinții priimiră cu atîta înlesnire și plăcere să mă facă ginere, încît îmi vine a crede că nu am căpătat vreun lucru mare... Mîne îmi iau vorba înapoi... dar se mai poate ?... Am anunțat lucrul la toată societatea !...“

Seara trecu voioasă pentru toată lumea. Un singur suflet era întristat : Elescu.

O PATIMĂ NOUĂ

Cei doi juni, Alexandru și Georges, se retrăseseră în camera lor de culcare.

— Sînt aici două femei care nu-mi plac, zise Alexandru.

— Care ?

— Zoe și principesa Iordache.

— Ai dreptate. Ele sînt doi șerpi ce umblă totdauna încolăciți ! înrăutățite, intrigante, caută neîncetat a pune dezbinare între oameni... Nu este de mirare în acest moment să urzească vreo intrigă infamă contra vreunei alte femei de aici...

— Georges — zise Elescu — bănuiala ce aveam vii să o întărești cu aceste vorbe ! Ele meditează o lovitură...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și mi se pare că victima ce caută va fi însuși Elena ?... Astăzi toată ziua erau împreună, retrase, șoptinde, și privirea lor sălbatică ce lăsau pe Elena, m-a făcut a mă gîndi...

— Să ne preparăm a le demasca.

— Cum ?

— Lasă pe mine... voi afla totul de la amantul Zoci ; și Georges începu să sforăie.

Alexandru rămase singur. El încerca o nemulțumire de o natură cu totul nouă pentru dînsul. Era neferice. Iubea pe Elena și începuse a înțelege. Se culcă, caută să doarmă ; nu putea.

„Doamne ! zise el. Ce este această femeie ? nu sînt un copil ce intră în lume pentru prima oară... astăzi am voit să plec, și, cînd eram să pornesc, puterile mi-au lipsit... Nu este un simtiment trecător ce se stinge îndată ce încetăm a vedea obiectul iubit... eu sufer... este o patimă puternică... am trăit... am fost în relațiune cu tot felul de femei frumoase, spirituale... niciodată nu am simțit nimic ! ceea ce simț astăzi este un lucru straniu !... Această femeie nu mă iubește... nu poate să mă iubească, fără a deveni criminală... Eu, din contra, priimit aici ca un oaspete... nu ! niciodată nu voi viola legile ospitalității... e crud numai a gîndi !... Mîne voi pleca... și niciodată nu voi mai vedea pe Elena... Vor fi crude minutele despărțirei ; dar trebuie să sufer... voi pleca fără să o văz... Oh ! este atît de frumoasă ! Sufletul ei este atît de sublim !... Ea ucide toate femeile prin calitățile ei ! Îmi pare că văz o cunoștință a viselor mele !... Ea doarme !... dormi, îngere curat și dulce ! umbrele suferinții niciodată să nu plutească pe fruntea ta ! Astă-seară juca la piano... Eram lîngă dînsa... încetase de a juca... Îmi vorbea de suferințele acestii sărmane națiuni...

«Pentru ce te ocupi de națiune ? o întrebai, îngerii nu au nici o naționalitate !...» Ea deveni rumenă ca o roză, gînditoare, reîncepu jocul, în vîrful genelor sale mi se păru că lucește o lacrimă.“

Amorul născu o dată cu o contraritate în sufletul lui Alexandru, ceea ce mărea acest simțimînt. Contrarietatea era efectul educațiunei sale ; a se întroduce într-o familie și a trăda era incapabil, sufletul său rămăsese cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rat în mijlocul corupțiunei societății în care trăise. De aici venea suferința sa.

Este un lucru de observat și femeile de spirit l-au pătruns înainte de toți. Rezerva ce natura le-a dat mai mult decît oamenilor, și pe care o practică prin instinct, le-au dovedit că niciodată un amor nu devine mai pasionat decît atunci cînd află stavile. Omul ursit să dorească neîncetat, facultate necesară existenții sale fizice și intelectuale, se înțelege că îndată ce vede că i se realiză o dorință, trebuie să se înturne către alta și prin aceasta chiar să nu mai ție la cele realizate. Urmează dar ca să se înflăcăreze de o dorință ce nu se poate realiza. Femeile de spirit, care chiar atunci cînd împărtășesc simtimentul adoratorilor lor rămîn în rezervă și au acrul a se împotrivi, sînt totdauna sigure că vor face a naște un amor profund în inima celor ce le iubesc. Amar acelii femei care ar lăsa să se tîrască de inima sa ! să se învingă fără lupte ! a doua zi va fi uitată și poate disprețuită !

Elena, grație spiritului său natural de femeie, grație educațiunii sale, grație încă curățeniei și inocenții sufletului său, printr-o rezervă demnă ce inspira stima și respectul, nu avea a se teme de a fi învinsă cu atîta înlesnire. Ea înțelesese simtimentul profund ce inspirase lui Alexandru. Femeile nu au trebuință de declarațiuni ca să înțeleagă că sînt iubite. Din contra, acele declarațiuni ele nu le voiesc, căci atrag după dînsele ca o consecință o declarațiune și din partea lor și ele nu voiesc niciodată să se declare învinse, nici chiar atunci cînd sînt în adevăr. Cîteodată ea avea milă de acela ce iubea. Atunci, voind să verse un balsam de fericire în inima lui, îi exprima cîte o idee de speranță, dar cu atîta echivocitate și ingenuitate, încît Alexandru nu știa ce să creadă.

În dimineața viitoare, Alexandru întîlni pe Elena într-o alee din grădină. Între alte vorbe, el îi zise :

— Aș dori să fiu poet și să am geniul lui Dante...

— Pentru ce aceasta ?...

— Ca să te imortalizez, ca pe Beatricia, răspunse el.

Elena tăcu ; dar o tăcere ce inspira respect.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cîteva minute în urmă veniră aici mai multe persoane, un serv anunță Elenii că au ajuns vesmintele sale cele noi de la București.

— Ah! zise ea. Astă-dimineață toate dorințile mele s-au împlinit, și aruncă o căutătură repede asupra lui Alexandru. Ceea ce zise ea era prea mult și prea puțin, prin urmare nu era nimic.

— Elena! strigă Caterina, ce ajunse acolo sărind. Știi ceva?

— Ce este?

— Cei mai mulți pleacă astăzi... Bar și Sereștii... nu este nici o pierdere... Zoe și principesa Iordache... mai bine; nu poci să le sufer! și Talangiu!...

— Ce fel? întrebă Elena, tratezi așa de rău amicii mei?

— Daca nu-i sufer?...

— Mai pune unul în numărul celor ce pleacă! zise Alexandru.

— Care? întrebă Caterina.

— Eu.

— În toate zilele ne amenințî că pleci...

— Dar astăzi, trebuie...

Elena atunci se ocupa a rupe o floare, ca cum ar fi voit să arate indiferința sa. Alexandru culese cîteva roze.

— Ce să faci cu ele? îl întrebă Caterina.

— O să le dau domnișoarei Serescu pentru plecare.

— Bine zice — răspunse Caterina — să mergem să o vedem... este sus.

Ele plecară împreună cu Alexandru. Pe cale, Alexandru mergea în urmă și ținea în mînă grațiosul buchet de roze. Elena rămase un pas înapoi și apropiindu-se de Alexandru:

— Dă-mi mie acel buchet, și ține această floare ca să-l înlocuiești în destinarea lui.

Alexandru dete buchetul și luă floarea de la Elena. Era tot ce poate fi mai comun printre flori: un ochiul-boului. Alexandru nu zise nimic.

— Te duci — mai zise Elena — dar o să te înturni, te așteptăm. Voi pune acest buchet în apă... înainte de a se vesteji caută să fii aici!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Promit...

— Ai auzit, Caterino ?

— Lasă-te pe accea !...

Intrară în camera unde era familia Serescu. Citetrei membrii acestei familii păreau cufundați într-o fericire fără margini. Serescu vorbea și rîdea cînd nu era subiect de a rîde ; își freca mînile. Nevasta sa plîngea cu lacrimi de bucurie.

— Așa, fiica mea, zicea ea Sofiii. Intri în lumea mare : te măriți cu un boier mare, bogat !... nu este nici o partidă mai bună ! vei fi chemată la baluri la palat, la ministri, la toți boierii mari... Vei fi una și una cu toate damele de rangul întîi... Nu vei fi ca maică-ta, care era silită să sărute mîna la toate damele cele mari și să o invite de zece ori să șează pe marginea scaunului... închipuiește-ți cînd se va auzi lucrul în București !... ce va zice Roxandra, a cării fată a luat un biet inginer ?... Ce va zice Pipița, care avea aerul că te disprețuiește ?...

— Și Flora — zise Sofia — care îmi zicea într-o zi că de ar ști că ea o să ia un bărbat în aceleași condiții cu mine, ar fugi din țară...

— N-are decît să fugă, răspunse bătrîna.

— Și ce mai om ! zise Serescu. În zece ani de zile zece mii de galbeni !... Numai el poate să se potrivească mie !...

— Dar ce ? cu zugraful acela !... aș fi murit daca trebuia să i-o dau !... Sau ca domnul Pavel, ce este de șase ani judecător și nu a cîștigat șase parale !... și alții ca dînsul, care îți vorbesc de *probitate* ! *regimul nou* ! și nu au ce să mănînce ! Cu ce o să ție nevasta ? Cînd fata mea o vedea o roche de valansienă la una, un colier de briliant la alta, să rîvnească, să nu poată să-și cumpere și ea și să vestejască, să moară ? și pentru ce ? pentru ochii frumoși ai domnului cutare ?... daca e pentru ochi, numai, și lacheii au ochi frumoși... Apoi să fim drepți. Bar este frumușel, deși e pătat cu pistrui late pe obraz ; dar chiar acele pistrui au farmecul lor... apoi puțintel, delicat ca un porumbel... totdauna cu mănuși albe în mînă, însuși la masă, care este un semn de nobleță ! În toate zilele își face părul cu fierul... îmi place bărbații ce se îngrijesc !... bărbatu-meu nu era așa...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eu aveam alte lucruri în capul meu...

— Așa este... și pe atunci erau alte datine... Ai să fii fericită, Sofia mea !... cînd te privesc acum pare că-mi ești și mai dragă !... Ce neroadă a fost Caterina că nu a voit să-l ia !

— Nu a voit să-l ia ? întrebă Sofia.

— Nu zic că nu a voit să-l ia pentru altceva decît pentru că era angajată... Vezi cîtă delicateță din parte-i ? fiindcă ea nu avea zestre, el voi să-i facă zestre ! apropo !... să-ți iei o caleașcă cu coroană de comite. Să-ți faci cărți de vizită cu coroană și înaintea numelui să faci să scrie *de*... ce este, dupe moda de astăzi la noi, semn de nobleție.

— Cum are papa ? zise Sofia.

— Da...cum are papa...

— Dar papa nu e nobil ? zise Sofia.

— Daca nu a fost, este acum.

— Bar e nobil din naștere, nu e așa, mama ?

— Da... din naștere.

— Ce fericire ! zice Sofia.

În acel moment Bar intră în cameră. Însă de la ușă începu să se închine pînă ajunse în dreptul damelor. El sărută mîna bătrînii. La Sofia se plecă numai.

— Cum te afli, domnișoară ?

— Bine, răspunse Sofia.

— Astăzi pornim la București — zise Bar — să ne preparăm pentru nuntă.

— Să plecăm, răspunse Serească.

Convorbirea lor nu putu merge mai departe, căci, în acel moment, intrară Elena, Caterina, Alexandru și Georges.

Ei salutară și repetară felicitările ce le făcuseră mai nainte.

— Sînt fericită de cele ce s-au întîmplat, zise Elena.

— Sărut mînile ! cuconița mea !... o crez și nu am vorbe ca să-ți arăt tot ce simț.

— Această fericire — mai zise Elena — domnul Bar trebuie să o simță și mai mult, căci dă mîna uneia din cele mai frumoase fete cu care ne mîndrim.

Bar se înclină surîzînd de mulțumire.

— În adevăr... zise el.

Prezința Caterinii îl jena mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Trebuia să sfîrșesc odată cu viața de flăcău... și sînt cu atît mai fericit că am dat peste o partidă din cele mai bune ! Zicînd acestea, se uită cu coada ochiului la Caterina.

— Această fericire o ești dator însuși gustului d-tale, care astă dată este al lumei toate, zise Caterina. Sofia este un înger, urmă ea.

„Își bate joc de mine și de mireasa mea", cugetă în sine Bar.

Sofia se roși și surise de plăcere.

— Dar este un om de pizmuit ! zise Georges. Alege totdauna mai tîrziu ; dar alege mai bine !...

— Ce frumos !... zise Sereasca, ce nu înțelegea ironia acestor vorbe. Nu știu cum să vă mulțumesc mai mult...

— Îmi pare rău că plecați ! le zise Elena, dar fiindcă plecați ca să puneți la cale despre nuntă, vă voi însoți cu urările mele de fericire...

— Sper că o să mă invitați și pe mine ? întrebă Caterina.

— Regină a balurilor, putem a nu te invita ? răspunse Bar surîzînd.

Dupe mai multe vorbe în care Caterina și Georges fură fără milă pentru aceste patru persoane, ieșiră și se duseră în grădină.

— Vedeți această fată ? întrebă Bar. Ei bine, nu crez să aibă practica, dar are teoria tutulor misterelor din viață !

INTRIGANTELE

În acel timp Zoe și principesa Iordache, în altă cameră, urzeau contra Elenei o intrigă criminală.

— A zis, cînd nu eram față, că am un amant din popor ; a repetat-o cînd eram față că am un amant din popor ; a repetat-o cînd eram față... și nu sufer pentru întîia oară insultele acestui om !... Am jurat pe tot ce iubesc mai mult în lume să-mi răzbun, și o voi face...

— Ai dreptate ! răspunse principesa, și trebuie să o faci... dar cum ? iată ce mi se pare greu.

Atunci Zoe îi spuse, recomandîndu-i cel mai mare secret, planul său cu lacheul și cu țiganca. Cînd principesa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

auzi aceasta, sări și o sărută cu ardoare, lăudînd geniul său.

— Acum vom pleca spre a pune în lucrare planul meu, zise Zoe.

— Sînt la ordinele tele cu atît mai mult că am o ură particulară pe această femeie. N-am văzut nimic mai pretenţios ! oamenii merită a fi despreţuiţi !... auzi elogiurile ce îi fac !... toţi o înconjoară... cînd este în vreo adunare, toţi ochii, toate urechile sînt pentru dînsa şi noi rămînem părăsite !... Virtutea ei este lăudată ! să vedem pînă unde are să meargă !... exemplul virtuţii ! îmi zicea odată un nerod. Nu este greu a fi virtuoasă neputînd face altfel : nu vede pe nimeni în această singurătate... Dar să fi fost expusă la toate tentaţiunile la care sîntem noi în lume şi să vedem ce ar fi făcut.

— De multe ori — răspunse Zoe — reputările nu sînt meritate. Cine ştie dacă Elena, ea însăşi, nu face cît şi noi, ori poate şi mai mult ; dar poate că le face cu atîta dibăcie încît nu se dau de faţă... Greşala noastră este că nu sîntem ipocrite : facem lucrurile la faţa soarelui... Pe urmă mai avem o greşală : nu schimbăm destul de des amanţii ; avîndu-i mult timp, lumea are ocazia să-i descopere. De i-am schimba des, abîa ar începe cineva să bănuiască pentru unul, şi îndată ar lăsa locul altuia, care şi acela va urma exemplul predecesorului său. Cine poate să mai bănuiască atunci ?...

— În adevăr — zise principesa — dar ideea nu mi se pare destul de practică. Dacă iubim pe unul şi nu putem a ne despărţi de el ?

— Înainte de toate cată să te iubeşti pe tine mai mult decît pe amantul tău. Aceasta este spiritul. Ascultă un exemplu : în iarna trecută, una din amicele mele, ce trece de o virtute în faţa lumei, era la al cincilea amant serios. Îl iubea cu nebunie. De trecea o singură zi fără să-l vază, era moartă. Nu ai idee cîte sacrificii nu a făcut pentru dînsul. În paroxismul amorului său se decise chiar să fugă cu el. Este o natură pasionată şi sînt sigură că nu poate să reziste prin temperamînt, într-un *tête-à-tête*, a sacrifica amantului său tot. Soţul său înţelese ceva şi o făcu să priceapă. Din acea zi această intrigă pierdu puterea sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ca să arate acestui soț că se înșelase, devenise rece cu amantul ei și plină de îngrijire pentru un altul care se întîmplă.

Bărbatul, văzînd această nouă amicie, își zise : „Am fost nebun ! Nevasta mea este tot aceea pentru toți.“ Amica noastră de mult ce afecta simpatii pentru cel din urmă, sfîrși prin a-l iubi și a uita pe cel dintîi. Dar acum este la un al treilea... și toată lumea o crede sîntă. Zguduitura schimbării nu ține mai mult de cîteva zile. Dar să plecăm, principesă, ca să ne apucăm de planul nostru...

— Să plecăm...

Caii de poștă veniră în curte. Atunci toți cîți erau destinați să plece începură a se prepara.

Mai nainte plecară promișii cu Serescu și soția sa. După dînșii Talangiu, principesa Iordache și Zoe cu bărbații lor. Caii lui Elescu nu sosiseră încă. Trimisul se înturnă de la poștă, spuind că nu sînt cai deocamdată.

— Nu sînt cai ? întrebă Elena.

Ea auzi cu bucurie și cu durere acest răspuns.

„Către acestea — își zise ea — aș fi dorit să plece îndată.“

— Nu sînt cai la poste ! zise Caterina lui Elescu. Ai să mai ședzi aici.

— Aș crede că-ți face plăcere să mai rămîi ? întrebă Elescu.

— Adevărat, zise Caterina.

„Ce indiscretă !“ își zise Elena.

Elena, fără să-și dea un rezon, simțea nemulțumire despre familitatea Caterinii cu Alexandru. Către acestea lucru era foarte natural. Caterina era din natură franșă. Apoi ea văzuse un fel de simpatie bazată pe stimă din partea Elenei pentru Alexandru. Ea urma sub înrîurirea spiritului de imitațiune și datinei de a face tot ce plăcea Elenii.

Oaspeții ce mai rămaseră aici se duseră la masă.

Ziua se trecu cu voioșie în convorbiri de tot felul și mai ales asupra promișilor.

Seara damele făcură muzică. Alexandru era înzestrat de natură cu multe talente. Avea o voce de tenor fragedă și dulce, învățase muzica în Italia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acest talent al lui Elescu fuse pentru Elena o surpriză plăcută.

Damele noastre îl rugau neîncetat să cînte ; el însă, un om de spirit, puse cea mai severă rezervă. Cîntă de două ori acompaniat de Elena și nu mai voi a urma.

În timpul ce ei executau o serie sublimă din *Don Juan*, caii de poștă sosiră.

— Pleci ? îl întrebă Elena.

— Trebuie a pleca, răspunse el.

Atunci Elena se puse să cînte *Romanza del Sol*, acompaniindu-se singură. Vocea ei era atît de curată, atît de dulce, atît de tînără, aria era atît de melancolică, atît de suavă, atît de plîngătoare, că toată societatea ce era de față se simți răpită, transportată într-o lume ideală. Ea însăși, cînd termină cîntecul, era îmbătată de durere.

Alexandru crezu un moment că tot ce vede împrejurul său era cel din urmă vis al vieții sale pe marginile mormîntului.

Cîtă putere îi trebui asupră-i ca să ia concediu de la cei de față, să surîză, să fie indiferinte, amabil cu toți ; să găsească pentru fiecare două vorbe plăcute, să stringă mîna Elenii și să plece !...

Elena rămase la piano. Ea auzi afară uruitura trăsurei, plesnetul bicelor... acea uruitură se alină în depărtare, apoi, cu încetul, se stinse.

„Unde voi merge ? se întrebă el. Negreșit acolo unde Zoe se află acum. Este ceva care îmi zice că această femeie caută să piarză pe Elena... trebuie să descoper... să o scap, de va fi ceva."

CORISPONDINȚA

Trecuse o lună de la plecarea lui Alexandru. În acel timp el scrisese Elenei un bilet de mulțumire. După ce îi mulțumea, se scuza pentru că nu putuse să se înturne. *„Florile mele* — îi scria el — *au căutat să vestejească de multe zile și eu încă nu m-am întors !..."*

Elena priimi cu plăcere acel bilet și îi răspunse în termenii următori :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Domnule !

Am auzit că ai fost indispus. Este adevărat ?... Daca nu ai venit căci ai fost bolnav, îmi pare destul de rău ; daca însă cauza nevenirii aici nu a fost boala, ci neglinţa, atunci îţi mărturisesc că şi mai rău îmi pare. Buchetul d-tale au vestejit dupe trei zile, şi poţi să fii sigur că nu i-a lipsit îngrijirea. Vai ! nu putea să trăiască mai mult !... Ceialţi oaspeţi au plecat. A rămas numai Caterina, cu care vorbim de multe ori despre domnia-ta. Ea este roua cugetărilor mele întristate încă din copilărie. Întoarce-te aici ca să consoli cu prezinţa-ţi pe acei ce cugetă totdauna la d-ta.“

Această scrisoare aduse oarecare bucurie lui Alexandru şi deschise din nou rana inimii sale...

„Nu am putut să descoper încă nimic despre cugetile Zoei. Poate că a fost o închipuire a mea... aş putea dar a mă înturna la Fănești, unde se află Elena şi Caterina ?... Oricare ar fi patima mea, voi găsi totdauna destulă putere ca să nu mă las să mă tîrăsc la vreo indiscreţiune. Voi pleca peste cîteva zile ; cu toate acestea, nu este rău a scri Elenei cîteva lucruri ce se întîmplară pe aici. Aceasta o va distra.“

Vorbind astfel, ia hîrtia şi face următoarea scrisoare :

„Doamnă !

Ţara noastră este locul privilegiat unde tot sufletul ce a priimit mai multă favoare de la providenţă trebuie să sufere. Nimeni nu a băut din această cupă de amărăciune mai mult decît mine în timpul din urmă. Cu toate acestea, sînt oameni ridiculi, care vin să ne distreze cîteodată. Bar, dupe ce a venit la Bucureşti, începu să se căiască serios că ceruse mîna Sofiei... Căuta să-şi ia vorba înapoi şi nu găsea nici o idee.

Sereştii îl siliră să hotărască ziua de nuntă... le răspunse că peste zece zile. Atunci îi veni o idee originală. Voia cel puţin să mai întîrzie pînă cînd va avea cea din urmă explicare cu Caterina. Ştii ce şi-a închipuit să facă ca să amîne nunta ? Să dărîme plafonul din salonul său şi să zică că a căzut singur şi că, prin urmare, nu poate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

face nunta pînă nu se va repara plafonul. Dar, în fine, s-a hotărît pentru Sofia.

Sofia, din parte-i, anunță de acum ce are să fie. În zilele din urmă Bar era la dînsa. Era vorbă de cai. Sofia zise că ar fi fericită cînd ar avea caii d-nei N... Bar nu zise nimic. Peste zece minute plecă, se duse la d-na N... «Ce te-a costat caii d-tale?» — «Cinci sute de galbeni, răspunse ea. Dar nu-i am de vînzare.» «O mie! răspunse el, numai să mi-i vinzi!...» D-na N... văzînd că ține atîta la cai, îi vîndu pentru o mie de galbeni. A doua zi caii fură duși și puși sub ochii Sofiei. Toate acestea le face ca să necăjească pe Caterina!

O noutate! D-na Zoe a renunțat la amantul său din popol; un june, fecior de boier, bogat, elegant și foarte frumos, din Moldova, i-a luat locul. Ea îl prezintă la toți. El trece zilele în salonul ei. Elogiurile ce ea îi face la toți sînt atît de exagerate, încît lumea aici a început să vorbească.

Ieri am văzut-o, mi-a zis că are să vie la Fănești peste zece zile și o să aducă și pe junele Ranu. Acesta este numele noului Adonis."

Acum să venim la Zoe, această femeie nu renunțase la planul său de răzbunare. Ea avusese un lacheu care, prin protecțiunea bărbată-său, devenise copist într-un minister. Ea îl chemă și îi zice :

— Tu trebuie să te lași a face orice voi voi din tine.

— Voi face tot ce vei voi din mine! răspunse copistul.

— Am să te îmbrac ca pe un fecior de boier; să-ți dau bani; să ții birje cu ziua, să te pui la masa mea, să vii în salonul meu ca să petreci cînd va fi lume mai multă. Să vorbești cu damele, să le faci curte... În sfîrșit, să uiți ce ai fost...

— Înțeleg, răspunse lacheul.

— Să te supui orbește la toate ordinele mele, fără să întrebi niciodată pentru cutare sau cutare lucru.

— Așa voi urma.

— Acum ține o sută de galbeni și mergi de pune în lucrare ordinul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lacheul luă banii și ieși. Acesta era un băiat inteligințe, crescut în casa boierească, învățase limba franceză și o vorbea mai bine decît stăpînu-său. Știa cum se prezintă un june elegant într-un salon, ce trebuie să vorbească cu bărbații, cu damele.

A doua zi, fostul lacheu Ioan se prezintă la ușa doamnei Zoe, într-o trăsură elegantă și sub vestmintele unui dandi. El se anunță dl. *de Ranu*.

— Dl. de Ranu! zise Zoe. Cine poate fi? un strein? Să intre. Zoe să așeză pe o canape într-o toaletă de casă atît de grațioasă și elegantă, încît ar fi făcut să se uite costumele de bal cele mai strălucite. Zoe începuse acum a vesteji. Îngrijirile cele mari ce avusese de a-și face figura mai frumoasă, prin artificii, produsese un fruct cu totul nenorocit.

Ea se închină și invită pe dl. Ranu să șază pe un fotoliu lîngă dînsa. Dl. Ranu purta niște ochelari eleganți atîrnați de nas, ale căror băieri erau aruncate dupe gît. Aceasta îl făcea necunoscut.

Zoe nu putu să-l recunoască decît dupe vorbă. Ea se umplu de bucurie, văzînd atîta schimbare în persoana lui. Ion își făcu cele dintîi încercări înaintea Zoei cu atîta succes, încît aceasta își zise: „Daca nu aș ști cine este, aș putea să-l fac amantul meu!“

— Astăzi vei mînca cu mine la masă, îi zise Zoe. Bărbatu-meu este la Paris... Voi invita cîteva dame... Iar peste cîteva zile să te prepari să mergem împreună la Fănești.

Alexandru priimise o scrisoare de la Caterina. Ea vestea că Elena era bolnavă.

Dupe două zile mai priimi o scrisoare de la Elena. Îi zicea că acum era mai bine; dar această scrisoare era atît de tristă, de descuragietoare, încît Alexandru crezu că aude o cucuvaie suspinînd dureros în mijlocul ruinelor.

Iată această scrisoare:

„Domnule!

Este putință să te schimbi atît? Iată mai multe zile trecute, și nu ai avut timpul să-ți aduci aminte de amicii d-tale! Ieri toată ziua șezui cu Caterina pe balcon, ascultătoare la fiece strigare a postașilor în depărtare, doară te vom vedea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Iluziune !

Tot se schimbă în lume ! Pentru ce amicia nu se va schimba ? numeroasele ocupări nu-ți vor permite să vii, astfel mă resemnez a nu te mai vedea poate niciodată. Către acestea proiectul ce aveai de a veni printre noi ne făcuse mare plăcere. Noi sîntem așezate aici pentru viață, și daca ar trebui să părăsesc acest loc, în contra căruia murmur de multe ori, ei bine ! m-aș crede mai nefericită decît oriunde. Mă bucuram de apropierea primăverei, cari avea în toți anii o înriurire binefăcătoare asupra mea ; dar, în acest an, nu știu pentru ce nu mă mulțumește, poate că sînt bolnavă și din aceasta văd toate în negru ? Să sperăm că va trece !

Am citit în aceste zile cu Caterina poeziile lui Victor Hugo. M-au încîntat. Sînt frumoase ! sînt sublime ! și cu toate astea sînt atît de simple. Subiecte din viața reală : nici o exagerațiune. Sper că o să lucrez mult în vara aceasta cu piano ; dar nu voi avea vreo stavilă ? este probabil, pentru că aceasta este un lucru ce-mi face plăcere ! sînt două oare dupe miezul nopții, cată dar a termina aici. Adio. Îți string mîna."

Această scrisoare, al cării original există și se poate arăta, făcu pe Alexandru să plece îndată. „Curios lucru ! observa el pe cale. A auzi vorbele, scrierile Elenei, cîte-odată, ar crede cineva că mă iubește, și cu toate acestea nimic !... Eu am devenit amicul său cel mai bun, confesorul său, protectorele său, în fine, un lucru de care Elena are trebuință ca să exprime tot ce sufletul ei are mai intim !"

Către seară el ajunse la Fănești. Aceste dame îl întîmpinară cu o politeță la care el nu se aștepta. Venirea lui făcu mai multă impresiune asupra postelnicului George, care, îndată ce-l văzu, îl luă în brațe și îi zise :

— Bine-ai venit... avem să facem o speculare împreună ?...

Elena nu-i zise nici o vorbă, nici despre scrisoarca ei, nici pentru lunga nearătare acolo. O află mai rezervată decît totdauna. Alexandru nu înțelegea că tocmai această rezervă era un semn care ar fi trebuit să-i facă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mulțumire. El luă lucrul pentru răceală. Observă pe Elena [că] evita toate ocaziunile de a rămînea singură cu dînsul.

„Se teme oare de mine ? Mă crede indiscret ?... se întreba Elescu. Ce poci să-i zic ?... o declarațiune ?... dar pentru ce să se teamă, de timp că ea este indiferintă ?..."

El se pierdea în conjecturi.

A doua zi după venirea sa, Alexandru era în chiosc, singur.

Elena veni aici cu Caterina. Dar abia se așezară și începură să vorbească. Caterina se scoală și se duce să-și aducă un obiect la care lucra.

— Caterina ! îi zise Elena, nu mai lucra, căci o să mergem la masă îndată.

— Voi să arăt d-lui ce am lucrat, zise ea, și plecă jucînd.

— Ce fac la București damele care erau aici ? întrebă Elena.

— Puțin le-am văzut pe unele ; pe altele nicidecum. Pe altele nici nu le salutam.

— Rău ! zise Elena. Cine nu te cunoaște cum te cunosc eu poate să ia această purtare de lipsă de educare.

— Nu-mi vorbi de acele dame ! le urăsc !... Scrisoarea ce mi-ai trimis în urmă este tot ce poate cineva mai bine cugeta, simți și exprima. Zici lucruri de natură a fărîma inima unui om...

— Da ?... În adevăr îmi aduc aminte... faptul unei impresiuni momentanii : eram bolnavă. Te autorizez să o iei astfel, numai astfel, și să rupi scrisoarea...

— Voi urmă dupe ordinul ce-mi dai... nu este nimic care să nu fac, ca să-ți placă...

— Ai astăzi o politeță nesuferită !... damele de la București au făcut mult...

— Nu le vedeam, am zis... Am făcut cunoștință cu o domnișoară Maria !... Fiica lui C... N... gingașă ca roua.

Elena rîse.

— Pentru ce rîzi ?...

— Faci niște comparațiuni !... apropo, ești poet, cel puțin de simțiminte... Am să-ți fac o observare... ești prea ideal, te depărtezi prea des de natură, intri prea mult în Olimp... Viața reală are mai mult interes decît acea lume

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a imaginațiunei unde tot răpește prin frumusețe, dar unde nimic nu face să miște inima...

— Nu sînt poet... nici nu voi să fiu... un poet este un lucru ridicol...

— Domnișoara Maria ți-a inspirat aceasta ?... zise Elena și, sculîndu-se, voi să iasă.

— Unde te duci ? o întrebă Alexandru. Șezi încă... te rog...

— Bărbată-meu vine acasă... auz strigătul postașilor. Se dusese la un sat în vecinătate... însoțește-mă și oferă-mi brațul.

Ei plecară din chiosc. Pe cale, Elena îi zise încă :

— Nu spune că am fost în grădină... M-a oprit a mă coborî acolo de cînd am fost bolnavă... Apoi luînd un aer voios, adăogă : Voi să te învăț a minți !

— Împreună priimesc a minți, chiar daca ar trebui toată viața să nu fac decît să mint.

— Știi că eu astăzi cred că ai putea să-mi fii profesor în arta de a minți ! îți aduci aminte ce-mi ziceai, sînt cîteva zile ? Îmi ziceai că inima-ți e moartă ; nu poți să iubești ; nu ai văzut nimic în lume mai frumos, mai dulce, mai ideal, și o mulțime de alte adjective pe care nu le mai țiu minte, și că, cu toate acestea, ai rămînea rece însuși pentru mine... Cum se face să-ți pierzi capul pentru domnișoara Maria ?...

— Ești crudă !...

— Și fără inimă ?... o femeie fără inimă. Nu este așa ?

— Eram un nebun cînd am zis acele vorbe.

— Așadar, mărturisești că domnișoara Maria este o minune ?

— Maria ?... Dumnezeule ! de unde a răsărit aceasta !...

O tăcere urmă acestor vorbe. Nici unul, nici altul nu cuteza să o întrerupă. Elena zise lui Elescu că s-a înșelat, nu este bărbată-său. Caterina îi întîmpină cu o față de perină ce broda. Alexandru făcu elogiuri Caterinii pentru talentul cu care brodase acest obiect.

— Îți place ? întrebă Caterina. Este pentru d-ta... Am lucrat-o împreună cu Elena...

— Ce mincinoasă !... zise Elena, apărîndu-se.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ei rămaseră cîtetrei pe balcon. Vorbiră despre lucruri banale.

Caterina se duse să-şi depuie lucrul în camera sa.

Alexandru era gînditor, tăcut.

— Ce ai ? îl întrebă Elena.

— Nu voi mai putea trăi fără să te văz ! strigă el cu ochii plini de lacrimi.

— Dupe aceasta ce are să mai vie ? întrebă Elena rîzînd. Îmi faci o declarare în formă.

— Eşti viaţa mea ! fericirea mea ! te iubesc ca viaţa, ca fericirea... Elena, Elena ! te iubesc cu patimă !...

— Nu ! zise Elena. Fără nici o patimă !... Patima nu implică ideea de amicie !...

— Amoare ! amicie !... zise Alexandru. Ce-mi pasă numele. Oh ! femeile ! ce fac din acest simtimînt divin, oh, artă geografică cu despărţiri, hotare.

— Îmi zici că mă iubeşti ? răspunse Elena. Pentru ce mă iubeşti ? nu trebuie să mă iubeşti !...

— Dumnezeu a voit, zise Alexandru.

— Dar eu nu voi ! răspunse ea, sculîndu-se. Vino dupe mine ! urmă ea.

Alexandru se duse dupe dînsa. Elena îl introduse în camera unde era fiica sa.

— Vezi acest copil ce doarme ? este fata mea. Priveşte cît este de frumoasă ! Daca timpul nu o va schimba, va fi o frumuseţe... Cînd va apărea pe strade, în saloane, în sărbători, toţi ochii se vor îndrepta către dînsa, ca să o admire, ca să o laude. Dar această lume, ce va admira frumuseţele sale, poate adăoga : „Ce păcat ! este fiica unei femei fără principe... unei femei care a iubit un om ce nu era consortele său.“ Iată ce-i va zice lumea, iată ce voieşti ca să-i zică, şi pretinzi că mă respecţi !...

— Dumnezeule !... dar amorul meu este curat ca cugetările tale, nu-ţi voi cere niciodată a sacrifica datoriile conjugale...

Elena surise.

— Credeam mai multă speriinţă de inima omenească... Am citit în romanuri, am auzit în gura oamenilor, indivinînd amorul pe care îl numeşte platonic ; incriminînd amorul pe care îl numeşte senţual.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sărmanii observatori ! nu este decît amicia și amorul. A iubi este destul spre a face o crimă.

A iubi este a se da ; daca ocaziunea se așază între aste două, orice femeie trebuie să cază. De se întîmplă altfel, acea femeie se înșală singură, înșală pe amantul ei : nu iubește. Iată dar ce îmi ceri : o crimă... oh ! dar daca aceasta ar fi vreodată... aș muri !

— Vă caut pretutindeni, zise Caterina ce intră în camera copilii.

— Vezi accastă copilă, domnișoară, îi zise Alexandru. Cît este de frumoasă ! Cînd va avea optsprezece ani, cînd va apărea pe strade, în baluri, în sărbători, toată lumea va admira, va lăuda frumusețele sale... Nu va fi destul. Oamenii vor zice încă : această fată va fi încă o virtute, căci mumă-sa a fost virtuoasă.

Alexandru apăsa pe vorbele din urmă. Elena înțelese simțul acestor vorbe ce era : „Voi muri ; dar tu vei rămînea castă ca Dumnezeu !“ Aceste vorbe fură pentru dînsa o lovitură dureroasă.

— Ce idei curioase ai astăzi ! zise Caterina lui Alexandru.

Și ieșiră cîtetrei în balcon. Alexandru căută a fi voios. Se sili să vorbească, să rîză. Dar rîsul lui făcea rău. Elena înțelese și tremură. „Oare va pleca ?“ se întreba ea.

Alexandru tăcu deodată.

— Sărmană umanitate ! zise el. Nu-ți era destul relele la care natura te-a supus ? a trebuit să născocești[1] tu însuți alte suferințe mai teribile, prin legi ce ai făcut !...

— E nebun ! zise Caterina cu mirare.

— Mă gîndeam la unul din amicii mei din streinătate care s-a spînzurat pentru că iubea o femeie.

Elena deveni palidă.

— S-a spînzurat pentru că iubea o femeie ?

— Astfel îmi scrie de la Fiorința... o femeie măritată !

— Devine interesant, zise Caterina. Dar nu văz pentru ce s-a spînzurat.

— Pentru că femeia era măritată și nu va să calce datoriile sale.

[1] În textul de bază : să-ți născociți...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ah !...

— Femeia a făcut bine ! zise Elena.

— Măritagiul este fapta oamenilor ; amorul este fapta lui Dumnezeu, femeia a fost pedepsită, căci a respectat legile oamenilor mai mult decît legile providenţii, zise Elescu.

— Cel ce s-a spînzurat a făcut rău, zise Elena. Acela nu avea puterea de a suferi. Deci nu a fost demn de amorul amantei sale.

În acest moment, postelnicul George se înturnă, şi Elena merse înaintea lui.

— Ia seama, zise Caterina lui Alexandru. Iubeşti pe Elena... şi mi-e teamă să nu te spînzuri !...

— Îţi închipuieşti aceasta ? răspunse Elescu, care roşi şi înclină capul.

— Este oare un lucru peste putinţă ?... Eu, femeie, încă sînt înamorată de dînsa... Mulţi s-au înamorat cu patimă... dar n-au reuşit, este o inimă ce nu se deschide decît la amoarea fiicei sale... nimic nu poate să o atingă. Dacă vei avea nefericirea să o iubeşti şi încă să i-o spui, vei fi pierdut.

— În adevăr ?... nu este pericol.

— Cum ?

— Nici nu mă voi înamora, nici nu-i voi spune.

— Ha ! ha !... strigă postelnicul venind aici. Iată tinerii împreună... Ca doi porumbei... pereche plăcută !... nu vă derangeaţi !... bună ziua, Alexandre, nene ! uf !... Sînt ostenit... am alergat printre grîu... aşa se cîştigă paralele.

Caterina se roşise şi gongonea. Alexandru surise.

— Nu-ţi place ? nu e aşa ? Ce se potriveşte !... Ia nu mi te supăra !...

— Eşti nesuferit ! zise Elena necăjită.

— Aide !... nu este nici un rău... nu ştii ce suflet îngeresc este această fată... nu sînt două ca dînsa în amîndouă ţările... Dar rămîneţi, că eu mă duc să număr banii cu arendaşii... Ah ! astă-seară o să vie Zoe cu alţii... Vă vestesc...

— Zoe ? zise Alexandru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu o iubești ? întreabă Caterina.

— Mi-aduce aminte de iaduri !... Nu numai atît... dar crede că rău face Elena de o primește pe aici... Am o presimțire că această femeie îi va face un mare rău... Într-o zi am surprins-o aruncîndu-i niște căutături ce sînt proprii numai ucigătorilor înainte de a lovi prada lor !... Să zicea la București că o nouă intrigă... Se vorbea de un june de la Moldova ce i-a prezentat și care petrece zilele în salonul ei... dacă nu mă înșel, mi s-a zis că are să vie cu el aici...

— Nu ar fi rău, un moldovean. Sînt curioasă să văz un moldovean ! mi să pare că sînt toți cu capul de zimbru. O glumă...

— Care este de natură a face mult rău.

— Rău ?... mă retractez...

— Mai bine !... Să nu repetăm noi cel puțin expresiunile de ură sau de ridicul ce enimicii națiunii române răspîndesc în lume. [...]

Elena veni acolo.

— Știi, Elena ? zice Caterina. Vine Zoe și aduce cu dînsa un june moldovean !

— Ce idee !...

— Ascultați ! zise Alexandru, nu auziți în depărtare strigăte de postași ?...

— Mi se pare — zise Caterina — da... da... acum să aude bine.

— Ce bucurie simte domnișoara ! zise Alexandru. Ar zice cineva că i s-a urît aici cu societatea celor de față.

— Poate, zise Caterina.

— Are dreptate, zise Elena. În loc să fii voios, îi vorbești de spînzurați !...

— Nu se ucide nimeni pentru amor... zise Caterina. Și se puse să rîză cu plăcere. Uitați-vă la Bar, adoratorul meu, urmă ea. Știți ce mi-a zis odată ? că se omoară singur. „Ce-mi spui mie ? îi răspunsei. Să te omori sau să nu te omori, totuna îmi face !“ Atunci, el, furios, zise : „Voi muri !...“ și plecă fără pălărie. Peste trei zile trimise să-și ia pălăria de la noi. Seara era la bal. „Ce, încă trăiești ?“ îl întrebai. „Ca să-mi răzbun“, răspunse el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Trei trăsuri intrară atunci pe poartă. Era Zoe, principesa Iordache, Georges și Ioan copistul, sub nume de Ranu din Moldova. Zoe se înturnă către Elena și îi zise :

— Îți prezint unul din amicii mei, dl. de Ranu din Moldova.

Elena îl primi cu politeță... Acest Ranu fuse prezintat Caterinii ; făcu cunoștință cu Elescu, cu postelnicu, și deveni cu toții familiar.

— Este bogat ? întrebă postelnicul pe Zoe.

— Foarte bogat, răspunse ea.

Ranu păru un om original. De cînd în cînd lăsa să se vază niște maniere grosolane, niște expresiuni comune. Cei ce-l cunoscură crezură că astfel era manierele și expresiunele moldave.

Se observă încă de cîte ori acesta zicea sau făcea cîte ceva, se uita către Zoe, ca cînd ar fi cerut aprobarea sau dezaprobarea ei. Se văzu încă de multe ori șoptind cu Zoe. Lumea începe să bănuiască un mister între amîndoi.

Postelnicul, văzînd aceasta, nu putu răbda fără să zică lui Georges și lui Elescu :

— Se vede că Zoe aruncă acum plasa prin Moldova...

În dimineața viitoare Zoe vorbea cu Ranu. Ea îi da instrucțiunile sale astfel :

— Ai văzut care este dama... este tînără, frumoasă... este ceva care trebuie să te atragă... nu pierde timpul. Însă să faci astfel ca în zece zile să te iubească... Caută de-i fă curte... Nu declarații deodată... cu încetul... Spre exemplu, laudă tot ce este aici, moșia, casa, menagiul... Miră-te de meritul ce-i afli ca să șează la țară ; laudă-i virtuțile, frumusețele, spiritul, inima ei ! este femeie ! și cînd vei căpăta amicia ei prin aceste laude, atunci spune-i că o iubești, că ești nefericit...

— Voi face întocmai, răspunse Ranu.

— Cată de începe astăzi... timpul este scurt.

Astfel se vorbiră ei. Și Ranu coborî în grădină la chiosc, unde era Elena și alți oaspeți.

El schimbă cîteva vorbe cu principesa Iordache, apoi trecu și șezu lîngă doamna casii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce locuri frumoase ! zise el. Moșia aceasta este un rai... casa aceasta, cu grădina, tot ce poate vedea cineva mai plăcut.

— Exagerați, domnul meu, zise Elena.

— Dimpotrivă... doamnă !... Moldova are multe moșii frumoase, dar așa moșii nu cunosc în țara mea... În scurt, aici este un loc feeric, tot mă încîntă și mă răpește... Permiteți-mi, doamnă, a vă spune că regina acestor locuri adaogă fermecul lor ? În adevăr, cîte lucruri nu avem a admira aici ?... Virtuțile d-tale sînt cunoscute pînă în Moldova... și frumusețele cu care natura v-au înzestrat sînt admirațiunea tutulor românilor... Sînt un om cu totul pozitiv... Nu exagerez niciodată... Ceea ce zic, crez, ceea ce crez are un temei. Am zis că ești o minune de frumusețe în această țară ? este un adevăr... nu mă mir de toată această lume ce vă pronunță numele cu respect, ce vine aici ca în pelerinagiu să vă vază, să vă adoare...

Elena nu știe ce să cugete. „Oare acesta va să rîză de mine sau este unul din acei nebuni ce mă turbură de multe ori prin indiscrețiunile lor ?“ își zise ea. Natura cînd împarte favoarele sale la oameni nu ține socoteală de nimic. Ranu, sau mai bine Ioan lacheul, fusese favorat cu multă prodigalitate.

Elena se uită la dînsul să vază daca putea citi în fața lui ideea ironiei. El era serios. Ea văzu o figură frumoasă, pe care nu putu a se opri de a nu o admira.

GELOZIE

Alexandru găsi că Elena vorbește prea mult cu acest nou venit, că prin urmare îi place a vorbi cu dînsul. Pentru întîia oară el simți o gelozie profundă ca și amorul său pentru dînsa. „Acest om este frumos ! zise el. Cine poate să știe daca Elena nu se simte atrasă către dînsul ?... Iată cum îl caută !... îi vorbește încet !... Ce îi zice ? negreșit ceva care nu poate a-i spune tare... Oare nu îl cunoștea mai înainte ? Să poate... O, femeile !... dar pentru ce nu se scoală de acolo ?... Elena este o femeie ca toate celelalte ; o cochetă... Voi pleca de aici... nu voi să o mai văz... o urăsc...“

Manoil, Elena
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În fine, Elena se sculă și merse lîngă principesa Iordache.

— Cum găsești pe acest june ? întrebă principesa.

— Foarte bine, răspunse ea, aruncînd o căutătură către Alexandru.

Atunci principesa se puse a face elogiurile lui Ranu, astfel încît, după dînsa, natura nu făcuse nimic mai perfect în lume.

— Mi-e frică de mine însumi ca să-l privesc ! zise ea Elenei.

Aceste două femei, Zoe și principesa Iordache, făcură lui Ranu, înaintea damelor, o reputațiune de omul cel mai perfect din lume. Ele începură a-l crede astfel. Bărbații ei înșuși crezură ; nimeni nu cuteza a zice din contra. Toată ziua și seara aceea se trecu cu convorbiri. Ranu fuse obiectul admirațiunei femeilor, geloziii bărbaților. Alexandru trecu restul zilei într-o pădure vecină. El nici nu păru la masă. Cînd se înturnă acasă, întîlni pe Elena pe scară. Ea nici nu-l întrebă unde a fost, răceala ei umplu inima lui de bănuieli... Salută cu politeță și trecu înainte.

Apoi merse în salon.

— Vino lîngă mine, îi zise Caterina. Unde ai fost ?

— În satul din vecinătate.

— Te-am așteptat cu masa... Se puseseră toți să mănînce și nimeni nu băgase de seamă că lipsești... afară de mine... La masă, acele două dame te-au atacat cu furie !... Ce le-ai făcut de nu pot să te sufere ?... Eu te-am apărat... mulțumește-mi.

— Nimeni nu s-a gîndit la mine ; m-au atacat : m-ai apărat !... îți mulțumesc de o mie de ori... Era datoria stăpînii casei să mă apere !

— Elena? ... era ocupată cu oaspeții.

— Spre exemplu ?

— Dl. Ranu, ce ședea lîngă dînsa, îi vorbea mereu și trebuia să-i răspunză.

— Cum găsești pe acest Ranu ?

— Nesuferit !... mai comun decît Bar. Se studie cît poate ; dar are maniere de lacheu... Îți voi încredința că eu am văzut această figură undeva și nu pot să-mi aduc aminte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar d-na Elena cum îl găsește ?
— Elena ? ea găsește pe toți bine...
— Și mai ales pe acest Ranu !
— De unde vei să știu ?... n-am întrebat-o.
— Ei cochetează împreună.
— Ești nebun !

Mai tîrziu Alexandru se apropie de Elena și îi șopti o frază din scrisoarea ei :

— „Toate se schimbă în lume, pentru ce amicia nu se va schimba ?“

Elena se înfioră.

„Ce zice ? Dumnezeul meu !“ se întreba ea.

El nu mai zise nimic și se duse lîngă Caterina.

„Ce va să zică aceste vorbe !... este gelos ? și de cine ?... nu știu... gelos ? dar eu nu i-am dat dreptul de a-mi spune că este gelos... aș voi să plece !... trebuie să plece !... Apoi, șezînd pe un scaun : „Sînt nefericită“, își zise ea.

Alexandru se retrase în camera ce-i era destinată sub pretext că este indispus.

Gelozia este un simtimînt egoist. Ea este patima în temerea ce are cineva de a vedea altul posedînd obiectul care dorește. Către acestea ea este ceialtă fază a amorului : totdauna este în proporțiune cu dînsul. Unii au prezintat acest simtimînt ca un monstru care devoră amorul. Această cugetare este profundă, deși ea pare că mărește și înflăcărează amorul deocamdată ; dar sfîrșaște prin a-l devora mai tîrziu. Alexandru era gelos. El se aruncă pe pat și acolo se puse să verse un riu de lacrimi.

„Nu sînt iubit, își zicea el. Sau, ceea ce este mai trist, am fost cîteva zile... și nu mai sînt... Astfel sînt oare toate femeile ?... atunci ce diferință mai există între femeile binecrescute și cele ce se dau pentru bani ? și cum toate femeile nu vor fi astfel, dacă Elena ca însuși este ?... Cine a făcut sufletul celei din urmă femei ce să tărăște în viciu tot acela a făcut și sufletul acelii ce apare încununată de toate virtuțile... Amor, sinceritate ! Statornicie !... Vorbe deșerte, cu care moraliștii se înșală sau înșală pe ceialți !... Înapoi, iluziuni mincinoase !... Să tacă aceia ce ne spun că viața are fermece !... Ei sînt enimicii cei mai mari ai omului !...nu este nimic bun aici în lume !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

/Minciuna, trădarea. Iată natura sufletului omenesc!... omul ce nu ar simți și nu ar trăda pe amicul său, o zi, o singură zi, societatea l-ar trimite la închisoare/ iată maxima ce ar trebui să știe toți acei ce intră în viață... Astfel ca pierderea iluziunelor, în urmă, să nu le pară prea dureroasă! Tot este înșelăciune pe pământ... toți înșală sau se înșală!... Ce este mai inocente, mai sincer, mai cast în lume? Sufletul unei tinere fecioare. Ei, bine! această fecioară ce jură credință mirelui său la poalele altarului, încă înșală sau se înșală!... Elena era idealul gîndurilor mele; și acest ideal era sublim ca Dumnezeu în ochii celor credincioși!... Ea înșală pe soțul său pentru amantul său... și astăzi înșală pe amantul său pentru un necunoscut! femeia ce trădează o dată bărbatul, va trăda pe toți amanții săi! iată ce trebuie să afle această turmă de vite ce se cheamă amanți!...“

Alexandru era nedrept; dar el vedea lucrurile sub colorile cele mai negre atunci. El credea acum că fusese iubit și trădat. Ideile se succedau la dînsul cu repeziciune. Sistemul său nervos era într-o stare de iritațiune aproape de delir.

„Dar ce am făcut, Dumnezeule — urmă el — să merit o lovitură atît de crudă?!... Această inimă este acum fărîmată! atîta mai bine... și cu toate astea... oh, sînt nebun! ...această femeie dar o iubesc încă! această femeie! da, ea este viața mea, religia mea... Cum mai poci iubi viața, dacă amorul ei nu mai înfrumusețează zilele ce să succedă? Cum mai poci iubi pe Dumnezeu cînd o parte din strălucirea lui a devenit atît de urîtă!...“

Frigurile îl prinseră, căzu în delir: lovitura ce priimise era crudă în imaginațiunea lui.

Elena se informase despre dînsul. I se spuse că s-a dus să se culce.

„Astăzi nu a venit la masă... acum se culcă așa de timpuriu? o fi poate bolnav!“ Ea trimise atunci pe doica care o crescuse să intre în camera lui Alexandru, să vază ce are. Doica se duse la dînsul. Îl găsi culcat pe pat cu fața în jos. Perna ce ținea sub frunte-i era udă de lacrimi. Doica puse mîna pe frunte-i, fruntea ardea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Este bolnav, zise ea. Ce păcat !... un om strein... fără mumă, care să-l îngrijească... fără nevastă. Nimeni nu va să știe de dînsul !... Dar vorbește ! Ce zice ?“ Doica ascultă și aude vorbele ce zisese : „Sînt nebun !... Elena... dar o iubesc încă !... dar ea este viața mea ! religia mea ! dar cum mai poci iubi viața daca amorul ei nu mai înfrumusețează zilele ce se succedă ? Cum mai poci iubi pe Dumnezeu cînd o parte din strălucirea lui a devenit atît de urîtă !...“

Doica merse și raportă Elenei aceste vorbe, precum și starea în care l-a găsit.

— E bolnav, zise Elena, trebuie să-l îngrijim. Du-te, mamă, deșteaptă-l, roagă-l să bea un ceai... Spune-i... spune-i că eu îl rog...

Doica făcu toate cîte i se comandă. Se duse cu ceaiul. Sculă pe Elescu. Acesta deschise ochii. Elena rămăsese lîngă ușa camerei.

— Bea acest ceai, îi zise doica. Ești bolnav...

— Lasă-mă ! răspunse el.

— Bea, domnule. Doamna noastră voiește să-l bei... te roagă...

La aceste vorbe Elescu surise și, luînd paharul în mînă, îl aruncă jos cu dispreț.

Elena văzu această mișcare și fuse silită să-și puie mîna pe frunte.

„Mă iubește !...“ își zicea ea, apoi intră repede în salon.

Alexandru trecu o noapte de friguri ; cînd se deșteptă, se vărsa zorile. Elena era lîngă căpătîiul lui ; doica în spatele ei. Ele vegheau de două ore acolo ; toată noaptea Alexandru avusese delir și vorbise fără să știe aiurări. Elena știa acum toate secretele sale. Alexandru o vede. Se șterge la ochi — credea că este un vis...

— Eu sînt — zise Elena — ai fost foarte bolnav...

— Ai cugetat la mine !... zise el. Ochii săi se înecară de lacrimi.

— Ești copil ! zise Elena. Dar, neputînd să sufere acele lacrimi și temîndu-se ca ea însuși să nu plîngă, ieși din cameră cu doica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Alexandru avusese friguri venite din turburarea ce cercase în ziua trecută. Acum era trezit. Se scoală, se simte bine, se îmbracă și iese.

Alexandru fuse toată ziua aceea trist, gînditor. Elena îl întrebă ce are ; îl roagă să fie voios. El stă rece.

— Pentru ce ești trist ? îi zise ea. Nu ai nici un cuvînt, nici unul ca să fii astfel...

— Nici un cuvînt ?... zise el. Se poate...

— Atunci fii voios !... bărbată-meu pleacă astăzi la o moșie, șese ore de aici... vrei să te duci cu dînsul ? să te distracți ?

Elescu surîse, acest surîs făcu pe Elena să devie roșie de mînie.

„Mă crede o femeie vicioasă !“ își zise ea.

— Nu mă voi duce ! răspunse Elescu.

— Atunci rămîi cu noi...

— Voi pleca — zise el — dar mai departe, niciodată nu mă voi înturna !

„O, Dumnezeule — gîndi Elena — trebuie să mă explic cu dînsul !... daca l-aș face să plece, pentru cîteva zile numai ! Spiritul său este într-o exaltare deosebită... se va distra ; îi va trece...“

Toată ziua aceea Elena căută să nu vorbească cu Ranu printr-o delicateță rară. Alexandru păru mulțumit de aceasta. Cu toate că se întrebă el însuși : „Această rezervă oare nu este o mască ?“

RANU SE DESCOPERA

Către acestea cele două dame ce observau pe Elena și pe Ranu în toate mișcările lor, văzînd oarecare turburare în Elena, crezură că era efectul impresiunei ce Ranu făcuse asupră-i. Ele se concentrară și găsiră că este timpul ca Ranu să se arunce la picioarele ei și să-i descopere amorul său. Zoe chemă pe Ranu și îi dete instrucțiuni ce avea să facă. Acesta consimți și, ieșind din camera lor, se duse să pîndească, doare va găsi pe Elena singură.

Elena era în salon ocupată a descifra la piano o piesă de muzică, era singură, toți oaspeții, dame și bărbați, erau în grădină. Ranu intră aici.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce faceţi, doamnă ?

— Mă ocup a descifra — răspunse Elena — o nouă piesă. Vă place ?

— Dumnezeiască !... apoi jucată de d-ta ?...

— Un complimînt.

— Nu !...

Radu şezu lîngă dînsa.

— Permiteţi-mi — zise el — să vă spui un lucru.

— Spuneţi.

— De unde voi începe ?... îşi coperi faţa în mîni, apoi se aruncă la picioarele ei. Te iubesc ! strigă el cu patimă... din minutul ce te-am văzut, mă consum de amor şi de durere !... ai milă de mine !... fii bună pe cît eşti frumoasă... nu mă respinge... lasă-mă să sper că voi fi iubit !...

Elena scoase un ţipet. „Iată încă un nebun ! îşi zise ea după cea dintîi impresiune, dar astă dată este o impertininţă, o insultă !“ Ea se necăjise în adevăr...

— Scoală, domnule, îi zise ea. Crezi că este destul a intra în casa unei femei ca să-ţi iei dreptul a-i zice ce zici ?

Văzînd că el nu se scoală, ea ieşi repede din salon şi se duse în grădină.

— Începutul nu este rău ! zise Zoe, ce asculta la uşă în camera sa lîngă salon.

— Este speranţă... răspunse principesa, eu am sfîrşit totdauna a iubi pe cei care mi-au făcut o declaraţiune.

— Eşti turburată ! zise Caterina Elenii.

— Această casă este o oroare... o să încetez a mai priimi aici...

Alexandru, auzind aceasta, crezu că face aluziune la dînsul.

— Oaspeţii au început să te supere ! sînt sigur...

— Eşti nedrept, domnule ! Cel puţin, zi, unii oaspeţi.

— Unii ? dară asta ziseşi şi eu.

— Dar aceşti unii nu eşti d-ta...

— Nici eu ? zise Georges.

— Nu este vorba de amici...

Elena era supărată : „O asemenea cutezare — îşi zicea ea — este o insultă... Ce voi face ?... caută a spune bărba-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tă-meu ?... oh ! niciodată... ar fi un scandal... trebuie să fac astfel încît să plece...“

Pe de altă parte, în acel moment Ranu raporta celor două intrigante scena ce avusese cu Elena. Ele îi aprobară și îl îndemnară să meargă înainte.

— Ce te temi ? îi zise Zoe. Toate femeile se supără cînd amanții le mărturisesc pentru întîia oară că le iubesc... nu este însă nici una care, cît de crudă s-ar arăta către acela ce o iubește, să nu compătimească cu dînsul, să nu simtă ! înainte ! mîne vei reîncepe atacul... prefă-te că suferi.

Astfel fură cele din urmă recomandațiuni.

O ÎNTÎLNIRE

Alexandru căuta timpul priincios ca să ceară o explicațiune Elenei, dar nu era nici un mijloc.

— Voi să-ți vorbesc la o parte, zise el Elenei.

— Să mergem prin parc, răspunse ea.

Ei plecară amîndoi pe aleele parcului. Seara începuse să se coboare. Era o seară de mai, fragedă și parfumată, ca sărutările unei copile tinere. Luna se rădica în depărtare, mare, rumenă și rătundă, și revărsa torente de lumină pe pămîntul întunecos. Un vînt dulce legăna cu voluptate frunzele arborilor, gemetul depărtat al rîului se îngîna cu strigătele călătorilor întîrziați sau cu lătratul unui cîne deșteptat din somnul său.

Inima lui Alexandru era plină de amor și de amărăciune.

— Ce ai să-mi zici ? îl întrebă Elena.

— Știi că nu am iubit niciodată și știi că te iubesc !

— Nu voi să știu ! Daca aceasta este ce vrei să-mi zici, atunci lasă-mă să mă întorc !...

— Poți să mă asculți fără temere... ceea ce voi a-ți spune astă-seară nu se va mai repeta niciodată... mîne plec și nu ne vom mai vedea... oricare ar fi patima ce ai putut să inspiri sufletului meu, voi găsi puterea de a părăsi această țară...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

— Nu este acesta sacrificiul ce îți cer... ar fi puțin... voi să te văz totdauna ca pă un amic... nu mai mult. Iată puterea ce doresc să ai.

— Aceasta este virtutea... nu poci să o am...

— Pentru ce a trebuit să mă iubești ?... viața mea era liniștită, vei să o turburi ! reputațiunea mea era curată, vei să o vestejești ! însuți erai ferice, ai voit să suferi !... iubește-mă ca pă o amică... șezi totdauna cu noi !...

— Ceri lucruri neputincioase !...

— Vai ! o știu foarte bine !... Ieri pentru ce ai fost supărat ? ești poate gelos ? aceasta este o insultă amară pentru mine ; însă cine ți-a dat dreptul să fii gelos ? ți-am dat eu parola mea că te iubesc și-ți voi fi credincioasă ? și atunci ți-am dat în adevăr ocaziunea de a mă bănui ?... ți-am inspirat o patimă ? sînt nefericită pentru aceasta !... dar nu se poate oare să faci totul spre a o stinge ?... pentru ce nu ai iubit o altă femeie ?... o femeie ce ar fi putut să te iubească ?... eu, numai eu sînt în lume ? îmi zici că nu este femeie mai perfectă decît mine, nu este suflet mai sublim decît al meu, zici că fără mine nu mai poți trăi, toate acestea sînt visele unei imaginațiuni aprinse ; mîne se vor stinge, mîne vei roși poate că ai avut asemenea vise... stringe-ți toate puterile asupră-ți !... gîndește-te că sînt femeie, că eu însumi poci să slăbesc, să caz ; gîndește-te că poți să mă pierzi, să mă sacrifici... ai milă de ceea ce iubești !

— Elena mea ! strigă Alexandru. Este tîrziu !

— Tîrziu ?... ei, bine ! atunci pleacă mîne, pleacă îndată, nu te mai înturna... și îți voi dovedi eu, o slabă femeie, că voi avea puterea de a suferi, de a mă consuma, de a muri !...

— Ce zici ? strigă Alexandru. Elena mea ! dulcea mea frumoasă !... o, repetă aceste vorbe ! bine am auzit ?... mă iubești ?...

— Te iubesc ca să mor ! răspunse Elena.

— O, suflet dulce și sublim !... ce vorbe ai pronunțat ! Ele răsună în urechile mele ca concertele îngerilor !... curgeți, ore de fericire !... a trebuit dar să fiu ferice în această viață ! dulce este fericirea ! acum îmi place să trăiesc !... viața, nu este nimic mai dulce decît viața !... Spune-mi încă o dată că mă iubești ! dar teme-te a o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spune prea dulce, căci poate să mor de fericire, sau, mai bine, fă astfel ca să mor pînă ce minutele de fericire nu se opresc în cursul lor : căci mîne poate... dar pentru ce ne vom gîndi încă la suferinţi ?

Elena se uita la Alexandru cu admiraţiune. Vorbile lui îi făcea plăcere şi totdeodată o înspăimîntau. Ea însuşi niciodată nu iubise. Inima ei se deschise şi amorul său arzător se revărsa ca un torent ce, constrîns în sînul stîncilor, află pînă în sfîrşit o ieşire.

— Mă despreţuieşti poate, Alexandre — zise ea — oh ! spune că nu este aşa !... tu mă scuzi că am avut această slăbiciune ?... spune-mi că nu am iubit niciodată, că sînt tînără, că am dreptate să te iubesc ; născoceşte, minte, daca va trebui, ca să-mi dai cuvinte că poci să te iubesc, căci, vezi tu, încep a crede că sînt o femeie criminală !

— Elena mea ! dară ai avut dreptate să mă iubeşti !... criminală zici tu ? pentru ce ?... nu, sufletul meu, eşti divină !... lumea ar trebui să ţi să închine...

— Ce-mi pasă lumea ! zise ea. Tu... mă respecţi ?

— Te respect şi te ador ! zise Alexandru... nu ştii, sufletul meu, că eram certat cu această lume şi tu eşti cauza de m-am împăcat ?... o lume ce are în sînul ei o fiinţă atît de frumoasă, poţi să nu o iubeşti ?...

— Dar cînd această fiinţă este slabă ? ca mine ?

— De unde aţi luat că trebuie a despreţui pe cei ce ne iubesc ?... cine cutează să facă această lege contra legilor naturii ?... acolo unde această temere ar avea cuvînt să existe, acolo, sufletul meu, nu este amorul cel sincer, cel răspectuos.

— Spune-mi încă aceasta... voi ca amorul tău să fie sincer şi respectuos !... oh ! sînt exigintă... voi să mă iubeşti cum nimeni încă nu a iubit... cum devotul iubeşte pe Dumnezeu... voi să uiţi cerul şi pămîntul pentru mine... să te uiţi pe tine însuţi...

Alexandru era transportat de fericire ; ei şedea pe o bancă, el îi luase o mînă şi o strîngea cînd pe inima lui, cînd pe buzele lui înflăcărate. Vîntul dulce sufla şi răcorea fruntea sa arzîndă. Natura ea însuşi părea că se află în momente de voluptate.

— Oare cugetat-ai încă la mine de cînd te-am văzut ?... asta să fie grija ta !... priveşte-mă !... cît eşti de frumoasă !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cît ești de poetică ! Dacă vreodată sufletul lui Dumnezeu ar lua o formă de argil, ca să se arate oamenilor, ar lua forma ta, Elena ! sufletul tău este un parfum ce ne îmbată de fericire !... cugetările tale sînt suave ca visele fecioarelor ; sintimentele tele sînt calde ca razele soarelui de mai !... o, lasă-mă a mă îmbăta de amorul tău !... natura ea însuși iubește, ca pare că ne privește și ne zice, grăbiți-vă, iubiți ! căci mîne poate nu veți mai fi !... varsă sufletul tău în sufletul meu !... cine poate să mă despartă de ceea ce iubesc ? cine poate despărți buzele înflăcărate ale călătorului arse de friguri de apele reci ale fintînilor ?...

— Alexandru !... mă sperii !...

— Omul nu trăiește decît în timpul cît a iubit... dacă ar trebui a ne deștepta din acest vis dulce vreodată, facă cerul să ne deșteptăm numai spre a cobori în mormînt !... lasă-mă să sorb parfumul desfătător al suflărei tele ! lasă-mă să mă îmbăt de sărutările tele !...

Cerul și pămîntul păreau că se confundă ; buzele celor doi amanți se întîlniră într-o sărutare voluptoasă, senzațiune cerească !...

— Alexandre ! zîse Elena. Să plecăm de aici... oaspeții ne așteaptă...

— Să plecăm, zise Alexandru.

Plecară către casă.

Aceea fuse o noapte dulce pentru Alexandru. Era iubit de singura femeie ce era în lume, dupe gîndul său. El adormi legănat de iluziuni de fericire. Elena însă trecu toată noaptea în rugăciune. Ea se ruga ca să se stingă în inima ei amorul ce o coprinsese, sau să i se dea puteri de a rămînea curată. O idee o consola. Spera că Alexandru o să plece și asfel va evita orice pericol.

Cele dintîi raze ale soarelui găsiră pe Alexandru în grădină. „Aici — zise el — arătînd o canapea de lemn, buzele ei mi-au zis că mă iubește ! aici i-am dat întîia sărutare !... vai ! această sărutare va fi oare cea dintîi și cea de pe urmă ?... ce crudă ar fi fericirea daca ar fi atît de scurtă !...“

El se duse în chiosc. Acolo găsi pe Caterina.

— Ești bine ? îl întrebă ea.

— Sînt fericit, îi răspunse el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ferice ?... gîndește-te bine la ceea ce zici !... fericirea este o pasere care se pune numai pe arbori verzi și înfloriți... nu ai aceste calități !

— Cum ?

— Cu caracterul ce ai ?... este cu neputință să fii fericit !...

— Mă sperii !...

— Ești schimbător ; fantasc ; vizionar !... mîne te voi vedea iară plecînd ! ori vei rămîne aici ca să turburi pe biata Elena ce-ți poartă amicia de soră..

Aceste vorbe îl încredințară că amica Elenei știe că el o iubește.

Elena veni aici. Ea întinse mîna lui Alexandru și sărută pe Caterina.

— Bărbată-meu îmi scrie — zise ea — daca veți voi să mergem la Telega să vizităm ocnele.

— Eu merg, zise Caterina.

— Tu ?... bine ! dar nu este destul... trebuie să mergem toți ca să poci merge și eu. Să consultăm pe ceilalți !... Vii ? întrebă ea pe Alexandru... Caută să vii... altfel voi fi nefericită acolo !...

— Viu, răspunse el.

O CĂLĂTORIE SPRE MUNȚI

Această idee se priimi de toată lumea. Se preparară două trăsuri pentru dame. Zoe se puse într-o trăsură cu principesa și cu Ranu, în cealaltă trăsură se urcă Elena cu Caterina. Alexandru și cu Georges se puseră pe capra calesei. Dupe două ore de cale, trăsurile intrară în Cîmpina, de aici luară o direcțiune către Brebul. Ajunseră în fine la Telega către miazăzi.

— Nu ai mai făcut nimic ? întrebă Zoe pe Ranu.

— De ieri fuge de mine... mi-a fost peste putință să o mai întîlnesc singură !

— Trebuie să o întîlnești... în această călătorie va fi mai lesne decît acasă... trebuie să te grăbești... timpul trece și planurile mele pot să cază...

— Astăzi voi mai încerca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Oare acest Alexandru Elescu nu-i face curte ? întrebă principesa. Curios om ! el nu vorbește cu noi ! păcat că natura i-a fost părtinitoare !... este sălbatec !... ni se pare că este și mîndru... dar defectul cel mai mare ce are este simpatia lui pentru ideile și oamenii noi ! ce boală !...

— Boală ! ai dreptate — zise Zoe — este o boală, nu vezi că din această cauză toate lucrurile se paralizează ?... însă nu este vina lor !... cauza răului este... dar pentru ce voi mai spune ?... cu femeile se guvernă un stat amar : acelor domnitori cari nu vor voi să înțeleagă această maximă !... damele sînt neîngrijite ! Daca bărbată-meu se alegea domn, lucrurile erau să ia alt curs.

— Dar bărbată-meu ? era mai sigur, daca revoluționarii nu făceau cu poporul presiune asupra Camarii.

— Bărbată-meu era și mai sigur ! este mai cunoscut în țară...

— Decît bărbată-meu ? întrebă principesa.

— Mai popular... apoi are și experință de lucruri.

Ele se uitară una la alta și începură a rîde.

— Să lăsăm gluma, principesă, bărbată-tău era pentru Bibescu.

— Vorbă !... Cînd am auzit că la 24 genarie s-a ales domnul Moldaviei, îți mărturisesc că atît m-am mîniat pe *baba-rada* mea, încît, pierzînd toată răbdarea, i-am dat patru palme și l-am scuipat. Aceste căzături cred că ne sacrificăm a trăi cu dînșii pentru ochii lor ! Eu, cînd oi pierde speranța de domnie, îl gonesc !... această speranță este tot ce poate să ne dea, alfel, ce așteptăm de la niște ființe ce nu mai sînt nici oameni !... te încredințez că atunci am făcut și alte sacrifice : mi-am lăsat amantul meu, tot cu gîndul că mă voi face doamnă, rîdeam de mine însumi văzîndu-mă silită să cochetez cu căzătura mea de bărbat.

— Nu este frumos bărbată-tău, ai dreptate, zise principesa.

— Poate să se ia de mînă cu al tău, răspunse Zoe.

— Nu zic alfel...

— Vorbeai de Alexandru ?... ar face un amant frumos.

— Este prea simțimîntal... nu-mi plac acei oameni.

— Eu am un capriciu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu crez să reușești.
— Strică să încerc ?
— Încearcă... Eu voi încerca lîngă Georges.

Asfel erau vorbele ce își schimbau aceste două femei. Nu este nimic exagerat : această școală de corupțiune există încă. Se personifică în cîteva dame care, nu numai sînt priimite în societate, lăsate cu femeile tinere, curate, inocente. Dar sînt văzute cu distincțiune ; înconjurate de respect, de laude de toate familiile ce lumea respectă. Viciul este nobilat, grație societății ! Cu aceste triste datine, virtuțile caută să lase locul lor viciurilor și să se ascunză cu rușine. Oare societatea ce toleră această datină, ba încă o-ncuragează, îi dă prestigiul tonului bun, parfumul romanului, nu este o complicie cu cei ce profesă aceste principii pierzătoare ? nu este din parte-i cel puțin o slăbiciune criminală ? legături de rudenie, pe de o parte, prestigiul ce dă o mare avere, pe de alta, înrîură asupra societății privată de principii de moralitate și dau naștere acestui fenomen monstruos.

Călătorii noștri ajunseră la Telega, unde găsiră pe postelnicul. Ei se deciseră să se coboare în ocne. Mai nainte, aceste mine de sare prezintau un aspect înspăimîntător : mîna omului, sclavă a experienței practice, săpa un puț în tărîmul sub care se dovedea mina de sare. Din fundul acestui puț urma cu săpătura în toate simțurile, dar totdauna coborîndu-se pînă ajungea la o lărgime și adîncime straordinare, pe gura ocnei cobora cu o funie și pe scripete o roată pe care se așeza un om. Asfel se practica întrarea ciocănașilor în ocnă. Condamnații erau datori să lucreze în fundul acestui abis ziua ; noaptea îi scotea. Erau însă o categorie de acești oameni care nu ieșeau niciodată de aici, unii iar care se aruncau în ocnele părăsite. De cîțiva ani minile se făcură pe un sistem european, astăzi este o scară pe care însuși damele pot să coboare cu înlesnire, grație domnului Știrbei ! însă cel mai mare avantagiu este că a scăpat de inundațiuni la care mina era supusă înainte.

Damele noastre fură întîmpinate de inginerul Cheracioni, căruia țara este datoare reforma salutară. Le întrebă dacă doresc să între în mină, principesa și Zoe refuzară ; ceialți exprimară dorința de a intra. Atunci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

toți luară cîte o lumină în mînă și se puseră a coborî scările.

Ranu urmă îndată după Elena. El profită de ocaziunea ce i se prezintă ca să repete declarațiunea sa amoroasă. O declarațiune de amor, coborînd în ocnă este ceva original!

— Doamna mea! De ieri fugi de mine... este oare atît de urîtă fapta mea, ca să mă lipsesc de fericirea de a-ți vorbi?...

— Fapta d-tale este pardonabilă... atît numai că trebuie să se îndrepteze la altă persoană.

— O, Dumnezeule!... așadar este zis... toată viața mea trebuie să sufer!...

„Sărmanul om! zise Elena, îmi inspiră dezgust și dispreț!... către acestea el șade încă printre noi și patima sa, mincinoasă sau reală, devine mai tare... mi-e teamă de vreun scandal...“

Astfel cugeta Elena.

Ranu, ce nu simțea nimic, ce juca o rolă din ordinul stăpînă-sii, o rolă cu care începuse a se osteni, nu mai zise nimic. El începuse a stima și respecta pe Elena, și se simțea pornit mai mult în favoarea Elenei decît a Zoei.

„Știu bine — își zicea el — care este rola mea: să fac să mă iubească această femeie. Dar pentru ce? care este interesul stăpînă-mii?... Îmi vine a crede că Zoe va să facă un rău acestii femei și se servă cu mine, și ce rău? poate ca să o piarză daca ea s-ar înamora de mine! nu aș face mai bine să o las în pace și să-i raport ei că nu poci nimic?...“

Iată cum se gîndea Ranu.

Călătorii noștri ajunseră în fundul minei, vizitară toate căile, văzură condamnații, vorbiră cu dînșii. Aflară că ei erau ținuți în heară, și noaptea, cînd îi scoteau și îi băgau în închisoare, îi puneau cu cîte un picior la un butuc mare. Toate aceste tratări barbare pentru că nu avea mijloace a clădi închisori solide. Ei aflară încă că bătaia nu se desființase, funcționarii prinși cu abuzuri și dați în judecată de un minister erau reintegrați de ministerul ce venea în urmă, și reîncepuseră a abuza. Aceasta făcu să se mire damele.

Nu este nimic de mirat. Se vindecă anevoie o boală ce intră și se răspîndește în toată întinderea unui corp.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acest rău nu există în cîțiva indivizi, ci mai în societatea întreagă. Era încă mijloc de vindecare daca regimul nou ar fi adus stabilitatea lucrurilor în țară ; daca un ministeр, sigur că are să rămîie mult timp, capabil către acestea, integru, enimic al nedreptății și înainte de toate puțin păsător de opiniunele politice ale partidelor de putere, ar fi pus interesele generale mai pe sus de interesele de partidă. Stabilitatea fuse lovită de la începutul noului regim ; Adunarea, compusă în majoritate de oameni ce dau preferință ideilor și oamenilor vechi, nu suferi nici un minister. De două ori fuse închisă pentru că ceruse căderea ministerelor ; de două ori alegătorii trimiseră pe aceiași deputați, ministerele se schimbară încă. Dar aceste schimbări de ministere au fost fatale. Pe de o parte Adunarea se juca cu ministerele, nu făcea nici o lucrare, și aceasta sistematicește ; pe de altă parte, ministerele, ocupate de politică, lăsau la o parte orice lucrare de administrațiune. Abia unele începeau o serie de lucrări, și Adunarea le da vot de neîncredere, ele lăsau locul altora, care veneau să strice tot ce ele făcuseră : să schimbe fonctionarii publici bănuiți că sînt de ideile ministrilor precedenți și să puie alții de ideile lor. Sub acest raport ministerul nu se mai uita care erau capacitatea, integritatea, moralitatea oamenilor ! Erau nedemni, hrăpitori, dați în judecată, condamnați, puțin le păsa, numai să fi avut o coloare politică a lor, erau numiți sau păstrați în fonctiunile lor. Erau capabili, integri, dar daca nu era de coloarea lor, se alungau. Ministerile se schimbau de șase ori pe an, prin urmare de atîtea ori pe an țara căta să se zguduie pînă în fundamentele sale : răul vine din bazele legii electorale a Conventiunei ce dară numai proprietarilor drepturi electorale. Conventiunea desființează privilegele proprietarilor și chemă iară pe proprietari ca să execute această sentință ; aceștia, necutezînd să desființeze[1] privilegele lor, nici să le reintegreze, preferară să se tîrască lucrurile, ca să paralizeze totul. Să piară stabilitatea, siguranța, creditul.

Călătorii ieșiră din ocnă, făcură cîteva vizite la damele fonctionarilor, unde nu auziră decît nemulțumiri și

[1] În textul de bază : înființeze.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

critici asupra puterii executive. Elena urmă pe bărbată-său la o parte și îi zise :

— Aș vrea să vedem mănăstirile, pînă la Sinaia.

— De ce nu ? eu nu poci să vă însoțesc, dar voi mergeți ! pe această cale sînt Brebul, Poiana, Lespezile, Sinaia, dormiți la Brebu, mîne veți fi la Poiana, Lespezi... veți trece noaptea la Sinaia.,

Elena comunică această idee celoralți călători, care priimiră bucuros. Ei plecară de aici printre dealuri și văi verzi și pădurate, poziținni desfătătoare, de care ochii se răpesc, și nu se mai satură !... după cîtva timp ajunseră la Brebu, această mănăstire este așezată pe o masă de pămînt șeț — ce se întinde de la malul patului Doftanii pînă la poalele unor munți spre răsărit, această masă ea însuși se afla la o înălțime de 150 picioare de la fața apei. Mănăstirea odihnește spre nordul mesei de pămînt lîngă mal ; de aici se face o vale, apoi încep alte dealuri ; în această vale, la spatele mănăstirii, este un lac foarte adînc, ce seamănă să fi fost în vechime o mină de sare : apa este sărată. Această monastire este fondată de Matei Basarab. Aici doamna Elena, femeia sa, cată adăpostire în timpul războiului lui Matei cu Vasile Lupul al Moldaviei. Mănăstirea este a statului și depîndă de Eforia spitalelor.

Călătorii nostri aflară aici ospitalitate plăcută. Egumenul era un om cu spirit. În anul 1848 luase parte la mișcarea revoluționară. Se exilase în țări streine mai mulți ani. Întorcîndu-se, priimise această mănăstire de la guvernul de atunci.

Casa era aceea din timpul lui Matei, dar reparată cu un singur rînd, dar mare și spațioasă, cu o galerie lungă, lată și coperită cu coperemîntul general al edificiului. Ea ținea locul între o serie de camere și pilastri de calchiar din fața casii, despre curte.

Egumenul le dete o masă princiară ; în timpul mesei fiecare făcea observațiunile ce-i plăcea în socoteala monastirei și a bătrînului egumen.

— Știți că acest om este din cei cu revoluțiunea de la 1848 ? zice Georges, în limba franceză, ca să nu înțeleagă egumenul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Revoluționar !... strigă principesa, o, Dumnezeule ! pentru ce m-ați adus aici ! nu pot să sufer vederea acestor revoluționari !... este în stare să învenineze bucatele... mi-e frică !...

— Și nu numai atît — zise Alexandru — dar pe cînd se afla exilat în Transilvania, în timpul rezbelului rusomaghiar [1], el luă parte cu ungurii...

— Ce grozăvie ! strigă Zoe.

— Prinse trei robi, trei ofițeri ruși tineri, frumoși, bogați... Știți ce le-a făcut ? zise Alexandru.

— I-a pus în țeapă, apoi le-a scos căpățînele și a făcut cupe din care bea vinul — vreți să le vedeți ?...

Principesa scoase un țipăt și înclină capul pe piept, ca cînd ar fi voit să arate că o să leșine. Georges profită de această întîmplare și-i aruncă un pahar de apă în față. Ea reveni în sine.

— Să plecăm ! să plecăm de aici !... strigă ea. Sîntem în mîna căpcăunilor ! aceste bucate or fi de carne de om !...

— N-ai așteptat să isprăvesc ! zise Alexandru ; nu este cum a zis Georges. După ce primi pe acei trei ofițeri, le dete vestminte ungurești și un om care îi conduse noaptea la marginea țării și acolo îi dete în mîna rușilor !...

— Da ?!... strigă principesa.

— Poți să-l întrebi.

— Este cu putință !... dar atunci este un om cu inimă... și eu, care îl credeam un ucigător !... Dar ce păcat !... este revoluționar !...

— Știi un lucru ? zise Georges lui Alexandru.

— Ce este ?

— Principesa iubește vinul... vinul călugărului este trădător — hai să o îmbătăm !

— Ce idee !... o lașitate !

— Aceasta o face ca singură la București.

— Ce dezgust !... fă !... dar să nu știe nici Elena, nici Caterina.

—Lasă-te pe mine !...

Georges șopti egumenului cîteva vorbe la ureche.

[1] Referire la înăbușirea revoluției maghiare din 1848—1849 de către armatele contrarevoluționare țariste.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După cîteva minute, zise :

— Nu știu daca doamnele nu vor voi să guste o tămîioasă dulce ce se află în mănăstire de treizeci de ani.

— Se poate ? zise principesa.

Egumenul dete ordin să aducă două butelii de tămîioasă. Vărsă el singur în paharele damelor. Elena și Caterina nu voiră să bea. Principesa și Zoe băură.

Principesa se plecă la urechile Zoii.

— *In vinum veritas* ![1] nu putem să-i îndemnăm a bea ? poate vom afla ce simt pentru noi !

— Mi-e teamă, căci cată să bem înșine noi !

— Să ne prefacem, zice ea.

— În sănătatea societății de față ! zise principesa.

Zoe, Alexandru, Georges, egumenul îi răspunseră. Ele gustară, găsiră vinul delicios și cu încetul deșertară paharele. Zoe ridică și ea un toast care avu aceeași soartă, veni rîndul lui Alexandru, al treilea pahar fusese destul ca să facă să se turbure spiritele acestor două dame, aveau o mare plăcere de vorbă. Lăsară vălul de pudoare ce șade atît de bine femeilor binecrescute, vorbiră despre multe lucruri cu o neîngrijire care făcu să roșască Elena și Caterina. Cele dintîi obiecte ce se prezintară în imaginațiunea lor fură amanții lor. Elena protestă că o doare capul și se sculă de la masă ; Caterina o urmă.

— Bine au făcut că s-au dus ! zise principesa lui Georges.

— Ești tot pe gînduri ? întrebă Zoe pe Alexandru. Dacă aș avea un amant atît de trist, aș muri !...

— Ai unul ?

— Am avut... cine nu are unul ?

— Ai dreptate !... dar acum ?...

— Acum ?... nu poci să am, daca nu poci să fiu iubită de cel ce iubesc !

— Iubești pe cineva care nu te iubește ?

— Poate... dar îți voi spune aceasta mai tîrziu...

— Mai tîrziu ?... și pentru ce nu acuma ?... o să trăim pînă atunci...

— Tot ce-ți poci spune este că e frumos... dar... melancolic !

---

[1] In vin e adevărul ! (lat.) Corect : *In vino veritas.*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Of !...

— Și că aș fi cea mai ferice din lume cînd aș avea numai speranța că voi fi iubită !...

Alexandru înțelese simțul vorbelor ei. „Această femeie — își zise el — este o mesalină.“ El se roșise și puse capul în taler.

— Georges ! zise principesa, nu-mi faci niciodată complimente... și cu toate acestea sînt încă tînără și frumoasă !... în adevăr voi nu știți să iubiți !... ce diferență între voi [1] și ofițerii ruși !... ce oameni galanți !...

— Nu crede că sîntem fără inimă !

— Și ce ne este de folos inima, daca nu se exprimă ?...

— Ai un amant...

— Nu-mi mai vorbi... nu l-am iubit, apoi a plecat la băi... am cheltuit o mulțime de bani cu dînsul.

— Ah ! Era ostenit !... zise Georges.

— Ești un impertinent ! zise principesa rîzînd ; dar îți iert pentru că ai fost profet... S-a dus la băi...

— Dar principele Iordache nu bănuia ?

— Ce-mi pasă ? nu poate să zică nimic, am cuvintele mele !...

— Mi-e frică să nu fiu silit a-i urma !

Principesa îl lovi cu degetele peste gură.

— Nu lua în rău !

Caterina apăru acolo.

— Ce, mai ședeți la masă ?... le zise ea, să mergem la lac... Apoi apropiindu-se de Elescu îi zise : Elena te cheamă...

Alexandru se scoală și se depărtează cu Caterina.

Zoe ce se aștepta la o declarațiune poate, văzînd că Elescu o părăsește cu atîta indiferință, se mînie.

— Oh ! această femeie !... o voi găsi totdauna în calea mea !

— Ce faci acolo — întrebă Elena pe Alexandru — și ce sînt aceste femei nerușinate ?

— Le-am cunoscut în casa d-tale, răspunse Alexandru cu răceală.

— Ai dreptate, zise Elena.

---

[1] În ediția de bază : din voi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar vorbele lui Alexandru îi făcură rău, ochii ei se umplură de lacrămi...

— Ce vei ?... asta este societatea... nu poci scăpa nici chiar în singurătate.

Mai mulţi ţărani şi ţărance veniră la mănăstire, fiind în acea zi hramul bisericei. Egumenul dase ordin a se pune masă lungă în curte, la care ţăranii erau chemaţi să mănînce. Elena văzu printre fetele de ţărani una care se distingea prin graţiile sale, curăţenia costumului. O cheamă. Ea se urcă în casă şi intră la Elena însoţită de maică-sa. Era frumoasă în costumul său, cămaşa de pînză albă era cusută la mîneci cu mătăsuri de colori diferite şi cu fluturi ; mînecile încă erau brodate, sînul cămăşii înecat de fluturi ; se crăpa pe un sîn alb ca ninsoarea, mijlocul era încins într-un brîu roşu de lînă încărcat de fluturi, peste cămaşe purta de la brîu în jos o fustă de borangic creţ. Părul împletit în două coade pe spate foarte jos ; peste cap prinsese un văl sau maramă de o stofă albă şi fină prinsă în două ace astfel încît plutea pe dasupra părului. Caterina, îndată ce o văzu, alergă la dînsa şi o sărută.

Ea îşi puse mîna la gură şi nu ştia ce are să zică.

— Cum te cheamă ? o întrebă Elena.

— Maria — răspunse ea — această femeie este mumă-mea...

— De cîţi ani eşti ?

— De şaisprezece.

— Ai tată ?

— Am.

— Eşti frumoasă, fetiţă, şi rog pe Dumnezeu să te facă să fii fericită !...

— Fericită !... zise ea, şi lăsă ochii în jos.

— Nu este fericită, sărmana !... zise maică-sa cu ochii plini de lacrimi.

— Pentru ce ? spuneţi-mi !... nu vă feriţi...

Bătrîna luă vorba şi zise :

— Bărbată-meu va să o mărite dupe un român cu avere... dar nu e dupe gustul ei... ce să zic ! Ei îi place altul... acela e sărac... Dar poţi să faci pe Petre să iasă din gîndul lui ? peste zece zile o să facă nunta... a slăbit biata fată de-abia o cunosc eu, muma ei !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fata își ascunse fața în mîini.

— Pretutindeni, în toate clasele, omul este același — zise Elena — poziţiunea fetei seamănă cu a ei, ea asemenea trebui să se încline înaintea voinţei unui părinte crud și să ia un om care nu-l iubea. Cîte suvenire plăcute și triste nu i se prezintă, inima ei era atinsă.

— Și unde este cel iubit și sărac ? întrebă Elena.

— Umblă ca un nebun ! zise bătrîna, va să intre în oaste...

— Ce avere are ginerele ?

— Patru boi, două vaci și patru sute lei.

— Ei, bine !... acela pe care Maria iubește este mai bogat : are șase boi, două vaci.

— Și trei mii de lei !... urmă Alexandru.

— Mulţumim pentru dînsa ! zise Elena lui Alexandru.

Bătrîna nu înţelegea și zise :

— Ba nu are nimic, săracul !...

— Îi dăm noi ! răspunse Elena. Să cheme aici pe bărbată-tău.

Acesta se afla prin curte. Veni îndată.

— Dacă băiatul ce e drag Mariii ar avea șase boi, trei vaci și trei mii de lei, i-ai da pe fie-ta ? îl întrebă Elena.

— I-aș da-o, răspunse bătrînul, că și mie îmi place mai mult el decît celalt... dar e sărac.

— Nu e sărac... El are stare... i-o dăm noi. Mîne să veniţi să luaţi vitele și banii de la părintele egumen și duminică să faceţi nunta.

Amîndoi bătrînii rămaseră muţi ; fata se aruncă la picioarele Elenei. Aceasta o sculă și o sărută pe frunte.

— Acum nu vei mai fi nefericită... îi zise ea.

Ţăranii ieșiră dupe ce mulţumiră în felul lor.

— Voi să-i cunun ! zise Elena.

— Minunată idee ! zise Caterina. La Fănești, duminică...

— Iată o nuntă ! zise Alexandru, ai mîna bună, însoară-mă și pe mine.

— Pe d-ta ? nu ! zise Elena cu vocea jumătate, vei face pe nevastă nefericită !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ca să fie aceasta, ar trebui să o iubesc cu adoraţiune, cu nebunie !...

— Să iubeşti ?... credeţi că daca iubiţi o femeie cu patimă, aveţi dreptul să o faceţi nenorocită ?... Să o insultaţi printr-o gelozie nebună ? să turburaţi sufletul ei prin capricii, atunci cînd viaţa i se pare mai dulce ?

— Doamne !... cît de egoişti sînt bărbaţii !... zise Caterina.

— Ce căutau ţăranii aceia aici ? întrebă principesa ce intră atunci cu Zoe şi cu Georges.

— Of !... au lăsat după dînşii miros de mojici !... zise Zoe.

— Elena îi face haz... aceste fiinţe ce mănîncă mămăligă ! zice principesa.

— Ce gust !... fiinţe care n-au decît figura omenească, mai zise Zoe.

— Dar care au figure naturale, fragete, rumene... zise Elescu. Să fi văzut o fetiţă adineaori !...

— Lasă-mă cu mojicii ! De cînd cu regimul de libertate, s-au obrăznicit şi ei ! nu poţi să-i mai iei la lucru fără să le mai plăteşti... şi daca pui să-i bată, se laudă că o să se plîngă la cîrmuire !...

— Ce fel — întrebă Alexandru — ţăranii pe moşiile d-tale nu sînt bine trataţi ?

— Şi ce vor mai bine ? nişte vite !... Eu o să-i gonesc pe toţi după moşie !... Sînt revoluţionari.

— E trist, e crud, e barbar ceea ce spui, doamnă ! zise Elescu. Ce fel ? este o ţară în lume unde ţăranii sînt rău trataţi şi unde cei ce caută să-i protege trec de oameni revoluţionari, criminali ; şi această ţară este ţara românească, ce are o constituţiune bazată pe principii de libertate, egalitate, umanitate !... şi românii se mai zic încă o naţiune liberă ; şi Europa nu tremură în faţă cu acest spectacol de barbarie !... românii pentru români sînt mai cruzi decît turcii, decît austriacii !... Iată nenorocirea acestei naţiuni !

— Ce naţiune ? zise principesa, nu este naţiune română !...

— Doriţi a vă preumbla cu luntrele pe lac ? întrebă egumenul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Se sculară, ieșiră și porniseră către lac printr-o grădină. Două luntri îi primi pe toți. Ei se puseră în luntri așa cum erau în trăsuri.

— Unde ești ? întrebă Zoe pe Ranu cînd plecă luntrele.

— Lucru merge bine acum — răspunse acesta — nici mă așteptam...

— Bravo ! răspunseră ele.

— Mi-a dat mîna și am sărutat-o de o sută de ori...

— Foarte bine ! zise Zoe.

— Eram sigură ! zise principesa.

— Mi-a zis să fiu discret — mai zise Ranu — căci de nu, va muri !...

— Merge bine ! înainte... zise Zoe.

Luntrele se preumblară pe lac... Soarele era aproape de culcare ; umbra și răcoarea se răvărsa în aer, mulțime de femei, ce albeau pînzele pe malul lacului, acum le strîngeau și se înturnau acasă cu trumbele pe cap.

Alexandru începu să cînte o barcarolă, atît de dulce, de suavă, de melancolică, cît atinse toate inimile.

BARCAROLA

Colo unde se înclină
Salcia pe un mormînt,
În a stelelor lumină,
Legănată lin de vînt ;

Unde-n serile-ntristate
Se aude-un dulce val,
Suspinînd cu voluptate,
Sub umbrosul, negru mal ;

Du-mă, du-mă, lopătare,
Fie noaptea cît de rea.
Acolo, în întristare,
Zace moartă dulcea mea.

Această barcarolă pătrunse inima Elenei. Ea simțea o presiune dulce și dureroasă asupra spiritului ei. Era poate un presimțimînt de dureri ce o așteptau în viață ? era regretul dulce al fericirilor ce nu putuse să guste ?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

umbra ascunse ochilor străini lacrimile sale ce îi înroua fața.

— Nu mai cînta — zise ea lui Elescu — cînți așa de falș astăzi !...

— Ce e acest capriciu, Eleno ? o întrebă Caterina.

— Am un presimțimînt, Caterino, că voi muri în curînd...

— Iar cu idei triste ?...

— Niciodată n-am fost mai neodihnită ca astă-seară...

În acel timp bărcile se înturnau la malul de la care plecaseră, în barca ceaaltă Zoe zise principesei încet :

— Alexandru, daca nu mă înșel, moare de amor după Elena, voi să-i spui că Elena are un presemtiment pentru Ranu.

— Bine, răspunse aceasta.

Călătorii se urcară pe mal și porniseră către casă. Zoe ceru brațul lui Elescu ; acesta îl oferi.

— Ei, bine ! amabilul și înfocatul meu adversar politic ! Îmi pare rău de un lucru !...

— De ce lucru ?... întrebă Alexandru.

— Vă pierdeți timpul cu politica... pe cînd alții îl întrebuințează atît de bine !

— Mi-ai făcut reputațiune de om care se ocupă de politică : este nemeritată. Cît pentru timp, fiecare îl risipește cum îi place...

Ei ajunseră atunci.

După o oră, un serv veni și zise lui Alexandru că îl invită d-na Zoe în camera sa. Alexandru avea un defect ce îl făcea nefericit, era bănuitor, acest defect la un om ce iubește cu patimă este o adevărată cauză de amărăciuni pentru el și pentru cei ce el iubește. Vorbele Zoei el nu le uitase. Ele îl făcuseră a bănui că Zoe are să-i spuie aceea ce el ardea și tremura să afle. Astfel nu întîrzie de a se duce la chemarea ce-i făcu Zoe. Inima lui palpita ca-naintea unui mare pericol.

„Ce poate să-mi spuie ea în secret ? se întreba el. Eu îmi pierz timpul, pe cînd alții îl întrebuințează atît de bine !... mi-a zis ea ! mă pierz... nu înțeleg... sau mai bine nu cutez a bănui...“

În fine intră la Zoe, el află aici pe principesa. Mai multe lumînări ardeau pe două mese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ei, bine !... zise Zoe. Ranu face minuni pe unde ajunge !... Iubește și este iubit... ghicește de cine ?

— Nu-l mai turbura — zise principesa — de o persoană care nu-l interesează... Spune-i.

— De Elena, zise Zoe.

Ele se uitară în fața lui Alexandru doară vor descoperi vreo turburare care i-ar trăda secretul său. Alexandru rămase rece, indiferinte, nemișcat...

— Aceste lucruri nu sînt noi pe pămînt... Către acestea Ranu este demn de a fi pizmuit : a fi iubit de o femeie atît de perfectă este una din plăcerile ce soarta păstrează favoriților săi.

—Nu este așa ?

— Dar să credem pe Ranu ? întrebă principesa. Sînt oameni cărora le place să se laude chiar dacă ar compromite o femeie !...

— Aceasta îl privește pe dînsul, zise Zoe.

— Lăsați pe zeul amorului să împartă răsfățările celo dulci amanților — zise Alexandru — astăzi ai vorbit atît de rău de țărani !...

— Politică ?... nu voi să mai vorbesc ! răspunse Zoe.

— Atunci vă doresc noapte bună ! osteneala zilei mă abate... țărîna cea slabă mărturisește că are nevoie de repaos.

— Ei, bine ? zise Zoe după ce ieși Elescu.

— Ei, bine ! răspunse principesa.

— Această știre nu l-a turburat întru nimic !...

— A fost o supoziținne.

— Sîntem învinse oricum ar fi.

— Țiganca nu are să vie la Fănești ?

— În opt zile.

Alexandru ieși.

„Ranu a zis aceasta el însuși !... Dumnezeule ! oare să fie așa ? își zise el. Aceste femei ce interes au să mintă ?... Să-l întreb... și pentru ce ? el va spune din contra... este natural : nu mă cunoaște îndestul... Astăzi ea îi aruncă o căutătură plină de patimă... la masă mînele ei căutau a se atinge de mîna lui — pe pahare !... am observat că nu-i mai vorbește, îl budează negreșit... toată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ziua Elena era gînditoare !... cîntecul meu pe lac nu i-a făcut nici o plăcere... El însuși stă totdeuna la o parte ; fuge de societatea noastră... Cîte probabilități nu sînt ?... nu mai este o supoziție, ci un adevăr... buzele ei mi-au mințit cînd îmi spuneau că mă iubește... Cît trebuie să fie de mizerabil sufletul unei femei ce minte astfel !... E trist a crede că în această lume tot ce se ridică mai pe sus de mulțime prin calități rari a trebuit să ne vestejască frăgezimea inimii noastre !... o, femeie ! tu, ce semeni venită să ștergi cu degetele tale grijile dupe frunțile noastre, a trebuit oare să deminți cu atîta amărăciune această dulce speranță ?...“

Astfel cugeta Alexandru, preumblîndu-se prin galerie și blestemînd pe cele două femei ce îi dară o știre atît de crudă. „Pentru ce mi-au spus ele aceasta ?... Cu două ore înainte, nimeni nu era mai ferice decît mine, nu cunoșteam nefericirea mea... și eram mulțumit !...“

Ușa de la camera Elenei se deschise. Elena veni în galerie. Ea văzu pe Alexandru preumblîndu-se gînditor. Luna vărsa valuri de lumină și-neca această galerie.

— Nu te-ai culcat încă ? întrebă ea.

— Poci dormi ?

— Ești bolnav ?

— Da... sînt bolnav...

— Ai trebuință de îngrijirile noastre...

— Nu ! mulțumim !...

Aceste răspunsuri reci fură atîtea lovituri pe inima acestei femei. Ea înțelese că Alexandru era în unele minute de gelozie. Ar fi preferat să o mustre, să o insulte, decît să-i răspunză cu atîta răceală.

— Iară ești supărat pe mine ?

— Nu !... pe mine !...

— Ce ai făcut ?

— Am nenorocirea de a te vedea, a te iubi, ca să te desprețuiesc...

La această vorbă Elena surîse cu mulțumire.

— Înțeleg... o nouă vijelie... Să fie ! îmi face plăcere... căci dovedește că mă iubești, Alexandru meu !... fii totdauna gelos, bănuitor, cu această condițiune !... însă ia seama, aceste excese îți fac rău !... iată singurul cuvînt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care mă face să sufer cînd te văz gelos... Dar să vedem, spune-mi, de cine eşti gelos, de Ranu, negreşit ?...

— Pentru că ai zis-o singură, fie !...

Femeia iartă amantului său aceste excese de gelozie ; bărbatului însă nu le iartă ; el însuşi nu cutează să-i declare gelozia sa, aleargă la o mie de pretexte ca să mustre pe femeie. Un amant merge drept : pune înainte motivul mîniei sale, faptii, nume proprii, nu o menajează întru nimic, devine aspru, barbar, cauza este că bărbatul se mînie în puterea drepturilor conjugale şi amantul în puterea drepturilor inimii ; la acest din urmă amorul este totdeuna tînăr şi pasionat însuşi prin natura lui criminală în faţa oamenilor.

Elena îi luă mîna.

— Ascultă, Alexandre, îi zise Elena. Îmi pare bine că ai pus acest nume pe tapet.

Alexandru retrase mîna.

— Dacă ai putea să înţelegi puterea cu care te despreţuiesc, singură te-ai despreţui ! îi zise Alexandru.

— Ai dreptate ! zise Elena înecată de durere, sînt demnă de dispreţ !

Ea simţi că se înecă. Se îndreptă către camera ei, sprijinindu-se cu mîinele de perete... o dată acolo, căzu pe pat leşinată.

Alexandru se coborî în curtea mănăstirei, fruntea lui ardea ; inima îi era plină de mînie. Se înturnă în dreapta şi în stînga fără să ştie unde îl duc picioarele. Intră în grădină, ia o poteacă, înaintează, gîndurile sale îl apasă ; rătăceşte astfel pe cîmpii mai multe ore, răcoarea dimineţii suflă peste fruntea lui arzîndă, îl răcorea, îl trezeşte, zorile străluce înaintea ochilor seci de lacrimi şi pare că comunică frăgezimea lor sufletului său înfocat.

„Unde mă duc ? se întrebă el, sînt departe de mănăstire... Ce vor zice cele două dame cînd vor afla că am dispărut ?... nu vor da acestei plecări nopturne o explicaţiune compromiţătoare pentru Elena, după mărturisirea ce ele îmi făcură ieri seară ?... am eu dreptul a compromite o femeie ? ar fi mai înţelept să mă întorc la mănăstire... mai tîrziu voi părăsi ţara."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Alexandru se întoarnă asupra pașilor săi, mînia sa se schimbă în pietate pentru Elena. „Am fost crud! zise el. Să ne închipuim că ceea ce mi-a zis acele două femei despre dînsa este adevărat, ce drept am eu asupră-i ca să o tratez atît de barbar?... Dacă această purtare ar zdrobi această ființă delicată?... am fost crud, barbar, nebun!... Cine poate să știe daca ea nu a trecut noaptea vărsînd lacrimi?... Sînt mai mult decît crud: sînt laș!... am insultat-o cu asprime, am lăsat-o leșinînd!... vai! daca cineva merită a fi despreţuit, sînt eu, numai eu!...“

El se gîndi atunci la delicateţea simtimentelor Elenei, la vorbele ei, la suferinţele ei, la amorul ce îi exprimase și la chipul cu care el îi răspunse, un rîu de lacrimi cură din ochii săi: ar fi dat viața sa să nu fi făcut cele ce făcuse. „Mă voi arunca la picioarele ei — zise el — voi zice că eram nebun... Ea e bună... mă va ierta... va uita...“

Cîndind asfel, ajunse la mănăstire. Servii singuri se deșteptară. Tăcerea domnea în casa oaspeţilor. Cu pasuri ușori intră în camera sa. Acolo își aduce aminte că acea cameră se învecinase cu a Elenei și a Caterinei. O ușe închisă îi despărţea, voia să știe daca Elena doarme; daca este bolnavă. Se uită prin crăpătura ușei, razele zilei intraseră în camera sa. Elena era pe pat, dormea. Era frumoasă! Alexandru se liniști. Se aruncă pe pat, nu putu dormi. Se scoală și iese afară.

El întîlni pe egumenul mănăstirei ieșind de la biserică.

— Știi că am promis acei fete de ţăran șase boi, trei vaci și trei mii de lei? Știi încă că i-am zis că le va găsi aici la mănăstire? te rog, părinte, să priimești acei trei mii lei! Doamna Elena îţi va da astăzi preţul vitelor; le vei da ginerelui Elenii.

— Dumnezeu să vă dea zile pline de fericire!... zise călugărul.

Alexandru surîse cu durere.

— Nu-mi pari să fii mulţumit? îl întrebă egumenul.

— În adevăr, părinte...

— Și cu toate acestea toate darurile ce pot face pe un om fericit, le ai!...

Ei auziseră atunci vocea Elenei ce urma pe Caterina în galerie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elena căzuse pe pat leșinată. Ea reveni repede, și cea dintîi mișcare ce făcu fuse să știe unde era Alexandru. Se uită în galerie, nu mai era acolo. Se uită pe fereastră și îl văzu depărtîndu-se, apoi dispărînd sub arborii grădinei. Ea tremură de spaimă, crezu că Alexandru se dusese să se arunce în lac, acum uitase durerile ce-i cauzase insulta lui Alexandru. Ea nu se mai gîndea decît la viața lui. Pe cine va trimete după dînsul? nu era nimeni, îi veni ideea să se ducă ea singură, apoi, cînd se gîndi la consecință, tremură.

Trecu dar toată noaptea în cele mai crude suferinți. Despre ziuă, adormi un moment, atunci cînd Alexandru o văzu prin ușă. Zgomotul ce făcu el o deșteptase. Elena atunci sculă pe Caterina, se îmbrăcă și ieși în galerie.

La vocea Elenei, Alexandru concedie pe preot și se urcă în galerie. El merse spre Elena.

— Ah! zise ea cu bucurie.

Alexandru o salută cu respect.

— O să mă omori! îi zise Elena.

Alexandru, fără să zică o vorbă, îi luă mîna și o încărcă de sărutări, ochii lui se umplură de lacrămi, și lacrimile, sparte pe fața lui, scăldară mîncle delicate ale Elenei.

— Nu-mi face nici o mustrare — zise el — daca poți, plînge-mă, sînt nenorocit!...

Caterina ieși atunci din cameră, fragedă și rîzîndă, ca florile ce răsăriseră în acea dimineață. Ea sărută pe Elena și întinse mîna lui Alexandru.

— Ești palid, zise ea lui Alexandru.

— Am dormit rău, răspunse el.

În acel moment apăru în capul ușii galerici Ranu.

— Iată și moldoveanu! zise Caterina.

— Amantul meu! zise Elena surîzînd.

Alexandru înțelese intențiunea Elenei, cu toate acestea vorba ce zise ca îi ridică o greutate după inimă.

— Ce grozăvie! zise Caterina, unde a pescuit Zoe această ființă?

— Este frumos! răspunse Elena, aruncînd o căutătură lui Alexandru.

— Tip de lacheu! zise Caterina, nu știe nici să converseze...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu are nici o educațiune !... Dar are inima foarte tînără ! urmă Elena.

— El ? răspunse Caterina ; nu aș fi crezut !

— Mi-a făcut o declarațiune de amor — mai zise Elena — nu aș putea a mă înamora de un asfel de om !...

Aceste vorbe amețiră pe Alexandru ; nu mai știa ce să gîndească.

Ranu se apropie de dame ; le salută.

— Nu ne dai mîna ? îl întrebă Elena. De cîteva zile, nu ne mai iubești ?... de cînd ne coboram pe scara ocnei, spre exemplu !

Ranu se roși... Alexandru se întrebă : „Ce va fi aceasta ?“... ideile lui începură a se lumina.

— Ce s-a întîmplat pe scara ocnei ? întrebă Caterina.

— Nimic ! zise Elena... o copilărie, la care sînt sigur că dl. Ranu nu se mai gîndește...

— Sînt curioasă să știu, zise Caterina.

— O declarațiune de amor !... locul era rău ales, închipuiește-ți că putea să caz dupe scară !...

— Doamnă ! zise Ranu, vă rog !...

— Vă supără... ce ? nu a fost o glumă ?... și eu și bărbată-meu am luat-o pentru o glumă... bărbată-meu mai ales a rîs atît de mult cînd a auzit...

— A auzit... răspunse Ranu.

— De ce nu ? nu este nici un rău...

— Și damele cele două au rîs ! zise Alexandru, care acum începuse să vază în întunerec.

— Și damele cele două ? întrebă Ranu.

— Care mi-au spus, răspunse Alexandru.

Acum Ranu nu mai înțelegea nimic. Aceste vorbe îl cufundaseră, se retrase cu rușine.

— Ce fel ? Elena, tu faci asfel de romanuri și nu îmi spui ?

— Uitasem, în adevăr.

Caterina se duse în casă să-și aducă lucrul ce luase cu ea.

— Vei să-mi explici ce sînt toate acestea ? zise Alexandru Elenei.

— Lucru foarte simplu : fără nici un motiv, mi-a făcut o declarațiune, pe care am comunicat-o îndată bărbată-meu, și am rîs amîndoi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Adevărat ?

— Te îndoiești ?...

— Atunci i-ai spus și ce ți-am zis eu ! și ați rîs poate împreună ?...

— Alexandre ! ești crud !...

Caterina se înturnă cu lucru.

— Nu plecăm ? întrebă ea.

— Să plecăm, zise Elena. De aici la Poiana... acolo să facem gustare !...

Georges veni atunci în mijlocul lor cu ochii plini de somn. După el veniră Zoe și principesa. Caii se puseră la calesci. Ele schimbară cîteva vorbe și se coborîră pe scară. Elena zise egumenului să cumpere nouă capete de vite pentru protegiata sa și promise a-i trimite banii îndată ce se va înturna acasă. Decise încă să se facă nunta dumineca viitoare și zise că ea însuși va veni să-i cunune la Fănești.

Ei porniră astfel și după o oră ajunseră în Cîmpina... La marginea despre munți a burgului, pe muchea unui mal înalt se face o cale ; sub acest mal zace un lac limpede și liniștit, închis între două dealuri. Se crede că este de o adîncime fabuloasă. Surfața lacului se află la cîțiva stînjeni mai sus de patul Prahovii, ce se desparte de lac printr-o bară de pămînt rădicat. Pe calea de care vorbirăm, trăsurile purceseră cu repejune. Ele coborîră coasta către rîu, trecură Prahova. De aici se văzu pe coasta lanțului de peste rîu mănăstirea Poiana, rădicîndu-se asupra arborilor. După un pătrar de oră, călătorii intrară în mănăstire, aici fură priimiți în sunetul clopotelor, ce este un semn de distincțiune pentru persoanele mari cari ajung la mănăstiri.

O gustare destul de bună aștepta pe călători.

Din balconul caselor mănăstirești era o vedere încîntătoare. Elena se temea că nu vor putea să ajungă seara la Sinaia cu caii săi, și trimise să le aducă cai de poștă.

Ei se preumblară prin case, prin grădină. Se urcară într-un chioșc de lemn ce este făcut pe un nuc gigantic, a cărui rădăcină se află la cîțiva stînjeni mai jos decît linia malului. Intrară aici pe o punte. Acolo citiră mulțime de nume de oameni cunoscuți și necunoscuți, ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

crezură să treacă asfel la posteritate, fără să ţie socoteală că chioşcul era ursit să trăiască mai puţin decît amatorii de nemurire.

Elena se află aici cîteva minute singură cu Alexandru.

— Eşti încă supărat ? întrebă ea.

— Nu-mi mai aduce aminte ! răspunse Alexandru. Elena mea ! eşti bună pe cît eşti frumoasă ; generoasă pe cît eşti dulce... treci cu vederea capricii mei ! Te iubesc prea mult ; iată toată crima mea ! Ştii că sînt gelos de orice fiinţă care-ţi arată simpatia ? îmi pare că natura şi oamenii au complotat ca să te răpească amorului meu ! încrederea nu lipseşte. Dar este încă vorbă de încredere ? sufletul tău este cast ca sufletele fecioarelor osianice [1], o ştiu ; dar poci să încetez de a fi gelos ?... voi înceta atunci cînd voi înceta a te iubi ; atunci voi putea rezona ; voi putea roşi că am avut slăbiciune de a fi gelos !

— Întotdauna îmi ceri iertare şi întotdauna mă insulţi !... Ce inegalitate de caracter ! Eu nu sînt aşa... fii totdauna cum eşti acum !...

— Spune-mi cum acest Ranu ţi-a declarat amorul său ?

— Nu mă întreba !... am uitat.

— Îl urăsc !... zise Elescu.

— Nu merită nici ură, nici simpatie !...

Ei tăcură. Elena devine gînditoare.

— La ce te gîndeşti ? întrebă Alexandru.

— O idee egoistă, răspunse ea. Toţi aceşti oameni ce ne însoţesc sînt de prisos aici, nu este aşa ? aş voi să fim numai amîndoi !...

— Mă iubeşti dar ? întrebă Alexandru.

— Totdauna aceeaşi întrebare !... Daca nu te iubeam, era să fac ceea ce am făcut ?

— Sacrificii ?... nu sînt mari...

— Nu-mi vorbi de sacrificii... Ştiu ce vrei să zici... acele sacrificii le despreţuiesc, o femeie nu are trebuinţă de dînsele ca să dovedească că iubeşte pe un om ; nu e aceasta dovadă. Sacrificiul este a călca parola sa înaintea bisericii şi a bărbatului ; a avea inima zdrobită de durere şi a fi silită să surîză cu fericire, a vedea pe

[1] Autorul se referă la eroinele poeziilor atribuite eroului legendar scoţian Osian.

Manoil-Elena
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

soțul său, a-i surîde, a-l răsfăța, a-i zice că îl iubește, cînd nu poate să-l sufere; sacrificiu este a se gîndi că înșală pe acela ce are încredere într-însa! Nu te amăgi, educațiunea noastră este asfel că onoarea în maritagiu s-a făcut atît familială, încît este o virtute de a o viola, o slăbiciune de a o respecta. A iubi pentru o femeie măritată este dar de multe ori o virtute, și orice virtute implică ideea unui sacrificiu... Știi, Alexandre, ce rămîne să facă o femeie care a trădat parola dată soțului său? Să moară! iată pentru ce zic că este o virtute de a iubi!...

— Ce fel? răspunse Alexandru. Vei să mori?...

— Ai gîndit oare altfel?... cînd ți-am zis pentru întîia oară că te iubesc, eu m-am destinat la moarte. Asfel, niciodată nu ai fi auzit vorbe de tinerețe din gura mea!... Ceea ce mă consolă este numai purificarea printr-o moarte a cării cauză va fi căința.

— Mi-ai zis de multe ori că sînt fantastic... văz că ești mai mult decît mine...

— Să lăsăm aceasta! m-ai întrebat dacă te iubesc!... și vei un răspuns!... Dumnezeu nu a creat expresiuni fidele pentru simțimente, precum nu a creat culori fidele pentru colorile cerurilor... nu voi putea exprima niciodată ce simț! în amorul său pentru D-zeu, omul i-a dat o formă ce nu are nimic de divin, o vîrstă ce nu are nimic de poetic; daca te iubesc, întrebi? Dară! iată tot ce poci a zice.

— Te crez! zise el. Dar acest amor va ține oare? mîne-poimîne poate să se schimbe!...

— Se poate, zise Elena... puțin timp am să trăiesc.

— Spune-mi, ce sînt aceste gînduri de moarte?

— Nu o să murim niciodată? întrebă ea surîzînd.

— Nu! nu!... nu voi să mori!... atunci voi muri și eu...

Elena se uită la Alexandru și surîse.

— Atîta mai bine! zise ea... vom merge a trăi și a ne iubi în ceruri.

Dar caii se puseră la trăsuri. Ei părăsiră chioscul, egumenul le aduse o condică să-și suscrie fiecare persoană numele și daca au fost mulțumiți sau nu, această condică era trimisă de Eforie la finele anului. Egumenul căta să o arate eforilor. Ea dovedea atît numărul călă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

torilor cit și purtarea egumenului cu dînșii, această regulă contrarie mult pe egumeni.

Zoe se subscrise comitesă; principesa își mai puse înaintea titlului său de contrabandă: luminăția-sa.

În acel moment ajunse acolo un ministru dintr-o cercetare ce făcuse singur prin județ, prefecții, subprefecții, urmați de fonctionari mai mici și de dorobanți, îl însoțeau în cale. Ministru strînse mîna acestor dame ce le cunoștea, le întrebă unde se duc și le spune de unde vine el însuși.

Era un om de mare probitate și activ, două calități ce fac pe un ministru să se deosibească. Dar nu avea geniul epocei de regenerațiune în care se afla.

— Am făcut mulți fericiți în călătoria mea! zise el. La mulți le-am șters lacrimile dîndu-le sau despăgubiri, sau posturi, sau promisiuni pe care le voi împlini. Pe toți i-am împăcat, i-am înfrățit...

— Rău sistem de a guverna este acela de a face să se mulțumească toți, zise Elena.

— Cum — răspunse ministru — d-ta vorbești astfel?...

— Pentru ce nu?... ai pedepsit pe cei asupritori? pe cei despoitori?...

— Ho! ho!.. zise ministru... iată o utopie!.. atunci cum am mai putea guverna?... Doi fonctionari ce am găsit furi sînt deputați... trei alți, rude cu ministri... cinci alții, oamenii lui... care are o mare înrîurire în presă. Dacă i-aș fi pedepsit, aș fi sculat contra mea o parte din Adunare; aș fi adus dezbinare între ministri; aș fi expus ministeriul la o sută de articole fulgerătoare în toate foile române, și opiniunea publică ar fi fost contra mea. Nu este dar un bun mijloc de guvernămînt a pedepsi pe furi...

— Crez că nu se poate zice niciodată, acest guvern e bun! acestalt e rău! fapta lor încă nu poate să-i califice cu preciziune, căci ceea ce este bun pentru o parte de oameni poate să fie rău pentru altă parte, și orice guvern poate să aibă fapte și bune, și rele. Către acestea guvernul cel mai bun mi se pare a fi acela ale cărui fapte îmbrățișează mai mult interesele generale, aceasta se poate recunoaște mai tîrziu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sistemul dumitale de guvern este a sacrifica interesele generale în favoarea intereselor individuale, acestea poate să-ți merite sprijinul individual, niciodată sprijinul general... majoritatea este sacrificată astfel și, mai curînd sau mai tîrziu, îți va cere socoteală severă !... Lovește lenea, viciul, hrăpirile, nedreptatea oriunde le vei găsi, oriunde ar fi cei ce le practică ! și națiunea îți va ține socoteala, astfel îi zise Elena.

— Nu este nici timpul, nici țara... cei mai mulți sînt răi aici...

— Meritul este și mai mare atunci.

Dar damele se urcară în trăsuri, ministru le salută, trăsurile plecară.

— Iată — zise Elena lui Alexandru — pentru ce lucrurile nu se schimbă în țară !... Se plîng unii că regimul constituțional este cauza de nu merg lucrurile. Dar principii constituționali s-au pus oare în legi și apoi în practică ?

Trăsurile trecură de mai multe ori apa Prahovei, apoi urcară pe un deal. Calea pînă la Breaza este periculoasă. De aici și pînă la hotar începe o șosea ; îndată ce se puseră pe șosea, se duseră repede. Lăsară monastirea cea mică, Lespezile, la stînga peste Prahova și în vîrful unei măguri, și purceseră către Sinaia, unde ajunseră înaintea serii.

Sub trîmba de stînci gigantice și tăiate ce se văd încă de la Dunăre, și pe care le numesc Bucegii, pe un deal, este zidită această monastire. Ea este a spitalului Colțea ; bine înzestrată, ea dă azil călătorilor ce circulă pe calea către Kronstadt [1] ; cei dintîi lucru despre care Elena se informă, ajungînd aici, fuse daca bărbatu-său era acolo, i se răspunse că nu venise încă. Superiorul le dete două apartamente, unul pentru dame, altul pentru bărbați.

Aici voiau să treacă noaptea.

Vizitară biserica, curtea mănăstirii cei vechi ; casele călugărilor sînt niște adevărate închisori umede, crăpate, ruinate ; ele prezintă un aspect de mizerie. Călugării apar

[1] Numele vechi al orașului Brașov.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în mijlocul acestor ruine ca niște fantasme, și cu toate acestea mănăstirea are avere mare ! [...]

Călătorii făcură o preumblare pe dealurile și văile vecine cu mănăstirea. Această natură maiestoasă și sălbatecă are un fermec deosebit pentru toate sufletele. Elena rămase mult timp absorbită în meditațiuni melancolice. Ea se despărți de grupa cea voioasă, se înlătură în pădurile de arbori bătrîni udate de torente. Ea iubea cu patimă, și mustrarea cugetului era atît de putinte ca amorul ei. De cîte ori nu se despreţuia ea însuși simțindu-se atît de învinsă ! De cîte ori nu blasfema ziua cînd a cunoscut pe omul care era obiectul amorului ei !... „Nu mai poci a mă retrage înapoi ! zise ea... este tîrziu !... nu crez că mai poci trăi fără a-l vedea !... oh ! pentru mine este decis ! — ori în ce chip ! — a muri !...", Grupa se risipi, cele două dame stătură a se consulta cu Ranu ; Caterina părea absorbită într-o convorbire cu Georges ; Alexandru profită de aceasta ca să urmeze pe Elena. El o găsi șezînd lîngă o fîntînă înconjurată de arbori. Elena apăru în ochii lui Alexandru, privind visătoare jocurile apei capricioase, ca o nimfă din antichitate ce apărea călătorilor rătăciți.

— Ce faci acolo ? o întrebă el.

— Nu eram singură, răspunse ea. Eram amîndoi.

Alexandru șezu lîngă dînsa.

Elena trecu mîna sa mică și albă pe fruntea amantului ei.

— Această frunte a fost senină ca cerul de astăzi ; nici un nor nu a trecut pe dînsa... Cît sînt de ferice cînd văz că ești mulțumit !... Amorul el însuși are zilele sale de vijelie ; dar eu prefer pe cele senine, atunci sufletele noastre plutesc cu fericire pe o lume de vise plăcute !...

Seara se cobora în văi, răspîndind un farmec dulce și misterios. Luna surîdea în vîrful unei stînci, murmura apelor dimprejur invita orice suflet la reverii.

— Ce locuri bogate de poezie — zise Elena — nu simți ceea ce simț eu ; nu sînt poeți numai poeții de profesiune. Cei ce scriu ca să fie citiți. de multe ori se servă cu spiritul în locul inimei. Pe cînd aceia ce au poezia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în inimă, ce o ascunde ca un prezinte ceresc pot mai lesne să găscască calea inimii...

Alexandru îi luase mîna și o strîngea pe sînul lui.

— Mă iubești ?... îi zise el, înger dulce al fericirei mele !... lasă inima ta plină de amor să se spargă ca bobocul unei roze ce înflorește și răvarsă parfumul ei ceresc !... vino pe sînul meu ce nu mai bate decît pentru tine !... înclină fruntea ta ca o floare pe fruntea mea !... e dulce a iubi și a fi iubit, Elena mea ! e dulce a respira parfumul ceresc al gurii tale ! a atinge cu buzele mele buzele tale curate și înfocate !... a confunda sufletul meu în sufletul tău ca două raze ce se unesc !... oh ! nu mai sînt singur în lume !... acum îmi place lumina soarelui !... viața mea a devenit un vis poetic ! lumea, un paradis unde totul mă răpește, mă îmbată !... nu ! nu mai sînt singur ! Sufletul meu este sufletul tău, corpul meu, corpul tău, inima mea, inima ta !... Timpul trece repede ; iluziunile se scutură ca florile, corpul se vestejește !... oh ! pentru ce nu putem să oprim zborul zilelor !... Lasă-mă să mă îmbăt de parfumul sufletului tău, de grațiile tale... și apoi... într-unul din acele vise de voluptate, să mor !...

Elena era răpită. Ea rugă încet cerul să-i arunce în inimă o suflare rece, obrajii săi deveneau aci rumeni ca purpura, aci palizi, ochii săi plini de amor și de patimă se înturnau cu sfială de la Alexandru ; sînul ei bătea cu voluptate ; un fior rece încinse tot corpul său, ce ardea ca o flacără, mîna sa tremura în mîna amantului său ; buzele lui Alexandru întîlniră buzele sale.

— Alexandre ! zise Elena, voi fi a ta într-o zi ; însă nu astăzi !... ora morții nu a venit încă... lasă-mă dar, înainte de a muri, să mă bucur încă de fericirea de a te iubi !...

— Ce zici ? nu te înțeleg ! întrebă el.

— Cînd voi fi a ta, trebuie să mor...

— Aide... zise el, astfel totdeuna vestejești bucuria inimii mele !

— Sînt superstițioasă !... Cred că în ziua cînd voi fi a unui amant, o să mor ; timpul nu a sosit... în acea zi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu însumi voi veni la tine... acum să mergem !... este seară... bărbată-meu a fi venit !...

Ea zise toate acestea cu o seriozitate atît de mare, încît Alexandru se supuse fără a murmura.

Plecară către mănăstire, unde companionii ceilalți nu sosiseră. Postelnicul nu se arătase.

Elena și Alexandru șezură pe o galerie ce căuta către biserică. Elena era palidă și visătoare. Alexandru el însuși căzuse în gînduri.

— Ce ai ? îl întrebă ea.

— Ce finețe au femeile ! răspunse el.

— Nu crede, Alexandre ! zise Elena, nu a fost aceasta o stratagemă cum gîndești, poate... voi fi a ta ; daca odată ți-am mărturisit că te iubesc... nu sînt ca celealte femei... nu știu să înșel, nici să mă înșel... care este femeia ce iubește cum te iubesc eu și care nu sfîrșește prin a se da ? !... Daca este o crimă, nu este a se da, ci este a iubi. Toate femeile care iubesc tremură cînd se gîndesc că pot să facă cel din urmă sacrificiu, și îl fac !...

Ceilalți veniră atunci. Ei se puseră la convorbire.

Principesa începu a deveni geloasă de Caterina. „Ce fel ?“ își zise ea, această fată să fie preferată mie de Georges, ea, o pițigăitură nebăgată în seamă, să mă lase pe mine, principesă, bogată, spirituală, frumoasă ?... nu se poate !... crez că și-a pierdut spiritul !... am să-i observ cu băgare de seamă. Să aflu.“

O trăsură întră în monastire : era postelnicul. Elena îi ieși înainte. El ajunse plin de bucurie, căci reușise într-o speculă comercială.

— Apropo ! zise el. Să vă dau știri despre București ?

— Ha ! ha ! ziseră damele.

— Ne acuză gazetele că am subscris o petițiune către turci, prin care am cere starea veche.

— Daca ați făcut, bine ați făcut — zise Zoe — dar nu ați făcut-o. Sînteți lași !...

— Se mai vorbește de schimbarea ministeriului... Se zice că bărbații domniii-voastre au să intre în combinarea nouă.

— Ah !... strigă principesa. Era și timpul !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu s-a făcut încă, răspunse postelnicul... mai am o noutate...

— Care ?

— Nunta domnișoarei Serescu în două zile...

— S-a decis ?

— Negreșit...

— Dar cine o să asiste ? zise Zoe. Eu una nu am inimă cu lucrurile de astăzi !... cu cine o să ne găsim la nuntă ! femeile ofițerilor, avocaților, profesorilor, bancherilor, lipscanilor, doctoresele înecă toate balurile ! în toate locurile ! Ce nenorocire !... nu pot să le iert pretențiunele de a se arăta pe același picior cu noi !... niște mojice !...

— Ai dreptate, zise principesa. Unde este timpul nostru ?... atunci, la baluri, comisarii însărcinați să priimească ducea damele de clasa II, negustătoresele, ofițeresele, la stînga ; și pe cele de clasa I la dreapta, acum ne amestecă cu toate aceste parvenite !... ce oroare [1] !...

— Ce să faci, principesă ? zise postelnicul. Convenția a ucis clasele ; nu mai sînt în țară decît români : dar bun e Dumnezeu !

— Convențiunea a făcut pe toți românii nobili, zise Elescu.

— Ești prevenit împotriva noblețel... strigă Zoe, îi faci un rezbel fără repaos !

— Te înșeli, doamnă ! Aș fi voit ca românii să aibă o aristocrație de naștere, căci atunci țara n-ar fi fost atît de căzută. Această instituțiune a fost folositoare popolilor, mîndră de strămoșii săi strălucit prin fapte mari, ei ar căuta să le semene, ar face fapte mari, sacrificii de avere, de viață pentru națiune. Dar tradițiunele nu sînt ; istoria este mută asupra numelor celor ce numești nobili !... nobili de ieri, ei nu înțeleg drepturile cu datorii, caută să pue mîna pe o putere, ea însuși redusă la o stare de servilism, de sclavie, numai ca să se bucure de niște bunuri materiale al căror preț vor fi ignorința, trădarea !

Nu crede că atac această instituțiune... Ea a fost bună în timpul său : atac persoanele care, printr-o conduită

[1] In ediția de bază : croare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

degrădătoare, au degradat-o și însuși printre persoane voi face excepțiune. Mulți din bărbații care dau dovezi de simțimente nobile sînt din această clasă. Ascultați! generațiunea de astăzi este sub urgia unui blestem... pe cît va exista ea, nici o mîntuire nu poate să fie.

— Ce zici, pentru D-zeu! strigă Elena.

— Acesta este adevărat. Ceea ce numim astăzi o națiune este un corp ce nu mai are inimă... voiți ca să vă dovedesc? Streinii au călcat în picioarele cailor mormintele părinților noștri; cei mari au priimit pe inemici cu cununi de flori!... onoarea, patriotismul, independința sînt văzute aici ca niște crime!... nu-mi vorbiți că cei ce cîrmuiesc sînt răi!... Cei ce cîrmuiesc sînt asfel căci națiunea este asfel. Ei sînt expresiunea țărei.

— Sînt multe lucruri de zis între acestea, răspunse Elena. Majoritatea este bună.

— Bună ca să devie complicea minorității!...

Elena tăcu. Ea cunoștea caracterul lui Alexandru, asfel înțelese că amărăciunea ce vărsase în vorbele sale avea o cauză într-un nou acces de gelozie și națiunea română nu era pentru nimic. „Dar care să fie motivul noii sale supărări? negreșit — își zise Elena — e gelos de bărbată-meu!...“ Alexandru era un caracter care ar fi fost nesuferit, fără noblețea ce avea totdeuna. Daca ar fi însurat, ar fi ca cei mai mulți bărbați care, în bănuielile lor, de multe ori nedrepte, nevoind a se exprima ce simt, găsesc diverse pretexte spre a certa femeile lor pentru cutare sau cutare lucru ce se face în casă...

Seara aceea trecu fără nici un incidinte.

A doua zi călătorii vizitară peștera unui sihastru în muchea unui munte, gustară ceva și plecară către Fănești.

Alexandru se puse în trăsura în care era Zoe și principesa Iordache.

— Frica ursului te aduce la noi! îi zise Zoe cînd plecară.

— Frica ursului?

— Mai întrebi?... frica postelnicului.

— Nu am pentru ce...

— Ia lasă vorbele... zise Zoe... ești nebun dupe Elena.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vă jur !...
— Nu jura !... o iubești.
— Nu !...
— Nu te crez... cată să dovedești...
— Cum ?

Zoe se gîndi puțin, apoi luînd un aer cochet și plecîndu-se la urechea lui Alexandru, îi șopti ceva ce principesa nu auzi...

Ei se înturnară astă dată fără a se mai opri undeva. Seara erau la Fănești. Elena se prepară ca să cunune duminica viitoare pe protegeata sa de la Brebu, trimise banii promiși egumenului și dispuse asfel ca părinții tinerilor să vie cu dînșii la Fănești.

Damele se retrăseseră în camerile lor de culcare.

STAFIA

Zoe se aruncase pe pat. Ea era îmbrăcată cu un capot de batistă fină peste o cămașe iară de batistă, peste acest capot trecuse un brîu de mătase albă. Pe cap pusese o bonetă elegantă de valansienă, părul ei era strîns cu îngrijire. Văzînd-o cineva asfel, ar fi zis că așteaptă un amant. Ea se prefăcea că este aproape să adoarmă ; candela era stinsă. După cîteva minute, rădică capul, ascultă : principesa sufla ca o persoană ce doarme. Se scoală pe jumătate... ascultă, coboară din pat... ascultă încă... Se îndreptează către uțe, o deschide.

Afară se auzi un tunet. Cerul era coperit de nori ; vîntul începuse să sufle.

Să ne înturnăm la Alexandru. Elena astă dată nu-i mai dete budoarul ei pentru culcare, acesta îl dete postelnicului, iar lui Alexandru îi dete o cameră lîngă camera ei de culcare, cu îndatorire să o împartă cu Georges. Din camera sa Elena auzea tot ce ar fi putut face vecinii săi. Ce-i dicta această măsură ? poate dorința de a-l avea sub ochii săi neîncetat.

Acești doi juni se culcară și adormiră.

Elena veghea mai toată noaptea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vijelia începuse afară, fulgerele și tunetele se succedau necontenit, ploaia și vîntul băteau în ferestrele camerii unde dormea postelnicul. Zgomotul vijeliei îl deșteptă din somn. „Ah — zise el — porumburile mele au să crească !...“ Dar fuse silit a se opri aici... Se șterse la ochi să vază mai bine... nu se înșală, prin camera sa umbla o fantasmă albă ; el o zări la lumina fulgerilor.

Ca toți oamenii ignoranți și slabi de judecată, postelnicul era superstițios. El credea în stafie, în strigoi, în iele, în zburători, în fermece. Crezu că este o stafie. Își aduse aminte că se clădise casa pe o casă în ruine și că țăranii ziceau că acolo au văzut de multe ori stafia. „Sînt pierdut — își zise el — iată stafia !... D-zeule, scapă-mă !... dacă voi striga, ea mă va sugruma !...“

El începu să tremure ca un copil ce crede că vede un spirit răufăcător, și își puse plapoma în cap.

Stafia se apropia de pat, întinde mînile, postelnicul se crede pierdut. El simte mișcările mîniei ei... Mîna stafiii rădică plapoma după capul postelnicului ; atinge fața lui ; o răsfață ; postelnicul nu mai sufla... Stafia se așează pe pat lîngă dînsul, postelnicul scoase un gemet. Un fulger aruncă lumină... Acum stafia începu să tremure. Ea văzuse fața postelnicului. Ce va face ? se înșelase : nu era postelnicul acela ce căuta. Ea retrase mîna repede, să scoală, să depărtează ; crede că postelnicul o prcurmă ; iese din cameră și se face nevăzută.

Nenorocitul superstițios rămase în poziținea care luase, ascultînd și tremurînd de spaimă. După o oră avu coragiu să rădice capul, să asculte, să privească. Înțelegînd că stafia a fugit, aprinse lumînarea ; nu văzu nimic.

„Nu am visat, zise el. Era stafia, am văzut-o, m-a atins pe frunte cu mîna rece ca de mort !...“ El ar fi voit să iasă afară, să deștepte toată casa, să spuie că a văzut stafie ; numai temerea de a se întîlni încă o dată cu fantasma îl ținu pe loc. Umblînd prin casă, zări o încingătoare ; o culege ; era un brîu alb de mătase. „Iată o dovadă ! zise el, că a fost stafia ! și totdeodată aruncă brîul departe de dînsul... Este fermecat“, zise el.

Toată lumea ieșise în salon. Postelnicul, ca niciodată, nu se arăta. Elena, crezînd că bărbată-său este bolnav,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se duse la dînsul. El îi spuse tot ce i se întîmplase cu stafia, ceea ce făcu pe Elena să rîză. Dar cînd îi arătă brîul de mătase alb ce stafia pierduse prin casă, Elena simți că pămîntul se învîrtește cu dînsa ; un fior rece coprinse toate nervele corpului ei, deveni palidă, și vocea sa începu să tremure.

— Vezi ? ai încetat d-a mai rîde — zise postelnicul — nu-ți spuneam eu că e stafia ! iacă brîul ! toți țăranii care mi-au spus că au văzut-o și au zis că poartă un brîu alb...

Pentru ce Elena se impresionă atît la vederea acestui brîu ? Lucrul este lesne de înțeles : ea recunoscu brîul Zoei — își aduse aminte că acea cameră fusese totdauna destinată pentru Alexandru ; un simțimînt de gelozie mișcă toate fibrele inimii ei. Această boală era nouă pentru dînsa, ca și amorul ce avea. I se păreа că văzu pe Alexandru la picioarele Zoei, scoase un țipăt și căzu leșinată pe pat.

— Iată ce-mi face stafia ! zise postelnicul ; mîne părăsim această casă !...

Elena se redeșteptă, dar palidă și frumoasă ca suferința. Suspinele o înțina... Ea rămase încă în această cameră pe pat... Ce nu ar fi dat să poată vorbi cu Alexandru !...

„Acum înțeleg, zise ea. Suferințele lui Alexandru !... Cele ce zicea... erau mincinoase. Nu era gelos. Se prefăcea... Doamne ! Doamne ! ai milă de mine !... pînă astăzi, credeam că îl iubesc... cum mă înșelam ! nu ! eu nu-l iubeam ! credeam că îl iubesc !... De astăzi numai am început a-l iubi... oh ! acum, acum îl iubesc !... Dacă ar fi acum acolo, aș voi să-i scot inima din piept cu un fier !... dar dacă va fi inocente !... Alexandru meu ! oh ! ce grozăvie !... Ce am zis !... Sînt nebună !... unde este ?... Vino, dulcele meu !... vino să-mi cer iertare că am putut să gîndesc rău !...“

În acelaș timp, Zoe, în camera sa, făcuse o scrisoare pe care voia să o trimiță cu om înadins la București, aici era cel din urmă act al comediei cu Ranu. Acest act trebuia să se joace duminică la Fănești. Zoe era sigură acum că Elena era înamorată dupe Ranu ; că Alexandru era îna-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

morat după Elena. Durerea de a se vedea disprețuită de Alexandru pentru Elena o întărîtă și mai mult. Trimise scrisoarea pe un om al ei sigur.

Cînd fuse la gustare, postelnicul spuse cu spaimă tot ceea ce i se întîmplase cu stafia. Toată adunarea rîse de credulitatea lui. Cînd însă spuse că stafia, fugind, pierduse un brîu alb pe care îl găsise el, Zoe deveni palidă. Ea tremură gîndind că Elena o să recunoască brîul ei. Iată o armă în mîna rivalei ei! Elena putea să-i facă rău cu acest talisman! Cel puțin el dovedea că ea fusese stafie, ceea ce ar fi făcut-o ridiculă, sau că se dusese în camera postelnicului, ceea ce era de cel mai din urmă dispreț. Elena, din parte-i, avu ochii țintiți pe fisonomia lui Alexandru, doare va ghici pe impresiunile ce-i va face această istorie, dacă el avea vreo complicitate cu stafia. Fisonomia lui nu exprimă nimic, dacă nu indiferința. Însă aceasta nu o liniști.

— Ciudat lucru cu această stafie! zise Alexandru postelnicului; eu te crez că ai văzut-o... dar crez că a fost stafie cu mînile albe și delicate...

Alexandru observă că Zoe își ascunse mînile.

„Ah!“ zise el în sine... apoi urmă tare:

— Nu este anevoie de dovedit daca ea a lăsat după dînsa brîul alb; poate că cineva va recunoaște acel brîu...

— Să ni se arate acel brîu, zise Georges.

Zoe tremură.

— Bravo! zise postelnicul, să ni se arate acel brîu...

— Să lăsăm stafiele — zise Elena — bărbată-meu a visat...

— Am visat?...

În fine, Elena căută în toate chipurile să înlăture ideea de stafie și de brîu.

Toată ziua aceea Elena nu putu să vorbească în parte lui Alexandru. Către seară ei rămaseră singuri în chiosc cîteva minute. Elena rămase tăcîndă, ca să arate că este supărată pe Alexandru. Acesta îi luă mîna și o încărcă de sărutări... Ea retrase mîna.

— Ce ai, Elena mea? o întrebă Alexandru, pentru ce această răceală?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pentru ce ? Oare nu am dreptate ? pentru ce Zoe a intrat în camera unde dormea bărbată-meu ? Știa că acea cameră este aceea în care todeauna ai dormit, în care lumea știa că ocupi...

— Ce fel ? întrebă el ; acea fantasmă a imaginațiunei postelnicului era reală ? a fost Zoe în adevăr ?

— Ce căuta ?...

— Ești geloasă ?

— Geloasă ?... ce zici !... de o creatură atît de înjosită !... îți spui că voi să știu daca te-ai coborît pînă să consimți la cochetăriile unei mesaline...

— Îndoiala ! tot ce nu este Elena mea este rece pentru mine. Înainte de a te cunoaște, erau multe lucruri frumoase în lume. Dar din acel moment tot ce a fost încîntător s-a stins, și tu singură ai rămas ! ochii mei lasă valurile azurate ale cerului în care se scaldă aurorile zilelor, ca să nu privească decît fața celui ce iubesc, urechile mele se întorn de la murmura vînturilor pe verdele sîn al pămîntului ca să asculte numai vocea celii ce iubesc ; mirosul meu uită parfumul îmbătător al florilor ca să nu aspire decît parfumul sînului acelii ce iubesc ; ea este singură în lume ! singură ca viața lîngă care nu poate să existe decît moartea.

— Vorbele ce îmi zici sînt dulci ; dar ele chezeșuiesc oare faptele ?...

— Faptele, Elena, ascultă ! ce dovezi să-ți dau despre amorul meu ? Cere orice sacrificiu și vei vedea dacă te iubesc sau nu...

— Nu cer nimic ! Ceea ce aș putea să cer ar fi să pleci undeva, să încetezi de a ne vedea ; să mă uiți... dar, vai... aceasta este cu neputință... mă va ucide !...

— Spune-mi încă o dată aceste vorbe, îngere dulce al vieții mele !... oh ! lasă-mă să crez că într-această lume unde sînt strein, este o inimă ce s-ar fărîma de durere pentru mine !... cît de dulce este a ști că sînt iubit !... a ști că sub această boltă cerească sufletul meu nu este rătăcit !... Dar iară cît trebuie să sufer gîndindu-mă că nu poci a-ți zice *te iubesc*, fără a-ți aduce aminte că destinul a scris în cartea sa aceste vorbe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fatale : *nu-ți este permis a iubi decît cu condițiunea de a fi trădător !*

— Aceste vorbe mă omoară !... nu voiam să mi le aduci aminte... Eu te iubeam răpită de visul ce mă domină... aceste vorbe mă deșteaptă ca să văz realitatea și să sufer... ești crud !... Dacă te mustră cugetul că amăgești un om către care nu ai nici datoria amiciei, cît trebuie să mă mustre pe mine care am călcat legăturile cele mai sacre ?... ar fi mai onest a părăsi țara și a fugi cu tine. Cel puțin, părăsindu-l, nu aș fi trădătoare.

— Vrei ? o întrebă Alexandru.

— Da !... răspunse Elena cletenînd din cap cu întristare.

Dar ei cătară să tacă. Oarecine păru. Elena se retrase în camera ei, unde căzu într-o adîncă meditare.

„Nu voi avea niciodată curagiul a mă despărți... își zise ea ; fetița mea va fi pierdută în lume !...“

O NOUĂ ÎNTILNIRE

Era în ziua de sîmbătă. A doua zi era să fie nunta Mariii, acea fată de la Brebu. Nuntașii veniseră în Fănești cu toate trebuincioasele și așteptau ziua cununiei. D-na Elena din parte-i încă se preparase la aceasta. Sîmbătă seara veniră încă două familii de la București, între care se afla Talangiu. Seara aceea se trecu în critice de tot felul, politica jucă cea dintîi rolă. Toți se ocupau atunci despre cauza incendiilor de la tabăra din Florești.

— Cum voiți să nu puie soldații foc — zise Talangiu — cînd sînt așa de rău tratați !... în baracele lor ei sînt mai rău decît vitele : se speculă asupra hrănii lor, asupra vesmintelor lor, se plîng și nu li se ia în considerare plînsurile. S-a cheltuit milioane de lei, și pentru ce ? ca să chinuiască bieții soldați ? ! pe cine vor să sperie cu tabăra ? cu cine o să ne batem ? Sîntem noi în stare a ne înfrunta cu oștirile streine, noi, care sîntem armați cu ciomege ? rătăcire ! De un secol românii nu s-au bătut cu nimeni și tocmai acestea le-a păstrat drepturile,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

armele noastre sînt tractatele între puteri și Turcia ; ele ne apără mai bine decît aceste cîteva mii de ostași.

— Bine zici — îi răspunse Georges, cu oarecare ironie — din momentul ce oștirea română nu poate să apere nici țara contra invaziunelor străine, nici ordinea publică, urmează a fi desființată cu totul, ca să nu coprinză în budget douăzeci de milioane în deșert !

Talangiu îl privi cu un surîs dispreţuitor și tăcu, ca cum ar fi voit să arate că adversarul său nu merita un răspuns. Apoi urmă șirul discursului său :

— Țara aceasta e mică. Nu poate trăi prin sine însuși, ci totdauna pusă sub o protecțiune străină. Iată ceea ce au înțeles părinții noștri, ceea ce au pus în practică, și care face cea [mai] mare laudă a lor. Iată calea ce trebuie să luăm și noi, daca voim a scăpa printre vijeliile timpului drepturile de autonomie. Ni se impută nouă, boierilor țării, că în treizeci de ani trecuți ne-am supus cînd turcilor, cînd nemților, cînd rușilor. Acesta a fost un mare sacrificiu pentru care trebuie să ne laude, căci prin acest mijloc am putut scăpa drepturile țării amenințate. Să nu mi se vorbească de acele capete aprinse ce visează la neatîrnarea țării ; acei oameni sînt nebuni sau plătiți de streini, să zică că românii pot să apere țara lor cu armele în mînă ! Cei ce ar vorbi asfel nu cugetă altceva în spiritul lor decît să ne despoaie de proprietăți și să le dea țăranilor...

Alexandru, ce pînă atunci tăcuse, îi fu cu neputință de a nu răspunde :

— Daca popolii Europei ar ști că popolul român pe care l-au găsit demn a-și vărsa pentru dînsul sîngele fiilor lor și tezaurii lor, spre a-i sparge lanțurile, ar avea în sînul lui oameni care își fac o glorie din umilință, negreșit că acei popoli ar roși că au putut să facă acele sacrificii pentru un corp căzut în putrejune !... Nu fac aluziune la dl. Talangiu ; d-lui îi este permis a simți astfel. Această molătate de simțimînt la d-lui este simptomul unei boale. Aci nu poate să fie vorbă de bolnavi ; aceștia vor face totdauna exepțiune, chiar atunci cînd în loc de a se afla în vreun spital se află în saloane. Răspunz în genere acestei școale ce din Fanar a trecut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe malul Dunării unde a găsit discipuli ; acestei școale ce a inventat slăbiciunea și sclavagiul, acestei curtizane nerușinate a cezarilor bizantini. În deșert vocea tînără a patriotismului va căuta să-i converteze !

Talangiul își mușcă buzele.

— Dar pînă atunci — urmă Alexandru — este trebuință să se știe că un popol cît de căzut, cît de putred ar fi, nu poate să împărtășască aceste simțiminte.

Daca însă sîntem convinși că acest popol român nu mai are nici o scînteie de viață, și nu mai este viitor pentru dînsul, atunci pentru ce să mai păstrăm pe fața pămîntului un cadever putred, ale cărui miesme aruncă veninul, și nu avem curagiul a-l înmormînta ?

Aceste vorbe produseră o senzațiune adîncă în inimile ascultătorilor ; nimeni nu mai răspunse. După cîteva minute literatura română înlocui politica în convorbirile lor. Georges se plînse că de cînd au început luptele politice românii au părăsit cu totul tărîmul literelor.

— Politica a ucis literatura — zise el — luptele politice au un scop negreșit, *întărirea naționalității* : dar poate să existe o națiune cînd românii nu au o literatură, adică cînd nu au o limbă, o gramatică, un dicționar, o istorie ; cînd nu sînt poeți mari care să ne dea epopee, tragedii, sau mai bine cînd nimeni nu mai citește nimic de literatură ? cînd devine un fel de rușine pentru oameni a citi cărți scrise în limba română !...

— Of !... strigă Zoe. Ce idee !... literatură națională !... Cine își pierde timpul a citi nimicuri de acelea ?... sînt bune să le citească lacheii mei !... Ce poate să scrie niște români ? !...

— Ai dreptate, răspunse principesa. Bărbată-meu, principele, este abonat la cîteva ziare ; nu le citește niciodată ; le citește lacheii...

— Niciodată nu aș fi crezut că poate să existe o literatură română, zise o damicelă ce venise aici în urmă cu maică-sa.

— Tot așa precum există și o damă română, răspunse Alexandru.

— O damă română... urmă Adela, eu nu sînt română, tată-meu este grec.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La aceste vorbe se făcu un rîs general excitat de Caterina.

Muma Adelii veni în ajutorul fie-sei.

— Fii-mea — zise ea — vorbește astfel fiind crescută în țări streine, unde nu a învățat să iubească pe români !...

Caterina dete încă o dată semnalul de rîs.

Bătrîna mumă se supără și, cu un ton propriu femeilor ordinare, îi zise :

— De ce rîzi, domnișioară ?... fie-mea a avut mijloace să învețe în țări streine, daca și altele ar fi avut acele mijloace...

Ea nu termină vorba, toți oaspeții să puseră să rîză.

Elena, voind să înlăture chestiunea personală, reveni la literatură.

— În fine ! zise ea, este începutul unei literaturi române : o literatură care ar fi prosperat daca ar fi fost încuragiată de patriotismul românilor. Vedeți grecii, maghiarii, sîrbii ? Ei ne-au întrecut și pe acest tărîm : cauza nu este anevoie de cunoscut. Nu cred ca Dumnezeu să fi pus mai mult geniu în capul grecilor, maghiarilor și sîrbilor, decît în capul românilor ! dar cred însă că a pus mai mult amor de patrie în inima lor decît în inima noastră. Acest amor de patrie a făcut ca la ceialți trei populi să citească mai multă lume producțiunele literarie. Să le încuragieze prin toate mijloacele putincioase. La noi nu numai că scrierile literare nu sînt citite ; dar încă autorii sînt persecutați, închiși, cînd nu sînt desprețuiți.[...]

— Daca nu citim românește, cauza este că autorii români nu au produs nimic care să merite ! zise Zoe.

— Cum e turcul și pistolul ! Cum e țara și autorii, răspunse Georges.

Elena răspunse Zoei :

— Nu voi răspunde ca dl. Georges, dar voi zice că daca la noi ar fi răsărit geniurile ce au făcut gloria altor populi, noi încă nu am fi citit producțiunile lor și nu am fi avut pentru dînsele decît același dispreț ce avem astăzi. Dacă te-aș întreba astăzi : ai citit pe autorii români cei ce se află, îmi vei răspunde că nu ai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

citit, că nu știi ce au scris ; acest răspuns mi-ai dat totdauna. Nu înțeleg, dar daca nu știi ce au scris acești oameni, cum găsești că nu merită să fie citiți ? !

— Eu voi zice ceva, daca domnii democrați nu se vor supăra ! zise Talangiu. Greșala este și a autorilor — urmă el — cei mai mulți nu sînt nobili și prin urmare nu au prestigiu...

— Iată o idee ciudată — răspunse Elena — și cu atît mai ciudată că vine de la d-ta.

— Poci să vă dau un exemplu, doamnă.

— Care ?

— Știi pentru ce Lamartine a făcut atîta zgomot în Francia ca poet ? pentru că a fost nobil. Nobilii i-au făcut aceasta.

— Așa este ! zise principile Iordache. Poeziele lui veniră atunci în sprijinul unor principii sacre și zguduite de spiritul revoluțiunilor.

— Mă iertați, răspunse Elena. Este un poet mult mai popular, mult mai gustat în Francia. Béranger, și cu toate acestea el nu era din noblețea franceză. Este nobil prin sine ; el este fiul națiunei, fiul lui Dumnezeu ! de vom veni la noi, încă o dată, nu este nobleță.

— Doamna e republicană ? întrebă un nou venit ce fusese democrat și se schimbase în urmă.

— Poate, domnule — răspunse Elena — dar sînt aceea ce am fost totdauna : neschimbată.

Nici unul nu fusese mai aprins revoluționar decît acest întrebător ! odată propagă idei rele. După căderea revoluțiunii, el emigrase în țări streine, astăzi înturnat în țara sa, după ce dete mîna cu toate partidele pe care le trădă una după alta, se dete cu cei mai înfocați retrogrezi ; este un fapt netăgăduit : renegații devin aspri pentru credința ce a avut înainte, și înfocați pentru credința ce îmbrățișază. Aceasta se explică prin temerea ce au de a nu fi suspectați. D-nu X era către acestea ambițios fără măsură ; invidios ; cît orice suflare omenească avea o calitate oarecare, i se părea că acea calitate era răpită din proprietatea sa. Aceasta îl făcea către ceialți oameni rău, mic, egoist. Erau două lucruri ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

iubea și ura cu deosebire : se iubea pe sine și ura pe amicii săi.

Cînd Elena îi răspunse, făcînd o ușoară aluziune la schimbarea opiniunilor lui X, deveni palid de mînie.

Convorbirea literară căzu ca să dea loc politicii : ministerul se puse din nou pe tapet ; fiecare rupea cîte o bucată din mantia ministerială. Astfel, după cîteva minute, nenorocitul minister nu mai avea nici un prestigiu.

După dînsul veni rîndul liberalilor. Capii lor fură atacați cu furie, nu rămase nici un viciu, nici o crimă care să nu li se atribuie.

— Sînt niște tîlhari ! zise Talangiu.

— Da ! da ! răspunseră mai mulți.

— Domnia-ta zici aceasta ? răspunse Alexandru indignat. Uiți că în anii din urmă, cînd erai la putere, ai cîștigat un proces nedrept prin ordinul ce ai dat judecătorilor, amenințîndu-i cu scoaterea ? Domnia-ta zici aceasta, domnule N..., care ai urmat pe o damă căria erai dator cu un zapis de zece mii de galbeni și în loc să i-l plătești, i l-ai rupt ? Domnia-ta zici aceasta, principe Iordache, care, prin înrîurirea ce aveai în trecut, ai schimbat cu o mănăstire un petec de moșie și ai luat în loc o moșie de zece ori mai mare ?... Domnia-ta zici aceasta, domnule M..., care ai luat mită douăzeci mii de galbeni la...

La aceste vorbe, ei protestară toți ; dar nu se crezură ofensați și nici nu găsiră cu cale a se mînia contra lui Alexandru. Cînd muma sau soția zice că fiul sau bărbatul a fost în fonctiuni cîștigoase și nu au știut să-și facă stare și îi blamă ca pe niște nemernici despre aceasta, se înțelege că mustrările de hrăpiri nu pot să ofenseze pe cei ce le-au făcut. Acea mumă, acea soție ce laudă abuzul și hulește onestitatea sînt fiicile societății care cugetă ca dînsele. Cîți oameni nu și-au făcut averi din ocupațiuni în timpul cel mai scurt ? ! Fonctionarii integri au rămas săraci și vestejesc în mizerie ! cei ce au hrăpit, s-au îmbogățit, prosperă, sînt înconjurați, chiar de aceia ce au aerul a dezaproba hrăpirile. O schimbare a început a se face într-aceste datine, de vreo trei ani, gratie libertății presei. De aici ideile noi sînt atît de rău privite

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de aceste legiuni ale trecutului și prezintate sub atîtea calomnii, de către cei ce au interese a se înturna vechiul regim !...

— Lasă-i să strige — zise N... noi avem votul...

Oaspeții se sculară de la masă cu cea mai mare liniște. Ei trecură scara în salon și în chioscul din grădină.

Alexandru găsi ocaziune de a șopti Elenei :

— Voi să-ți vorbesc în parte !

— Unde ?

— Aici. Mai tîrziu...

— Nu se poate !...

— Trebuie, ori mor !

— Viu ! viu ! zise Elena.

Era o oră după miezul nopții. Toți dormeau. Noaptea era frumoasă ca toate nopțile de vară la țară. Cîrsteiul se îmbăta de cîntările sale, cerul era senin ; luna plana în spațiu și înneca fața pămîntului de raze de lumină. Alexandru era în chiosc, aștepta. Pe una din ele el văzu o fantasmă albă ce înainta către chiosc. Era Elena. Ea se apropie, intră în chiosc.

— Cît trebuie să te iubesc — zise Elena — ca să viu noaptea aici !

— Nu este destul aceasta...

— Cum nu este destul ?...

— Elena mea, trebuie să lași bărbatul... să te dăsparți... să plecăm în streinătate...

— Să mă dăspart ?... dar lumea ?...

— Singură ai zis că mai bine vei să lași bărbatul decît să-l amăgești...

— Ai dreptate... am zis aceasta... da, da, mă voi despărți de dînsul ; dar ora nu a venit încă... vezi, Alexandre, nu este nici un sacrificiu care să nu fac pentru tine, dar caută să ai răbdare... Ce te gîndești ? ar zice cineva că te îndoiești de vorbele mele...

— Ai ghicit... ceva îmi spune că mai tîrziu o să mă uiți.

— O să te uit ? întrebă Elena. Razele lunii ce intrau în chiosc lăsară să se vază pe buza ei un surîs plin de amărăciune. Cînd voi muri, poate ! urmă ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Înainte de a muri, Elena mea! ești tînără, frumoasă, poetică; dulce ca acele creațiuni ce au făcut să creeze geniul omenesc în momente de inspirare divină; dar ești femeie. Mîne mă vei uita; mîne vei roși că ai putut să mă iubești! nu va veni un timp cînd vei zice altuia ceea ce îmi zici mie?...

— Taci! taci! strigă Elena, sau mă voi despreţui singură! Ceea ce ţi-am promis, voi face... dar mai tîrziu...

— Oh, sufletul meu! cît voi fi de ferice cînd voi ști că am a trece viața legănat de răsfățările tale! vom pleca de aici în țări streine, în locuri singuratice, poetice, dulci ca amorul nostru.

— Dară... în locuri depărtate... unde să nu mai revedem ceea ce am văzut, să nu mai auzim ceea ce am auzit... departe de oameni... nu este așa că oamenii sînt răi? nu ai a te plînge de dînșii? eu poci zice aceasta! am suferit de la oameni... au fost nedrepți pentru mine; nu am adus în lume decît viața mea și ei au sacrificat-o ca să mulțumească o nebună ambițiune!...

— Dar vorbile tele sînt triste, Elena mea, niciodată nu te-am cunoscut mai tristă; uită tot ce oamenii au putut să-ți facă rău!... ești lîngă acela ce te iubește ca viața sa. Aceste minute sînt scurte... Să nu le sacrificăm decît amorului nostru! noaptea este frumoasă și pare că întîrzie ca să protege răsfățările noastre; vînturile murmură în arbori, ca cînd ar voi să facă a nu se auzi vorbele noastre de urechile indiscrete. Nu-mi mai vorbi decît de mine, de tine, înclină fruntea ta dulce și suavă pe sînul meu! ca un crin ce se pleacă pe călătorul adormit! amorul are plăcerile și amărăciunile lui — plăcerile sînt scurte... îngerul vieții mele, nu face să cunosc numai suferințele lui!...

— Ceea ce numești suferințele lui poate să fie adevăratele plăceri ale lui... Ce poci face mai mult?...

— Trebuie să fii a mea... daca amorul ce-mi exprimi este real...

— Nu sînt a ta?...

— Întru toate...

— Nu turbura această scenă divină cu idei de altă natură... acesta va veni; dar mai tîrziu... acea zi va fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o zi mare... o zi de amor și de doliu, o zi de fericire și de mormînt...

— Nu te mai înțeleg !... mă pierz !...

— Știi că sînt superstițioasă... Trebuie să vie ora...

Alexandru o strîngea în brațele sale — buzele lui înflăcărate sărutau buzele ei de roză. Elena palpită pe brațele lui, de amor și de voluptate.

— Este timpul a ne despărți... rezonul meu se turbură : poci să caz : sînt femeie, fugi !

— Oh, niciodată !...

— Alexandre, fac apel la generozitatea sufletului tău — adu-ți aminte că prin ea am învățat să te iubesc !...

— Oh ! generozitatea sufletului meu !... Elena mea... acea abnegare ce cunoști nu poci să mai am...

— Astfel dar vei să faci tot ca să mor înainte de ceea ce este scris ?

Aceste vorbe loviră cu tărie pe Alexandru. Ele îi explicară toate vorbele Elenii de mai-nainte.

— Ce — zise el — nu vei fi a mea decît cu condițiunea ca să mori în urmă ?...

— Te rog să mă lași a trăi încă... pentru tine, Alexandre, pentru tine !...

Ea zise, depuse pe fruntea amantului său o sărutare. Buzele ei arseră fruntea lui Alexandru. Acesta căzuse în genunche înaintea unei canapele. Elena iese de sub chioșc, se strecoară printre alee și dispare pe o poartă a casei care da în grădină. Ea trecu toată noaptea în rugăciune și în lacrămi.

„D-zeule — se rugă ea — ce este această patimă ?... sînt învinsă, sînt lănțuită, și nu am puterea să mă lupt. Tu însuți m-ai părăsit... fă, doamne, să poci cel puțin a mă lupta cu ursita mea !...“

De altă parte, Alexandru trecu noaptea gîndindu-se la vorbele Elenei. „Ea va muri, și a zis dacă va fi a mea !... Oare caută să crez această vorbă ? ea mi se pare inspirată de o delicateță ce este proprie femeilor binecrescute. Vai ! cîte femei nu au zis aceste vorbe amanților lor și peste cîtva timp au iubit pe alții !... amorul Elenii a sărit ca o flacără de paie ce își ia vîntul îndată sub focul care i se dă. Cîteva zile fură destule ca să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aprinză de amor !... ca să vie la toate întîlnirile singură îndată ce i-am cerut, fără nici o împotrivire.

Toate acestea mă fac să crez că este o femeie prea ușoară... Cine știe la cîți alții ca nu a dat ceea ce mi-a dat mie ?!..." și atunci Alexandru devenea gelos, suferea, punea capul în mîini și plîngea ca un copil.

A doua zi era duminică, zi de nuntă țărănească, zi de bucurie. Postelnicul se înturnase de dimineață.

Pe la zece ore, mai multe trăsuri cu cai se preparară. Nuna însoțită de Caterina și alte două dame se urcară într-o trăsură. Ceialți făcură cum putură. Îndată ce trăsurile ieșiră din curte, cincizeci de flăcăi călări înconjurară trăsura Elenii — alții alergau înainte și toți descărcau pistoalele și strigau la ușă. Ei spuseră o oratie curioasă. Nunta ținu trei zile, trei zile de banchete, de danțuri, de petreceri.

CEL DIN URMĂ ACT AL COMEDIEI

Dar este timp a ne înturna la subjetul nostru. După cununie, societatea de dame și cavaleri ce veniră la nuntă se înturnă cu nunii acasă la postelnicul. Veni un moment în care toți acești oaspeți se aflară răsipiți în salon, vorbind despre ale nunții. Un serv intră și zise postelnicului că o țigană bătrînă, ce vine de la București, voiește să-i vorbească lucruri mari.

— Să vie aici, zise postelnicul.

Această știre se auzi de toată societatea, toți erau curioși să afle care erau acele lucruri mari ce o țigană bătrînă, venită de la București, putea să comunice postelnicului.

După cîteva minute, o țigană intră. Ea era trecută în vîrstă, crescută prin case boierești, învățase a se prezinta : se închină la postelnicul și îi zise că ar dori să-i vorbească în parte.

— Ah ! zise principile. Postelnicul are secrete cu asfel de femei !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nicidecum !... răspunse el, și voind să nu cază în această bănuială, răspunse repede : Ce ai să-mi spui, spune-mi aici. Daca nu vei, poți să pleci...

Țigana puse ochii în jos și zise :

— Daca voiești însuși domnia-ta... viu să mă plîng împotriva cocoanei dumitale... am avut un fecior, care era lacheu în casă boierească... este aproape o lună de cînd a venit... femeia dumitale, mă iartă a spune lucrurile cum sînt... s-a înamorat de dînsul... îl ține aici prin silă și eu, muma lui, sufer și mă pierz fără ajutorul lui...

— Femeie ! strigă postelnicul, ești ori beată, ori nebună...

— Nu sînt nici una, nici alta, boierule, răspunse țigana. Copilul meu este aici schimbat în veșminte de boier...

În acel moment Ranu intră în salon.

— Iată copilul meu — strigă țigana alergînd la Ranu, apoi, întorcîndu-se către Elena — mi-am găsit copilul, cocoană... și ți-l voi smulge din brațe-ți... mi l-ai hrăpit : ca să-ți mulțumești plăcerile, cînd eu, muma lui, mor de foame... așfel sînteți voi, cucoanele!... nu aveți rușine să vă iubiți cu ciocoii !...

— Scoateți afară pe această beție ! strigă postelnicul.

— Nu sînt beție !... spui adevărat... întrebați pe fiimeu dacă nu sînt muma lui.

— Așa este, răspunse Ranu. Este muma mea.

Elena căzu leșinată în brațele Caterinii.

Toți cîți se aflau de față se uitară unii la alții cu mirare : unii încă surîseră cu răutate. Postelnicul crezu că viscază.

— Este o infamie ! strigă Zoe, acest june mi-a fost prezintat sub nume de boier din Moldova... Cînd am venit aici m-a rugat să-l aduc, încît nu am putut refuza... acu văz că am fost amețită cu toți ceialți.

Un om ce era aici dispăruse. Cu capul dezvăluit ieșise din curte, plîngea peste cîmpuri, fără să știe nici unde se ducе, nici unde este. Era Alexandru.

Zoe ieșea din salon. După o jumătate de oră trăsura sa fugea spre Ploiești.

Elena priimise o lovitură teribilă, față cu lumea, cît și față cu bărbatu-său : de nimic nu-i făcea atîta rău

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca opiniunea lui Alexandru. El dispăruse la cele dintîi vorbe ale ţiganei. Va afla el că Elena era inocentă ? dacă va afla, nu va fi oare prea tîrziu ? inima lui nu se va fi zdrobit la întîia lovire ?... asfel se întreba Elena, ce căzuse bolnavă de durere. Soţul său o părăseşte. El se lasă să se ameţească de această calomnie cu intenţiune.

DUCEREA LA CAPITALĂ

Dar să ne înturnăm la Alexandru. După vorbele ţiganei, părăsi salonul într-o dispoziţiune de spirit de la care nu mai era decît un pas pînă la pierderea totală a facultăţilor sale intelectuale.

Trecu repede prin curte, străbătu satul şi ieşi la luncă, apucă peste cîmpuri, cu capul descoperit... Cine l-ar fi văzut asfel ar fi crezut că este vreun nebun scăpat de la vreo mănăstire. Era două ore. El merse pînă aproape de seară fără să se oprească, fără să ştie ce cale a luat, către seară fuse întrecut de o trăsură cu patru cai. Cociul, văzînd pe Alexandru, opri caii şi îi propuse să-l ducă la Bucureşti pentru cîţiva sfanţi. Alexandru acceptă şi se urcă în trăsură. Era trăsura egumenului de la Tîrşor ce se dusese să caute pe stăpînul ei în capitală.

Alexandru era zdrobit fiziceşte şi moraliceşte. Elena îi apărea o femeie degradată. El crezu că Ranu fusese amantul ei. „Şi pentru ce nu ? zise el, pentru ce să nu mă amăgească pe mine pentru acela, daca o dată a amăgit pe bărbatu-său pentru mine ?... şi cine îmi spune că nu este o femeie ce-şi schimbă amanţii pe toată săptămîna ?... Ea nu s-a dat mie ; este adevărat, dar nu a venit în grădină de cîte ori am voit să vie ? Daca nu este astăzi metresa mea, eu nu am voit ! Dar, în fine, a căzut vălul... şi cu cine, D-zeule, cu un lacheu !... oh ! cît o dispreţuiesc acum !... scandal teribil !... cu tot dispreţul ce cată să am pentru dînsa, mi să sfîşie inima de pietate cînd îmi aduc aminte poziţiunea ei umilitoare la vorbele acei fermecătoare !... sărmana femeie !... cum nu a murit îndată de ruşine ? fiul unei ţigane, amantul ei ! ce cădere ! ce umilinţă !...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vorbind astfel, căzu în gînduri profunde ; o lacrămă de compătimire curse din ochii săi și păru că stinge flacăra mîniei care îl consuma. „De unde a venit acest om ?“ se întrebă el. Această întrebare fuse de ajuns ca să arunce oarecare lumină în spiritul său. „D-zeule — zise el — Zoe a adus acolo pe acest om ! Ea l-a prezintat ! oh ! daca dedesubt nu este o intrigă infamă !... această femeie este în stare să facă tot !... Cine știe daca Zoe nu a culeș pe acel lacheu cu speranță ca să compromită pe Elena ? Cine știe dacă acea țigană nu a fost adusă de dînsa !... însă pentru care cuvînt ?... voi afla aceasta !... Daca lucrul va fi asfel : daca Elena va fi inocentă... amar acestui întrigante ! voi trage o răzbunare teribilă !... brîul ei cel pierdut este în buzunarul meu... trebuie să mă întorc la Fănești. Dar aceasta nu se mai poate... nu mai poci vedea pe Elena.“

Astfel cugetînd, ajunse la București.

Îndată ce intră înîntru, scrise Caterinii acest bilet :

„Am plecat repede, neputînd a mai asista la un scandal ce-mi făcea rău. Rog cerul să ierte rătăcirile acestii femei nenorocite. Ea nu mai poate să aibă în lume nici un alt sprijin decît pietatea d-tale... fii bună cu dînsa : o voi plînge cît voi trăi, căci, în adevăr, nenorocirile ei sînt mari !... Eu voi pleca în curînd și de aici... rog cerul să poci să te mai văz înainte de a porni.“

După ce trase aceste rînduri, chemă pe Petru, un serv vechi și credincios.

— Vei pleca îndată la Fănești, unde vei găsi pe d-ra Caterina X... îi vei da acest bilet în mînă. Mîine să fii aici cu orice răspuns îți va da ! Vei cere bagajele mele ce sînt acolo...

Petru luă scrisoarea și ieși fără a zice o singură vorbă.

Era două oare după miezul nopții. Alexandru încercă să doarmă, în deșert ; trecu o noapte teribilă. A doua zi îl prinse frigurile. Doctorul veghea lîngă dînsul tot timpul cît avu delir, în delirul său, el vorbea de Elena, de Ranu ; spuse prin frazc întrerupte o parte din scandalul de la Fănești.

— Aici este un amor pasionat — zise medicul — voi veghea lîngă dînsul !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Către seară, Alexandru se deșteptă ; întrebă daca Petru s-a înturnat de la Fănești. I se răspunse că nu.

— Amar ! Amar ! zise el.

— Ar fi bine să gonești orice gînduri — îi zise medicul — sau nu poci răspunde de viața d-tale.

— Voi să mor, doctore ! oh ! viața, viața este un mare rău !... Poți să-mi faci o mare bucurie ! Ești om învățat... ai disecat țărîna omenească, ai dezvălit secretele organismului acestii materii bizare ce formează omul, spune-mi că ai găsit secretul sufletului ; spune-mi, totul să sfîrșește pe pămînt ? Aceasta îmi va face bine... nu voi să mai fiu... A fi este mai crud decît a muri... oamenii nu știu ce cer...

— Vai — răspunse doctorul — ce putem noi să știm ?!... Dar lasă-mă să te întreb eu însumi, răul ce suferi vine dintr-un amor pasionat ?...

— Paserea ce zboară după o ramură face să se scuture mult timp ramura, zise Alexandru. Este un amor ce mă părăsește și lasă în inimi o zguduitură. Dar ai ghicit, este un amor. Poți să rîzi, doctore, de această slăbiciune ? sînt cîteva zile, eu însumi rîdeam.

— Peste cîtva timp vei rîde încă...

— Dară, voi rîde, o știu... dar pînă atunci... sufer !...

— Răbdare !... timpul vindecă totul.

Petru intră în casă.

— Ai fost ? întrebă Alexandru.

— Am fost și am adus acest răspuns. Îi dete un bilet. Alexandru îl deschise, îl citește ; iată coprinderea :

„Domnule !

Este inocentă, și victima unor intrigi infame. I-am dat biletul ce mi-ai scris, l-a citit. Acest bilet este insultător ; cine ți-a dat acest drept, nu știu, căci în fine nu ești un profesor de morală. Cu toate acestea, Elena te-a iertat... este bolnavă în pat... voiește să te vază înainte de a pleca. Dar dacă te vei înturna aici, te rog să nu fii atît de sever ca ceialți !...

Caterina“

Acest bilet produse o mare schimbare în ideile lui Alexandru. Către acestea o îndoială crudă plana ca un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nor pe liniștea inimii sale. Alexandru, cu caracterul său, nu putea să fie ferice în viață. El simțea o bucurie vie să nu meargă la Fănești ; se îmbăta de ideea de a tortura sufletul acestii femei ce iubea mai mult decît viața lui ; de a se tortura el însuși.

„Voi să petrec cîteva luni la București, își zise el. Voi să cunosc această societate în care se află femei atît de triste !“

Georges se prezintă la Alexandru.

— Ce zici despre cele întîmplate la Fănești ?

Alexandru se prefăcu pe cît putu, ca să nu se trădeze [1], și răspunse cu indiferință :

— Nu crez ceea ce se zice.

Petru intră și anunță pe dl. Ranu.

— Să vie, zise Alexandru.

Ranu intră.

— Îmi pare bine — zise el — că vă găsesc aici pe amîndoi. Mustrarea de cuget mă apăsa amar ; viu a vă declara că d-na Elena este inocentă.

— Vorbește ! zise Alexandru, oferindu-i un scaun.

Ranu să puse a spune tot cursul intrigilor Zoei, cărora el servise de instrument.

Alexandru și Georges se prezintară la Zoe seara. Societatea ce se afla acolo se compunea de o mînă de tineri, băieți buni, dar fără nici o țintă serioasă în viața lor. Unii din ei își treceau timpul a risipi averile părintești în cărți. Ei nu știu nici să cheltuiască banii ; nu au gust nici pentru călătorii, nici pentru cai, nici pentru arme ; nu sînt nici gastronomi. Cheltuiesc și sînt totdauna fără bani. Trăiesc pentru cămătarii din țară. Aceștia din urmă îi încongiură și, la trebuință, le oferă sume de bani, sută la sută și de multe ori două sute, și trei sute la sută camătă, bieții băieți nu servă societatea nici ca risipitori, căci tot ce risipesc intră în lăzile unor avari. Doi, trei, patru ani de risipă, și moșiile lor sînt vîndute de cămătari, cumpărate de cămătari. Ei nu se ocupă nici de politică, nici de literatură, de nimic, în fine. Alexandru mai văzu aici un jurnalist. Starea constituțională a produs acest fel de oameni și în Principate. Ei sînt despăr-

[1] În ediția de bază : trădea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţiţi în două tabere, în jurnalişti liberali şi jurnalişti retrograzi. Înrîurirea lor este încă neînsemnată din cauză că sînt puţini cititori. Ziarele liberale au mai mulţi cititori. Dintre cei din urmă ziarişti au fost care au devenit miniştri, sprijiniţi de opiniunea publică. Au fost asemenea care, în loc să intre pe poarta unui minister, au intrat pe poarta închisorii : aceasta dovedeşte că convicţiunile nu lipsesc printre dînşii. Ziarele liberale au devenit singurul sprijin al ideilor liberale.

Alexandru văzu încă o pepinieră de dame. Muntenile sînt în genere bune, cu temperamînte nervoase, bilioase, limfatice. Ceea ce le invită a repara lipsa frăgezimei naturale prin mijloace artificiale ; sînt însă graţioase, spirituale ; natura a făcut mult pentru dînsele ; educaţiunea puţin, sau nimic. Manierele în saloane sînt fără cenzură. Alexandru văzu mai multe dame şi damicele ce se lăsau cu plăcere a li se săruta braţile pînă la supţiori de nişte tineri. Aceasta este o datină streină. Cititorii îşi aduc aminte că invaziunile streine s-au oprit de multe ori asupra saloanelor din Bucureşti.

Serata era plăcută. O grupă de dame se formase împrejurul Zoei. Aceasta le spunea cum lacheul făcuse conchista unei dame la ţară, şi cum muma lacheului dezvălise intriga...

Alexandru ascultă în tăcere.

„Această femeie este infamă ! zise el, în sine. Sărmană Eleno... tu nu ai pe nimini care să te apere" ; şi, apropiindu-se de acest cerc de dame, zise :

— Vrei să vorbeşti de d-na Elena ?

— Da, da ! zise Zoe... Erai acolo.

— Eram acolo, dar mă iertaţi a vă face oarecare observări... Că Elena era inocintă, că respinsese cu oroare pe acel om... că el însuşi a declarat-o. Şi încă că era pus de d-ta să facă acest scandal.

— Că era pus de mine — zise Zoe — o răzbunare ; dar că femeia aceasta e inocintă, nu mai crede...

— E rîndul meu a vă spune o istorie întîmplată la Făneşti, o istorie curioasă, cu stafii...

— Cu stafii ? întrebară damele cu mirare.

— Nu vă speriaţi ! răspunse Alexandru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— O să mergeți mîne seară la concert ? întrebă ea, voind să schimbe vorba.

— Spune istoria cu stafii ! îl rugară mai multe dame.

Alexandru începu să spuie cum în camera postelnicului intrase o stafie noaptea și cum, fugind la cîntarea cocoșilor, lăsase să cază un brîu alb de mătase.

— Dar vedeți — adăogă el — cît omul este aplecat spre a bănui totdauna cu nedrept. Toată lumea acolo zicea că brîul era al unei dame ce o stimăm toți !... Eu însă susțiu că este o calomnie.

El arătă atunci brîul. Damele se uitară unele la altele, căci cunoscură brîul Zoei.

Negreșit că fiecine crede că Zoe cel puțin se formaliză, se rușină... Ei, bine ! nu, ea era sigură de cercul ei ce îl domina ca o suverană. Se puse să rîză.

— Vă voi spune această istorie, cînd vom fi singuri. Apoi, întorcîndu-se către Alexandru, îi zise încet : Îți iert excesul de gelozie ce te-a făcut să te porți asfel... ești un ingrat. Pentru tine venisem în acea cameră ; nu pentru altul...

La aceste vorbe Alexandru rămase înmărmurit. Damele care fură față nu se impresionară întru nimic.

„Ce nerușinare !“ își zise Alexandru. El se așeză lîngă o damă tînără și frumoasă și începu să converseze cu dînsa.

— De mult timp ai venit în București ? îl întrebă ea.

— De cîteva luni.

— Nu iubești încă pe nimeni ? adăogă dama.

Aceste vorbe mări mirarea lui.

— Pe nimeni, zise el.

— Cu toate acestea ar trebui să iubești pe cineva... Toate inimele de față nu sînt prinse...

— Nici a dumitale ? întrebă Alexandru.

— A mea ?... deocamdată, nu ! altă dată... dar m-a înșelat.

— Se poate ?... a înșela niște ochi atît de înfocați, atît de dulci !...

— Te miri ?... singur poate vei face aceasta... Oamenii sînt schimbători !...

Zoe, văzînd pe Alexandru ocupat lîngă o damă mai tînără și mai frumoasă decît dînsa, se văzu rănită în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

amorul ei propriu. Se scoală. Se îndreptează către poarta unei camere și îi zise :

— Vei să vezi o nouă producțiune în arta picturii ce mi-a prezintat dl. X., pictorul român ?

— Cu plăcere ! zise Alexandru, care o urmă în cameră.

Zoe, îndată ce intră acolo, se întoarnă către Alexandru, se aruncă în brațele lui și îi zise :

— Voiam să-ți vorbesc... șezi lîngă mine !... nu poți să-ți faci idee cît te plîng și știi pentru ce ?... natura și fortuna ți-au dat tot ce poate să aibă un muritor favorit și tu calci în picioare binefacerile lor !... ești de treizeci de ani, vîrstă în care omul caută să-și facă socotelile sale cu lumea ; să știe ce este lumea și ce este el însuși ; să joace o rolă în raport cu credințele sale. Nu cunoști lumea, și lumea nu te cunoaște ; nu ai nici rolă aici. Caută să te decizi... simțimintele profunde, cugetările serioase, aspirațiunile înalte la noi sînt niște oaspeți ce găsesc mai totdauna ușele închise. Cei ce posedă aceste calități caută să trăiască retrași, sau să părăsească o țară unde plăcerile singure au putut să aibă un templu. Dar cel mai bun lucru este a adora zeii ce toți adoră aici. Vei să devii regele acestii societăți ? flatează aplecările ei. Prin acest mijloc eu am devenit tiranul ei. Toate aceste femei sînt la picioarele mele. Opiumul chinezilor are mai puțină putere asupra acelui popul decît cupa cu desfătări ce prezintă să bea acești români însetați de plăceri. Nu crede că ei sînt mai nefericiți decît alții pentru că le place să trăiască asfel... Dacă am cerceta bine natura omului, poate că noi am fi mai aproape de adevăr ! căci, în fine, ce este omul ? ce este viața ?... Omul este o țărînă și viața un vînt. El trăiește o zi. Pentru ce să trăiască în necazuri ?... Trebuie a te decide... a face ca noi... îți trebuie o amantă... fugi de acele femei al căror amor serios aruncă pe viață un parfum de melancolie ! amorul nu este etern ; a iubi și a posedа orice femeie îți place... iată ce trebuie să cauți. Nu este nici o femeie în salonul meu care să nu ți se dea... nu ai decît să arunci ochii...

— Mă spăimînți ! zise Alexandru.

— Cît ai face să rîză această societate daca ar cunoaște simțimîntele d-tale !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar astfel de societate, prin astfel de purtare, îmi inspiră dezgust. Amar femeilor ce se prezintă un singur minut fără vălul pudoarei ! pudoarea lor este poezia și această poezie singură face fermecul sexului vostru.

— Idee ! zise Zoe. Cei mai mari oameni au găsit mai mare fermec în femeile care aruncaseră vălul pudoarei, istoria mărturisește... femeile fără acel văl au încă poezia lor, o altă poezie : libertate de a vedea tot, de a auzi tot, de a face tot. Ea are fermecul noutății ; fermecul înlesnirei. Orele noastre nu sînt înorate niciodată ; suferințele ridicule nu le cunoaștem, nu cunoaștem decît plăcerile, schimbarea le renaște, le reîntinerește neîncetat...

— Societatea așteaptă, zise Alexandru. Ce vor zice damele care te știu cu mine aici ?

Zoe surise.

— Ești copil ! răspunse ea. Ce pot să zică ? că sînt cu amantul meu ? ele nu fac toate ca mine ?... întredeschide ușa și vezi — nimeni nu mai este în salon — toate au plecat cu amanții lor...

— Dar bărbatul ? întrebă Alexandru.

— Doarme, zise ea.

Într-acest timp Zoe își desfăcuse buclele ce cădeau unduitoare pe umerii albi. O lampă revărsa o lumină îndoiasă în cămară.

— Vino lîngă mine, zise ea, șezînd pe o sofa bogată, și trăgînd pe Alexandru lîngă dînsa. Privește-mă... sînt încă frumoasă... tu nu cunoști tezaurii de voluptate ce ți se oferă : frăgezimea fecioarei tinere este palidă pe lîngă aceste fermece ; simțurile mele sînt înflăcărate ; corpul meu tremură și arde înaintea ta... perii mei se scutură pe cap sub flacăra voluptății... Ochii se turbură... buzele mele ard... locul se învîrtește cu mine... pentru ce întîrzii ?...

Ea căzu leșinată pe Elescu, buzele murmură vorbe neînțelese. Alexandru profită de acest leșin și trecu în salon, de acolo își luă pălăria și plecă repede.

„O, femeie — își zise el — tu nu poți procura mai mult decît o femeie ce se vinde la cel dintîi venit : dezgustul !“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Postelnicul George rămăsese în opiniunea că Elena era culpabilă. Din acea zi el nu voi să o vază. Trecea timpul pe la alte moșii și cînd se înturna acasă nici nu cerceta despre soția sa. Auzise că Elena este bolnavă și oprise pe toți d-a trimite să vie vreun medic; o femeie văduvă din Ploești, ce devenise ținuta sa, nu înceta a-l întărîta contra Elenei cu speranța să o lase și astfel să o ia pe dînsa. Postelnicul George ar fi plecat lesne urechea la însînuitoarele consilii ale ținutei sale, daca avariția nu l-ar fi consiliat din contra: Elena avea zestre mare și el nu voia să piarză prin divors.

— Răbdare! îi răspundea el. Poate că cerul o va chema în sînul său, este bolnavă, toate mijloacele sînt luate ca să nu o oprească din această călătorie. Astfel vom avea starea ei.

Către acestea Elena, părăsită de toți, afară de Caterina, începuse a uita lovitura ce i se dase și sănătatea sa se ameliora pe toată ziua. Ea se informa neîncetat despre Alexandru, ar fi dat toată viața sa numai să-l încredințeze că este inocentă. În cele din urmă îi scrie această carte:

„Domnule!

De două luni mă odihnesc cu întristare și cu durere pe patul meu; nu voi să te ostenesc vorbindu-ți de cauza acestii suferinți. Tot ce poci spune este că sufer mult și nimic nu poate a-mi împăca durerile, m-am schimbat asfel încît cu anevoie vei putea a mă recunoaște, fizicește și moralicește, și sufer cu pasiență fără să poci zări un termen. Daca am o zi mai lină, am două de dureri. Aici toți cîți mă înconjură parcă suferă cu mine. Acest loc acum este locul unde sufletul suferă, dar nu geme; este încă bine de a nu turbura auzul celoralți cu plîngerile sale! Asfel, degetele mele ce s-au dedat să cază pe tonurile minoare *(triste) le am în piano și sunetul muzicii a încetat de a se mai auzi în casa mea! De întristare aceste degete au slăbit, și au îngălbenit și, nemaiavînd ce face, se încrucișează în semn de martir închis... voi să las această casă!... îmi pare rău. Am locuit-o mai mulți ani, și mai ales regretez iedera*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce am plăntat eu însumi pe murul grădinii în această primăvară, și în care (daca ideile ar putea să se sape) ar citi cineva aci toată istoria cugetelor mele, ce vin și se duc totdauna mai triste ca rîndurerile la sfîrșitul verii.“

Această scrisoare era un capodopere de literatură. Ea există încă în orginal. Elena o trimise lui Alexandru, fără nici un alt comentariu. Alexandru nu putu să-și oprească lacrămile, citindu-o. Elena era acum inocintă în ochii săi. Se decise să plece la Fănești. Plecă chiar în ziua cînd priimi scrisoarea Elenei.

ÎNTOARCEREA LA FĂNEȘTI

Locașul de la Fănești devenise trist. Singurile locuitoare ale acestii case era Elena și Caterina. Cea din urmă se prepara a se înturna în capitală. Alexandru sosi noaptea. Elena era în camera sa. Zgomotul poștașilor o deșteptă din somn, află despre venirea lui Elescu. Ea se decide să-l priimească în camera sa chiar atunci.

Caterina dormea într-o cameră alături. Noaptea era înaintată, o noapte frumoasă de vară ; o tăcere adîncă domnea peste cîmpiile ascunse în umbră ; răcoarea ce anunță că zorile sînt aproape de revărsare se răspîndea în aerul îmbălsămat de parfumul cîmpului.

Alexandru intră la Elena. Aceasta îl aștepta șezînd pe o sofa. Ea se îmbrăcase în negrele cele mai elegante. Albeața feței, mînilor, gîtului contrasta cu negrele costumului său, într-un mod atît de plăcut, încît lăsa să nască unul din acele fermece a căror înrîurire o simțim rareori în viața noastră. Buclele părului său erau respinse cu răsfățare de la tîmple și lăsau să se vază toată fața sa, frumoasă și palidă.

Alexandru, îndată ce intră în cameră, se aruncă la picioarele sale, îi luă mîna și o udă de lacrămi.

— Mă crezi culpabilă încă ? întrebă Elena.

— Știu toate. Ranu însuși, mustrat de cuget, mi-a mărturisit adevărul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mulțumesc că ai venit, Alexandre. Era timp... nu este așa că mă afli schimbată, privește și plîngi acele frumusețî ce admirai și care nu mai sînt...

— Te aflu de o mie de ori mai frumoasă, Elena mea... oh ! de o mie de ori îmi ești mai dragă.

— Mai dragă ?... iată tot ce voi... Dar scoală și spune-mi, ai suferit ? nu voi să auz că ai suferit !... Voi să sufer numai eu !... căci acesta este un drept al meu. Ai văzut cum oamenii s-au întărîtat asupra mea ?... toți mă cred culpabilă, însuși bărbată-meu ! dar ce îmi pasă de lume mie ? ceea ce mă ucidea era temerea că tu însuți puteai să crezi ca ceilalți, dar îmi zici că nu crezi... acum sînt fericită...

— Nu voi crede niciodată !... nu am crezut... dar să lăsăm aceste lucruri. Spune-mi, Elena mea, în tot timpul ce nu m-ai văzut, ai cugetat la mine ?

— Se întreabă asfel de lucruri ? nu ți-am zis că te iubesc ?...

— Mă iubești ?... Eleno, ești sinceră ?

— Nu am mințit niciodată.

— Ei, bine ! atunci cată să lași această țară...

— Să plecăm împreună ? nu este așa ? să-mi las fata, lăsîndu-i moștenire rușinea mumă-sei ? și eu să te însoțesc în țări streine, purtînd cu mine ura și disprețul oamenilor ? Unde voi merge va trebui a mă ascunde, societatea nu suferă o femeie ce a fugit cu amantul său. Mai tîrziu, cînd disprețul lumii va risipi prestigiul amorului, tu însuți nu vei mai vedea în mine decît o ființă ce inspiră disprețul. În deșert îmi vei spune că nu ești ca ceilalți oameni ; crede-mă, Alexandru, excepțiunile, ele însuși sînt sclave ale legi comune. Dar te iubesc, este un adevăr, nu aș fi voit-o ; o putere mai mare decît puterile mele mă învinge și mă supui, fără voia mea, dară te iubesc și voi fi a ta, dar din acel moment caută să nu mai trăiesc, ți-am spus-o și ț-o repet. Acum vei să fiu a ta ? decide mai întîi că trebuie să mor.

— Dar eu nu voi să mori !

— Atunci, încetează de a-mi cere mai mult decît ceea ce voi a-ți da.

— Să te iubesc, dar, de departe ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu, căci și atunci voi muri... Ursita cată să se împlinească. Decide că vei să mor...

— Ei, bine ! mori, și cu tine voi muri cu însumi !... zise Alexandru într-un exces de exaltare.

— Ai zis ! pactul este subscris, răspunse Elena.

— Cine ești tu, o, ființă dulce și teribilă, tu, care ai atîta putere asupra vieții mele ?!... oricine vei fi, ascultă : viața ta este viața mea. Ce îmi pasă mie de viața mea dacă viața ta va înceta ? voința mea este voința ta. Dacă vei să mor, voi muri ! dar înainte de a coborî în mormînt, o, Elena mea, află că moartea este țărmul întunecos către care toți coborîm, o zi mai curînd sau mai tîrziu, spre a ajunge, este puțin lucru ; dar a ajunge acolo, îmbătat de parfumul tinereților, grațiilor, frumusețelor tale, o, Elena mea, nu este soartă mai ferice, să murim ! dar mai nainte să bem din cupa tinereții flacăra amorului ! Lasă-mă să aspir pe buzele tale parfumul sărutărilor ! pe sînul tău frăgezimea grațiilor ! voi să mă îmbăt de juneța ta, de frumusețea ta ; de căldura sufletului tău, de răsfățările tale, de surîsele tale, de complîngerile tale, de lacrămile tale ; de amorul ce te coprinde, ce te îmbată, ce te îndivină. Această flacără cerească ce dă un nou fermec frumuseței tale.

Elena tresări la aceste vorbe.

— Taci, Alexandre, aceste vorbe îmi fac rău !...

— Vino, vis grațios al vieții mele ! vino, exală parfumul sufletului tău și încetează de a trăi ! tu ești o floare de primăvară ! ca dînsa naști, trăiești și mori. Dar ca, înainte de a muri, tresare de voluptate în sărutările vîntului : și exală viața și parfumul într-o dulce beție de amor. Pentru ce nu vei face ca dînsa ? lumina ochilor tăi mă farmecă ! parfumul gurii tale e dulce ca vîntul serilor de primăvară ; comunică o flacără de viață, de fericire, de voluptate și recheamă nectarul Olimpului ; gura ta are atracția fîntînelor pentru călătorii obosiți ; sînul tău este locașul ce grațiile dispută viselor celor de amor și de fericire ! Sufletul tău este focul soarelui de primăvară.

— Alexandre !... murmură Elena.

Inima ei bătea cu putere ; vorbele lui Alexandru făceau să tresară corpul ei gentil ca o floare la suflarea vîn-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tului, și înflăcăra cu putere toate fibrele inimii sale. Părul ei castaniu, desfăcut, cădea cu răsfățare peste tot corpul ei și da frumuseței sale un fermec de voluptate.

— Alexandre ! repetă ea.

Dar amantul ei o luase pe brațe, fruntea ei se înclina și se odihnea pe sînul lui.

— Lasă-mă să înclin fruntea pe sînul tău, amorul meu ! zicea Elena. Oh ! cum aș dori să nu se mai rădice niciodată ! Alexandre, ești tu oare atît de frumos sau amorul îți dă farmecul ce mă răpește ? crezi tu în farmece ? Eu nu am crezut ; dar acum crez : inima mea este fermecată negreșit, ca să te iubesc cum te iubesc și să nu poci a lupta cu patima ce mă coprinde !... Nu cunoscusem încă amorul, zilele mele treceau liniștite și monotone : tu venișî și mă învățași a iubi... Acum nu mai este fericire pentru mine... fericirea mea nu mai este a mea, ci a ta ; precum tinerețele, grațiile, cugetările mele sînt ale tale, ca să te dezmierde și să le fărîmi sub picioare-ți. Nu uita că mîne nu voi mai fi nimic pentru tine, nu voi avea puterea să te privesc ca metresa ta... Vai ! pentru ce nu ai venit cînd mîna mea era liberă ? pentru ce ai întîrziat ?... Dumnezeu te va pedepsi în moartea mea... Dar, spune mie, Alexandru meu, amantul meu, regele meu, spune, vei păstra oare o suvenire plăcută despre mine ? vei scuza amorul meu ?...

— Pentru ce îmi faci aceste întrebări, Elena ?... vai ! tu rămîi melancolică însuși în orele cele mai rîzitoare ale amorului !... Lasă-mă mai bine să admir tezaurii frumusețelor tale...

— Îți plac aceste frumuseți ?... Ele sînt ale tale, admiră-le, sufletul meu ! ochii mei îți place să-i privești ? buzele mele îți place să le săruți ? sînul meu îți place să-l descoperi ? tu ești domnul și împăratul lor, precum ești domnul și împăratul inimei mele. Știu că sînt frumoasă ; sînt ferice că sînt frumoasă, ferice zic, pentru că poci cu frumusețele mele a-ți crea momente de fericire.

— O, suflete sublim de femeie ! strigă Alexandru. Este adevărat dar că tu ești o flacără de amor sub o formă grațioasă, destinată să o consume ! consumă dar forma și arde totdodată șirul zilelor mele !... o, Elena mea ! Tu vei să mori, și vei să mori pentru că vei să fii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a mea, onoarea și viața ta le sacrifici deodată. Ei, bine! ascultă. Eu însumi voi muri! oh! tu ai dreptate... cînd am gustat o dată o fericire atît de dulce, viața ce mai rămîne nu poate să mai păstreze în sînul ei fericiri atît de dulci. Viața este tristă, și restul e agonia morții. Omul nu este creat pentru lungele suferinți, ci pentru o zi de mulțumire. Amar aceluia ce nu poate să înțeleagă acest secret. El va fi pedepsit prin suferințe fără repaos.

Elena era răpită. Corpul ei se bătea sub acțiunea fiorului rece și focului ce o încingea. Jumătate leșinată, buzele ei șoptea vorbe de patimă și de tinerețe. Părul ei tresărea de voluptate sub răsfățările amantului ei, și buzele sale, priimind și evitînd sărutările înfocate, semănau cu rozele de primăvară ce se deschid la razele soarelui arzător, ochii ei, inundați de un rîu de voluptate, păreau streini acestui pămînt.

— Alexandre! șopti amanta transportată. Alexandre! lumea de va fi justă, caută să respecte o femeie ce iubește și cade. O, sufletul meu! nici o virtute nu poate să reziste flăcărilor ce mă consumă!... Plîngi pe femeia ce iubește, dar nu o blama!... Aș voi ca această lume ce critică să simță; daca ea ar simți ce simț eu, atunci aș fi absolvată... Dar tu devi gînditor... o lacrimă luce în genile tale... este o lacrimă de fericire?... pe cursul vieții noastre orele plutesc înconunate de roze; mîne se vor ascunde în vălul lor de doliu... pentru ce inima ta se refuză la fericire?... Tu taci?... Ziceai că sînt frumoasă, frumusețele mele se aprind ca un cer într-o noapte senină. Tezaurii sufletului meu, ce nu s-au deschis încă pentru nici un muritor, se revarsă și cură pentru tine... tu ești fericitul învingător al inimei mele!...

— Elena mea! repetă aceste vorbe divine! ele mă încîntă precum altădată parfumul ambroziii îmbăta zeii din Olimp... oh! tu vei depune pămîntului țărîna ce pămîntul ți-a împrumutat; dar sufletul tău nu va pieri: el e prea sublim ca să nu fie o reflecțiune din dumnezeire! dară, tu ești o parte a dumnezeirei, căci inima ta este divină, generoasă, nobilă; căci niciodată inimă de femeie nu a iubit cum iubești tu...

— Aș voi ca fruntea mea să odihnească pe sînul tău cu eternitate. Cît de dulce cură viața pentru mine!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ar zice cineva că toate fericirile universului se adună împrejurul meu și mă leagănă pe brațele lor ? dar ele nu vor sta pe lîngă mine mult timp !... Spune, amantul meu, spune, domnul meu, tu nu ești ferice ca mine ?

— Sînt ferice, Elena mea... și cine poate fi mai ferice decît mine ?... Cine este mai frumoasă, mai poetică, mai amoroasă, mai sublimă decît tine ?! nu sînt eu domnul acestor bucurii cu care nici o frumusețe nu poate să rivalizeze ?...

— Crez că cele ce zici le crezi... și sînt ferice, îmbată-te de farmecele ce te încîntă !... Părul meu ce îl admiri este al tău, fă să tresară fiecare fir sub o sărutare arzîndă !... oh ! dar aceasta nu s-ar termina în toată viața ! și mîne trebuie să ne despărțim. Să murim poate !... orele nu ne ascultă ; ele revarsă deliciile lor sublime și zboară neîncetat !...

— Inima mea ! Elena mea, doamna mea, o sărutare încă ! dar o sărutare al cării termen să fie moartea !... buzele tale tresar de voluptate ; sînul tău palpită sub rozele și sub crinii săi și exală parfumul primăverilor !... Să murim !...

Curgeți, ore fugătoare ! amoare, revarsă torente de voluptate ! Noaptea era frumoasă, păsările prin cîntecele lor îngînau mugirea rîului, zorile se revărsau, și Alexandru se înturna în camera sa de culcare.

IAR LA BUCUREȘTI

D-na Zoe era în budoriul său unde priimea vizita intimilor. Principesa Iordache, cea din urmă persoană ce veni aici pe cînd ducem pe cititorii noștri în budoriul Zoei, și alți patru bărbați, cunoscuți prin viața lor bizară, formau cu cele două dame cercul de intimi.

Conversațiunea alerga asupra ministeriului cel nou ce era să se formeze, și mai ales asupra arestării patrioților de la Bosel [1].

[1] Autorul amintește de întrunirea de la Bossel din 27 septembrie 1859, în care s-a cerut lărgirea drepturilor presei, restrînse de guvernanții claselor conducătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ciudată istorie — zise Zoe — îmi pare rău însă că nu a fost cazuri de moarte...

— Pentru ce ? întrebă principesa.

— Lupta pusă între doi inimici ai nostri, orice conflict de această natură servă cauza noastră.

— Dar era acolo însuși de ai nostri.

— Este adevărat, zise Sonelescu, un domnișor pierdut într-o mare cătățime de grăsime și cu o sticlă atîrnată la ochi. Istoria principelui Odoric, ce a fugit pe fereastă de spaima dorobanților, lăsînd într-un cui al ferestei o mică parte din pantalonul său, este o dovadă,

— În fine, cum privești d-ta acest fapt ? întrebă Zoe pe Sonelescu.

— Minunat ; dar nesăvîrșit... speram ceva mai mult ; cîteva uciderî. dar au scăpat.

— Acest conflict va face să cază ministerul ?

— Neapărat.

— Ce minister o să avem ? întrebă încă Zoe.

— Se vorbește că a chemat pe bărbată-meu să compuie noul minister, zise principesa Iordache.

— Glumești — zise Zoe — e rău cu curtea.

— Dar e bine cu consolii... ambasadorul E... ieri încă a scris o carte...

— Eu cred că roșii [1] or să vie la minister, zise un domnișor pleșuv.

— Ce oroare ! strigă principesa.

— Nicidecum, urmă acesta. Aș crede o mare nefericire pentru partida noastră conservatoare daca astăzi ar lua puterea în mînă. Oamenii cei noi ca și ideile noi au prestigiu în opiniunea țării. Cată mai întîi să se uzeze toți prin trecerea lor prin minister. Ei, oricare ar fi meritele lor, se vor uza : nu vor putea să organizeze nimic. Majoritatea în Adunare este a noastră, pe de o parte îi vom opri de a lucra ; iar pe de alta vom răsturna necontenit toate ministerele lor. Și, cînd timpul va fi priincios, vom arăta țării și puterilor că acesti oameni nu sînt în stare a face nimic, atunci și numai atunci, ne vom arăta noi.

[1] Nume dat în epocă partizanilor și membrilor partidului liberal.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Planul este minunat, zise Zoe. Dar cîtă răbdare ne trebuie ! oamenii nostri au început a se descuragia ; mulţi au trecut dincolo... Stările noastre se ruină !...

— Le vom repara toate cu uzură, răspunse diplomatul pleşuv.

— Apropo de stare — zise principesa — ce avere are Elescu ?

— Şi apropo de Elescu — zise domnişorul cel gras — am aflat ceva curios. El este înamorat de Elena. Se zice că ea i-a scris să se ducă la Fănești în lipsa soţului său şi că el s-a dus în noaptea trecută.

— Nu este de mirare, răspunse principesa.

— Să vedem ! zise Zoe... iată o femeie care se bucură de o reputare nemeritată.

— Se zice că este virtuoasă — răspunse diplomatul pleşuv — meritul ar fi cu atît mai mare, căci în adevăr este frumoasă.

Zoe îşi muşcă buzele.

— Nu mă mai mir daca o găsiţi virtuoasă, din momentul ce o găsiţi frumoasă ! ce frumuseţe vedeţi într-însa ?

— Este frumoasă ! ziseră cei doi bărbaţi ce tăcuseră pînă atunci.

Zoe aruncă o căutătură fulgerătoare unuia dintre dînşii, un om ca de treizeci şi şase de ani ; blond şi cu plete lungi.

— Cît pentru virtutea ei, eu poci mărturi, zise cellat. un june ca de vreo treizeci de ani, o adevărată figură de tabachere. Nu sînt fat, dar cată a spune adevărul, am făcut multe conchiste ; dar cu Elena mi-am pierdut timpul, deci pentru mine, o femeie ce îmi rezistă, o numesc o femeie virtuoasă.

— Veţi avea o încredinţare din contra. Mîne seară vă dau *rendez-vous* la Fănești.

— Să fie ! ziseră cei patru bărbaţi.

— Veţi cunoaşte atunci prin dovezi pozitive că Elena este o ipocrită.

— Bine ! ziseră ei şi, luînd pălăriile, se retraseră spre a se prepara pentru călătoria de a doua zi.

Zoe rămase cu principesa Iordache.

Ea sună clopoţelul, un lacheu intră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Să meargă să-mi cheme îndată aici pe femeia ce a venit de la Ploești.

— Ce vei să faci ? întrebă principesa.

— Nu ai înțeles ?... voi să pierz această rivală ; voi să o demasc... Ea petrece cu Elescu... Voi prin ajutorul acestei femei — ținuta postelnicului — să o surprinză bărbată-său în brațele Elescului în același timp ce vom ajunge acolo.

— Proiectele tale sînt demne de un mare diplomat.

Femeia de la Ploești veni. Ea era tînără și cu o figură curată ; dar fizionomia ei lăsa să se ghicească un caracter plin de răutate. Patimile sau lungi privațiuni trăseseră pe frunte-i urme de suferinți. Sub coperemîntul ei modest se ascundea un suflet ambițios, pe care nici modestia poziținei, nici obstacolii ursitei nu îl spăimîntă. Ea se credea chemată a deveni consoarta amantului ei.

— Știi pentru ce te-am chemat ? o întreabă Zoe.

— Nu știu, răspunse ea cu oarecare mîndrie.

— Ursita, cînd te-a păscut, a precugetat să-ți facă o condițiune mai bună ; eu sînt sigură că are să vie o zi cînd vei fi în societatea noastră, egala noastră, amica noastră. Acea zi va fi ziua cînd postelnicu te va recunoaște de soția sa. Însă te-ai gîndit oare că spre a ajunge acolo caută să-și lase femeia lui, și, ca să-și lase femeia lui, caută să aibă un cuvînt. Acest cuvînt eu poci ca să ți-l dau.

— Cum ?... întrebă Tudora cu mirare.

— Cum ? lesne de tot. Ascultă. Vei ști că dl. Elescu o iubește și este iubit. El este acum la Fănești, lucrurile sînt înaintate ; mîne seară, vino acolo și caută să aduci și pe postelnicul, o veți surprinde în brațele amantului ei. Noi vom veni acolo : iată cuvîntul de despărțire...

— Ceea ce zici mi se pare bine gîndit, zise Tudora. Eu voi zbura îndată la Ploești, mîne seară voi veni la Fănești cu postelnicul.

— Atunci pleacă îndată ! zise Zoe.

— Așadar, să ne revedem în Fănești !

Tudora se înturnă la casa unde trăsese. Ea era plină de speranță că va reuși și va deveni damă mare, prin acest mijloc infam. Acasă întîlni o cunoștință de țară, o femeie tînără, Maria de la Brebu, ce venise în capitală

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu bărbatul său, ca să tîrguiască pentru nunta sororii sale; văzînd pe Tudora, pe care o cunoștea, voi să o consulte asupra obiectelor ce era să le cumpere și o urmă pînă la casa unde se opri. În bucuria ei, Tudora spuse Marici și că nunta ei este aproape; că are să ia pe postelnicul; că Elena, femeia lui, trăiește la țară cu Elescu...

— Nu se poate, zise Maria.

— Nu se poate? ești neroadă, răspunse Tudora... mîne seară vei zice că a fost cum am zis eu...

— Pentru ce?

— Mîne seară postelnicul îi va prinde în fața martorilor.

— Atîta mai bine! răspunse Maria, surîzînd și ascunzîndu-și toată spaima ce coprinse inima sa. Apoi, schimbînd vorba, o consultă despre tîrguielile sale. Tudora îi dete oarecare explicări și Maria, mulțumindu-i, ieși; pe stradă regăsi pe bărbată-său, căruia îi spune secretul Tudorei.

— Femeie! zise bărbatul; o fi sau nu vinovată, Elena, este binefăcătoarea noastră. Fără dînsa, fără dl. Elescu, eu aș fi mort. Socotesc că ar fi bine să le dăm de știre.

— Asta era și gîndul meu, răspunse Maria.

— Atunci, lasă cărpeturile și la Fănești! căruța e ușoară și caii mei odihniți... o să zburăm ca vîntul.

Asfel vorbiră și, fără să se mai gîndească, porniră la Fănești.

MARIA

A doua zi Caterina se miră de venirea lui Alexandru.

— În fine, ai venit! îi zise ea. Știu, ai petrecut toată vara în capitală și acum vii să fii față la căderea frunzelor ca să te consoli cu arborii de pierderea iluziunelor d-tale.

— Ceea ce zici este adevărat — răspunse Alexandru — am pierdut multe iluziuni; dar nu mă voi consola privind căderea frunzelor, frunzele cad și arborii rămîn dezvăliți. Eu ceea ce am pierdut în iluziuni asupra unor persoane am cîștigat asupra altora... Știi că ești o fată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

plină de inimă — urmă el — amicia ce am pentru Elena mă face să te admir...

— Ai văzut pe Elena ? întrebă ea.

— Am văzut-o.

— E schimbată... tristă...

— O găsesc astfel cum zici, dar cată să sperăm că ursita sa se va ameliora.

La gustare ei se întâlniră cîtetrei. Scurtul timp ce şezură la masă, Caterina nu înceta a vorbi ; dar Elena era gînditoare, gravă. Toate vorbele sale semănau cu ale unui om ce este sigur să moară în curînd.

După-masă se închise în camera sa.

— Ce faci acolo, singură ? îi zise Caterina.

— Testamentul meu moral, răspunse ea cu seriozitate.

— Eşti nebună ! zise Caterina şi plecă rîzînd.

În cursul zilei Elena rămase cu Alexandru în salon.

— Caută să pleci, îi zise ea.

— Aşa de curînd ?...

— Mi-e teamă să te mai ţiu aici... acum mai ales...

— Elena mea, ai uitat că o să murim ?

— Ai dreptate, zise ea gînditoare. Dar nu spune să murim !... Eu singură voi muri... tu să trăieşti, asta este voinţa mea.

— Va fi greu să trăiesc cînd tu nu vei mai fi.

— Dumnezeu, care a creat moartea, i-a dat pentru soaţă uitarea. Uitarea este bunul suprem al vieţii noastre. Ea vindecă rănile inimilor. Nu te îngriji despre mine, Alexandre. Voi fi uitată de oameni, urmele mele pe pămînt mîne nu se vor mai cunoaşte, numele meu timpul îl va şterge după mormîntu-mi !... Nimeni nu-şi va mai aduce aminte de mine.

Alexandru lăcrăma.

— Plîngi ? eşti copil !...

— Eu nu voi să mori !...

— E tîrziu... nu se mai poate... Mîne caută cu orice preţ să ne despărţim, poate, spre a nu ne mai vedea ! Îmbată-te de fermecul tinereţii mele ! beţia va fi scurtă şi trezirea va fi amară.

Alexandru ascundea fruntea sa în sînul ei.

— Te iubesc — striga el — te iubesc cum cel ce moare iubeşte lumina soarelui vieţii ! Căci, o, Elena mea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tu și viața sînteți acuma același lucru. Timpul nu este lung de cînd tu ai devenit o parte din existința mea, este adevărat ; dar nu este numărul anilor care dispune de puterea simțimintelor : o zi, o oră, un minut sînt spațiurile care produc evenemîntele cele mai mari. Apoi vei tu să crezi ? Sufletul tău, ce învieţuiește acest preţios coperămînt de argil, este o bună cunoștință a cugetărilor mele de treizeci de ani, voi zice ce alții au zis înainte de mine : tu ești idealul meu, acel vis de frumusețe și de fericire ce venea din paradis legănat pe o horă de dorinți și îmi ștergea ochii de lacrămi.

— Cînd voi fi și cînd nu voi mai fi — răspunse Elena — acest vis va veni ca totdauna a te răsfăța în durerile tale !...

— Ceea ce zici e frumos, dar din nefericire este o poezie...

— Ursita a voit să fie asfel. Cine știe daca nu este o favoare pentru amantul meu adorat !... Cine știe daca nu este un bine ?... astăzi tu privești în mine idolul tău. Paradisul nu are nici o frumusețe mai dulce decît mine pentru imaginațiunea ta poetică. Cel puțin asfel crez că crezi tu. Daca eram soția ta, oare nu aș fi pierdut farmecul ce te răpește astăzi ? Sînt tînără, frumoasă astăzi încă ; dar aceste calităţi sînt expuse la asprimea anilor ca florile la schimbarea timpului, această frunte se va încreți, acești ochi vor pierde vioiciunea lor ; această gură va înceta să aibă frăgezimea, rumeneala, parfumul ce te îmbată astăzi. Acest suflet, obosit el însuși de loviriile ursitei, se va exprima într-o zi ca clopotul ce sună de moarte. Acea zi nu va fi departe ; o văz alergînd, sosind. Iată viața reală ! viața poetică diferă ; acolo nimic nu obosește, nimic nu se veștejește. Anii și suferințele nu au nici o putere. Eu voi muri ; dar în inima ta voi lăsa o suvenire plăcută, nu zic pentru toată viața ; dar pentru un timp, voi rămînea tînără, frumoasă, dulce, poetică ca visele tale... Ţi-am dat tot ce ai voit, misiunea mea, dar, este împlinită : cupa este deșertată pînă în fund. Te ţiu încă astăzi aici, dar ca să aduni cele din urmă rămasuri de plăcere, pentru cea din urmă oară.

— Ce zici tu, sufletul meu ? acel timp în care amorul pierde cununile sale este încă departe și tu ești încă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

atît de frumoasă !... Ursita are pentru noi multe zile de fericire. Daca am băut o dată dintr-o fîntînă apa sa delicioasă, nu trebuie să mai bem ? ea este încă plină ; apa ei nu și-a pierdut calitatea, vom înceta de a bea cînd apele sale se vor usca.

Elena surîse cu melancolie.

— O femeie nu este o fîntînă — zise ea — Alexandre, eu nu îmi fac iluziuni ca celealte femei ; ca dînsele nu voi a mă înșela singură. Sînt o femeie criminală înaintea oamenilor, înaintea conștiinței mele, ce zic, înaintea ta chiar !... Pentru tine ce sînt astăzi daca nu o femeie căzută ?... nu voi să te auz protestînd, căci nu voi să te auz minținд ; aș muri cu durerea că tu însuți nu ai fost mai mult decît comunul oamenilor. Ceea ce este scris se va împlini.

— Este dar serios că ești decisă să te sinucizi ?

— Am zis-o înainte, tu ai priimit... acum nici o putere omenească nu mai poate înlătura lovitura...

— Dar eu sînt ucigătorul tău ?...

— Nu !... tu nu m-ai sforțat a o face : tu nu ai nici o răspundere... Dar să lăsăm subiectul acesta, amantul meu ; de astăzi pînă mîne, să nu ne gîndim decît la amorul nostru. Este dulce acest amor, o, sufletul meu ! niciodată om nu a fost mai iubit decît tine !... turturica nu era mai amoroasă decît amanta ta. Amorul nostru ! durerele lui încă erau niște fermece divine ! lacrimile ce am vărsat erau atît de curate, de tinere, de amoroase, că daca ele au zburat spre ceruri, ele a trebuit să formeze mărgăritarele ce împodobesc tronul providenții. Sînt încă tînără, încă frumoasă, îmi zici tu ? Ei, bine ! zi, zi încă ; aceste vorbe mă fac ferice ; da, da, sînt tînără, sînt frumoasă ; dar pentru tine, numai pentru tine ; aș voi ca tinereții, frumusețele mele să fie în adevăr farmecele ce îți îmbată viața de fericire ! zici că buzele mele sînt curate ca florile ? aș dori ca parfumul lor să dezmierde simțurile tale pînă la mormînt ! zici că sînul meu e fraged ? și gratios ? asfel aș voi să fie calea pe care cură zilele vieții tale.

— Repetează aceste vorbe !... strigă Alexandru cu exaltare. Ele au puterea să mă omoare și iată singura fericire ce mai aștept pe pămînt ! — Nu ! nu !... Eu nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trebuie să mai trăiesc !... farmecul ce ne îmbată în viață este prea sublim ca viața din urmă să poată a mai avea ceva plăcut !... nu ! nimeni alții nu a gustat mai multă fericire pe pămînt decît noi. E prea mult, și poate că cerul ne face această rară favoare în vederea unor mari dureri ce ne așteaptă ! ne vom iubi în altă viață... crezi tu, sufletul meu, că este o altă viață ? Eu cred, sau cel puțin nu cred că omul încetează la mormînt... Am fost, deci putem încă a fi ! nimeni nu poate a mă combate pe acest tărîm !... defiez pe toți acești disecători ai spiritului și ai materiii să dovedească din contra ! Sărmani oameni ! Ei învață toată viața ca să afle secretul amar că nu poate să știe nimic !... Dar sînt nebun !... Elena mea ! mă întorc la tine, dară, amorul nostru este atît de dulce ! dulci sînt ochii tăi ; dulce este fața ta ; pleacă fruntea pe sînul meu precum paserea își pune capul pe ramura înflorită, și visează la fericire !... Dar cupa plăcerilor este plină ; ea ne apare curonată de roze ; orele cură dulce... o sărutare te deșteaptă ; tu tresări de voluptate ; buzele tale murmură vorbe ce numai...

Elena îi pune mîna mică și albă pe gura lui ca să-l oprească de a vorbi. El o încarcă cu sărutări.

— Taci ! îi zice ea.

— Să tac ? aceste vorbe nu-ți mai fac plăcere ?

Cei ce să adoară sînt niște adevărați copii ; pentru nimic se turbură, se mînie.

— Ce zici, Alexandre ? urmă Elena ; aceste vorbe mă răpesc, mă încîntă, mă transportă, mă ucig prin impresiunea de plăcere ce îmi fac... Zi, spune, sfîrșește prin a mă învinge, a mă zdrobi !...

Ea zise și se aruncă în genuche la picioarele amantului ei. Ochii săi sînt plini de lacrimi, buzele sale se lipesc de mîna lui Alexandru.

— Mă iartă, domnul meu, iubitul meu.

Brațul ei rotund și alb înconjură gîtul amantului ; buzele ei caută pe cel ce iubește, apoi totdeodată va să se depărteze ; se apără, murmură, plînge : revine amoroasă, tînără. Dar amîndoi căutară să revie din dulcea lor beție. Caterina se arătă la ușă:

— Astă-noapte, zise Alexandru.

— Va fi cum vei ! răspunse Elena.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Să ne depărtăm un moment ca să întîlnim pe postelnicul și țiitula sa. Această din urmă venise repede în Ploești. Acolo întîlnise pe postelnicul, căruia îi repetase acuzarea ce Zoe făcuse Elenei precum și planul de surprindere pentru noaptea ce urma zilei în care descriserăm cea din urmă scenă de la Fănești.

Postelnicul deveni furios la asfel de știri. Tudora contribui mult ca să-i aprinză și mai tare mînia lui. El decise a merge la Fănești, cu vreo cîțiva martori, noaptea, să calce casa. El și plecă dar.

Unde era și Maria și bărbatul său ce plecaseră să vie a da de știre Elenei despre ceea ce i se prepara? Ei porniseră mai nainte din București și merseră cu repejune pînă la Săftica, acolo voind să stea să odihnească caii, auzi în urmă strigătul unui domnișor, dintr-o cabrioletă, din care mîna caii singur, să abată. Bărbatul Mariei, George, nu avu timpul a abate, domnișorul trecu și, după datina ciocoilor, ținu caii și aplică o duzină de loviri de bice lui George și Mariei. Cămașa subțire a celei din urmă plesni împreună cu pielea și sîngele se revărsă pe cămașă. George, văzînd sîngele, cuteză să zică domnișorului: „Oare nu se va uita Dumnezeu într-o zi pe această țară? Aceste vorbe fură destule ca să se supere și mai mult domnișorul. El stătu și trimise să cheme pe suprefect.

Convenția a făcut pe români deopotrivă înaintea legei, Camera a făcut pe boieri deopotrivă înaintea legei: țăranii nu se bucură de principii de civilizare din Convențiune. Ei sînt încă priviți ca o clasă de servi, bătaia există încă pentru dînșii.

Suprefectul veni, martorii spuseră cele întîmplate. Domnișorul cu lornionul la ochi se arătă. Suprefectul, văzîndu-l, ieși înainte, cu căciula în mînă, și, cu umilință, făcu scuze domnișorului și îi promise că va trimite pe acești doi la închisoare la Ploiești. Domnișorul plecă.

Suprefectul chemă pe Maria și pe George.

— Ați insultat un deputat — zise el — un boier, o beizade; o să vă trimiț la Ploești la cîrmuire să vă închiză.

Maria, ce ținea să ajungă la Fănești cît mai curînd, văzînd că este amenințată de închisoare, începu să țipe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ia să-i tragă cîteva bice ! zise suprefectul.

George auzi și tremură de mînie.

— Nu face una ca asta, domnule.

— Mă amenințI ! strigă suprefectul. luați-l — zise către jandarmi — și-l așterneți.

Nenorocitul bărbat priimi zece lovituri de sabie pe spinare. Suprefectul dete ordin să-i ducă la Ploești pe jos, jandarmii porniră cu dînșii și suprefectul se prepara a pleca în trăsura lui George.

— Arhonda — strigă un arendaș grec — arhonda ! iacă un țăran, clăcaș pe moșia ce țiu în posesie, are să-mi facă trei zile de lucru, și, în loc să fie acolo, să plimbă fugit... l-am prins aici.

— Așa este, bre ? întrebă suprefectul pe țăran.

— Am plecat, boierule, din satul meu să mă duc la Satul Văii, unde mi-a murit copilul pe drum. Se ducea cu carul cu fîn, cînd un postaș, ce ducea în olac un curier rus ori neamț, îl lovi cu biciul ca să abată ; bietul băiat, cățind să se ferească, căzu sub roată și îl spintecă cît muri pe loc... Azi îl îngropai la satul postii, unde îl aruncaseră pe gunoi mort.

— Așa este ! ziseră mai mulți țărani.

— Legea este lege, răspunse suprefectul. Ea nu va să știe de morți. Și tu ești vinovat. Să-l ducă să-l închiză la tact !

Țăranul vorbi cu căprarul încet, căprarul cu suprefectul. Suprefectul dete din cap în semn de aprobare.

— Să-l duci tu, căprare ! zise suprefectul, apoi înturnîndu-se către grec, îi zise : Vei fi mulțumit... în loc de trei zile care a lipsit, îți va munci șase, dar nici d-ta nu o să uiți că-ți fac acest bine ?

— Nu, arhonda, vai de mine !

Și, alăturîndu-se de suprefect, îi lunecă doi napoleoni în mînă.

Țăranul ce se duse cu căprarul la închisoare, odată departe, lăsă un galben în mîna căprarului și fuse liber.

— Ai luat galbenu ? îl întrebă suprefectul.

— Iată-l ! răspunse căprarul.

— Astăzi am avut apă la moară — zise suprefectul — toate merg bine, numai mi-e teamă să nu mă scoată liberalii ca unul ce am fost ciocoi în casa lui B...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cine poate să-și facă idee de neodihna Mariei mergînd la închisoare la Ploești! sărmana femeie uitase rănile ce avea pe spate pe lîngă temerea că nu va putea servi aci pe făcătoarea sa de bine. Ei ajunseră la prefectură seara, aci nu era nimeni, jandarmii îi închiseră într-un fel de casă de gard învelită cu paie. Ei trecură aici jumătate din noapte în suferințele cele mai amari.

— Știi tu una, George? zise Maria, am găsit un mijloc să ieșim de aici, gardul din fund e spart de vreun cîne, spărtura e destul de mare, ca, mai rupînd din nuiele, să ieșim cîte unul, dorobanții nu păzesc într-acolo.

— Să vedem! zise George, și se duse să viziteze spărtura. Apoi, gîndul tău e bun, zise el. Să fugim, apoi Dumnezeu nu ne va lăsa.

În acel timp Zoe cu principesa Iordache și amicii săi erau pe drumul Ploeștilor. Postelnicul pleca la Fănești.

Peste două ore Maria, cu spatele sîngerat, cu ochii plini de lacrimi era în brațele protectriței sale, care îi procura toate îngrijirile. Alexandru plecase către București, fără zgomot. El aflase de la Maria planul infernal al Zoei și găsi puterea a se despărți de Elena chiar în amorul ce avea pentru dînsa. Era zece ore din noapte.

Maria spunea celor două dame cum se întîmplase cu loviturile ce priimise de la domnișorul cu lornionul la ochi.

— Am auzit — zicea ea — că s-au schimbat lucrurile în bine; că toți sîntem români și legile sînt pentru toți; dar se vede că au fost numai vorbe. Zile de muncă pentru arendaș, zile de muncă pentru țară și nu se mai sfîrșesc! bărbată-meu a fost luat la uciderea lăcustelor, la un sat, șase poștii de la Brebu; l-a ținut două săptămîni, și l-a silit să lucreze cu alți zece români la facerea unui gard al arendașului moșiii de acolo. Ei au cam cîrtit; dar subcîrmuitorul i-au amenințat cu închisoare și bătaie.

— Vă plîng, Mario — zise Elena — dar caută să mai suferiți. Se vor schimba lucrurile.

— Nu se mai schimbă, cuconiță! Domnii se schimbă, cîrmuitorii se schimbă, subcîrmuitorii se schimbă; dar ursita noastră rămîne tot cea veche! Se zice că împărații lumei au luat în mînele lor ursita acestii țări! dar noi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu vedem nici o schimbare în bine. Se vede că Dumnezeu ne-a uitat!

— Nu vorbi așa, copilă! zise Elena, pe cît timp noi vom fi cu Dumnezeu, Dumnezeu va fi cu noi...

Strigarea unor postași puse termen acestii conversări.

— Auzi... vin!... zise Maria.

— Tu ești bolnavă, copilă — îi zise Elena — ai friguri de spaimă și de osteneală, vino și te culcă în patul meu!

Maria refuză; dar Elena stărui atît, încît fuse ascultată. I se dete în pat o tizană fierbinte; oarecare îngrijiri și Maria adormi.

Către acestea noaptea era la jumătate. Toată casa se afla într-o liniște adîncă, în toată casa numai Elena veghea încă. Ea cugeta atunci la Alexandru.

„Sărmanul om! el mă iubește cu inima, și va fi nefericit, căci a cutezat a iubi o ființă destinată a suferi!... Ei vor să mă surprinză... Zoe este care face aceste intrigi... Ea mă urăște, și eu nu i-am făcut niciodată nici un rău!... este geloasă, poate?... Oh! ce fericire pentru dînsa daca cei ce au să vie astă-noapte ar fi găsit pe Alexandru în brațele mele!... cum ar fi triumfat această femeie!... cît de mulțumit ar fi fost bărbată-meu să aibă un cuvînt de despărțire... grație acestii copile, cel puțin voi muri fără să fi suferit scandalul; acum să aștept scena ce o să vie!...“

Astfel vorbea Elena culcată pe o canapea.

Orologiul sună o oră. Un zgomot se auzi în camerile vecine. Zgomot surd de pași, de vorbe. Ușea se mișcă, se deschide. Postelnicul apăru cu un fanar într-o mînă și un pistol în altă mînă, urmat de trei servitori.

— Ce însemnează toate acestea? zise Elena bărbată-său, sculîndu-se și înaintînd către dînsul.

— Nu mă așteptai, nu este așa?

— Niciodată în starea în care te prezinți... dar oricare ar fi ideea bizară ce te aduce aici sub formă atît de condemnabilă, fă bine de ai oarecare blîndețe pentru o persoană bolnavă lîngă care veghez...

— Unde este acea persoană? strigă postelnicul. Apoi adresîndu-se către ușă: Veniți! vedeți! i-am surprins...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La aceste vorbe, camera se umplu de lume, Zoe, principesa Iordache și cei patru boieri ce îi văzurăm acasă la Zoe. Postelnicul se apropie de pat cu pistolul în mînă.

— Aici este tîlharul ! strigă el.

Toți se apropiară să privească. Postelnicul rădică perdeaua de la pat. Maria apăru la vederea lor. Ea se deșteptă atunci de zgomotul ce se făcea. Oaspeții rămaseră uimiți.

— Iată domnișorul ce m-a bătut cu biciul — strigă Maria, văzînd între alții, pe domnișorul cu lornionul la ochi — el este, îl cunosc !...

Elena găsi în resemnarea sa puterea de a nu cădea leșinată.

— Ei bine, domnilor — zise ea — ați venit să asistați la o scenă scandaloasă, ați crezut să mă surprindeți în brațele unui amant. Soarta nu a voit să vă facă această mulțumire. Acum simțiți ridicolul la care v-ați dat ?... Ați profitat de puținul respect ce acest om are pentru familia sa și v-ați lăsat să vă deschiză santuarul unei femei !... retrăgeți-vă, domnilor, căci îmi este rușine de rușinea voastră. Zoe, nu este așa că ai fi fost ferice să fi găsit lucrurile altfel ?... De domnia-ta nu mă mir că ai făcut aceasta — zise ea domnișorului cu lornionul — daca o dată ai avut curagiul să bați o femeie pînă să o rănești !...

— Sîntem bătute și astă dată, șopti Zoe principesei Iordache. La a treia oară om fi mai fericite, poate.

Postelnicul era rușinat, în confuziunea sa nu știu nici ce va zice, nici ce va face ; se retrase înjurînd cu furie.

Toți martorii se retraseră rușinați.

— Nu v-am spus eu că era o calomnie ? zise omul care la Zoe sprijinise pe Elena.

BANCHETUL

Elescu era la București. El chemase pe Georges și-i comunicase toate cîte erau să se petreacă la Fănești. El știu atît de bine să plede cauza Elenei, încît atrase pe Georges în ideile sale de a o răzbuna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Trebuie să o răzbunăm — zise Georges — dar mijlocul ?

— Mijlocul ? lasă-mi mie să-l aleg ; promite însă că mă vei seconda ; află de acum că va fi teribil și ridicol totdodată.

— Promit tot.

Și Georges plecă, lăsînd pe Elescu a se gîndi la cel mai bun mijloc de răzbunare.

Petru se arătă.

— Un serv te caută cu un bilet, zise el.

— Un bilet !... de la Elena... dă-mi...

— Iată-l.

Elescu citi biletul.

„Timpul deschide și mai mari rănile inimii mele ; dar pe cît te iubesc, pe atît aceste răni cresc, pe atît tu pari că devii indiferent... Ai făcut din mine o Safo... vorbește și voi fi a ta, cînd ? unde ? decide.

Zoe

P.S. Renunță la E... Sînt trei zile, bărbată-său a surprins-o în brațele unui țăran.“

„Ah ! ce infamă calomnie !.. acest bilet îmi trebuia. Elena va fi acum răzbunată cu uzură.“ El răspunde :

Duminecă la zece oare seara : la mine acasă.

A. Elescu“

„Dară — urmă el vorbindu-și — voi da un banchet ca acela al lui Baltazar... toată junimea elegantă va asista... Vom avea locuri pentru cele mai grațioase sclave ale Venerei... răzbunarea va fi teribilă...“

Astfel vorbi Alexandru și, dînd biletul servului, chemă mai mulți antreprenori pentru ca să decidă despre banchet.

Duminecă seara toate erau preparate. El avea o casă mare și mobilată cu gustul cel mai rar.

La 9 ore amicii săi erau adunați, fiecare din ei erau înștiințați că are să se treacă un fapt straordinar în acea casă, o pepinieră din cele mai grațioase întreținute erau să asiste la această sărbătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Zoe primise biletul lui Alexandru și răspunse îndată că va veni la el acasă duminică seara. Ea nu știa nimic despre banchet.

Casa lui Elescu era fondată spre fundul unei curți mari, între curte și între o grădină minunată. Părintele său avusese gustul frumoaselor arți. Pe la anul 1820, erau în București niște emigrați italiani, din care unii artiști remarcabli în arhitectură, pictură, sculptură; acești oaspeți, fii ai poeticei Italii, lăsară românilor mai multe case mari cu arhitectură, care pînă astăzi fac ornamîntul Bucureștilor. Unele din aceste case sînt casa Vilara, casa Filip, casa Grigorie Ghica etc., însă casa Elescu se distingea prin lucrările de artă cu arhitectură, sculptură, pictură. Copii după tablourile celor mai mari maisteri orna apartamentul Elescului, vase de marmoră de Carar; amfore antice cu mozaic încrustat în pîntece și cu ansele albe; busturi de marmură albe și lucrate cu artă; busturi de bronzul cel mai curat. Statuie de marmură, în grădină, bazine de marmură albe cu sărituri de ape, le trecem în revistă repede ca să le descriem în urmă cu de-amăruntul. Casa lui Elescu este singură în România unde arta are un altar alături cu luxul. Iconoclastria a ucis frumoasele arți, la români și la toți popolii ce urmează acest rit, precum în vechime le ucisese la ebrei. Arțile în secolii trecuți nu se puteau cultiva decît în biserici, și ele erau gonite de aici. Către acestea românii sînt simțualiști! un simțualism ce nu are nici facultatea de a forma gustul! Ei sînt datori aceasta relațiunilor cu fanarioții și oștirilor streine; doctrinelor filosofice ale Occidentului, trecute aici într-un secol de criză și rău înțelese. Caracterul național s-a plecat; morala șovăie, virtutea nu mai este o fericire omenească! ferice este acela care poate să dezmierde mai mult simțurile. Credința românilor în ei însuși pare atît de slabă, încît viitorul cade în îndoială: prezintele este tot; mîne nimeni nu știe ce va fi. Certe neîncetate de partide, rezbele civile, intervențiuni de armate streine; necontenite schimbări de regime, de domni contribuiră asupra lor, spre a sorbi cu voluptate plăcerile. Filosofia epicuriană le împrumută partea sa materială. Gloria, mărirea, onoarea, virtutea sînt niște ficțiuni: este nebunie a pune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

meritul în abnegaţiune şi sacrifice. Plăcerile sînt create de Dumnezeu pentru oameni, pentru ce ne vom priva de dînsele şi vom născoci noi înşine griji ucigătoare? viaţa este scurtă şi supusă la dureri: aceasta ne spune că trebuie să ne bucurăm neîncetat... omul nu trăieşte decît o dată.

„...Currit mortalibus aevum
Nec nesci bis posse datur“ [1]

zicea Silius Italicus [2].

Salonul lui Elescu era raritate, pereţii erau coperiţi de stuc, marmură şi arabescuri, spaţiul unde se termină pereţii şi începe plafonul era coperit cu figuri de marmură, reprezintînd diverse zeităţi antice. Între aceste figuri se vedeau nişte mozaice de cristal cu diverse colori, formînd diverse figuri de fantezie. Plafonul de lemn, sculptat cu artă şi aurit pe margini, la mijloc lăsa spaţiul liber picturei, care crease tablouri rechemînd scene mitologice. În patru colţuri ale salonului, pe patru piedestale de granit roşu, se înălţau patru statue în mărime naturală, reprezintînd patru idoli. Zece candelabre de bronz de o înălţime de mai multe picioare, răsfrîngîndu-se asupra lor prin diverse ramuri purtînd diverse figuri, se odihneau în faţa a zece oglinzi mari şi ţineau mulţime de lumini. Şase mese de lemn de palisandru, lucrate cu artă, erau aşezate în faţa a şase canapele de palisandru care erau îmbrăcate cu o stofă de mătase preţioasă.

În cele două părţi ale lungimei salonului, veneau alte camere, camera de culcare, camera de îmbrăcare, camera de lucrare, camera de bibliotecă, de recepţiune, camera pentru amici. În toate aceste camere luxul se arată lîngă artă, marmura cu diverse feţe, porfira, agata reprezintă diverse paseri, naiade, nimfe, animale. Lemnul cel mai preţios pare că a voit să rivalize cu piatra şi să arate că el poate să fie mai docil sub mîna artei, ivoriul se vede pe marginile uşilor şi ferestrelor,

[1] „Trece timpul muritorilor. / Şi nu ştiu să le poată fi dat de două ori“ (lat.).

[2] *Silius Italicus* (25—101), poet latin, consul şi guvernator al Asiei Mici, unul din favoriţii sîngerosului împărat Neron.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ebenul se împletește cu lemnul de roze pe mese, pe jețuri, tapete de Turcia coperă planșetul, pereții sînt decorați cu basoreliefe de stuc, vase de marmură de diverse colori.

Sala de mîncare din etagiul de jos era atît de mare ca salonul, plafonul ei se odihnea pe douăsprezece coloane de granit, douăsprezece statue, reprezintînd atîtea persoane mitologice, apărcau aici candelabre mari așezate pe piedestale de granit, și încă atîtea oglinzi mari lipite de pereți, plafonul reprezinta un consiliu de zei în Olimp.

Toate aceste obiecte prețioase veneau de la părinții săi. Elescu le păstrase poate chiar prin lipsa lui de mulți ani din țară. Cina fuse splendidă, bucatele, vinurile și fructele cele mai rari încîntară pe oaspeți. Nu vom întîrzia la cină : oaspeții se urcară în salon și în patru camere ce comunicau cu salonul.

Acești oaspeți erau mai mulți tineri, amici și cunoscuți ai Elescului, luați din toate clasele societății. Damele erau dintre ținutele cele mai tinere, mai frumoase și mai puțin răspindite în lume. Un piano, o harpă, viori formau instrumentele ce trebuiau să joace ; șase bărbați și șase femei, exersate de trei zile asupra ariilor și cîntecelor date de Alexandru, erau destinați să le execute anume.

Servii purtară tăvi de argint, pe care străluceau cupe de cristal aurit și carafe cu lichiorile cele mai rari, alții destupară butilci de vinuri streine. Muzica începu să execute o arie voioasă ce invita la desfătare.

Oaspeții rămăseseră uimiți, bărbații se așezară pe lîngă cite una din damele de față. Banchetul amenința a deveni o orgie romană ; o femeie însoți sunetul instrumentelor cu aceste vorbe :

Timpul doruri ne urzește,
O, amantul meu sublim !
Ora trece, se topește,
Și ne zice : Să iubim !
Vin', te-mbată cu delicii
P-acest sîn deschis acum,
D-ale grațiilor capricii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

D-al amorului parfum !
Dar mai spune încă mie,
O, ferice-nvingător,
Că-n arzînda lui beție
Nu s-o stinge-al tău amor !

Acest cîntec făcu să tresară de voluptate oaspeții, fiecare își luase cîte o femeie alături pe care o urma cu răsfățări amoroase. Pudoarea și rezistența nu erau primite aici. Femeile ce formau acest cerc se credeau născute pentru satisfacerea simțurilor oamenilor ; cîteva dame din societatea mare din banda voioasă cu care făcuseră cunoștință la Fănești, între care Tudorina și altele, veniseră aici cu amanții lor, nevoind să-i lase singuri, cîteva alte dame bogate și cunoscute, dar de o vîrstă matură, ce veniră să găsească aici un nou sorginte de plăceri, luau parte activă la această orgie. Pe stradă trăsurele veneau și reveneau, femeile bărbaților ce se aflau aici sau amantele ce știau că amanții lor sînt aici, geloase, neastîmpărate, necutezînd să intre în acest lăcaș, se mulțumeau să alerge pe stradă. Acest banchet făcuse o revoluțiune în familii.

Elescu adresa vorbe tutulor bărbaților, tutulor damelor. El se așeză lîngă o femeie ținută, una din cele mai frumoase ce erau în sală.

— Îți plac aceste petreceri ? o întrebă el.

— N-am văzut nimic mai frumos — răspunse aceasta — mi se pare că visez... Cine este stăpînul acestii case ?

— Nu îl cunoști ?

— Nu ! mi s-a zis să viu, am venit. Pentru noi nu se cere a cunoaște persoana care ne cheamă. Sîntem ale tutulor ce vor să se dezmierde cu noi, nu putem alege, nici refuza pe nimeni ; aurul dă drept celui dintîi venit a cere favoarea noastră.

— Nu ai iubit niciodată ? întrebă Alexandru.

— Dacă iubim ?... dară, dară — răspunse ea — aceasta se întîmplă cîteodată, dar nu cunoaștem patima. Amorul cel tare se formează din piedecele ce întîmpină, aceste piedici nouă ne sînt necunoscute. Amorul caută să fie încă hrănit de stimă, de admirare, noi nu putem nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să stimăm, nici să admirăm oamenii care ne disprețuiesc, cari ne cumpără cu o bucată de aur, afară de aceasta, excesul slăbește simțurile noastre.

— Mi se pare — zise Alexandru — că nu ai o bună opiniune de meseria ce profesezi !

— Ai dreptate, eu cel puțin roșesc de multe ori de mine însumi...

— Renunță atunci la această meserie !

— Nu se poate — zise ea — este tîrziu...

— Tîrziu ?

— Dară, nu mai este nimic în corpul și în sufletul nostru, apoi lumea nu ne dă pace, ascultă cîntecul ce începe acum !

Un bărbat cîntă următoarea odă pe o arie tristă și voioasă totodată :

Ce-i amorul ? o beție,
Dar sublimă-n al ei zbor !
Dulce-i a sa bucurie !
Dulce este al lui dor !
Vai ! în viața fugătoare
Nu mai știu ce să doresc :
Zilele strălucitoare ?
Nopțile ce răcoresc ?
O, morală, te închină...
Doctrinari, tăceți acum !
Voi veți foc fără lumină,
Roze fără de parfum !
Daca legături ce place
M-au oprit să iubesc, eu,
Legătura omu-o face,
Pe amoare, Dumnezeu.
Să-nceteze să iubească
Muritorul obosit,
Ce în calea omenească
Inima i-a vestejit !
Eu voi celebra amorul
Și-n parfumul lui ceresc,
Beat, uitînd ferice dorul,
Zilele voi să sfîrșesc !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Putem rezista la vocea plăcerilor ? ! urmă ea.

Vinul spuma în cupele de cristal. El contribuia să aprinză imaginaţiunea oaspeţilor ca picăturile de spirt aruncate în foc ; nişte femei elegante cu [tot] atîţi bărbaţi executară danţuri naţionale cu o artă rară, în sunetul muzicei. Plăcerile, ele însuşi, semănau că se îmbată.

— Voi o orgie romană ! zise un oaspet.

— Ce zice ? întrebă Tudorina pe amantul ei.

— Zise — răspunse el — să se dezbrace toţi, bărbaţi şi femei.

Damele scoaseră un ţipet.

— Ideea este minunată, zise o damă din banda voioasă. Să deşertăm cupa plăcerilor pînă în fund !...

— Noi plecăm ! ziseră Tudorina şi amica sa.

— Rămîneţi încă ! le ziseră amanţii.

Trei femei ce reprezintau ursitele cîntară atunci însoţite de harpă :

Vin' la noi, streine june,
Să te-mbeţi de desfătări ;
Vin' să-ţi împletim cununi
Din angelici dezmierdări !
Vin', cu roze împleteşte
Anii tăi cei grăbitori
Pîn' ce timpul nu coseşte
Ale tinereţei flori !
N-amînaţi plăcerea dulce !
Timpul e amăgitor,
Ce răpeşte, nu aduce
Fragetului muritor.
Astăzi toate pentru tine
Jos în viaţă strălucesc
Şi dorinţele divine
P-al tău sîn se rătăcesc ;
Mîne se vor stinge toate
Ca parfumul serii-n vînt.
Mîne sufletul tău poate
S-a preface în mormînt.
Timpul fuge... vin' mai tare !
Toate cîte-n lume plac
Trec cum trece-o sărutare,
Toate lacrime se fac.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bravo ! strigară oaspeții.

— Vă place această filosofie ? întrebă Elescu. Vai, pare-mi-se că este tot ce iubiți în lume !... o, virtuți, morală, voi nu mai sînteți !... o, străbuni, vedeți pe următorii vostri !... nici o inimă nu locuiește aceste corpuri !... voi nu căutați decît plăcerile, ei, bine, dezmierdați-vă și sfîrși-ți prin a pierde cea din urmă rază divină din inimile voastre !...

— Cine vorbește aici de morală și de virtute ? !... zise o voce, și douăzeci de voci se auziră rîzînd cu hohot.

— Să cînte încă ! strigă Alexandru. Ceea ce este scris caută să se împlinească. Această generațiune este pierdută... pe cenușa ei va răsări un popol mare și generos.

O femeie jună și frumoasă cîntă oda următoare, rezemată grațios pe brațele unui june :

Vinul curge-n cupe pline
Și se varsă spumător,
Așfel inima în mine,
Plină, varsă-al ei amor.
Amețeală el aduce,
O, amantul meu plăcut,
Voi să lupt ; dar fața-ți dulce,
Cum o văz, m-am și pierdut.
Vino ! sînu-mi astă dată
Ți-e deschis... tu mă iubești ?
Vino iute și te-mbată
De tezaurii cerești.
Te grăbește, dulce soare !
Orele se schimbă-n zbor ;
O femeie e o floare,
E o floare-al ei amor.
Astăzi ne surîde nouă,
Dar se-ntoarce despre vînt ;
Vin' pe sînul meu de rouă
Și îți fă al tău mormînt.
Cum în cupe strălucește
Spuma pe suavul vin,
Ah ! amorul meu plutește
Peste sufletu-ți sublim.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Însă spuma de plăcere
Se topește nencetat...
Soarbe-o pînă ce nu piere,
O, ferice adorat.
Sînii mei sînt dulci grădine
Ce amorul, numai el,
Le deschide pentru tine,
Pentru tine singurel.

Zoe era într-una din camerele rezervate ale casei, unde aștepta cu nerăbdare.

Elescu își aduse aminte de dînsa... El lăsase un bilet pe o masă, cu următoarea coprindere : „*O treabă grabnică mă ține încă afară... voi veni însă... pînă atunci, dezbracă-te și ia posesiune de patul meu*".

Zoe urmase coprinderea biletului întocmai.

Camera în care se afla Zoe era alături cu cea din urmă cameră deschisă oaspeților. Ea adormise așteptînd venirea lui Elescu ; în timpul somnului său o umbră se strecurase aici, luase toate vestmintele Zoei și dispăruse cu ele. Pe la 2 ore din zi, Zoe se deșteptase. Ea căută orologiul.

„M-a înșelat — zise ea — mă voi duce !..."

Se scoală, caută vesmintele, nu le află la locul unde le pusese.

„Ciudat ! își zise ea. Nu aflu vestmintele... mi se pare că o femeie a venit și le-a luat... pentru ce ?... încep a crede că a rîs de mine Alexandru... că voiește să mă insulte... dar, în adevăr, nu înțeleg..."

Se duce la ușa pe unde intrase, ușa era încuiată pe dinafară.

„Desigur că este ceva", își zise ea cu spaimă.

Sună clopoțelul de mai multe ori... tăcere.

Vede o altă ușă în partea opusă, aleargă acolo.. caută să o deschiză... ușa se deschide... Zoe se află deodată față în față cu o adunare numeroasă de bărbați și de femei. Ea apăru într-o cămașă de batistă fină, pentru tot vestmîntul.

La această apariție, oaspeți strigară : „Orgia romană ! orgia romană !... toate femeile să rămîie în că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

măşi ! libere acelea care vor voi să meargă mai departe !...“

„Înţeleg acum ! zise Zoe ; oh ! îmi voi răzbuna amar !...“ şi căzu leşinată în braţele unor tineri.

— Nevasta mea aici ! nevasta mea în cămaşă !... strigă Şeni, bărbată-său.

Elescu se retrase în camera sa de culcare.

„Elena e răzbunată mai mult decît am voit — îşi zise el — acum explice-se cu bărbată-său cît va voi !... Iar voi, reprezintanţi ai generaţiunei de astăzi, ruşinea naţiunei, rămîneţi de vă dezmierdaţi pînă mine, atîta numai, la plecare să nu furaţi obiectele preţioase din camere !... Inima voastră e moartă, moliciunea s-a aşezat la focarul românilor. Nimic mare, generos, sublim nu mai mişcă aceste inimi putrede ! sclavia nu mai face să roşească fiii românilor. Daca ei ar simte ruşinea soartei lor, ar fi încă o speranţă pentru viitor !... streinii au călcat acest pămînt, au insultat părul alb al părinţilor voştri, onoarea naţiunei, a familiilor, şi voi aţi purces înainte-le cu capetele plecate, cu cununi de flori : le-aţi deschis sînul familiei voastre, şi aţi dat lor pă fraţii vostri, care aveau încă inimă pentru ţara lor, ca să-i închiză şi să-i muncească !...“

Alexandru, vorbind asfel, adormi.

A doua zi el scrise Zoei următorul bilet :

„*Doamnă !*

Am făcut o laşitate care va rămînea ca o pată pe viaţa mea ; dar nu mă căiesc. Veninul ce verşi pe această tristă societate au picat pe mîna celor ce iubesc... ai căutat, fără mustrare de cuget, să smulgi onoarea unei femei prin născocirea intrigii căreia acel mincinos Ranu a fost instrumentul mizer ; ai căzut. În urmă ai făcut pe bărbatul acestii femei să crează că petrece nopţile în braţele mele, ai preparat o călcare infamă şi ai dus acolo o parte din societatea din Bucureşti... ai căzut încă o dată, dar această femeie e prea delicată ca să mai poată trăi după acest scandal. Ea este astăzi o femeie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dezonorată în ochii societății; cel puțin nu a pierit fără o amară răzbunare.

Elescu"

Zoe citi biletul și îl rupse.

„Acest om e nebun! zise ea, îl iubesc însă și sînt fericе că am vestejit pe ceea ce iubește, dar aceasta nu este destul: îl voi ucide și pe dînsul!..."

În seara de banchet Zoe căzuse leșinată în brațele unor juni, cînd se deșteptă era în trăsură cu bărbatăsău, care o ducea acasă, bărbată-său îi aruncase, ca să o ducă, mantela sa pe dînsa. Acasă se întîmplă o scenă furtunoasă între dînșii.

— Rușine! zise el, ce ai căutat acolo? cum ai apărut îmbrăcată numai într-o cămașă fină?...

— O parte din mustrarea ce îmi faci poci să ți-o fac eu însumi; dar rămîi credincioasă tractatului nostru. Sînt cinci ani... îți aduci aminte... cinci ani de cînd tu nu mai ești... eu am rămas femeie... ai douăzeci de ani mai mult decît mine... am cerut divorsul, tu ai refuzat, dar ai propus că poci să am totdauna cîte un amant, cu această condițiune am rămas femeia ta, cel puțin în ochii lumei, aceasta s-a urmat prin știrea ta... cum vii astăzi să mă mustri că am fost la amantul meu?...

Zoe îi spuse atunci toate cîte i se întîmplaseră și care precedară aparițiunea sa în camerele banchetului.

Bărbată-său păru mai liniștit...

— Însă, draga mea — zise el — altă dată caută de-ți alege mai bine amanții!

— Ceea ce voi să fac acum, am nevoie de concursul tău ca să pedepsesc pe acest laș...

— Bani îți dau cît vei voi, dar nu mă amesteca în certele voastre... acești bonjurișt te amenință cu dueluri, și nu și-a găsit omul. Eu nu mă bat în duel nici cu acele de cusut.

El zise și, speriat de ideea unui duel, se retrase în camera sa de culcare.

— Laș! strigă Zoe.

Ziua era aproape. Ea se aruncă pe pat și adormi gîndindu-se la chipul cu care ar face un mare rău Elescului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

A doua zi de dimineață, ea primi vizita unui ofițer strein, care venise să viziteze România de mai multe luni. Acest om era de 45 la 50 de ani; urît, ciupit de vărsat; cu părul roșatec, cu ochii albastri, dar un albastru mai mult alb, mai fără gene și sprîncene, gras și gros, manieră grosolană, tip de cafenea; dar era bine primit în saloanele Bucureștiului, căci purta titlul de baron Honferburg, titlu luat la hotarele țării, intrînd.

Niciodată Zoe nu fusese mai amabilă ca în acea dimineață cu baronul, ceea ce făcu să se mire mult acest din urmă.

— Bine-ai venit, baroane! îi zise ea, ne-ai părăsit cu totul.

— Viu aici la fiecare două zile, doamnă.

— La fiecare două zile? parcă ai zice la fiecare două ore... două zile vi să pare foarte aproape; mie mi se pare foarte departe... este o crimă a priva pe amicii săi de plăcerea de a te vedea... cînd cineva are simpatiile amicilor săi cum le ai d-ta, dară, face o crimă făcîndu-i să-l dorească.

— Nu știu, doamnă, cum am meritat această bună opiniune?...

— Fără a te gîndi, poate, aceasta este un merit mai mult.

Baronul se confunda în mulțumiri de tot felul.

Zoe îl invită să șează, și ea singură îi trage un jeț lîngă dinsa.

„Negreșit că soarta s-a schimbat", își zise baronul.

— Cum ai petrecut aceste zile? îl întrebă Zoe, pe la noi nu ai venit... cel puțin cred că nu ne-ai pierdut din memorie?

— Un singur minut...

— Adevărat?... dacă altă dată aveam motive a nu pleca urechea la oarecare vorbe amabile ce îmi ziceai, astăzi nu mai am puterea a nu crede...

Baronul voi să se încredințeze despre adevăratul simț al vorbelor Zoei și căută să o facă a pune puntul pă i.

— Cred că ați uitat natura acelor amabilități, zise el... eu însă nu am putut să le uit: simțimintele ce v-am exprimat atunci trăiesc și astăzi în inima mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

oricum, vi le aduc aminte, cel puţin în extract, ziceam, că eşti adorabilă, că te...

— Destul ! zise Zoe, puindu-i mîna pe gură, pe care baronul o sărută de mai multe ori, crezi că o femeie are nevoie de o declaraţiune ca să afle că este iubită ?...

— Eşti încîntătoare ! eşti sublimă ! Schiller şi Goethe nu ar vorbi mai bine !... zise el cu transport, lasă-mă să-ţi spui cît eşti de frumoasă, de nobilă, de divină ! cît te admir, te respect, cit te... precum Verter admira, respecta... pe Şarlota.

— Baroane ! ai zis că mă respecţi ?...

— Oh !...

— Ei, bine !... atunci moderă aceste expresiuni... adu-ţi aminte că o femeie care iubeşte trebuie lăsată a se amăgi singură asupra simţimîntelor sale : nu siliţi femeile de a se declara învinse, căci vor privi atunci în voi nişte învingători, şi conştiinţa slăbiciunei lor va face să vă privească ca tirani.

— Oh ! cît de adîncă ! cît de sublimă este această idee... o, Bürger [1] ! o, Hofman [2], cît de fericiţi aţi fi fost voi să cugetaţi astfel !

Zoe surise.

„E prins !... îşi zice ea, să începem", şi adresîndu-se către acest adorator :

— Se zice că germanii sînt cei dintîi amatori de vinuri bune.

— Adevăr este.

— Bărbată-meu a priimit patru butilci de vin dintr-o insulă descoperită acum cincisprezece ani, în partea occidentală a noii Olande... voieşti să încerci ?

— Cu mare plăcere.

Zoe chemă un serv şi îi zise să aducă o butelie de vin din cele patru. Aceasta se făcu îndată. Zoe turnă într-un pahar şi-l oferi baronului. Era vin vechi de Drăgăşani.

— Minunat ! strigă baronul.

---

[1] *Bürger Gottfried-August* (1747—1794) — poet liric german.
[2] *Hoffman Ernest-Theodor W.* (1776—1822) — romancier şi muzician german.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Îmi pare bine — răspunse Zoe — l-am păstrat înadins pentru d-ta.

— Ai gîndit la mine ?

— Mai des decît poți să-ți imagini...

— Oh ! fericire ! o, sublimitate !...

— Se fac dueluri multe în țară, d-le ? întrebă Zoe.

— La Eidelberg, răspunse el.

— D-ta ai avut multe ?

— Am fost studinte în acest oraș... douăzeci și două...

— La noi această datină nu există... eu cred însă că este necesară : duelul face pe oameni să fie cuviincioși.

— Negreșit.

— Ah ! nu sînt bărbat...

— Ca să te bați în duel ?

— Cînd aș fi insultată.

— Sublim ! sublim ! strigă baronul, deșertînd pentru a patra oară paharul.

— Dar sînt femeie și nevoită a suferi o insultă...

— Ești insultată ?

— Eu ? nu !...

— Ai zis-o .?..

— Și daca ar fi, nu aș spune... bărbații nostri, amicii nostri nu se bat în duel... sînt lași !...

— Eu mă bat... Cine a cutezat să te insulte, spune-mi și nu va mai trăi !... îl voi fărîma asfel !

Baronul trînti paharul pe masă și îl sparse în bucăți.

— Nu e nimic, zise Zoe.

— Cine a cutezat să insulte o ființă atît de perfectă, de nobilă ?...

— Un om...

— Numele lui ?

— Iartă a-l trece sub tăcere... ești capabil să te bați cu el... Să-ți pui în pericol pentru mine o existență prețioasă... și acest om este celebru în tot felul de duele...

— Trebuie să mi-l spui, doamnă ! îți mulțumesc de grija ce porți pentru viața mea... voi să-i arăt cine sînt eu...

— Ar fi teribil pentru mine, să mori pentru mine...

— Ar fi o fericire să mor pentru ceea ce iubesc...

— Mă iubești dar, în adevăr ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vai! răspunse baronul, daca te iubesc? nu! nu este amor ceea ce simț... este o patimă adîncă, turbată, ce mă arde, mă zdrobește, mă ucide...

— Se cheamă Elescu, zise ea.

— Elescu?... fie! îl voi ucide sau îl voi aduce să se închine la picioare-ți...

— Nu — răspunse Zoe — nu voi să te bați... poți să te pui în pericol...

— Îl voi ucide!

— Este foarte tare.

— Îl voi fărîma!...

Baronul se scoală să plece... ia mîna Zoei și o sărută.

— Adio, mărgăritarul acestii lumi!...

— Eu voi ruga cerul să-ți fie favoritor... voi invoca amorul să împletească cu mîinile sale de roze cununa triumfului...

— Ah... femeie sublimă! Adorată!... Doroteia! Sarlota! Margarita! plecați-vă genunchii înaintea reginei voastre!

Baronul pleacă, beat de amor și de vin, să provoace pe Alexandru.

Trecuse trei zile de cînd cu banchetul.

Alexandru începuse să sufere despre lipsa Elenei, el o iubea cu seriozitate, nu cuteza să se înturne la Fănești de temere să nu o compromită. „Apoi — își zicea el — Elena e un caracter serios și decis; ea își va ține cuvîntul, va face tot ca să moară. Daca voi merge, este capabilă să nu mă priimească!... poate a și decis o eternă despărțire...“ Orașul i se părea că cade pe dînsul, oriunde se ducea nu afla nici o mulțumire, căzuse într-un fel de *spleen*; vedea acum toate în rău, națiunea română, ce fusese idolul inimei sale, i se părea acum un obiect nedemn de simpatiile lui.

„Ea este — zicea el lui însuși — o ficțiune, un fum care se va risipi la suflarea vîntului; acest arbor nu mai ține prin nici o vînă cu rădăcinile arborelui bătrîn. Acel arbore era România care trăia pe cîmpul de rezbel; România care învinse furia otomanilor și tătarilor și scăpă creștinătatea de islamism. [...]

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce mai este de un neam care a pierdut credințele în sine? care nu dă un singur om capabil să facă un sacrificiu pentru dînsul?... care roșește la ideea de a fi neatîrnat și tremură la ideea sacrificelor spre a ajunge la libertate?... este un fapt trist, dureros! De mult timp inima avuților nu se mai înturnă către patrie... Românii nu au mai făcut nici un dar patriotic... această rătăcire trebuie să se impute cu amărăciune. [...]

Tu nu mai crezi în nimic, o, Românie! în deșert viitorul tău îți surîde în grațioasele versuri ale nobililor tăi poeți, istorici, ziariști ce mai au inimă pentru tine!... tu întorci capul către mormînt, ca un bolnav ce, lovit de moarte și chemat să respire aerul, se înturnă către patul său de durere! Mîne vei trimite în exil pe cei ce te cheamă la viață, să expie faptele lor generoase alături cu criminalul. Gîzii tăi, în numele fericirei tale, vor veni în fața ta să hulească pe cei ce și-ar da viața lor pentru tine, și tu nu vei avea curagiul a fulgera pe ucigătorii tăi! vei crede sau nu vei crede, tu vei lăsa pe fiii tăi în prada cnimicilor. Niciodată streinii nu te-au învins, o, țară a luptelor! Ei nu au trebuință de arme ca să te supuie. Ei se servă pentru aceasta însuși cu fiii tăi cei vitregi. România nu piere sub loviturile streinilor; ea se sinucide, astfel este opiniunea lumei. Aurul, o putere ce însuși ea este aservită, nume ce strălucesc de ieri, singure fac de surîd aceste grupe de oameni ce se chemă fiii Românii. Aurul ca să poată mulțumi dorințele materiale, puterea ca să strîngă aurul, numele ca să aibă privilegiul a-l strînge, religiunea a rămas o formă, ca toate virtuțile, ca să practică de oameni fără tendințe, fără scop, exersiciul ei sacru este un mijloc de a se îmbogăți o parte de oameni. Ei o ucig din zi în zi și sapă astfel fondamentul societății.

Către acestea, o, Românie, tu erai odată frumoasă, strălucită, plină de viață, de frăgezime, ca o dimineață ce se rădică, oh! cîte vise de fericire nu făceam eu pentru tine!... Asfel un părinte, admirînd pruncul său ce surîde la viață, cu părul încărcat de aur, cu buzele coprinse de roze, cîtă speranță nu pune el pe dînsul; dar vine o zi cînd moartea lovește această fragedă ființă, și cu dînsul pier visele fericite ale celor ce-l admirau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tu mai ai însă două vine în care a mai rămas energie! Una este desperarea populului tău, ceialtă amorul pentru desfătări al celor mari, desperarea întăreşte sufletul: populul poate găsi într-însa o nouă viaţă. Plăcerea slăbeşte inima. Cei mari ai tăi sînt ameninţaţi să piară. Ei vor pieri neapărat, căci asfel au pierit toate societăţile ce au căzut în moliciune.

Este însă o speranţă pentru tine, o, Românie! este o viaţă nouă, este un viitor... Aceste bunuri sînt ascunse chiar în fundul cupei tale cu amărăciuni. Ca să o găseşti, trebuie să bei cupa amărăciunilor pînă la fund."

Asfel cugeta Elescu. Ministerul se schimbase. Noul cap al cabinetului propuse lui Alexandru să ia un minister. Acesta surîse şi zise:

— Propune-mi să dau averea şi viaţa pentru ţară! O voi face... Nu sînt ministerele voastre care au să dea o altă viaţă acestui popul...

— Un minister bun poate scăpa ţara daca domnitorul şi Adunarea îl vor sprijini, ziceau ei.

— Nu vă plîngeţi de domnitor, el va fi cum va fi societatea! Nu vă plîngeţi de Adunare, ea este expresiunea clasei ce posedă în această ţară, plîngeţi-vă de societate... Voi veţi intra în luptă cu inima plină de speranţă şi de curagiu; dar retragerea voastră va fi tristă... Aflaţi o dată pentru totdauna, amorul patriei nu este în sînul acestii generaţiuni. [...]

Sub impresiunea acestor idei triste, Alexandru priimi o scrisoare de la Elena.

„Am auzit cele ce s-a făcut la banchet, Alexandre, ai făcut o faptă nedemnă de un om superior. Cunosc cuvîntul ce ai avut. Sînt mişcată de interesul ce ai luat. Dar nu mă poci opri a-ţi zice că ai comis laşetate! O laşetate din partea lui Alexandru pentru mine este un cuţit ce mi-a pătruns inima!... Cu ce se va şterge?... Cîte fapte generoase-ţi trebuie ca să o faci să dispară?... Eu însumi am cugetat lung la rola omului pe pămînt. Imi place a crede că venirea noastră aici are o ţintă pentru altă viaţă, dar aceasta poate să fie creaţiunea slăbiciunei omeneşti ce tremură în faţă cu moartea: minciuna este rău numită, dar omul o priimeşte totdauna cu plăcere. El ştie de multe ori trista realitate şi cu toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acestea îi place a se minți singur. Ne simțim murind în noi sau în cei ce iubim, și ne zicem: vom trăi! nemurirea cea reală, pentru noi este pe pămînt, vom trăi; dar vom trăi în memoria urmașilor. Acest simțimînt de nemurire este mult mai nobil, nemurirea despre care ne vorbește teologii este egoistă, interesată. Orientalii, mai materialiști[1] *decît noi, visează rîuri de șerbet și munți de pilaf. Cum vor ajunge dar la nemurirea reală sufletele delicate, nobile, suave ca sufletul tău, daca nu prin fapte generoase?... Iată adevărata morală a vieții, iată scopul ei cel sublim. Soarta nu a păstrat un loc pentru numele meu în lumea nemurirei. Ea a voit să pier înainte de a face o faptă; tu, însă, ești june, o largă carieră îți se deschide în lume, fii generos, vei fi nemuritor, și binecuvîntările oamenilor, venite pînă în mormîntul meu, vor face poate să tresară de fericire țărîna mea. Nu-ți voi vorbi de banchet... Eu oare îți voi face morală?... eu, o femeie căzută!... plîngi, Alexandre, slăbiciunile mele.*

Te conjur să nu vii aici pînă nu-ți voi scri să vii... iar atunci să nu pierzi un moment.

Caută să fii voios, dezmiardă-te! lucrează!... iată voința mea sau mai bine dorințele mele. Cînd tu vei fi ferice, voi fi ferice...

Elena"

Această scrisoare făcu să cure lacrimi lui Elescu.

DUELUL

Servu anunță lui Alexandru doi bărbați ce veneau să-l vază.

Ei fură introduși.

Unul era un ofițer român, celalt, un doctor german, amîndoi se prezintară cu politeță. Elescu le oferi locuri să șează.

[1] Cuvîntul *materialist* este folosit aci în accepția improprie de îmbuibat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Sintem mîhniți că soarta a voit ca să fim noi anunțătorii unei provocațiuni din partea baronului... cu toate acestea cunoaștem simțimintele...

— Destul, un duel, înțeleg... Cine este acest baron ?...

— Nu îl cunoști ? întrebă ofițerul.

— Nu, nicidecum !

— Mi se pare ciudat atunci ca baronul să vă provoace...

— Nu este nimic... răspunse Elescu. Baronul cere satisfacere pentru o insultă făcută altei persoane. Nu este treaba noastră să știm cine este. Mă provoacă, îi voi face această plăcere... astă-seară martorii mei vor veni să se înțeleagă cu dv. ; vor fi Georges... și colonelul P...

Cei doi martori se retraseră cu multă politeță.

A doua zi, la șase oare dimineața, șase persoane în două trăsuri se îndreptau către Herăstrău. Trăsurile se opriră la pavilionul lui Costache. Cei șase inși coborîră și se îndreptară spre casa Poenaru. Herăstrăul este un loc unde locuitorii din București se duc vara să respire aerul cîmpului și să bea apă curată dintr-o sorgintă ce se află în flancul dealului. În vale, spre nord, cură un riuleț, Colintina, cu apă noroioasă și formează în acest loc un fel de lac cu stufuri de trestie. Timpul era rece. Eram în începutul lui noiemvriu.

Nimeni strein nu se vedea în aceste locuri.

Era convenit a se bate cu spade. Martorii prezintară armele și totdeodată se adresară către cei doi adversari, invitîndu-i a se împăca.

Baronul răspunde că este cu neputință.

Ei iau poziținne. Se salută, încep. Baronul atacă neîncetat și pe tot minutul se înfierbîntă mai mult. Elescu pară loviturile cu sînge rece ; martorii sperimentați prevăzură sfîrșitul acestui duel. Elescu avea două avantage : exersițiunea de maister de arme și un sînge rece ce rareori se poate vedea. El era sigur acum de omul său ; voia însă să-l rănească, fără să-i rădice viața, pară o lovire și atacă... spada baronului cade din mînă.

— Asta nu să ține în seamă, zise el.

Și lupta începu din nou.

— Trebuie sînge, ziseră martorii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Veți avea îndată, răspunse Elescu, și spada lui pătrunse brațul drept al baronului ; spada îi căzu din mînă.

— Să fim amici, zise baronul, întinzînd mîna lui Elescu.

— Să fim amici ! zise el, îmi plac oamenii de inimă.

Medicul dete concursul său baronului. El declară că plaga e profundă ; dar că baronul va fi chit cu cîteva zile de pat. Se puseră în trăsuri și plecară.

Ei merseră la Elescu, unde se puseră să consume un dejun minunat și cîteva butilii de vinuri streine.

— Spune-mi — zise baronul — cum ai insultat această onorabilă damă ?...

— Baroane ! zise Elescu, știm simțimîntul care ți-a dictat datoria de a apăra o damă. Mă iartă însă a-ți observa că te-ai grăbit a expune viața d-tale.

Atunci Elescu spuse o parte din intrigile Zoei în față cu Elena.

Baronul clătină din cap.

— Ești un caracter nobil — zise el — te cred... regret că am luat partea unei intrigante...

Ei se despărțiră cei mai buni amici.

A doua zi baronul se prezintă la Zoe cu brațul în eșarfă. El, intrînd, văzu pe Zoe prin fereastră. Cînd se prezintă la scară, servii îi spuseră că doamna este la țară.

— Am înțeles — zise el — Elescu are dreptate...

Baronul se întoarse acasă furios.

Baronul nostru fuse nevoit să șază o lună în pat din cauză că plaga de la braț întîrzia a se închide. După o lună, fuse mai bine. Elescu îl vizita în toate zilele. Baronul îi zicea : „O să-i tai coada !“

În acest interval Elena scrise Elescului de mai multe ori. Iată cea din urmă scrisoare :

„Îți sînt recunoscătoare că nu ai venit aici contra dorințelor mele ! Caterina m-a lăsat, sînt singură... singură, este o vorbă, sînt cu sufletul tău. Ce companie mai plăcută poci să am ?... Bărbată-meu nu mai vine pe acasă. Toți mă părăsesc !... în zilele din urmă, niște fete exprimînd maicii lor dorința să vie să mă vază, această le răspunse că nu poate să le ducă la o femeie pierdută...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sînt o femeie pierdută, Alexandre... Zoe mi-a făcut această reputațiune. Nu crede însă că nu am puterea a suferi toate aceste vorbe!... După o lună voi veni la București, la maică-mea: atunci îți voi spune tot ce am suferit, tot ce sufer, că nu poci să te văz în toate zilele, în toate orele. Dar această fericire nu este lăsată mie. Dumnezeu mi-a ascuns totdauna tot ce mi-a făcut plăcere. Poate că plăcerile mele au fost exagerate?... pentru mine nu mai este nici o speranță în fericire, suferințele au devenit elementul ce hrănește viața mea. Simț că durerile îmi fac bine, ele sînt de mult timp companiile mele; m-am dădat cu ele: a mă despărți astăzi, le-aș regreta. Ca profetul Iudei poci a zice celor ce vor căuta să mă consoale: «Oh! lăsați-mi durerile mele!»

Viața de durere are ea însuși partea de fericire: în toate nopțile, cînd somnul vine de închide ochii mei în lacrimi, îmi pare că ești lîngă mine... cîte vorbe amabile, cîte răsfățări tinere, cîte suspine amoroase nu ți se oferă, o, sufletul meu!... absența ta le dă mai multă putere, mai multă căldură, mai multă patimă... oh! de cîte ori aștept acest timp de singurătate ca să visez la tine cu aceeași emoțiune, cu aceeași fericire, cu aceeași voluptate cu care amanta așteaptă ora în care buzele sale au să sărute fruntea amantului său!...

Nu văz și nu voi să văz pe nimeni, de temere să nu-mi răpească nici unul din momentele în care mă gîndesc la tine. Viața mea nu va fi lungă, astfel sînt avară de acele momente. În amorul tău găsesc puterea de a muri, cînd cuget că ochii tăi vor rîura lacrămi pe mormîntul meu, doresc să mor îndată. Soarta mea este a fi pizmuită, nu este așa?... E frumos a muri înaintea celui ce iubim!... Scrie-mi ce faci în fiecare zi! nu-mi ascunde nimic!...

Grădina noastră este tristă acum, vîntul toamnei suflă frunzele vestejite ale arborilor. Eu nu am curagiul a mai merge acolo. Tot îmi recheamă timpuri ce nu mai sînt, și acest regret se unește cu tristeța naturei ca să sfîșie cu cruzime sufletul meu.

Elena"

Aceste scrisori zdrobeau inima lui Alexandru și hrăneau simțimîntul său pentru dînsa. Ar fi voit să zboare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la Fănești ; dar Elena îl conjurase să nu vie. El promisese. Asfel se consola cu ideea să o vază în București. Carnavalul veni și fuse voios în acest an. Alexandru mergea la toate balurile mascate, ca să se distreze. Baronul îl urma pretutindeni. De cîte ori era vorba de Zoe, el repeta : *„O să-i tai coada !“*

Zoe auzise că baronul o sfîșie în toată lumea ; tremură și căută un mijloc ca să se împace. Ea invită pe baron să vie la dînsa la revelionul Anului Nou. El nu se arătă, dar zise lui Alexandru : *„O să-i tai coada !“*

După cîtva timp, Zoe îi scrise următorul bilet :

„Nu vei să vii la mine, voi veni eu, căci caută să ne împăcăm. Află-te în sala de bal de la Slătineanu astă-noapte.

Zoe“

Baronul citi biletul.

— Bravo ! bravissimo ! strigă el, o să-i tai coada !...

SCHIMBAREA DE COAFURĂ

Măștile furnicau pe strada Mogoșoaie în cupele, sănii și pe jos și se îndreptau spre sala Slătineanu. Capitala era în sărbătoare pentru ziua de 24 genariu ; partida ce era atunci la putere luminase pentru această sărbătoare ; partida reacționară prefera să lase casele lor în întunerec, așteptînd să ilumine cînd va veni rîndul ei să fie chemată la minister. Mulți au zis că Bucureștii este o cetate dată la dezmierdări. Se poate, dar mărturim că starea ei pitorească nu armoniază mult cu dorința desfătărilor. Starea stradelor, pline de pulbere vara, noroi toamna, paveul mizer ce face de scrîntește picioarele pietonilor, de rupe roatele trăsurilor, de zdruncină oasele locuitorilor, nu sînt oare niște piedici pentru plăceri ? plăcerile, cu galoșii în picioare și stropite de tină, sînt niște plăceri grosolane... Capitala României nu are nimic pentru dînsa, fondatorul ei a trebuit să fie orb. Acest oraș se întinde pe lunca umedă a Dîmboviței, un rîu ce descrește din zi în zi, ca și speranța în inima acestor locuitori ; lăcomia proprietarilor de mori pe dînsul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

este cauza principală a scăderei lui. Regulamentul Organic prevăzuse lărgirea rîului prin tăierea acestor mori; dar este în România o voință mai mare decît a legilor, voința favoarelor. Acest oraș este mai atît de întins cît și Parisul, deși are o populațiune mică, din cauza grădinilor și curților sale. El recheamă orașele din timpii patriarhilor. Capitala întinsă, veniturile municipale mici sînt cauza mizeriii acestui oraș. El nu poate să fie capitala României, căci n-are nici o calitate, nici pozițiuni pitorești ! nici punt strategic ; nu poate să fie nici un centru de comerț.

Astă dată căzuse multă nea pe strade, săniile puteau să alerge fără să simță încovenîntele pavagiului !

O sanie cu două măști stătu la casa Slătineanu : cele două măști coborîră aici și intrară în sală. Costumul lor elegant și simplu, manierele lor rezervate lăsau să se ghicească două persoane de distincțiune. Ele atraseră atențiunea mai multor bărbați.

— Sînt pierdută, zise una.

— Eu tremur...

— Să ne întoarcem ?

— După ce am venit...

— Nu văz nici o cunoștință... Alexandru poate că nu va veni !

— Vine totdauna...

— Ce ne va acest om care se ține după noi ?

— Curiozitate...

— Măsculiță — zise omul curios — dulci îți sînt ochii ! frumoasă îți este talia...

— Ce zice ?

— Ai auzit...

— Cine îi dă dreptul ?...

— Eşti copilă, Eleno, așfel este limbagiul lor aici...

— Nu-mi place... dar eu o să-l întreb despre Alexandru... Domnule, ai văzut pe Alexandru Elescu ?

— Aici este — răspunse omul curios — veniți să vă duc.

Cele două femei se luară după el. Acesta le arătă pe Alexandru șezînd pe o canapea.

Cititorii au ghicit că aceste două măști sînt Elena și Caterina ? ele șezură lîngă Elescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

BIBLIOTECA „ASTR
SIBIU

— La ce te gîndești ? îl întrebă Elena cu vocea schimbată.

— La nimic, răspunse el.

— Eu știu... un amor ?...

— Poate...

— O iubești încă ?

Alexandru se uita la dînsa cu indiferință și voi să se scoale ca să plece. Elena îl opri de braț.

— Șezi, Alexandre ! îi zise ea cu vocea sa... nu cunoști pe Elena ta ?...

— Elena ! Elena ! zise el cu vocea astupată... tu, aici, sufletul meu ?... amorul meu... cînd ai venit ?... o, Dumnezeule !... cît sînt de ferice ?...

— Am venit astăzi — îi șopti ea — ardeam de a te... vedea, pînă mîne timpul era lung... am luat pe Caterina și am venit aici astă-seară cu speranța că te voi întîlni ; inima nu m-a înșelat...

Domnișorul cel curios șezu lîngă Caterina și conversa cu dînsa.

— Pentru ce m-ai oprit de a veni acolo ? întrebă Elescu. Vai, cît am suferit din aceasta !...

— Ai suferit ? Alexandre !... eu însumi am suferit... crede că sacrificiul acesta era tot atît de mare din parte-mi : dar puteam face alfel ?... Caută să uiți, sufletul meu ! să te dedai cu ideea de a nu ne mai vedea...

Elena tușea din cînd în cînd.

— Ai răcit, îi zise Alexandru.

— Nu, răspunse ea cu tristeță... apoi, gîndind că nu trebuie să atriste pe Alexandru, urmă : nu este nimic... va trece... mîne să vii să mă vezi la maica mea. Ea te iubește... își aduce aminte de amicia ce aveai în copilărie cu fiul său... va să te vază... sărmană mumă !... și ea a fost nefericită !...

— La miezul nopții ! zise atunci baronul lui Alexandru, să vii în camera mea nr. 6, acolo vei vedea ceea ce nu ai mai văzut niciodată.

— Ce lucru ? întrebă Alexandru.

— Promite că vii ; ado și pe alții... fie chiar dame...

— Promite ! zise Elena. Sînt curioasă să știu... și fiindcă domnul te invită cu alții, te vom însoți și noi.

— Voi veni, zise Alexandru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ha ! ha !... Elescu face curte !... strigă o voce. Era un domino roz, care se opri lîngă dînșii : Ai uitat muza de la Fănești !... Ea nu era mai stabilă decît tine...

— Zoe ! își zise Elena cu spaimă. Alexandre, să lăsăm acest loc !...

— N-ai frică ! răspunse el.

Elena se refugia pe brațul amantului ei, tremurînd.

— Această femeie îmi face spaimă !...

— Nu zici nimic ?... urmă Zoe. Se vede că ești prea ocupat cu domino ? îl inviți poate la un nou banchet ?...

— Poate — răspunse Elescu — dar nu va apărea în sală numai în cămașe.

Zoe își mușcă buzele.

— Oare nu va fi patima de la țară ? urmă Zoe alăturîndu-se, spre a smulge masca Elenei.

Alexandru, prevăzînd această mișcare, se scoală și acoperă pe Elena cu corpul său.

— Îndărăt !... zise el.

Zoe pleacă amenințînd. La cîțiva pași întîlnește pe baronul, îi ia brațul.

— Sînt Zoe... zise ea... cunosc impolitețele mele în față cu domnia-ta ; îți cer pardon sincer...

— Pardon ? răspunse baronul, nu-l priimesc...

— Mă desperi, urmă ea... prevăz că oi să fii cauza nefericirei mele !... dar ești un ingrat !...

— Ingrat !... pentru ce ?

— Pentru că nu se răspunde astfel unei dame care se încrede a-ți scri un bilet ce poate să o piarză.

Baronul surîse.

„Să schimb rolul — își zise el — cu acest mijloc voi reuși mai curînd."

— Este adevărat — zise baronul — ceea ce ai făcut e un mare sacrificiu... sînt un ingrat, dar mă căiesc...

— Așa mai merge... oh ! bărbații ! ei nu țin în seamă datoriile femeilor care îi iubesc !...

— Mă iubești ?...

— Mai este întrebare ?

— Ești un înger...

— Vezi acel domino albastru ce vorbește cu Elescu ?...

— Îl văz.

Mai multe măști vin și-l întrerup.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu putem vorbi într-un loc unde să fim singuri ? zise Zoe.

— Aceasta era să-ţi propui... dacă vei, vino în camera mea, în acest edificiu...

— În camera d-tale ?... glumeşti ?... ce va zice lumea ?...

— Eşti sub mască.

— Mi-e teamă...

— Pentru ce ?

— Dacă îmi erai indiferint, se putea... dar...

— Atita mai bine !

— Îmi juri pe onoare că nu vei cere...

— Pentru aceasta poci să jur... zise baronul.

— Ei, bine, să mergem ! zise Zoe.

Ei purceseră in camera ce locuia baronul în acest edificiu.

Baronul aprinse mai multe lumini ; alături cu acea cameră era încă una, de culcare. Zoe scoase masca.

— Răsuflu acum !... Aici poci să vorbesc liber... şezi, baroane, şezi aproape de mine ; dar fii înţelept... numai asfel mă vei încredinţa că mă iubeşti...

Baronul îngenuche înaintea ei.

— Iată locul meu, zise el.

— Ai văzut pe Elescu cu un domino albastru ? acest domino este amanta lui : Elena X... ; această femeie a venit la bal numai pentru dînsul, această femeie o urăsc... îţi cer un serviciu...

— Mie ?

— Dară.

— Ce servici ?...

— Lesne... Ei se iubesc, se adoară, nu este nici un sacrificiu ce nu ar face pentru dînsul. Ard să se întîlnească în secret ; dar mijloacele lipsesc ; Caterina este cu dînsa ; nu pot dar să se rătăcească un minut... eşti amic cu Elescu ; propune-i camera d-tale, d-ta vei ţine de vorbă pe Caterina... Ei se vor furişa de dînsa, vor intra aici... îmi vei da mie cheia !. ...

— Ceea ce îmi propui mi se pare infam...

— Te iubesc, şi o voi !... trebuie să mă asculţi ! te congiur în genuchi... fii bun, amicul meu ! amantul meu...

Vorbind asfel, ea îl răsfăţa cu mîna pe faţă, pe păr... o lungă sărutare ce dete baronului fuse triumful ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Promit — zise baronul — că voi aduce aici pe Elescu cu domino cel albastru.

— Mersi ! zise Zoe, și acum voi face orice sacrificiu.

Baronul se uită la orologiu.

— Douăsprezece ore fără douăzeci de minute, zise el. Este timp să înceapă operațiunea... fizionomia lui se schimbă ; deveni severă.

— Ascultă, doamnă — zise baronul — am promis că Elescu va veni aici cu dominoul său, aceasta va fi... Am zis că te iubesc ! aceasta e o minciună : te disprețuiesc !... știu toate intrigile fără gust ce ai făcut acestii femei... le-am trecut cu vederea, dar ai căutat să rîzi de mine cu istoria duelului... mi-ai închis ușa, m-ai umilit... și ora a sosit ca să te pedepsesc...

— Ce sînt aceste vorbe, amantul meu ? zise Zoe.

— Lasă-mă să vorbesc... astăzi vii și cerci să mă faci complicele unei noi infamii... să mă degradezi înaintea mea însumi... Ei, bine, nu-ți voi face această plăcere ! Veniți aici ! strigă el, ușa din camera vecină se deschise, trei oameni cu măști apărură cu niște bende și foarfeci mari. Tăieți coada acestii femei !...

Zoe începu să amenințe.

— Trădare ! zise ea. Ia seama, baroane ! sînt puternică aici în țară... Poci să te pierz... și voi, blestemați zbiri, nu vă apropiați... ori veți fi trimiși la ocnă !...

— Faceți-vă datoria ! zise baronul.

Cei trei oameni mascați puseră mîna pe dînsa, îi legară brațele în bende. Ea se dezbătea.

— Preferi oare să-ți torn un fier roșu pe sîn ? zise baronul.

Zoe începu să se roage.

— Grație — strigă ea — ucide-mă ; dar nu mă face ridicolă ! Baroane, ai pietate de mine !... Cel puțin de rudele mele, care vor suferi pentru mine... grație ! și de acum mă voi retrage din lume... voi merge la o mănăstire să expiu erorile ce am făcut... grație ! pietate !...

Cei trei oameni îi desfăcură coafura. Părul ei neguros, încrețit și bogat căzu rîurînd pe umerii albi. O mînă i-l strînse într-un mănunchi spre spate, foarfecele apar, se deschid, operă, coada a căzut.

Baronul caută orologiul, ușa se deschide.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ți-am promis să aduc aici pe Elescu și domino albastru, mi-am ținut parola, zise baronul, arătînd pe Elescu care intră cu Elena și cu Caterina.

— I-am tăiat coada, căci voia să mă facă complice la o nouă infamie.

Cele două domine se apropiară de dînsa și scot măștile.

— Elena ! Caterina !... strigă Zoe, și căzu leșinată.

A doua zi în toate saloanele din București nu se vorbea decît de tăierea coadei Zoei, numai bărbată-său nu știa nimic. Zoe zise bărbată-său că și-a tăiat părul, căci așa este acum moda.

Către acestea toți bărbații, toate femeile ce sfîșiau pe Zoe, atacîndu-o sub toate raporturile, în toate saloanele, se credeau onorați să o priimească sau să o viziteze ! Ei adorau aceea ce criticau ! acest fapt poate să vie din slăbiciunea societății bucureștene ; poate asemenea din indiferința despre onoare, poate să vie din amîndouă deopotrivă. Zoe este o femeie vicioasă ; dar Zoe e bogată, dă serate, baluri. Conștiința este vîndută pe dreptul de a figura la un bal. Iată o parte din viciul acestii societăți. Ceea ce se face pe tărîmul saloanelor se întîmplă și pe alte tărîme, ascultați în saloanele damelor de a doua clasă. Ele fac război celor de clasa întîi. Tot ce este mai corupt, mai falș, mai ridicul sînt damele de clasa întîi, zic ele ; una din aceste dame să le invite la o serată, ele se duc, se înclină, se tîrăsc fără rușine înaintea celoralte ! oamenii nu sînt mai buni..

Zoe simți poziținea sa în societate ; dar ea cunoștea slăbiciunile societății. „Un bal — își zise ea — și toate aceste femei vor veni la picioarele mele !“

Dete un bal splendid, și tot scandalul încetă îndată.

Baronul, după scandalul ce făcuse, fuse consiliat de autoritatea sa să părăsească țara.

El plecă, neregretînd decît pe Elescu.

ÎNTOARCEREA

A doua zi de la tăierea coadei Zoei, Elena prezintă pe Alexandru maicei sale. Bătrîna, îndată ce îl văzu, își aduse aminte de fiul său și se înecă de plîns.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elena simțea în inima ei o satisfacție că a văzut femeia ce-i făcuse aîta rău umilită în gradul cel mai mare. Văzîndu-se în casa părinților cu Alexandru, ea își forma vise dulci de fericire.

„Soțul meu voiește să mă lase... își zise ea. Atunci Alexandru ar putea să devie bărbatul meu... aș putea fi încă ferice... adevărată fericire... a-l iubi fără mustrare de cuget... o, Dumnezeule, poate fi mai mare bine în viață? Dar nu!... zise ea. Cerul nu a voit aceasta!..."

Vorbind astfel, începu să tușească, apoi deveni melancolică.

Muma Elenei trebuia să iasă de acasă. Ea rugă pe Alexandru să aștepte pînă se va întoarce și zise Elenei să cheme pe Caterina, dacă îi face plăcere, apoi plecă.

Cei doi amanți rămaseră singuri. Ei uitară pe Caterina.

Alexandru îngenuche la picioarele Elenei.

— Pentru ce ești tristă, Elena mea? o întrebă el. Nu lăsa imaginațiunea să se exalte în suferințe!... Știi tu, sufletul meu adorat, știi tu că pe fiecare din lacrimele tale cură o scînteie din viața mea, din bucuria mea?... scrisorile tale îmi deșirau inima!... acum mă faci să tremur prin această descuragiare ce îți găsesc... vorbești de moarte?... Elena, Elena, îți jur că de vei muri, voi muri!... sînt certat cu viața, certat cu omenirea. Tu singură mă împăcașești cu una și cu alta... Fluturii mor cu florile cînd vîntul de toamnă le vestejește, misiunea lor încetează atunci pe pămînt; amorul meu nu va pieri niciodată..

— Așfel ar fi trebuit să fie — zise Elena — dar nu este, amorul este o boală, trece...

— Tu vei înceta a mă iubi? strigă Alexandru.

— Poate... dar timpul nu-mi va permite... răspunse ea.

— Iară această idee tristă!... zise Alexandru, știi tu, iubita tinereții mele, că pămîntul s-a scuturat de flor. aerul de parfum, de cînd mînile tale divine nu au răsfățat fața mea?... fruntea s-a încrețit și s-a întristat de atunci!...

Elena surîse și amîndouă mîinile le trecu pe fruntea amantului său.

— Dacă aș putea să-i redau strălucirea ei! zise Elescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elena înclină capul pe sînul lui.

— O sărutare ! zise ea.

Buzele lor arzînde se lipiră, Elena tresări.

— Pleacă zise ea — pentru amorul ce îți port, pleacă ! sînt nebună... nu, nu trebuie să te mai îmbrățișez !...

— Mă gonești ?...

— Te gonesc, căci te iubesc, și puterile mele mă lasă... Alexandre, dovedește-mi că mă iubești, retrăgîndu-te !... fii mai tare decît mine ; Dumnezeule... ai pietate... sprijină-mă ! dragul meu, domnul meu, ascultă pe Elena ta, ce te roagă, te imploră, apără-mă contra ta, contra mea chiar !...

— O, suflet nobil și delicat — strigă Alexandru — pentru ce tremuri pe sînul celui ce te adoră ?... Oare ai încetat de a-l iubi ?... acea flacără ce îndivina inima ta este stinsă și a lăsat locul recelui rezon ?... un altul domnește acum în această inimă ? spune, și atunci îți jur că mă voi retrage !...

— Am auzit bine ? zise Elena, te îndoiești de amorul meu ?... spune tu, o, sufletul meu, ce consumă durerea ! Spuneți voi, suspine, voi, lacrime, companiile vieții mele de toate zilele, de toate orele, spuneți-i daca îl iubesc încă !... Nopțile, orele, confidente durerilor ascunse ale inimei mele, pentru ce nu pot să vorbească ? Daca ele ar putea vorbi, ar spune lucruri atît de tinere, încît inima ta s-ar topi în lacrimi, o, amantul meu adorat ! acest amor crește din zi în zi, din oră în oră, din moment în moment. Pe atît slăbește sărmanul meu rezon... am conștiință de slăbiciunea mea și iată pentru ce te chem ajutor pe tine contra ta...

— Daca tu ești slabă, crezi că eu sînt mai puțin slab ?... Elena mea, sînt capabil de mari sacrifice, cere-mi orice vei voi : ca să-ți facă plăcere, este trebuință a muri, a arunca o pată pe numele meu ? o voi face cu fericire, cere tot ce voiești, dar nu-mi cere a nu te mai iubi : aceasta nu se poate... te iubesc cu o patimă adîncă... numai moartea poate să schimbe inima mea... te iubesc și sufer, pentru ce vei să nu cunosc decît partea de amărăciuni a amorului meu ?...

— Pentru ce m-ai iubit ? zise Elena.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Pentru ce te-am iubit ? vai ! dar ți-am mai spus altă dată : Dumnezeu a voit astfel. El a pus în ființa ta, materială și morală, acel farmec a cărui origină este atributul său. Poți a mă opri de a te iubi ? poci cu însumi a mă opri ?... Nebuni acei ce cred una ca aceasta !... rezonul tace înaintea luminei feței tale, înaintea parfumului sufletului tău divin.

— Nu mă privi astfel !... șopti Elena devenind palidă. Simț că mor ! vai, nu mă privi astfel... ochii tăi mă ard, mă electriză !...

— Poci să nu te privesc ?... pentru ce ești atît de frumoasă ! atît de dulce ! atît de amăgitoare ?... Viața pare că se face frumoasă prin frumusețea ta, precum aerul se lumină prin lumina planeților. Dacă orele ce zboară pe lume ar putea să se oprească, ele s-ar opri ca să te admire pe tine și amorul meu pentru tine.

— Taci, taci ! strigă Elena. Vorbele tale sînt vorbele unui nebun...

— O sărutare încă ?

— Cea mai din urmă, răspunse Elena, jumătate leșinată, gura lor se atinse încă o dată.

O trăsură trase la scară. Muma Elenei se înturna. Elena iese înainte.

Toată ziua Elescu o trecu la Elena. Toată ziua Elena păru abătută, gînditoare. Cînd Alexandru se retrase, ea se închise în apartamentul său, și acolo, fără martori, rugă și plînse pînă la ziuă.

Alexandru trecu noaptea gîndind că poate să devie într-o zi bărbatul Elenei. „Soțul său o să caute să se despartă... Sînt încă zile de fericire pentru noi !“

A doua zi se înturnă la Elena. Cine poate să-și facă idee de durerea ce simți auzind că Elena plecase repede la Fănești ?...

„Nu mă mai iubește ! nu va fi ea care va muri — adăogă el — voi fi eu !...“

Stăruința Elenei de a ședea la Fănești deschidea lui Alexandru poarta bănuielelor celor mai injuste. El își închipuia că Elena are vreun amant. Nu cuteza să meargă singur, ca să nu o compromită ; nu cuteza asemenea să trimită un om credincios să o inspecte ; faptul acesta îi părea o insultă adusă ei. Asfel se chinuia cu nehotărîrea gîn-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

durilor sale. El descoperi mumei Elenei amorul lui pentru fiica ei, îi vorbi despre speranțele sale în viitor. Această bătrînă păru încîntată. Ea stima și iubea pe Elescu.

— Nu se poate decide nimic, înainte de divors, zise ea.

— Să se ceară divorsul !...

— Nu poci răspunde nimic, înainte de a mă înțelege cu fie-mea, urmă bătrîna.

Muma scrise fie-sei atunci :

„Pentru ce nu ceri divorsul ?... Soțul tău trăiește cu o concubină, nu mai e un secret. Alexandru mi-a spus că te iubește și te va lua de soție... Acest om îmi place. El are în sufletul său acea flacără de generozitate ce vine de la Dumnezeu și care are drept scop a se sacrifica pe sine pentru ceilalți ! Tu poți să fii ferice, o fata mea, făcînd totodată fericirea unui om.“

Elena nu întîrzie a răspunde. Negreșit vă închipuiți că priimise bucuros propunerile maică-sei ? vă înșelați ; iată ce răspunse :

„Mamă,

Nu poci să fiu soția lui Elescu, căci m-am dat acestui om !... Îmi vei zice că tocmai pentru acest cuvînt caută să deviu soția lui. Eu răspunz că tocmai pentru acest cuvînt nu poci să fiu, am pierdut dreptul la stima acestui om : nu mă acuza de idei excentrice ! Ceea ce zic din contra este realitatea“.

Bătrîna mumă rămase uimită la citirea acestui bilet cinic pe care îl comunică Elescului. Abnegarea cu care Elena declara că se dase lui îl atinse. „Se căiește ea, oare, sau un cinism amar îi inspiră aceste vorbe ?... Iubește pe altul ?... voi afla !“

Gelozia deveni putință ; atunci orice scrupul tăcu în sufletul lui. Trimise pe Petru, servitorul lui credincios, să se așeze în Fănești și să vegheze asupra mișcărilor Elenei. Totodată el scrise Elenei următorul bilet :

„Cunosc ce ai scris maică-tei, nu mai este dar nici o îndoială : un nou amor se ascunde astăzi sub vorbele de abnegațiune cu care te exprimi în acel bilet...“

Scrisoarea lui Alexandru făcu să tremure Elena, nu pentru dinsa, timpul era să o reabilite în ochii lui Alexandru ; dar pentru el. Ea își închipui că îndoiala

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lui poate să-i fărame inima. „Ce voi face?“ se întreba ea ; în fine scrise lui Alexandru :

„Refuzul meu ți-a făcut mare durere... și astăzi bănuiești sinceritatea mea, oh, de ce nu am murit înainte de a putea fără voia mea, să fiu cauza unui nou nour ce coprinde fruntea amantului meu?... am refuzat, pentru că o dată nevasta ta, amantul complice al unei fapte va deveni bărbatul scrupulos ; o dată bărbatul meu, tu nu vei avea pentru mine nici o stimă...

Mă insulți cînd bănuiești... dar această insultă ar trece sub tăcere daca ea nu ar fi pentru mine o încunoștiințare că tu suferi sub această funestă idee. Eu nu voi să suferi !... Voi mai face și acest sacrificiu : adecă mă voi decide a mă expune a fi obiectul disprețului tău prin cununie, precum ți-am sacrificat însuși onoarea mea... numai că poci risipi corul grijelor ce plutesc pe fruntea ta... Mă resemnez însuși la puțina stimă ce vei avea pentru femeia care a trădat înainte datoriile sale, fă dar orice vei voi ! mă voi supune...

Elena“

Alexandru citi acest bilet printre lacrimi. „Sînt un caracter rău !“ își zise el.

După cîteva zile raporturile agintelui său secret din Fănești îi anunțară că Elena nu priimește pe nimeni, că trece zilele în faceri de bine, în rugăciune și în lacrimi ; dar că sănătatea sa suferă mult. Această din urmă știre îngriji pe Alexandru. El crezu de datorie să o vază sau să-i scrie, îi scrise dar atunci o carte plină de tinerețe :

„Îți mulțumesc pentru noul sacrificiu, deși nu voiam să aibă un asemenea nume !... El mi-a redat tinerețea, bucuria, elanul inimei mele. Acum mi se pare că soarele are și pentru mine o parte de lumină ; pămîntul nu mai îmi este strein... A trăi cu tine, prin tine, pentru tine, o sufletul meu, iată ce poci numi încă fericirea. De acum îmi închipuiesc noua viață ce îmi surîde, mi se pare că numai eu sînt ferice, că numai în noua căsătorie se află fericirea ! de cîte ori văz ființe omenești ce se zic fericite, mă întreb însumi, acești oameni ce nu sînt iubiți de Elena mea, ce nu speră să formeze o căsătorie cu dînsa, cum pot să fie fericiți?... am aflat că ești tristă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tristă cînd o nouă viață îți surîde? cînd eu sînt voios ca un copil? viața ce ne surîde, Elena mea, va fi o viață de tinerețe, de amor, de seninătate. Fericirea noastră va fi un exemplu în lume și lumea ce a uitat că maritagiul are farmece își va reîntineri credințele sale în familie. Tu nu vei fi femeia, ci amanta mea... Pentru ce îmi zici totdauna că, o dată bărbatul tău, nu voi mai avea stimă pentru tine? pentru că ai făcut pentru mine cel mai mare sacrificiu ce o femeie poate să facă? aceea ce numești dispreț va fi considerat ca un mare merit de mine; voi zice și mai mult, ca o mare virtute. Știu ce costă pe o femeie ca să sacrifice celui ce iubește onoarea sa: sacrificiul acesta este mai mare decît sacrificiul vieții sale; între o femeie care se dă amantului său și o femeie ce nu are putere a o face (două suflete superioare, înțeleg) în care parte se cere mai multă abnegațiune? la aceea ce sacrifică un moment de plăcere ca să se laude de lume, sau la ceea ce sacrifică, cu onoarea, viața, fericirea, liniștea?... oh, Elena mea, știi tu că niciodată nu te-am stimat, nu te-am admirat, nu te-am respectat mai mult decît din ziua cînd tu mi-ai sacrificat totul?... încetează dar a mai avea asemenea îndoieli, tu ai în ochii mei un merit mai mult! Dacă într-o zi sufletul tău va fi întrebat înaintea judecătorului suprem despre amorul tău, o, Elena mea, acest amor va fi gloria celui ce a creat omul și amorul, este parfumul unei abnegațiuni divine.“

Această scrisoare fuse un balsam pentru sufletul Elenei. Ea citi de mai multe ori și o udă cu lacrămile sale.

„Sărmanul meu amic! își zise ea. El se hrănește de speranță și nu știe că ursita a voit altfel. Orice am iubit în viață a dispărut; orice s-a atașat de soarta mea s-a vestejit... pentru ce m-ai iubit tu, o sufletul meu?...“

În timpul acesta postelnicul dete o petițiune la Mitropolie, cerînd divorsul. Ținuta sa îi făcea viața amară prin repetatele cereri de a se însura cu dînsa. De aici urmă cearta de toată ziua, de toată ora. Această femeie ordinară sub toate raporturile era la înălțimea spiritului, inimei, manierilor postelnicului... acesta avea slăbiciune pentru dînsa: niciodată nu putuse să înțeleagă mai bine o femeie. Simpatia ce-i inspirase deveni mai tare decît avariația lui, asfel se decise a cere divorsul cu Elena;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

i se observă că nu poate să-şi lase soţia, neavînd nici un motiv. Elena fuse chemată la consistoriu ; ea nu veni. Maică-sa se prezintă pentru dînsa. Elescu lucră prin toate mijloacele sale puternice în modul de a se decide divorsul, în fine el reuşi. După cîteva zile postelnicul se însură.

Elena era încă la Fănești. Fănești era moşia sa de zestre, locul unde odihnea ţărîna părintelui ei şi fratelui ei.

Lumea vorbea despre nunta Elenei cu Alexandru. Muma Elenei era ferice. Alexandru se prepara a deveni soţul celii ce iubea mai mult în viaţă. Ei deciseră a face cununiile la Fănești, în ziua de mai întîi. Alexandru comandă un *trousseau* splendid la Paris.

Într-o zi muma Elenei primi de la Elena următorul bilet :

„Sînt bolnavă în pat. Poţi să vii aci cu Caterina, fără să spui nimic lui Alexandru ?...“

Maică-sa şi Caterina plecară îndată la Fănești. Ele găsiră pe Elena prinsă de friguri, palidă şi slabă. Ea tuşea necontenit, o tuse seacă ; pometele obrajilor săi erau neîncetat rumene. Ele găsiră aici un doctor din Ploeşti.

— Nu aveţi frică — le zise Elena, văzîndu-le — nişte friguri trecătoare... cel puţin astfel pretinde medicul !

— Dară, dară ! zise medicul, cletenind capul cu întristare, friguri trecătoare.

A doua zi Elena păru mai bine. Se sculă din pat ; dar slabă, suferindă, tusea nu o părăsea. Ea se informă despre Alexandru de la Caterina şi de la maică-sa.

— Cît a suferit pentru mine — zise ea Caterinei — şi cît are să sufere încă în viitor !...

— În viitor, Eleno ? dar cred că o să te ia...

— Da, da — zise Elena gînditoare — ai dreptate... orice suferinţi au un termen... dar viitorul cine poate să-l prevază ?...

— Să nu vorbim de viitor ! el este o carte închisă şi pe care zilele noastre sînt însemnate cu lacrimi şi roze... cînd această carte se va deschide, vom vedea care a fost voinţa ursitei.

— Eu o cunosc de acum pentru mine această voinţă. Partea mea vor fi lacrimile, şi cei ce mă iubesc le vor împărtăşi cu mine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Niciodată nu te-am găsit mai tristă, Eleno, și acum mi se pare că trebuie să fii mai voioasă...

— Ar fi trebuit, ai dreptate; dar nu se poate, oh! tu cată să mă fericești, nu este așa, Caterino? dorințele mele vor să se realize... Sărmană copilă! eu sînt ca drumașul obosit ce, întîlnind fîntîna dorită, și apropiindu-se să-și ude buzele arzînde, simte tărîmul pe care își pune picioarele căzînd și tîrîndu-l în adîncurile rîpei. Caterino, nimic nu-ți spune ca am să mor înainte de a gusta o zi de fericire?... vei zice orice vei voi; dar eu simț moartea în sînul meu. Amărăciunele ce m-au adăpat au întrerupt zborul zilelor mele; au vestejit floarea vieței mele, o drăguța mea; și nimeni nu va putea să-i dea tinerețea ce a pierdut...

Elena tuși și arătă Caterinei batista ei picată de sînge.

— Organismul este atacat — îi zisea ea — la mai întîi va fi nunta... va fi o nuntă tristă nunta mea, Caterino!

— Și eu am scuipat sînge; pentru ce îți faci aceste idei?...

—Vei să mă consoli? crezi tu că am trebuință de consolațiune? crezi tu că regret viața și mă sperii de moarte?... Nu mă consola pe mine, ci pe muma-mea. Ea să nu auză nimic despre cele ce ți-am zis... oh! faceți ca Alexandru să nu știe că sînt bolnavă... Cînd voi muri, el va muri asemenea, Alexandru meu mi-a zis-o și îl cred... cel puțin lăsați-l să fie ferice cîtva timp încă!... Astăzi voi să-i scriu un bilet.

Vorbind astfel, ea îi scrise:

„Niciodată nu am fost mai voioasă ca astăzi, sînt sănătoasă, ferice, oh, ce dulce este viața cînd totul ne surîde cu speranță!... cred ca o fecioară de cinsprezece ani, cred în amor, în fericire... Viitorul va fi frumos pentru noi, am ales pentru nunta noastră luna lui mai: este un capriciu al meu. Ea ne recheamă tinerețea, frăgezimea, amorul, astfel voi să fie începutul menagiului nostru! destul am suferit amîndoi în trecut, ca să avem dreptul a uita orice dureri. Fii voios, sufletul meu, eu sînt încîntată...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Iată cum minți ! zise Caterina.

— Minciuna este necesară cînd poate face bine.

— Sărmană Eleno !

După trei zile, cîțiva vecini veniseră să viziteze pe muma Elenei.

Erau doi proprietari cu femeile lor.

Ei deteră nuvele de la București. Camera se dizolvase, și acum propriețarii alergau în toate părțile țării cu propaganda ideilor și cu trăsurile încărcate de bijuterii. O casă bogată, zise ei, s-a decis a face pensionate de fete în toate orașele, fetele se vor priimi aici gratis și vor avea mulțime de avantage.

— Gratis — zise celalt vizitator — pentru glasuri, la alegeri, asfel de va fi alegător părintele, se priimește fata în pension, daca nu, sănătate.

— Așa au mers lucrurile în această țară, zise celalt.

— Convențiunea nu a îmbunătățit nimic — zise amicul său — lucrurile merg ca în trecut... Ea stipulează principii de libertate și egalitate, nimeni nu le-a pus în practică, s-a executat numai articolii în care clasa priviligiată își află interesele ei. Camera dă voturi de neîncredere ministrilor totdauna în privința electiunilor care o privesc de aproape, puțin îi pasă de libertățile publice. Asfel a fost și cu Regulamentul Organic; ce a fost aici în interesul unei clase, a pus în practică; ce a fost în interesele publice le-a înlăturat. Vedeți dar că legile bune nu sînt destulătoare cînd oamenii ce le aplică sînt mai pe jos de dînsele...

— Mult te-ai schimbat în opiniunele politice — întrebă Elena pe cel din urmă — ar zice cineva că ești roșu ? !...

— Toată țara este roșie cum sînt eu, răspunse el.

— Ceea ce zici este un adevăr — urmă Elena — Convenția nu are de scop a reforma societatea, ci a o polei. Dar trebuia să așteptăm toate de la streini ? acolo unde încetă rola Europei, începu rola noastră; daca nu se face nimic, noi singuri sîntem culpabili. Îți primesc că această

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şartă are părţi vicioase, legea electorală spre exemplu. Convenţiunea fărămă clasele şi face pe toţi românii egali, legea electorală dă însă puterea legislativă în mîna unei clase privilegiate, ca să aplice principii de civilizaţiune; este o contrazicere, în adevăr, însă alegătorii proprietari nu au o parte de răspundere pentru cele ce se întîmplă? pentru ce alegeţi deputaţi oamenii regimului trecut? Îmi vei zice că se întrebuinţează mijloace de seducţiune; că oamenii au trebuinţe, că trebuie să trăiască, dar atunci afirmi singur că alegătorii sînt corupţi şi abuză de dreptul ce li s-a dat, crede-mă că nu sînt streinii cauza mizeriii noastre, ci noi înşine.

Această discuţiune făcu pe Elena să tuşească, batista ei se sîngera din nou.

— Are cuvînt, zise unul din proprietari. Eu însumi am căzut în această eroare generală, şi am dat votul pentru un om vechi, în speranţa de a mă numi preşedinte la tribunal.

— Francheţa d-tale îţi face onoare — zise Elena — dar nu este destul, trebuie a te corigea.

— Această femeie cată să fie un bărbat, zise acesta amicului său cînd ieşiră.

— Păcat, sărmana — zise celalt — nunta ei paremi-se că are să se schimbe în moarte!

— Doctorul zice că e bolnavă de piept şi nu este vindecare, zise una din dame.

— Nastasio — îi zise soţul său — să nu mai vii pe aici, ca să nu iei boala! să ia. Morţii cu morţii, viii cu viii...

— Se poate?! zise Nastasia, a cărei inimă de femeie sacrifica aceste temeri mişcărilor ei. Voi veni în toate zilele şi-i voi da mînă de ajutor.

Ei se depărtară.

— Ai vorbit prea mult — zise Caterina Elenei — ţi-a făcut rău discuţiunea... tuşeşti mai mult.

— Acesta va fi tot asfel, răspunse Elena în genele căria strălucea o lacrimă.

Elena primi o scrisoare de la Alexandru. El crezu că Elena este sănătoasă, fericită, astă dată îi scrise într-un stil cu totul comic:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Bucureștii — zicea el — *este unicul oraș în lume prin stravaganțele sale. Amicul nostru B... are un fiu ce seamănă lui Georges ca două picături de lapte. Amicii săi îi spun că seamănă lui, el le mulțumește la toți. Ciliu își adoară nevasta mai mult decît totdauna și gelozia îi crește neîncetat. În zilele trecute a fost o masă mare la X ; el era invitat cu nevasta. Pînă a nu se pune la masă, el se strecură în sala de mîncare, citi numele oaspeților pe talere, văzînd că numele nevestii era pe un taler lîngă altul cu numele unui june, el schimbă biletul și îl puse lîngă talerul său. Aceasta îmi recheamă altă întîmplare, aceea cînd se duse la bal, unde un adiotant prezintă brațul nevestii lui să o introducă în sală. El avu un abur de gelozie care îl făcu să se uite și să intre în bal cu șoșonii de pîslă, și cu toate aceasta femeia sa îl iubește atît de mult ! Zoe urmează seratele. Ea pare indiferintă la vorbele ce se desfășoară în contra ei, ieri seară deveni subiectul unui nou scandal... iartă a-i trece în tăcere. Pare în lume cu părul tăiat și zice fără pudoare că este moda. Mai multe dame crezură să-i facă plăcere imitînd-o. Principesa Iordache este o adevărată caricatură cu pletele tăiate : un cîne lățos ! Sînt trei zile de cînd Șer era să aibă un duel cu un atașat la un consulat. Se zice că asemenea lui Ercule la picioarele Dejanirei [1], el toarce mătasea amorului lîngă spirituala doamnă N... Această din urmă întîmpină pe atașatul de consulat, care începuse a-i zice vorbe galante asupra unui eventaliu de paie fine, o lucrare de artă. Ea ascunse eventaliul.*

— *Pentru ce îl ascunzi ? întrebă acesta.*

— *Este de paie, răspunse ea.*

Scandalul se făcu. Șer îi luă apărarea, dar se împăcară.

Un bărbat și-a sărutat nevasta la operă în logie. Aceasta a făcut aici mai mult scandal decît tăierea coadei Zoei.

Șapte nunți s-au făcut în aceste zile cu moldavi...

Am făcut cunoștință cu d-na A..., un tip de pedantism, de bas-bleu, vorbește numai din carte. Este vorba de a trece peste un șiruleț de apă ce se scură. Ea îți va

[1] *Dejanira*, una din soțiile eroului mitologic Heracles, care, pentru a se răzbuna că o părăsise, îi trimite un veșmînt îmbibat în otravă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zice : să trecem Rubiconul» [1]. *Este vorba de o cameră care nu se încălzește, îți va zice că trebuie o vestală să întreție focul.*

Dar să lăsăm aceste bagatele și să vorbim de nunta noastră, de fericirea noastră. Sufletul meu e însetat de fericire, am mobilat un mic apartament pentru compania vieții mele. Este cel mai elegant ce se poate vedea. Lesbia [2]*, în lăcașul lui Catul la Sarmione, nu avea camere mai elegante. Tot este în gustul roman antic. Timpul mi se pare lung pînă la mai, dacă aș avea puterea, aș precipita cursul soarelui ; dar, vai !.. trebuie să sufer numărînd zilele.*"

Elena cletenă din cap.

„Apartamentul meu — zise ea — va fi un mormînt".

A doua zi un nou acces de friguri se declară. Elena vărsă sînge. Se observă că ea depierea pe fiece zi : puterile i se împuținau.

„Nu voi putea saluta soarele de mai, își zise ea. Și Alexandru, sărmanul Alexandru !..."

Ochii i se umplură de lacrămi.

Din acea zi Elena nu mai părăsi patul, medicul declară maicăi-sei și Caterinei că ftizia era repede și că nu mai este nici o sperantă. Aceste două femei nu puteau să-și oprească lacrămile : erau silite să se ascunză ca să plîngă. Ftizia este boala cea mai poetică. Elena era încîntătoare, sub acțiunea unor friguri ușoare ce-i înflăcăra imaginația sa romanescă, ea era sublimă ! cele mai dulci iluziuni pluteau pe viața sa ce se stîngea neîncetat. Era o plăcere să o auză cineva conversînd.

— Maică, iubită măiculiță ! zise ea într-o zi. Ochii tăi păstrează urma lacrimilor. Plîngi. nu este așa ?... ai dreptate... pierzi singura fată ce ai avut... o fată ce iubeai și te iubea... o fată tînără, frumoasă... tînără mai ales... nu era încă timpul... grații, frumusețî au să se închiză

[1] Aluzie la cunoscutele cuvinte ale lui Cezar *„Alea jacta est !"* care după multe ezitări se hotărăște să treacă Rubiconul cu trupele sale, în lupta dusă împotriva lui Pompei. Prin expresia „Să trecem Rubiconul" se înțelege îndeobște luarea unei hotărîri îndrăznețe și decisive.

[2] *Lesbia* — iubita și inspiratoarea celor mai pasionate versuri ale poetului latin *Catul* (84—54 î.e.n.).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

într-un mormînt... Cine m-a cunoscut va vărsa lacrimi auzind că nu mai sînt, pentru ce maica mea nu va plînge asemenea ?... cînd mă legăna mică pe sînul ei, cîte vise de fericire nu-şi făcea pentru mine ?... Ea nu spera să mă vază în floarea juneţei întinsă pe patul de durere... Sărmană mumă, cît trebuie să suferi !...

Biata bătrînă se înecă în plînş.

Elena avu pietate de dînsa.

— Maică ! urmă ea. Iată ce zic sub impresiunea unei idei triste... dar vorbele mele fac atîta autoritate încît să nu mai rămîie decît a pune să tragă clopotele ? cele ce am zis sînt nişte răsfăţări ale unei fiice către maică-sa, ele nu trebuie să te atriste, ştii că totdauna am fost o fată răsfăţată. Mîine voi fi mai bine... sînt sigură, puterile mele nu m-au părăsit ; natura boalei mele nu mă desperă... medicii de multe ori se înşală singuri asupra boalei... Este ceva care îmi spune că voi fi în curînd bine, îţi promit să fiu voioasă, ferice... ziua de mai va fi ziua nunţei mele... oh, cum Alexandru mai are să te iubească !...

Aici Elena îşi ascunse capul în mîni şi plînse. Apoi urmă :

— Cît simţ că o să te iubim !... copiii nostri vor fi frumoşi ca îngerii... Ei vor veni să se joace cu ochelarii tăi, să ţi-i strice, tu te vei supăra... Sărmanele mici creaturi !... vor plînge şi te vor ruga să nu-i urăşti... şi tu, cu ochii în lacrămi, vei răsfăţa buclele lor de aur ! Crezi tu că aceasta nu va fi, pentru că tuşesc astăzi ? Şterge lacrămile şi speră !...

Alexandru Elescu voi să comande singur obiectele de nuntă de care avea trebuinţă. Se prepară să plece în persoană la Paris. Timpul îi permitea aceasta. El scrise Elenei intenţiunile sale.

„Se duce să comande necesarele nunţii, zise Elena. Un giulgiu şi un sicriu, iată ce îmi va trebui !... mă va regăsi încă în viaţă la reîntoarcerea lui ?...“

„Dar cînd te vei înturna, vei găsi toate la locul lor precum le-ai lăsat la plecare... toate, afară de mine... atunci ochii tăi mă vor căuta şi nu vor putea să mă vază şi ochii tăi se vor îneca în lacrămi.“

„Alexandru se duce ? mai bine ! nu voi să fie martor agoniei mele... Pentru ce să sufere ? Nefericirile nu există

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pentru om decît din momentul ce le cunoaște... Pentru ce să le cunoască de acum ?...“

Elena răspunse lui Elescu că face bine să plece. Între altele ea trase, cu ochii înecați de lacrămi, aceste rînduri :

„Mă report la gustu-ți pentru obiectele ce vei comanda pentru mine ; voi simți îndoită plăcere a le purta, alese de tine... voi fi mîndră și ferice mireasa ta ; rog cerul ca ziua de mai să ajungă mai repede. Nu întîrzia afară din țară. Sufletul meu te va invoca să te îmbrățișeze...“

Elescu priimi acest bilet cu bucurie ; viața pentru dînsul luase colori mai fragede ; cu toate aceste un presimțimînt trist îl oprea de a lăsa inima să zboare la bucurie. El plecă repede la Paris, după ce scrise Elenii un bilet plin de tinerețe și amabilitate :

„Sînt în poziținea aceluia — zicea el între altele — care se culcă să doarmă, gîndindu-se cu fericire la ora deșteptărei, menită să-i aducă o mare bucurie. Aci voi ca spațiul de timp ce desparte momentul așteptat să se scurteze repede, aci voi ca să se lungească spre a mă bucura mai mult de suprema fericire ce-mi surîde : emoțiunile ce încerc mă țin într-un fel de beție divină... încerc același simțimînt ca omul ce sapă să găsească un tezaur : el stă și se repaoză, și se îmbată de speranță că va găsi și nu cutează a urma, de temere că nu va găsi ce dorește. Tezaurul meu ești tu, sufletul meu, dar vei fi oare al meu ? în momentul cînd voi crede că te-am priimit, nici un nuor nu va veni să te acopere înaintea ochilor mei ?...“

Elena fuse mai bine cîteva zile. Tusea începuse să se împuține ; sînge nu mai vărsa ; figura ei păru însuflețită de mai multă frăgezime. Niciodată Elena nu avusese mai multă îngrijire pentru toaleta sa. Maică-sa surîdea de fericire văzînd dorințele fiicei sale pentru eleganța toaletei. Ea luă aceste manifestări pentru semne de ameliorare a sănătății. Medicul declară că are mare speranță. Elena ea însuși începu să aibă iluziuni.

Dar această asigurare în sănătatea ei îi da idei pline de tinerețe, de răsfățare. Crezînd pericolul depărtat, ea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vorbea de dînsul mai des. Spunea celor ce o încongiurau cugetări ce fac să se umple ochii de lacrimi.

— Maică, zise ea într-o zi. Nu este așa că viața este dulce... că este trist a muri plină de frumusețî, de grații, de juneție, de iluziuni atît de plăcute?... Cela ce rămîne încă în viață, în urma celui ce iubește și moare, suferă în adevăr, e demn de plîns, dar orice acțiune are reacțiunea sa: uitarea șterge lacrămile, timpul șterge durerile. Dar cela ce moare este mai demn de plîns, mai ales cînd viața avea pentru dînsul atîtea plăceri încă. Acest din urmă singur nu poate să fie mîngîiat. El a plecat și nu se va mai întoarce. Ochii săi nu va mai vedea pe cei ce au iubit; urechile sale nu va mai auzi vocea unei mumi zicîndu-i: „Copilul meu!“

Aceste vorbe erau crude pentru sermana mumă.

„Vai — își zicea ea — oare Dumnezeu m-a ținut pînă acum în viață ca să auz asemenea cuvinte și să încerc asemenea dureri?...“

Elena avu niște friguri cu delir. Speranțele mumesei pieriră încă o dată. Elena în delirul ei vorbea de Alexandru.

— Alexandru... Cine este acel om?... nu, el nu poate să fie un om.... un zeu poate?... am cunoscut oamenii, și nici unul nu mi-a atins inima mea... a plecat?... unde?... Ah, știu... să cumpere cu ce să fermece ochii miresei sale... Mireasa sa!... Sărmana Elena!... Ea va fi mireasa mormîntului... Oamenii au ucis-o... oh, blestem neamului omenesc!... Alexandru rătăcește prin lume... cum trebuie să cugete el la Elena!... el nu iubește altă femeie?... Cine știe?... acolo pare că buzele lui șoptesc vorbe tinere unei femei frumoase?... ochii mi se întunecă... mor!... moartea e dulce pentru cei ce suferă... daca el mă uită, pentru ce îl voi iubi? Eu însumi voi să mă desfătez... voi să cînt... Caterina, dați-mi harpa... nu! ține acompanemînt cu piano; voi să cînt o odă.

Caterina se puse la piano.

— Ce odă vei să cînți?

— Ce odă? tu știi...

Elena, sculîndu-se puținel, cîntă cu voce dulce și melancolică acest cîntec:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Multe frumuseți te-adoră
Soarbe, dragă-n sînul lor
Farmecul ce-l înconjoară
Pîn'ce orele nu zbor !
Dar cînd saţiul ce vine
Îţi va zice : e destul !
Și cu inima-n suspine
Tu de viaţă-i fi sătul,
Vino la nefericire,
Vino la iubita ta ;
Prin cereasca mea iubire,
Nouă viaţă îţi voi da,
Căci, amantul vieţii mele !
Eu nu-i cer p-acest pămînt
Decît lacrimile tele
Pe tăcutul meu mormînt.“

Elena tăcu obosită, două lacrimi curară din genele sale lungi și creţe, ca două stele ce se coboară dintr-un spaţiu umbros. Frumuseţele ei se exaltaseră prin accesul de friguri, buzele străluceau ca rubinele încadrate cu artă în ivoriu, părul său cădea în unde pe umeri.

— Am să cînt și eu o odă — zise Caterina — de același poet... Și Caterina cîntă asfel, cu o voce fragedă ce părea că revarsă plăcerile :

„Tu rechemi prin frumuseţe
Rozele de primăveri
Și prin dulcea-ţi tinereţe
Roua fragedelor seri.
Prin parfumul gurii tele
Ambrozia ne vestești,
Și pe graţii tinerele
În Olimp tu ne răpești.
Oh, nimic nu piere-n lume !
Astăzi sîntem, deci vom fi :
Cu altă formă, cu alt nume
Poate făr-a ne aminti ?
Cînd a vieţei tale floare
Vîntul o va scutura,
Și l-al ei ferice soare
Altă formă vei lua,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Voi să fii a mea frumoasă,
Roua cerului senin,
Eu o floare amoroasă,
Să te beau într-un suspin !"

— Fii binecuvîntată, fata mea — zise Elena — cîntați ! cîntați ! mă dezmierdați ! înconjurați patul meu cu roze ! ca plecarea să fie o sărbătoare !...

Un somn dulce și binefăcător coborî pe genele Elenei. Ea dormi. Cînd se deșteptă, era răcorită, părăsi patul.

Din acea zi fuse mai bine, medicul nu mai apăru.

Era pe la apriliu, fața pămîntului treserea sub suflarea caldă și parfumată a primăverii, pămîntul coperit de velură verde surîdea ochilor obosiți de monotonia iernei, aerul era dulce și binefăcător. Elena se plimba prin grădină sprijinită pe brațul Caterinei.

—Cînd ar veni acum Alexandru ? zise Caterina.

Elena tresări, deveni palidă.

— Voi să-l văz și să mor ! zise Elena, eu voi afla puterea să-l văz... nu voi avea însă puterea a vedea durerile sale...

— Ești bine, Eleno... vei fi în curînd mult mai bine...

Elena surîse.

— Cum aș voi să poci să mă înșel !... dar realitatea mă oprește...

În acel moment se auzi strigătele postașilor.

— O trăsură cu cai de poște ! strigă Caterina. Poate Alexandru...

Elena deveni mai palidă și se lăsă să cază în genuchi pe iarbă.

— Nu mai poci, zise ea.

După o oră Elena și Caterina erau în salon în prezința lui Georges, Șer și Bar.

Ei le spuneau știri de la București și se apostrofau unii pe alții.

Elena se distrase, părea mai voioasă.

— Ce face oaspetițele noastre din anul trecut ? întrebă Elena.

— Zoe — răspunse Georges — urmează misiunea sa de a moraliza societatea din București. Toate junele menage sînt croite pe doctrina ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cît pentru principesa Iordache — zise Șer — desperată, să vorbea ceva asupra vieței sale, s-a retras la moșie. Nu va să se mai miște de acolo. Se zice că așteaptă să mai îmbătrînească, ca să nu-i mai fie teamă de seducțiunile capitalei : n-are încredere în sine.

— D-na Bar este sănătoasă ? întrebă Elena pe Bar.

— Ca o dropie, răspunse Bar. Grație cerului, n-are să se plîngă de sănătate... Îi cresc și mustățile !...

— Ce fel — zise Caterina — rîzi de dama d-tale ?

— Dama mea ! răspunse Bar, așa se zice...

— Ce fel, se zice ?...

— Este iarnă în casa lui Bar, zise Șer. Turturica nu mai cîntă pentru soțior...

— Așa, așa, zise Bar, trecînd mîna pe frunte.

— Ce, iei fruntea de martoră ? zise Georges. Șer rîse cu hohot.

— Idei ! zise Elena.

— Idei ! idei ! răspunse Bar. Închipuiți-vă că mă deștept într-o noapte... Femeia mea nu era în patul ei, mă inform, deștept servii, întreb... camariera îmi mărturisi tremurînd că doamna se dusese la balul mascat de la teatru. Mă îmbrac și alerg acolo, mă inform, ce aflu, dama mea era în logie la X..., mă prezint la ușa logei, niște indivizi mă opresc de a intra... Iată-mă în poziținea bufonului din *Rigolet*, strig, gem, plîng, nimic ; mă întorc acasă. Despre ziuă veni dama mea cu masca pe ochi.

— Unde ai fost ?

— Ce-ți pasă !

— Nu voi să faci acestea.

— Eu voi ! dacă îți place... daca nu, cere divorsul ! Asta se cheamă noua generație ! o liberalii ! liberalii ! bine zice *Unirea* că liberalii au pierdut familia, căci ei au pierdut-o.

— Cum — zise Elena în ironie — amantul era un liberal ?

— Nu — răspunse el — un boier !...

— Acest carnaval a scos toate ridicolele de față, zise Georges. Aflați o anecdotă. D-nu N. T... scrie la *Reforma : „Domnule redactor, a ieșit vorba că un N. T... s-a sinucis... Se va ști, domnul meu, că nu sînt eu N. T... care a murit.“*
— Iată ziarul ! urmă Georges.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cine este acest N. T... ? întrebă Caterina.

— A fost altă dată ministru... astăzi deputat.

— Mă îndoiam, zise Caterina. Apropo — mai zise ea — nu-mi spuneți nimic de banda voioasă ?

— Ha ! ha ! Șer, în tot carnavalul a cinat dame și cavaleri la D... acasă.

— Dar D... este flăcău... zise Caterina. D-na P..., care voia să aibă un pretext a petrece nopțile acolo, tîra toată banda...

— Dar N ...? întrebă Elena.

— A fost bolnavă — răspunse Șer — nu-i cunosc bine simptomele : dar iudina o vindecă...

Și cîtetrei începură să rîză.

— Și d-ta rîzi ? zise Caterina lui Bar.

— De ce nu ? răspunse el, nu sînt nici cel dintîi, nici cel din urmă.

Ei șezură aici trei oare, rîseră mult și plecară înainte ; după dînșii acest lăcaș redeveni liniștit și tăcut.

Această vizită distră pe Elena deocamdată ; dar mai tîrziu, noutățile ce îi dete despre starea societății din capitală o întristară.

— Încă o generațiune pierdută, zise ea.

După trei zile Elena se simți din nou rău, batista ei se sîngeră.

— Alexandru întîrzie ! zise ea.

A doua zi avea un acces de friguri. În delirul ei ea chema pe Alexandru cu expresiunele cele mai tinere.

— Mîne — zicea ea — Elena ta va înceta din viață, și tu întîrzii a veni, o, frumosul meu amant !... Ce vei zice tu cînd vei veni și nu o vei mai găsi ?... Adînci vor fi durerile tale, nu mai este bucurie pentru noi pe pămînt... tu vei fi pedepsit, căci ai iubit o ființă ursită să sufere... o, sufletul meu ! pentru ce a trebuit să mă cunoști ?... pînă atunci tu erai liniștit și fericc... de atunci întristarea a intrat în lăcașul tău și s-a așezat cu lacrămile la căpătîiul tău !... Tu nu mă vei mai vedea... Cine va șterge încă de nuori fruntea ta ? cine va face să se oprească lacrămile tale ?... o, Alexandre, tu ești care m-ai ucis : mi-ai cerut prea mult, ți-am acordat prea mult... trebuia dar să mor... Cu toate acestea, te iubesc !... De aș mai avea onoarea și viața nu aș întîrzia a ți le sacrifica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Accesul trecu, dar astă dată Elena rămase slabă de puteri. Ea nu mai putu să părăsească patul. O mare schimbare se operase în sine, deveni serioară, liniștită, resemnată : ea se decisese acum cu ideea morței. Întotdauna căuta să console pe maică-sa prin vorbe de speranță, cerca să o dedea cu ideea morții.

— Ce este viața ? zicea ea, o stare de tranziție, un pas către mormînt. Toate elementele, tot ce poate să atingă simțurile noastre sînt agenții destrucțiunei ce se luptă neîncetat să ne ucigă, suferințele și plăcerile își dau mîna pentru destrucțiunea noastră, omul cade învins, curînd ori mai tîrziu, dar cade totdauna. Pentru ce vom regreta o viață atît de scurtă, de plăpîndă, de supusă la suferinți ? cine poate zice că este ferice ?...

La 20 aprilie o trăsură intră în curte. Era Alexandru, dar în aceea zi Elena era mai rău decît întotdauna. Ea auzi zgomotul ce se făcea afară. Inima ei îi spuse că era Alexandru, toaleta ei de bolnavă era curată și elegantă, era frumoasă, de o frumusețe divină, poetică.

Alexandru intră în camera ei, fără să se anunțe. El îngălbeni, și vorbele înghețară pe buzele lui, văzînd-o. Elena se înecă de lacrămi, o lungă tăcere urmă, în fine Alexandru se apropie de pat, o sărută pe frunte.

— Ești bolnavă ? zise el.

— Bolnavă — răspunse Elena — o boală trecătoare...

— Trecătoare ! zise Alexandru într-un lung suspin.

Șezu lîngă căpătîiul patului.

— Mulțumesc că ai venit, zise Elena. Eram sigură... Inima mea niciodată nu m-a înșelat... nu este așa că mă găsești schimbată ? slabă ? palidă ?... sufer de friguri... dar acum mă voi face bine : tu ai venit... Simț că sînt mai bine !... dar tu taci ?...

— Te găsesc schimbată — zise Alexandru — adică de o mie de ori mai frumoasă, mai poetică !... dar aceasta nu este destul, voi să te faci bine !... ziua de nuntă se apropiă...

— Să mă fac bine ? dar mă simț bine...

Elena cercă să se ridice, și căzu obosită.

Cele două dame veniră atunci. Ele căutară să convingă pe Elescu că boala Elenei este ușoară. Alexandru ieși și se duse să vorbească cu medicul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— În ce stare este pieptul, doctore? organismul e atacat?

— Atacat, răspunse el.

— Atunci nu mai este nici o speranță...

— Nici una.

Elescu se ascunse și lăsă să cure lacrimile sale.

Seara, Elena chemă pe Alexandru.

Niște friguri ușoare rumeniseră obrajii ei, toaleta îi era îngrijită.

— Șezi aici lîngă mine, îi zise Elena. Este timp a scutura vălul minciunei... Alexandre, eu mă simț prea slabă... nunta nu se va putea face la timpul hotărît..

— Am înțeles toate, răspunse Elescu cu sînge rece.

— Toate! poate nu toate!.. zise Elena, o să vă părăsesc...

— Nu vorbi astfel, Elena mea!...

— Nu voi vorbi către aceste dame — urmă ea — dar către tine o să vorbesc. Ascultă, Alexandre, și fii bărbat, nu femeie. Pieptul meu este atacat și vindecare nu mai este... voi muri... dar voi să trăiești tu, cel puțin... Îmi rămîne o fetiță fără nici un protector pe pămînt, o las îngrijirei tale.

— Elena — zise Alexandru — vorbește despre alte lucruri!... lasă moartea să umble singură... Ți-am comandat multe și frumoase lucruri pentru nuntă!... în gustul tău...

Elescu îi înșiră numele tutulor acelor obiecte destinate să satisfacă simțurile iubitei sale.

Elena ascultă și un lung suspin ieși din pieptul ei. Mîna sa mică, palidă, slabă acum, răsfăța părul amantului său.

— Ai gîndit la mine? întrebă ea.

— Dacă am gîndit?... mă întrebi încă!

— Nu credeai să mă găsești atît de slabă, de urîtă?...

— Urîtă, tu, Elena mea?.. admir frumusețea ta! suferința i-a dat un parfum de poezie și de suavitate.. corpul și sufletul tău au luat o coloare mai cerească...

— Mă iubești? șopti Elena.

— Te-ai îndoit?... indispoziținea ta dat-a mai multă putere amorului meu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Lasă-mă să-mi odihnesc capul pe sînul tău !

Ea înclină fruntea pe sînul lui Elescu.

— Așa, tu nu crezi că oi să mor ? întrebă Elena. Ftizia s-a mai vindecat vreodată ?

— Ftizia ?... nu este boala ta, Elena mea.

— Ba ea este... și încă se zice contagioasă... o, cît sînt de egoistă.. am pus capul pe sînul tău...

Ea își retrase capul.

— Ce zici și ce faci ? zise Alexandru, îți spui că te amăgești... lasă capul tău cel grațios să se odihnească pe sînul meu !... lasă gura mea să bea suflarea sînului tău !...

Alexandru vorbind astfel, lipi buzele de buzele amantei sale și aspiră suflarea ei cu voluptate.

— Iată, zise el.

— Ca să mă convingi că nu crezi în natura boalei mele, te expui a pieri cu mine. Eu nu voi să mori...

Ea zise, și buzele ei arzînde arseră fruntea lui Alexandru. Corpul ei tresărea de voluptate, rămase nemișcată mai multe minute.

— Nu, răspunse Elescu.

— Alexandre — îi zise ea — simț o beție voluptoasă ce mă coprinde !... frigurile, negreșit. Aș voi să cînt, pe brațele tale, cele din urmă suspinări ale inimei... vocea mea nu s-a stins încă !...

— Un cîntec te va osteni...

— Voi să cînt, sufletul meu, pune-te la piano și mă însoțește... voi să-ți cînt ție... și dacă cîntecul meu va atinge inima ta, plîngi atunci cu lacrimi.

Elescu se puse la piano. Elena cîntă cîntecul lebedei, de care vorbesc poeții :

Soarele de dimineață
Poate nu mă va afla !
Pe această dulce față
Moartea vălu-i va lăsa !

Tu vei plînge dupe mine,
O, amantul meu plăcut,
Dar arzîndele-ți suspine
Nu-mi vor da ce am pierdut !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Elena se înecă de plîns și nu mai putu urma.

— Destul, destul — strigă Alexandru — suspinele tele îmi deșiră inima !...

— Am trebuință de lacrămi, zise Elena, și urmă :

Astăzi sînt frumoasă, jună,
Cine nu m-a lăudat ?...
Mîne o să fiu țărînă,
Numele-mi va fi uitat...

— Destul ! strigă Alexandru, care acum plîngea ca un copil, ascunzîndu-și fața în mîni.

— Ai dreptate — zise Elena — acest cîntec este trist... voi cînta altul.

Ea cîntă două strofe ce semăna să fie cea din urmă visare de fericire și de amor :

Cînd din viață te vei duce,
Cînd vei fi tu întrebat
Ce-ai făcut parfumul dulce
Anilor ce au zburat,

Caută a face știre
C-ast parfum desfătător
L-a băut cu fericire
Gura dulcelui amor.

— Dară — zise Elena, întrerupînd cîntecul — cu poci zice aceasta, și căzu într-un fel de letargie.

Caterina veni urmată de muma Elenei.

— Ce faci ? o întrebă ea.

— Visez la fericire — răspunse Elena — sărmană copilă !... tu m-ai iubit... erai pentru mine mai mult decît o soră... fortuna nu a fost cu tine... dar tu vei fi ferice, vei avea o zestre asupra moșiii mele de zece mii de glabeni...

— Ai o fată — zise Elescu — tot este al ei.

— Așa este ! urmă Elena cu părere de rău.

— Voința ta este voința mea, zise Elescu, plecîndu-se spre Elena. Caterina va avea zece mii de galbeni zestre din rămășele mele...

— Mulțumesc — zise Elena — dar ce înțelegi *din rămasurile mele ?*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu voi întîrzia după tine...

— Iată poezii... Iată spiritul de romanuri !... Maică ! Caterina ! lăsaţi-ne singuri... voi să vorbesc.

Cele două dame ieşiră.

— Eu voi să trăieşti ! îi zise Elena. Ascultă, amantul meu, frăţiorul meu... legile naturei au voit ca cei ce mor să fie uitaţi şi cei ce rămîn încă în viaţă să-i uite. Fără aceasta, lumea nu ar fi putut exista... Tu mă vei uita, Alexandre, eu voi... nu numai atîta... doresc să nu fii singur pe pămînt, să te însori, să trăieşti în copiii tăi... să fii ferice. Doresc să iei pe Caterina de soaţă a vieţii tale. Ea te va iubi, te va stima, te va face ferice. E frumoasă de corp şi de suflet...

— Aceasta nu se poate — zise Elescu ursita a decis altfel.

— Asfel, nu mă asculţi ?

— Întru acesta nu !...

Elena plecă ochii, o bucurie naturală omului plecă din fundul inimei sale şi se revărsă în ochi.

— Alexandre, zise ea. Tu m-ai iubit... nu mă căiesc de sacrificiul ce ţi-am făcut... vei face cum vei voi...

Elena părea încinsă de o nouă putere, această putere era cea din urmă lumină a candelei ce se stinge.

— Simţ că sîngele se grămădeşte în inimă — zise ea — şi un somn dulce mă împovară... nu este aceasta moartea ?... nu mă părăsi, iubitul meu... lasă să depui capul meu pe sînul tău... moartea va fi dulce asfel...

Şi ea depuse capul pe sînul lui Alexandru.

— Acum... poci muri — urmă Elena — tu vei închide genele mele... încălzeşte mîna mea rece în mîna ta... oh, cît sînt de ferice !... te iubesc !... o sărutare !...

Alexandru îi sărută gura ei rece, ar fi zis cineva că el adună după buze-i cea din urmă suflare. Elena murise. Ea părea că doarme, faţa sa avea expresiunea de blîndeţe şi de fericire. Elescu închise genele ei şi îi depuse capul pe perină. Nu putea nici să plîngă, nici să geamă. Căzu în genuche lîngă patul ei, scoase în fine un gemet şi căzu leşinat. Caterina alergă cu bătrîna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apartamentele se înveliră în negru, și întristarea cu ochii plini de lacrimi veni și se așeză în acest lăcaș pentru totdauna.

Alexandru reveni din leșinul său.

Cele două dame plîngeau cu lacrimi pe patul moartei; ele rechemau din viața Elenei scene plăcute, cu vorbe tinere, care răpeau inimile ascultătorilor. Servii toți plîngeau și curtea răsuna de gemete.

Corpul se luă de femei, se scăldă și, îmbrăcat ca în zilele de sărbători, se depuse pe masă în salon. Elena păstrase frumusețea formelor sale cu expresiunea de fericire a figurei. Cine o vedea credea că doarme. Pe cap îi pusese o cunună delicată de camelii albe, din florărie, o cruce mare de briliante odihnea pe pieptul său, împrejurul mesei așezaseră glastre cu florile cele mai rari. Doi preoți citeau lîngă dînsa.

Era miezul nopței. Toată lumea, însuși preoții, se duseră. Moarta era singură. Atunci Alexandru se duse să o vază pentru cea din urmă oară, o sută de făclii de ceară erau aprinse. El merse drept la masă, alătură capul său de al ei, fața lui de fața ei, și o sărută.

— Eu te-am ucis, Eleno... tu ai zis: „Să mor pentru ca Alexandru să fie ferice", și ți-ai ținut vorba. Fii sigură că te voi urma în curînd... Te-am ucis, suflet nobil... și de acum viața pentru mine este o greutate... e o ființă moartă... o singură fericire îmi mai rămîne, ca țărînele noastre să odihnească în același mormînt, iată pentru ce am să mai trăiesc... iată ce mă ține încă în viață... ziua nunței este mîne, și mireasa doarme pe patul morței... scoală, amorul meu, totul e preparat pentru serbarea cununiilor noastre... oaspeții așteaptă!... Tu ești îmbrăcată în costumul de mireasă... pentru ce dormi încă, Elena mea?... ești oare supărată pe sclavul tău, o, regina vieții mele? am făcut ceva care nu-ți place?... îți cer iertare... altă dată, cînd tu erai supărată și amantul tău se ruga să-l ierți, tu îi întindeai mîna, îi surîdeai cu fericire!... acum mîna ta nu se întinde... buzele tale rămîn nemișcate... vai, vai!... Ce crimă ai făcut tu ca acela ce te iubea mai mult decît viața să te omoare, dulcea și grațioasa mea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

adorațiune ?... Tu erai tînără și frumoasă, dar mîne, nu vei mai fi nimic... pentru ce s-a născut atîtea frumusețî, atîtea grații, dacă a doua zi erau ursite să se scuture ?... o, creațiune, care este scopul tău ?... Spiritul nostru nu poate pătrunde misterele tale... oare aceste mistere există ? oare le înțelegi tu, cel puțin ?... unde este acea suflare dulce ce anima corpul ei grațios ?... viața, viața... nu a fost oare decît rezultatul unei organizațiuni materiale ?... aruncați cărțile ! închideți școalele ! și voi, doctori în cugetări, spînzurați-vă ! sînteți niște șarlatani ! ferice încă acela ce poate crede ! minciuna este uricioasă : însă omul el însuși este o minciună !...

Alexandru auzi afară un zgomot. El tăcu și sărută gura Elenei.

„Iată cea din urmă sărutare !“ zise el, casa se învîrti cu dînsul... căzu în genuchi.

Într-acest timp o femeie apăru în sală.

„Este un vis — zise Alexandru — nu poate fi Zoe !...“

— Te înșeli, eu sînt — răspunse Zoe — viu să-mi cer iertare de la acest corp...

— Tu aici ?... fugi ! fugi ! nu te atinge de acest loc sacru ! prezența ta aici insultă acest corp nobil... fugi !...

— Alexandre ! zise Zoe. Dumnezeu priimește pe cel ce s-a căit... însuși crimele le iartă... tu ești mai sever decît providența... ochii mei sînt înecați de lacrimi și inima mea de durere... lasă-mă să-mi cer iertare acestui corp ce am ucis !... Cît pentru tine, știu cît ai iubit-o, știu cît suferi... dar ceea ce s-a făcut nu se mai poate întoarce... plîngi ; dar nu uita că trebuie să trăiești, asfel a voit ursita... vino cu mine... viața încă poate să-ți surîză... lumea e tot aceea : Elena e moartă, dar soarele nu a pierdut nici o rază de lumină ; cerul nici o stea ; pămîntul nici o floare... plăcerile sînt încă voioase pe ghirlanda vieții... amorul rămîne totdauna tînăr, totdauna fraged... nu te abate !...

Alexandru o privi cu niște ochi mari.

— Fugi ! fugi ! strigă el. Simț că cuvîntul mă lasă... mînia mă turbură... poci să te omor lîngă acest cadavru.

— Omoară-mă... dar lasă-mă mai nainte să expiu erorele mele !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Fugi ! fugi ! zise Alexandru, nu insulta acest corp !...

Zoe stăruind încă, Alexandru o împinse cu furie afară... ieși cu dînsa.

După o oră Zoe se înturna la București. Ea era palidă și abătută. Căința înclinase această conștiință teribilă.

Elena se înmormîntă cu mare pompă în ziua de mai 1, ziua destinată pentru nunta ei. Maică-sa și Caterina fură cu greu smulse după sicriul moartei cînd o puseră în pămînt. Elescu nu se văzuse în ziua aceea... Caterina tremură pentru dînsul. Ea crezu că Alexandru se sinucise.

A doua zi la revărsatul zorelor un om plîngea îngenucheat la mormîntul Elenei.

O femeie tînără cu ghirlandă de roze în mînă veni la celalt căpătîi al mormîntului, depuse ghirlanda pe mormînt și se puse a plînge. Alexandru o vede, o recunoaște.

— Maria — strigă el — fata de la Brebu !...

— Eu sînt, zise ea cu ochii plini de lacrămi.

— Recunoștința nu a pierit încă din lume — zise Alexandru — fii binecuvîntată, copila mea ! El îi dete o pungă plină cu aur și zise Mariei să o împartă la săraci, apoi, sărutînd-o, plecă.

În toate diminețile o nouă ghirlandă de roze se găsea pe mormîntul Elenei, nimeni nu știa cine o depune.

Trecuse o lună de la moartea Elenei.

Alexandru era neconsolat, amicii săi căutară să-l distreze, nu reușiră. El devenea din ce în ce mai trist.

Într-o zi Caterina trimise să-l cheme.

El se duse.

— Ia acest pachet — îi zise ea — Elena mi l-a încredințat pe cînd trăia ca să ți-l dau.

Alexandru priimi pachetul și mulțumi, apoi zise Caterinei :

— Am o misiune de împlinit... trebuie să-mi spui ca unui părinte. Este vreun june care-ți place ?

Caterina roși.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Trebuie să-mi spui ca unei mume! zise încă Alexandru.

— Dară, răspunse Caterina.

— Nu te întreb cine este: daca merită să-ţi fie consoarte... sînt sigur că Caterina nu poate stima decît un om ce merită... Iată dar un act: este zestrea d-tale de 10 mii de galbeni, actul este întărit de tribunal: banii depuşi la tribunal... cînd va fi trebuinţă, îi vei lua... aceasta e voinţa Elenei...

Alexandru lăsă actul şi plecă.

A doua zi trimise Caterinei trusoul cumpărat pentru Elena, cu un bilet:

„*Pentru domnişoara Caterina de la sora ei Elena*".

Elescu se închise acasă şi desfăcu pachetul de la Elena. El află aici o buclă de păr; lacrămele îl înecară.

După ce împărţi o mare parte din averea lui pentru binefaceri, Elescu se decise să plece din ţară. A plecat de doi ani. De doi ani nu ştie nimeni ce a devenit. Un ziar de la Martinica anunţa în acea parte a lumei prezinţa unui român, este un an de atunci. El nu a scris nimănui, nu a tras nici o poliţă. Ceea ce lasă să se crează că a pierit prada frigurilor galbene sau în rezbelul din urmă între statele Americei.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lector : ȘTEFAN LUCA
Tehnoredactor : ION TUDOR

Apărut 1971. Format 540×840/16. Coli ed. 18,07. Coli tipar 21. A. nr. 872/1971. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 33—330

Tiparul executat sub comanda nr. 10 088 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București, Republica Socialistă România

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr